LEIPZIGER STUDIEN

ZUR

CLASSISCHEN PHILOLOGIE

HERAUSGEGEBEN

VON

G. CURTIUS L. LANGE O. RIBBECK H. LIPSIUS

ZWEITER BAND.

LEIPZIG
VERLAG VON S. HIRZEL
1879.

(Entered under special titles. – See next leaf.)

LEIPZIGER STUDIEN

ZUR

CLASSISCHEN PHILOLOGIE

HERAUSGEGEBEN

VON

G. CURTIUS L. LANGE O. RIBBECK H. LIPSIUS

ZWEITER BAND

Zweites Heft.

LEIPZIG
VERLAG VON S. HIRZEL
1879.

Inhaltsverzeichniss.

DE BABRII AETATE

SCRIPSIT

OTTO CRUSIUS

In Babrii aetatem definiendam quot uiri docti inquisiuerunt tot fere prolatae sunt sententiae uariae longeque inter se diuersae, uagantes eae a tertio a. Chr. n. saeculo usque ad tertium p. Chr. n.: atque ne hodie quidem post egregias Eberhardi curas [1]) lumen satis clarum allatum est argumento illi nimis obscuro [2]). Cum autem propter historiam et litterarum antiquarum et ipsarum fabellarum narratiuncularumque haud parui sit momenti fabulatoris Graeci unici pernoscere aetatem, operae pretium uidetur uniuersam hanc quaestionem quam accuratissime retractare. Primum igitur hominum doctorum opiniones in uno conspectu ponamus atque ea qua par est diligentia diiudicemus — quam operam necessariam utilemque nemodum suscepit —, deinde numquid ipsi certius statuere possimus uideamus. Sed ne longior fiat disputatio quam utilior, eorum omittamus commenta, qui ante Babrium inuentum de aetate eius iudicium fecerunt [3]) — nam in tali subsidiorum inopia incerta omnia fuisse et uaga, ex

1) Eberhardus neque obs. p. 3 accuratius tempus definiuit neque Babr. p. III, ubi primis post Christum natum saeculis eum uixisse statuit propterea quod 'incredibili subtilitate' uersus expoliuerit tantamque accentui uim tribuerit, ut in paenultima uersus sede ex lege eum poneret.

2) Cf. Naberi iudicium Mnemos. n. s. IV (1876) p. 383: '. . . ignoratur et fortasse semper ignorabitur, quando Babrius uixerit, nam leuia argumenta sunt, quibus in hoc argumento uiri docti plerumque utuntur' etc.

3) Unam ipsius Bentlei sententiam 'dissert. upon Aesop's Fables' n. 7 sine ulla argumentatione prolatam exscribo, Babrium esse 'one of the latest age of good writers', i. e. tertii p. Chr. n. saeculi uel quarti ineuntis Lachmanno Babr. p. X interprete. Coniecturam seu potius diuinationem eum non fefellisse, me euicturum esse confido.

Knochii capite II p. 40 intelleges —: protinus in acerrimum istud sententiarum contrariarum certamen nos inferamus, quod post codicem Athoum a. 1843 inuentum exarsit.

Qui primus fabulas Athoas edidit (Paris. 1844), Jo. Fr. Boissonadius, Babrium — cui Valerium praenomen fuisse Bergerum secutus ex Harleiani ... *Βαβρίου Βαλερίου* et codicis A *Βαλερίου* concludit — propter 'nomen latinum ex inscriptionibus notum' (Babr. p. 2 adn.: cf. Knoch. p. 12) 'natione et lingua Latinum esse' et propter prooem. II u. 1 *μῦθος μέν, ὦ παῖ βασιλέως Ἀλεξάνδρου* Alexandri Seueri aetate floruisse modeste et dubitanter suspicatur (ibid. p. XI sq.). Huius sententiae priorem partem probauit C. F. Hermannus (Berl. Jahrbb. f. wissenschaftl. Kritik 1844, Decemb. p. 808), praesertim cum etiam sermonis Latini uestigia quaedam — satis illa quidem rara et incerta [1]) — inuenisse sibi uideretur; de posteriore lenes quasdam mouet dubitationes p. 811, miris argutiis Alexandrum illum prooemii II uerum nomen proprium non esse suspicatus sed *ἀλέξανδρον* adiectiuum [2]).

Aliter atque Hermannus Schneidewinus (Gött. gel. Anz. 1845 p. 1 sqq.), cuius iudicium ceteri ad unum omnes uiri docti aut repetierunt aut taciti secuti sunt, ex nomine nihil consequi dicit, quippe cum 'Valerius' coniectura certa non sit, Babrii autem similia nomina Graeca satis multa exstent, uelut *Βάβης Βαβίας Βαβίων Βάβων Βάβρας*; Alexandrum uero illum Seuerum Alexandrum certe non esse, cum iam Dositheus, qui Septimii Seueri aetate floruerit, fabulas Babrianas duas (84 et 126

1) Hoc concedendum est Bernhardyo Gr. L. G. II² p. 746 sq. et Hertzbergio p. 179.

2) Poetas uocabula composita quae pro nominibus propriis Graeci adhiberent saepe notione primaria pro adiectiuis posuisse Meinekius anall. Alex. p. 126 exposuit: sed exempla quae affert — inprimis quod citat Hermannus Diod. XI, 14 *ἀλέξανδρος πόλεμος* — plane aliter comparata sunt, cum in eis dubitari non possit, uocabulum illud utrum nomen proprium sit an adiectiuum. Praeterea Babrium, simplicem scriptorem et planum, qui imitatores suos propter *ποιήσεις γρίφοις ὁμοίας* uituperet prooemii II u. 10 sq., ipsum in primo eiusdem prooemii uersu sermone tam contorto et ancipiti uereque *γρίφοις ὁμοίῳ* usum esse quis credet?

Eberh.) in interpretamenta sua receperit. Sed haec, de quibus postea accuratius uidebimus, certe non ualent ad Duebneri sententiam refutandam, qui multo cautius id solum statuit in 'animaduersionibus criticis de Babrii μυθιάμβοις' (Paris. 1844) p. 19 sqq., post Catullum eum floruisse, quoniam anapaesto in prima sede sit usus a Catullo nunquam admisso, celeberrimo apud Persium Petronium Martialem; aemulum autem eum fuisse Latinorum, qui 'aliter atque Graeci quinto in pede iambum constanter seruent neque unquam commutent cum spondeo', uel inde apparere, quod 'data opera atque omni modo spondeum istum euitauerit' (l. s. s. p. 25). Bene Schneidewinus (l. s. s. p. 17 sqq.) ex spondeo uitato nihil consequi dicit, quippe quem ne Alexandrini quidem poetae unquam adhibuerint [1]). Minus autem probabiliter ex eo quod dactylum Hipponax et Phoenix in primum pedem admiserunt, ἐπιδευτέρους choliambographorum Graecorum et ipsum anapaestum admisisse coniecit: nam ex dactylo, in quo breues duae ponuntur pro longa uera legitimaque, nihil consequitur de anapaesto, in quo duae breues pro una breui seu potius pro longa irrationali quam dicunt ponuntur. Quo accedit quod legem illam anapaesti uitandi a Romanis etiam uetustioribus, Alexandrinorum discipulis et imitatoribus, seuerissime obseruari uidemus, cf. Lachm. praef. Babr. p. XII, L. Muell. Catull. p. LXIX sq. LXXX. Neque rectius Tyrwhittum apud Furiam p. CLXI secutus Auiano teste utitur Schneidewinus ut Babrium Phaedro antiquiorem esse demonstret, his prooemii uerbis p. 12 exscriptis [2]): 'huius materiae ducem nobis Aesopum noueris —: quas graècis

1) Nam singularis est condicio epigrammatis Theocritei IX Ahrens (uulg. XXI, Meinekii Choliamb. p. 152), in quo bis spondeus admissus est eo consilio, 'ut carmen Hipponactis laudem complexum huius etiam in uersibus condendis colorem imitaretur' (Meinekii Choliamb. p. 90). Errat Hertzbergius p. 167.

2) Sequitur eum Bernhardy Gr. L. G. II² p. 742: 'der Römische Fabulist Avianus . . . scheint ihn (Babr.) als Vorgänger des Phaedrus zu betrachten', Keller autem Jahrbb. f. Philol. LXXXVII p. 327 uniuersam argumentationem repetiit tamquam nouam. Fixius Schneider Eberhardus obs. p. 3 rectius iudicauerunt.

iambis Babrius repetens in duo uolumina coartauit; Phaedrus etiam partem aliquam quinque in libellos resoluit': ubi ipsa collocatione Babrium ante Phaedrum uixisse indicari opinatur. Sed ea tantum excerpsit ex loco illo quae sententiae suae prodessent[1]): en habes integrum: 'huius ergo materiae ducem nobis Aesopum noueris, qui responso Delphici Apollinis monitus ridicula orsus est, ut sequenda firmaret. Verum has pro exemplo fabulas et Socrates diuinis operibus[2]) indidit et poemati suo Flaccus aptauit, quod in se sub iocorum communium specie uitae argumenta contineant. Quas Graecis iambis Babrius repetens . . . coartauit; Phaedrus etiam . . . resoluit'. Nonne Auianus si quidem temporis rationem habuit, in uniuerso hoc loco habuerit necesse est? Quod' si statuimus, longe aliter atque Schneidewinus inter Phaedri (Tiberii) et Horatii (Augusti) tempora Babrium uixisse putare debemus, cf. Knochium p. 28. Sed ordinem poetarum Auianus omnino secundum tempus non constituit, immo ex natione sola, ita quidem, ut Graecos priore loco nominet, posteriore Romanos: duo autem inter se opposuit scriptorum quasi paria, prius illud Socratem et Horatium continens, celeberrimos ex iis, qui operibus suis quasi condimentum asperserint fabulas, posterius Babrium exhibens et Phaedrum in ipsis fabulis componendis totam operam suam collocantes. Nihil igitur de Babrii aetate consequitur ex Auiani illo loco.

Praeterea Schneidewinus ex initio prooemii II:

Μῦθος μέν, ὦ παῖ βασιλέως Ἀλεξάνδρου,
Σύρων παλαιῶν ἐστὶν εὕρεμ' ἀνθρώπων

Babrium Syrum fuisse concludit, quippe qui Syros fabulas inuenisse unus omnium tradat. Itaque cum Alexander ille aut Alexander I Balas fuerit aut Alexander II Zebina, in alterius a. Chr. n. saeculi posteriore parte eum uixisse. At *Σύρους*

1) Miro cogitationum consensu idem fecit Keller l. s. s.

2) 'Oraculis' Lachm. coniecit, 'sermonibus' Froehner satis apte: sed non opus est correctione, nam uertimur in Auiano 'litterarum Graecarum parum perito' (Eberh. obs. p. 3).

Babrii non Syros esse, sed Assyrios (sicut Herod. VII, 63) uersus 3 *οἳ πρίν ποτ᾽ ἦσαν ἐπὶ Νίνου τε καὶ Βήλου* monstrat[1]), cf. Welcker kl. Schrr. II p. 256. Quare aut Assyrium Babrium fuisse ex loco isto concludendum est — quod miror neminem fecisse, cum locuples auctor adesset Lucianus (uer. hist. II, 20), Homerum scilicet ipsum Babylonium nominans — aut nihil omnino, quod uel ideo sobrium suadet iudicium, quia antiquitas cadens uano studio a Luciano saepe deriso rerum primordia ex oriente semitico quem dicimus repetere solebat[2]).

Sed in Schneidewini illam de poetae patria coniecturam etiam Fixius eodem anno (Revue de Philol. I p. 53 sqq.) ultro incidit, Alexandrum autem prooemii II regulum aliquem Syriacum esse suspicatus est qui sub Romanorum imperio regnauerit. Argumenta quibus sententiam suam firmaret praeter Schneidewini illud[3]) duo potissimum haec attulit: Branchum nomen Syriacum esse celebre in religionibus Asianis — at hinc quid sequatur non intellego, nam etiam ceteri Graeci Apollinis amasium a poetis clarissimis, uelut a Callimacho in *Βράγχῳ*, nobilitatum satis bene nouerant; deinde Arabes, de quibus legimus fab. 57 *ἐντεῦθεν Ἄραβές εἰσιν, ὡς ἐπειράθην, ψευσταί τε καὶ γόητες*, in Syria poetam cognoscere potuisse — sed potuit etiam in Aegypto si uiuebat, cuius parti inferiori ad orientem spectanti qui praeerat teste schol. Iuuen. I, 130 Arabarches nominabatur, propter frequens, ut uidetur, regionum illarum cum Arabia commercium; praeterea cum peregrinatione in terras illas peruenire poterat, tum Arabes *γόητες* inter Graecos etiam uagabantur, id quod docet memorabilis Luciani locus Philops. 17: *νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ ἔθους οὐδέν τι παράλογον ὁρᾶν*

---

1) Nam poetam haud mediocriter doctum Ninum et Belum pro regibus Syriae propriae quae dicitur habuisse praeter Heckerum Philol. V p. 489 uix quisquam sibi persuadebit.

2) Paucis mensibus post l. s. s. p. 1364 sq. ipse Schneidewinus sententiam retractauit.

3) 'C'est à la Syrie que l'auteur fait honneur de l'invention de l'apologue' etc.

μοι δοκῶ, καὶ νῦν μάλιστα ἐξ οὗ μοι τὸν δακτύλιον ὁ Ἄραψ ἔδωκε σιδήρου τοῦ ἐκ τῶν σταυρῶν πεποιημένον καὶ τὴν ἐπῳδὴν ἐδίδαξε τὴν πολυώνυμον κτλ. Nulla autem sunt paucula illa ex sermone quae collegit indicia: nam *ζῴοις* 'salutandi formula orientalis' praue a Boissonadio in fab. 12, 7 [1]), prauius etiam a Fixio in fab. 103, 17 [2]) illata est; quae autem dialecti regionum illarum esse satis temere coniecit, ea aut consuetudinis sunt uulgaris (*ἐρωτᾶν* rogandi notione adhibitum: cf. Zachar. p. 19), aut nullo omnino alio loco inueniuntur (*λάθυρον* 74, 6 et *χέλυμνα* 115, 5, quae fugerunt Zachariaeum p. 17). Denique de animalibus Babrianis breuiter quae disserit [3]) ceteris argumentis dissolutis nihil ualere unusquisque per se intelleget. Prudentius quam de patria Fixius de aetate poetae disputauit. Coniecturis enim historicis quae in hoc argumento ultro se offerunt iure spretis Hadriani fere Antoninorumque temporibus eum floruisse statuit p. 54, quippe cum Plutarchus ceterique primi p. Chr. n. saeculi scriptores de eo tacuerint. Sed tacent etiam alterius saeculi scriptores; praeterea hoc argumentum ex silentio petitum quamuis probem, tamen unum solumque uix accommodatum esse existimo ad persuadendum.

Alia ratione O. Schneider (Jenaer L.-Z. 1845 p. 531) a rebus historicis profectus coniecturam protulit speciosam, quae non dubito quin primo aspectu te quasi delenitura sit. *Ἀλέξανδρον* enim prooemii II, Branchi ut opinatur patrem, suspicatur esse Alexandrum, Antonii filium et Cleopatrae,

---

1) *ζῴεις* A optime, cf. Duebn. p. 33; *ζωοις* aG decurtati et interpolati.

2) *ζώοιο* A uitiose, *σώζοιο* Duebn. p. 15, quod aptissimum est uolpi a leone aegrotante discedenti; *ζῴοις σύ* Fixius p. 53: plura mutantur et *σύ* abundat.

3) 'La nature des animaux . ., la connaissance intime qu'il possède des instincts et des habitudes de quelques uns . . . par exemple du singe (quem iam Archilochus in fabulam induxit: Bergk. lyrr. p. 708), du chameau (quo idem usus est Bergkio lyrr. p. 720 adn. si credimus), du lion (qui omnibus omni aetate satis notus erat) me semblent encore venir à l'appui de cette coniecture'. Babrius notitiam tam accuratam ubi prodat nescio.

qui a patre *βασιλεὺς βασιλέων* nomine ornatus sit (Plutarch. Anton. 54). Quam sententiam eo potissimum commendari, quod Solis (*Ἡλίου*) cognomine ille appellatus sit (Plut. Anton. 36): nemini enim maiore quam huius filio iure Branchum nomen tribui ab Apollinis (Solis) filio repetitum. Itaque Babrium Graecum Aegyptium esse primi a. Chr. n. saeculi: quocum optime conuenire sermonem eius, qui plurima communia habeat cum Noui Testamenti dialecto Veterisque a septuaginta uiris Alexandriae translati. At Alexander ille uix decem annos natus, uno fere anno postquam nomine regio ab Antonio donatus est, pugna Actiaca commissa captus atque ab Octauio (Dio Cass. 51, 21) per triumphum ductus est; postea uero ab Octauia iuxta cum ipsius liberis cum educatus sit (Plut. Anton. 87), Romanus factus est neque dubitari potest quin sicut ceteri Octauiae filii et adoptati et naturales, de quibus consulatur Plutarchus l. s. s., Romani ciuis uitam degerit. Quare minime probabile est aut ipsum cum adultus esset regem nominatum esse aut filium eius — ut filium eum genuisse largiamur, quamquam ne de matrimonio quidem quicquam traditur — ab homine Aegyptio 'domui regiae fidem seruante' (Schneider p. 531) educatum esse. Cadit igitur Schneideri coniectura quamuis ingeniosa.

Neque felicius rem gessit uir acutissimus Theodorus **Bergkius**, qui eodem fere tempore uberem de Babrii aetate (on the age of B.) commentationem conscripsit, insertam illam uolumini tertio (a. 1846) annalium Anglicorum 'Classical Museum' qui inscribuntur (cf. ind. lect. aestiu. Marb. 1845 p. III, ubi summam sententiae exponit). Proficiscitur ab alterius prooemii uu. 6 sqq.:

. . . . . ἀλλ᾽ ἐγὼ νέῃ μούσῃ
δίδωμι φαλάρῳ χρυσέῳ χαλινώσας
τὸν μυθίαμβον ὥσπερ ἵππον ὁπλίτην.

Iam Callimachum fabulas metro choliambico conscripsisse; itaque Babrium, qui nouam musam se inuenisse contendat, ante Callimachum uixerit necesse esse, atque cum dicat prooem. II, 9 sqq.:

Ὑπ' ἐμοῦ δὲ πρώτου τῆς θύρας ἀνοιχθείσης
εἰσῆλθον ἄλλοι καὶ σοφωτέρας μούσης
γρίφοις ὁμοίας ἐκφέρουσι ποιήσεις κτλ.

imitatores illos ipsum Callimachum esse uideri aliosque poetas Alexandrinos [1]). Quare regem Alexandrum alterius prooemii Alexandrum Aetolum esse anno a. Chr. 244 ab Antigono ueneno sublatum. Priorem igitur fabularum editionem paratam esse circa annum a. Chr. 250 [2]); alteram autem post Alexandri mortem editam uideri, cum fabula 85, in qua de bello canum et luporum agatur et u. 2 sq. legatur: *κύων δ' Ἀχαιὸς ῾ρέθη κυνῶν δήμου στρατηγὸς εἶναι*, ad foedus Achaicum et Arati ipsius contra Aetolos raptores expeditionem (a. 241) magna probabilitate referri possit. Sed primaria illa ex qua uniuersa argumentatio

1) Similitudo, quam Bergkius inter prooemii I uersus 1 sq., 6—10: 1. *Γενεὴ δικαίων ἦν τὸ πρῶτον ἀνθρώπων,* ‖ *ὦ Βράγχε τέκνον, ἣν καλοῦσι χρυσείην* ... 6. *ἐπὶ τῆς δὲ χρυσῆς καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ζῴων* ‖ *φωνὴν ἔναρθρον εἶχε καὶ λόγους ᾔδει,* ‖ *ἀγοραὶ δὲ τούτων ἦσαν ἐν μέσαις ὕλαις·* ‖ *ἐλάλει δὲ πέτρα καὶ τὰ φύλλα τῆς πεύκης,* ‖ *ἐλάλει δὲ πόντος, Βράγχε, νηῒ καὶ ναύτῃ κτλ.* et Callimachi fr. 87 Schn. (= Meinek. Choliamb. p. 157 fr. VI): *Ἦν κεῖνος οὑνιαυτὸς, ᾧ τό τε πτηνὸν* ‖ *καὶ τοὺν θαλάσσῃ καὶ τὸ τετράπουν οὕτως* ‖ *ἐφθέγγεθ' ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμηθῆος* (—*ειος* M) intercedere opinatur, praeter sententiam a mytho omnibus Graecis (cf. testimonium nobilissimum Cratini Plut. fr. 3 [162] M., ubi pisces loquuntur, cum *βασιλεὺς Κρόνος ἦν τὸ παλαιόν* fr. 2 [161]; Welck. gr. Götterl. I p. 723, Friedländer Darstell. I p. 516, Bergk. rell. com. Att. p. 278. 281, Keller l. s. s. p. 315, 319 adn. 16) atque adeo omnibus fere populis (Grimm Reineke Fuchs p. V, Pöschel in 'Beiträge von Paul u. Braune' vol. V, 2 p. 270 sqq., Tylor, Anfänge der Cultur I p. 19 sq. 460 sq.) communi depromptam tam exigua est, ut nihil sit cur alterum ex altero hausisse putemus; nam in fabulis etiam enarrandis alii multi et ante Callimachum et post eum hoc mytho sunt usi, cf. Xenoph. comment. II, 7, 13: *Φασὶν ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῶα τὴν οἶν ... εἰπεῖν* (Babr. 131), uit. Aesop. in fabb. Rom. ed. Eberh. p. 282: *καθ' ὃν χρόνον ὁμόφωνα ἦν τὰ ζῶα, πόλεμον οἱ λύκοι τοῖς προβάτοις συνῆψαν* (Babr. 93), Maxim. Tyr. Diss. XXV p. 101 Duebn. in fabula Aesopea: *ἦν ἄρα τότε ὁμόφωνα καὶ τὰ θηρία τοῖς ἀνθρώποις* (F. 400), Dio Chrysost. LXXII, 18: *ἡ ἀρχαία γλαὺξ τῷ ὄντι φρονίμη ἦν καὶ ξυμβουλεύειν ἐδύνατο* (F. 385).

2) Negat enim Callimachum, qui fabulas priores sit imitatus, hunc terminum longo spatio superasse.

pendet sententia nullam habet non modo necessitatem, sed ne umbram quidem probabilitatis: nam plane aliud est fabulas Aesopeas tanquam ornamentum quibuslibet poematis quasi intexere — id quod Callimachus fecit, ut multi ante eum[1] —, aliud ipsis fabulis Aesopeis singillatim compositis nouum poesis genus condere, quod Babrii apud Graecos est meritum. Eodem fere iure, quo ante Callimachum Bergkius, antè Stesichorum Simonidem ceteros qui carminibus suis fabulas inseruerunt, Babrium uixisse concludere possis: neque enim in prooemio II eo Babrius gloriatur, quod choliambo utatur, sed eo, quod Aesopi fabulas pedestres uersibus concinnauerit[2]. Praeterea quid nos impedit, quominus Babrium Callimachi illos uersiculos fugisse putemus? Certe non impediunt Bergkii uerba decretis quam argumentis similiora: 'we must wholly reject the idea of any pretended ignorance of his predecessors, or any vain overrating of his own powers of the poët, for he strongly declares that, in imitation of him, other writers were excited to a similar species of poetry.' Parum igitur certum est quod ex Babrii illis et Callimachi uersibus Bergkius conclusit[3]. Quo quasi medio saxo soluto uniuersa ratiocinationis illius concameratio, satis illa·quidem per se laxa, una concidit: Alexandri

---

1) Duo Callimachi fragmenta habemus haec (= 93 Schn., Meinek. choliamb. p. 157, VII. VIII): 1. *Ἄκουε δὴ τὸν αἶνον· ἔν κοτε Τμώλῳ ‖ δάφνην ἐλαίῃ νεῖκος οἱ πάλαι Λυδοί ‖ λέγουσι θέσθαι* ... 2. *ἐγὼ δὲ πάντων εἰμὶ δενδρέων φαύλη* ‖: quae quin ex eadem fabula deprompta sint non dubitabis collata Aes. Halm. f. 124 = Walz rhet. Gr. I, p. 267 (Nicolaus) et Babrii 64. Fabulam autem illam quae Callimachi una nobis tradita est, insertam fuisse carmini maiori, ipsa *Ἄκουε δὴ τὸν αἶνον* uerba clamant, quae formula satis popularis non adhibetur nisi hac ratione, cf. Eurip. Ion. 336: *ἄκουε δὴ τὸν μῦθον* et Hec. 834 Suppl. 857 Ion. 1539: *ἄκουε δή*, Plat. Gorg. 523 A: *ἄκουε δὴ* ... *μάλα καλοῦ λόγου*, Tim. 20 D: *ἄκουε δὴ* ... *λόγου* ... *ἀτόπου*, prou. app. I, 14 (paroemiogrr. I p. 381): *ἄκουε δὴ κακοῦ λόγου*, quae ex Archilochi epodis deprompta esse Bergkius lyrr. p. 732 conicit. Simili ratione fabulam Aesopeam in tragoediam induxit Aeschylus fr. 129 Dind.: *ὧδ' ἐστὶ μύθων τῶν Λιβυστικῶν κλέος κτλ.* Rectum de his quidem Hertzbergii est iudicium p. 162.

2) Hoc concludi potest ex prooem. II u. 1—8, coll. prooem. I uu. 16 sqq.

3) Assensus est ei unus Wagener 'rapports entre les apologues' p. 14.

enim reges aetate posteriore alii sunt multi, fabulae autem 85 ne Bergkius quidem — sano usus iudicio — multum tribuit.

Longe quam ceteri circumspectius eodem anno Carolus **Lachmannus** (Babr. ed. Berol. 1845 p. X sq.) hanc quaestionem tractauit, licet die diem docente omnia nunc probare non possis. Vixisse enim Babrium censet post Phaedrum, qui nunquam eo usus sit, et ante Apollonium sophistam, qui in lexico Homerico p. 10, 13 s. *ἄειδε* Babrii ut putat choliambos hos seruauerit:

ταῦτα δ' Αἴσωπος
ὁ Σαρδιηνὸς εἶπεν, ὅντιν' οἱ Δελφοὶ
ᾄδοντα μῦθον οὐ καλῶς ἐδέξαντο.

Iam cum is grammaticus exeunte primo p. Chr. n. saeculo uixerit et circa eadem tempora rex Alexander fuerit Alexandri Herodis filii nepos, eius filio Babrium fabellas composuisse (cf. prooem. II, 1) suspicatur 'in Syriae et Ciliciae confiniis post annum a Christo nato 72'[1]). Sed — ut omittam quod de lexici illius auctoritate uehementer dubitari potest (cf. Toll. praef. p. VIII et Knoch. Babr. p. 27) — postquam Ahrentis sagacitate lex artis Babrianae primaria, ut paenultima uersus syllaba accentum habeat, detecta est, nemo iam quin a Babrio abiudicandi sint uersiculi illi amplius dubitat (praeter Naberum, de quo postea), quippe in quibus ipsa illa lex nunquam non uioletur (cf. Eberh. ed. p. 94 extr.); quo accedunt duae trium uersuum ultimae breues, cum ultima producta Babrius uti soleat. Itaque cum Apollonii testimonium pro nihilo sit, haec quidem Lachmanni coniectura certo fundamento caret. Sed remanent ea, quae ex ceteris testimoniis conclusit p. X: quae egregie eo illustrauit p. XII sqq., quod artis Babrianae leges quasdam cum illius ipsius aeui choliambis optime congruere demonstrauit eadem fere qua Duebner ratione.

Sed ne haec quidem Lachmannus persuasit Guilielmo **Hertzbergio** (Babrios, Halle 1846, p. 180 sqq.), qui metricas

1) Probauerunt hanc coniecturam censor Lachmanni ceteroqui nimis seuerus Leo Renier Rev. de Phil. I p. 359, Hartungius p. 13, Nicolai Gr. L. G. ed. II, I p. 104.

illas rationes nihili esse professus [1]) multa cur certe ante Romanam aetatem Graeciamque a Romanis subactam Babrius uixisset congessit[2]). 'So nur' inquit 'hat die Persiflage der Ochlokratie (fab. 40) einen Sinn' — sed ad ochlocratiam fabula illa omnino non spectat, immo nihil est nisi iocus (*Αἰσώπειον γελοῖον*) paullo obscenior, cf. simillimam Babrii 34 et Knoellii Bodl. 121; epimythium u. 5 sq. nimis ineptum [3]), quo sententia illa ui in fabulam infertur, rectissimo iudicio Eberhardus uncis inclusit —, 'so die Allegorie, welche öffentlichen Zwist und Bürgerkrieg aus dem gewaltsamen Uebermuth der herrschenden Faction, namentlich des Demos, ableitet (Fab. 72, scr. 70)' [4]) — at ipsa fabula nihil aliud docet, nisi bellum iniuriam sequi, uersus autem 6 sqq., quibus sententia illa continetur, Babrii non sunt, sed epimythistae diasceuastaeue, cf. Hoch 'de Babr. fabulis corruptis et interpolatis' p. 17. 19. 23 (Nauck. Philol. VI, 407), Eberhard. obseruatt. p. 7 [5]). Pergit Hertz-

1) Babr. p. 164: 'So wird denn auch gleich die Folgerung Lachmann's, dass Babrios' Uebereinstimmung in dem correcten Bau der vier ersten Füsse mit Persius und Martial für ein gleiches Zeitalter der beiderseitigen Dichter zeuge, durch das völlig entgegengesetzte Verhältniss des fünften und sechsten Fusses paralysirt, in deren Behandlung Babrios theils freier, theils strenger, aber nach einer ganz anderen Seite, als die Römer, verfährt.' Quae dici nequit quam uana sint et inania: nam primum ex 'correcta' pedum quattuor priorum forma nihil conclusit Lachmannus, immo ex nouis quibusdam licentiis (anapaesti usu et arsium solutarum frequentia); deinde choliambi Babriani pedes V et VI a choliamborum Latinorum exitu diuersi non sunt, nisi quod ultima longa Babrius data opera utitur, in quo nihil inest quod plane contrarium nominari possit. Nihilominus Keller p. 407 haec fere ad uerbum exscripsit.

2) Argumenta eius plurima Hecker repetiit Philol. V p. 489 sq.

3) Verba sunt haec: *πόλις ἄν τις εἴποι τὸν λόγον τὸν Αἰσώπου, ‖ ἧς ἔσχατοι κρατοῦσιν ἀντὶ τῶν πρώτων.* Finge tibi urbem uel rem publicam Aesopi fabulam dicentem! *πόλιν*, quod Boiss. coniecit, non intellego.

4) Hertzbergi Kelleri Naberi nonnulla omnibus uerbis exscribo, nam uertere ea uel excerpere ubi conatus eris quasi inter digitos tibi diffluent.

5) Hominem, qui eos finxerit, ex Byzantinis illis saeculi VII fuisse apparet qui *α ι υ* uocalium mensuram neglexerunt, cf. 6 *τᾰ̓ς* et 7 *ῦβρῖς ἐπέλθοι* (Struuius misc. Friedem. p. 637 sq., Sauppius Rh. M. II p. 644 sq.), quo uitio etiam 19, 6 (*ἴσχῦε*) epitomator deprehenditur (ubi non dubito

bergius: 'So beruht endlich die Erzählung in Fab. 76 auf der Voraussetzung, dass die Vertheidigung des Landes durch die Bürger, die Erhaltung des Streitrosses und die nur für Kriegsläufte dauernde Besoldung des Reuters aus Staatsfonds . . . zu des Dichters Zeit die gewöhnlichen waren . . .' At hoc argumentum afferre non debebat Hertzbergius, qui apud Alexandrum, Syriae regem, Babrium Syrum uixisse opinaretur: nam Syris istis hae res — quae quin poetae non sint, sed ad ueterem fabularum collectionem, fortasse Atticam, redeant, dubitari uix potest — tritae et peruulgatae non erant. Grauiora uidentur haec: 'Hierher gehört ferner die Voraussetzung von allgemeiner Kenntniss des böotischen und attischen Volkscharacters in Fabel 15, die zu einer Zeit nicht möglich gewesen wäre, wo die Stammunterschiede durch die Noth der Jahrhunderte und den Druck römischer Provinzialverwaltung längst verwischt waren'[1]. Nihilominus in Dionysii Halicarnassensis arte rhetorica quae fertur XI, 5 Athenienses *τορoί σοφοί λάλοι* nominantur (cf. fabulae nostrae u. 10 sq.), Iones *ἁβροὶ* et *ἀνειμένοι*, Boeoti *εὐήθεις*, Thessali *διπλοῖ* et *ποικίλοι*, quin etiam apud Maximum Tyrium sophistam legimus diss. XIII, 2: *Θηβαῖοι αὐλητικὴν ἐπιτηδεύουσι καί ἔστιν ἡ δι' αὐλῶν μοῦσα ἐπιχώριος Βοιωτοῖς· Ἀθηναῖοι λέγειν καί ἔστιν ἡ περὶ τοὺς λόγους σπουδὴ Ἀττικὴ· παιδεύματα Κρητικὰ θῆραι . . . τὰ Θετταλικὰ ἱππικὴ κτλ.*, atque similia trita omnino sunt scriptoribus huius aeui: cf. Plut. de gen. Socr. 1, de esu carn. I, 6, Luc. Nigr. 12. 14, Icaromen. 16, Anach. 18, Themist. or. XXVII p. 334 Hard. (403 Dind.), Zenob. II, 28. V, 91, Diogen. III, 12. 46, Macar. II, 79, Greg. Cypr. II, 45. 47 cum Schneidewini et Leutschii adnotationibus. Plane autem nihili sunt quae sequuntur: 'Auch leisere Züge, wie die Heereseintheilung der Mäuse (Fab. 32) nach spartanischen Ilen . . ., die treffliche Vertheidigung des Raben gegen die

quin recte Lachmannus Suidae uersus receperit). Attamen A. Hecker Phil. V p. 489 'ut Theognidis et Solonis praeceptum' illos legere sibi uidetur.

1) Repetiit Hecker l. s. s. p. 490 Platonis loco addito Protag. p. 342 D, qui fabulam minus bene illustrat quam recentissimorum supra allati.

Schwalbe, der sie, die Athenerin, der Sykophantie beschuldigt, . . . sind zu eng mit der formalen Behandlung des Gedichtes verwachsen, als dass sie . . . durch die Herübernahme des Fabelstoffes erklärt werden könnten . . . Hier handelt es sich schon um einzelne Wörter, die der populäre Dichter (petitio est principii) abgestreift haben würde' [1]). Ut ultima haec concedam — quamquam minime sunt concedenda — unde scit ἴλας istas Lacedaemoniorum [2]) fuisse? Constat nimirum ἴλας omni aetate ab omnibus Graecis de militum — etiam Romanorum: cf. Herodian. VIII, 1, 3 — cateruis dictas esse [3]). Deinde συκοφαντεῖν quid esset, Graecos Romanosque omnes, uel recentissimos intellexisse ex lexicis manualibus colligere poterat: neque igitur fuit causa, cur poeta quamuis nouicius uerbo illo non uteretur; Athenienses autem propter litium cupiditatem carpuntur uel apud Lucianum Icaromen. 16. Nihil igitur haec omnia ualent. Neque maioris sunt pretii quae de Syria Babrii patria Hertzbergius profert p. 184 sq., opinioni illi fundamentum substructurus, ex qua Alexander prooemii II est Balas Syriae rex. Nam postquam Schneidewini errorem supra commemoratum repetiit, utiles quasdam O. Schneideri et C. F. Hermanni obseruationes in usum suum detorsit: multa Babrium cum Iudaicis, qui LXX et N. T. composuerint, scriptoribus communia habere — at ea fere omnia in κοινῇ etiam aetatis posterioris inueniri ex Eberhardi obseruationibus p. 14—21 et Zachariaei dissertatione p. 6—16 intelleges; Venerem more Asiatico λύχνοις oblatis coli (Herm. l. s. s. p. 808) — at exempla huius ritus Asiana Hermannus omnino non protulit, Italica autem nonnulla infra inuenies; eunuchum sacrificulum consulentem optime cum Syria

1) Haec omnia repetiit Hecker l. s. s. p. 489 sq.

2) Puerorum potissimum hae fuerunt, itaque minime quadrant ad murium exercitum.

3) Quid, quod ne scriptura quidem certa est, cum Suidas pro ἴλας praebeat φρήτρας? Quod cum sicut uniuersa fabula ex Homeri *B* 363 sqq. fictum sit (nam φρήτρα hac notione ab Atticis non dicitur, in quo errauit Schneidew. l. s. s. p. 15, Hertzb. p. 182, Kell. p. 360), uere Babrianum uidetur in A ἴλας glossemate oppressum.

congruere — at Syriae proprius neque eunuchus est, quem in aliam fabulam Phaedrus III, 11 induxit, neque *θύτης* qui more Graecis omnibus Romanisque communi *ἁγνὸν ἧπαρ ἁπλοῖ*. Pergit p. 185: 'Wir fügen hinzu, dass die Dattelhaufen unter den gemeinen Vorräthen eines, wie es scheint ländlichen Speichers (Fab. 108, 18) auf den Orient, und verbunden mit den kamirischen Feigen (u. 25) auf Vorderasien hinweisen' [1]). Quot uerba, tot errores! Unde scit Hertzbergius cellam penariam (non dico horreum propter u. 21 et 26 sqq.), in qua mus *οἰκόσιτος* habitet, agrestem esse? Neque urbanam eam Babrius nominat distinctis uerbis, neque agrestem; sed cum urbana sit Aes. H. 297, Hor. Sat. II, 6, 80 sqq., Romul. I, 12 = Phaedr. app. II, 8 Dressleri, Dosith. p. 37 Boeck. haud dubie apud Babrium quoque urbanam esse probabilius est. Deinde quomodo palmulas inter 'copias uiles' referre potest, cum Babrius u. 2 in *ταμείοις πλουσίοισι* eas fuisse dicat? In penu autem diuitis hominis Graeci uel Itali palmulae quamuis externae esse poterant [2]); quamquam in quibusdam Graeciae etiam et Italiae regionibus palmas inueniri constat, cf. Hehn ed. II p. 232—238. Nihil igitur consequitur ex palmulis commemoratis. Nobilissimas autem ficus Camiraeas (Rhodiacas) [3]) cur in Asia magis notas fuisse putemus, quam in Graecia ipsa et Italia, plane nulla est causa, nam Rhodii mercatores strenuissimi in omnes fere terras mari medio adiacentes merces suas exportabant. Sed iam sequitur argumentum grauissimum multis hominibus doctis probatum, quod p. 185 plenius quam Fixius his uerbis Hertzbergius expressit: 'Mehr aber, als Alles dies spricht dafür des Dichters Aufenthalt bei den Arabern' — quae supra refutaui — 'und der auf genaue Kenntniss dieses betrügerischen

1) Haec Keller p. 387 uerbosius ut solet repetiit.

2) Hermippus in Phormophoris fr. 61 (p. 149) dicit: *Φοινίκη καρπὸν φοίνικος [δεῦρ' ἤγαγε]* et celeber erat *οἶνος φοινίκιος* (Athen. I, 29, 8, Archestr. fragm. rec. W. Ribbeck. p. 20). In fabula quae non redit ad Babrium H. 370: *ποιμὴν ... ἑωρακὼς γαληνιῶσαν τὴν θάλατταν ... φοινίκων βαλάνους πριάμενος ἀνήχθη*.

3) Plin. n. h. XIII, 8 (18) § 59. Athen. III, 75, 80.

Volksstammes gegründete, satirisch erfundene Mythus, Fab. 57. Solche Neckereien und Schmähungen auf den Charakter eines ganzen Volkes haben nur da einen Sinn und können nur da auf Anerkennung rechnen, wo bereits nationale Antipathien vorliegen, wie sie sich nur zwischen **Nachbarvölkern** ausbilden'. Mythus autem ut ita dicam fabulae illius — in qua Hermes mendacia in mundum inuehens ab Arabibus spoliatur — a Babrio ipso fictus esse non uidetur. Legimus enim apud Strabonem geogr. I, 42: '*Ἡσίοδος δ' ἐν καταλόγῳ φησὶ* (fr. 9 M. 46 Fl.)· "*Καὶ κούρην Ἀράβοιο*[1]), *τὸν Ἑρμάων ἀκάκητα Γείνατο καὶ Θρονίη κούρη Βήλοιο ἄνακτος.*" *Οὕτω δὲ καὶ Στησίχορος λέγει* (Bergk. lyrr. p. 991). *Εἰκάζειν οὖν ἐστίν, ὅτι ἀπὸ τούτου καὶ ἡ χώρα Ἀραβία ἤδη τότε ὠνομάζετο· κατὰ δὲ τοὺς ἥρωας τυχὸν ἴσως οὔπω.* Apud Hesiodum igitur et Stesichorum Arabes a Mercurio originem ducunt: quo in mytho similem inesse sententiam aetiologicam atque in Babriano (cur Arabes sint *ψευσταί τε καὶ γόητες*) non negabis collatis eis, quae Preller (Mythol. I p. 328 Plew.) et Roscher ('Hermes der Windgott' p. 48 sq.) disseruerunt de Mercurio furum deo et fraudatorum[2]). Veri autem non dissimile est mythi formam Babrianam quamuis nouiciam per uarias mutationes ad ipsum Stesichorum redire a Strabone nominatum, sicut ad eum redeunt Bodl. Knoell. fab. 23 teste Cratete Pergameno apud Ael. nat. an. XVII, 37 et 117 teste Aristot. rhet. II, 20[3]). Deinde

---

1) *Ἄραβος* hoc loco nomen proprium herois Arabum eponymi esse apparet; contra Aesch. Pers. 318 *καὶ Μᾶγος Ἄραβος Ἀρτάμης τε Βάκτριος* ipse populus intellegendus uidetur propter symmetriam (quamquam Meinek. iterum pro nomine proprio habet).

2) Aliter Mouersius Phoenizier II, 3, 1 (Handel) p. 287 sub Mercurio Hesiodeo Baal Phoenicium latere suspicatus est: quod non credo, cum certe non lateat sub Babriano ratione haud dissimili cum Arabibus conexo.

3) Haud scio an Stesichori mythum a Babriano eo diuersum fuisse quis coniectet, quod Mercurius posteris suis merces illas (*ψεύσματα, ἀπάτην, πανουργίην πᾶσαν*) aut omnes aut maximam earum partem ultro dono dederit, sicut fab. 165 Ebh. *ψεύδους φάρμακον* opificibus praebet (*ἐγχεῖ*), omnium autem plurimum coriariis. Sed 'in tenebris micamus'. Ceterum memorabile est quod legimus apud Damasc. uit. Isid. (in Diog. Laert. ed.

quae Hertzbergius dicit de inimicitiis populorum uicinorum ea ipsis illis Hesiodi et Stesichori testimoniis refelluntur, quibus facili negotio alia addi possunt, uelut quod de tibicine Arabico legimus apud Stephanum Byzant. s. u. Ἀραβία, Zenobium II, 58, Apostolium III, 71 (qui Canthari et Menandri uersus huc pertinentes seruauerunt: cf. Meinek. com. Gr. II, 2, 835, IV p. 80). Ceterum hac fabula confirmari putat Branchi patrem Alexandrum Balam esse ab Arabibus — ad quos regno expulsus confugerat — interfectum: quod quamquam haud pauci uiri docti probauerunt [1]), unum tamen Eberhardi iudicium ego probo, qui Kellerum p. 390 Hertzbergi sententiam repetentem his uerbis refutat: ʻuerba f. 57, 12 ἐντεῦθεν Ἄραβές εἰσιν κτλ. tantum abest ut quicquam pro Kelleri sententia efficiant ut ei obsint. Nam si quis neci tam perfidae atque atroci interfuerit, is profecto non tam leuibus uteretur uerbis quae Arabes non nisi mendaciorum et fallaciae accusantʼ.

Reliquum est unum argumentum p. 186—189 multis uerbis expressum, quo apud regem Alexandrinum Babrium Alexandrinum uixisse Hertzbergius opinatur effici. In fab. 106 (leo, bestiae hospites, uolpes, simius) quae insit sententia frustra quaeres; ineptissima est quae legitur in epimythio. Boissonadius igitur putat ʻintellegendam esse fabulae allegoriam de condicionis aulicae uitiis; de principum uel optimorum neglegentia qui res infirmis circa se familiaribus credant; de ueteribus amicis quorum prisca merita obscuret nouorum hominum praesentiaʼ. Sed ne sic quidem fabula placuit C. F. Hermanno l. s. s. p. 471, qui a Babrio — cuius de ingenio et indole impeditissimum est iudicium — omnino alienam eam esse satis inconsulte contendit: quam sententiam etiam Hochius secutus est de Babr. p. 56 [2]). Hertzbergius uero noua inter-

Cobet) p. 200: ὅτι Διόνυσος, φησί (Isidorus), Λυκοῦργον καὶ τοὺς ἑπομένους αὐτῷ Ἄραβας κατηγωνίσατο οἴνῳ ... καταρράνας τὴν πολεμίαν στρατιάν· ἐξ οὗ καὶ τὴν πόλιν ἐκάλεσε Δαμασκόν. Dionysum opprimere conantur Arabes, sicut Mercurium apud Babrium.

1) Keller p. 390, Gutschmidius Fleck. Jahrbb. LXXXVII p. 323, Maennelius Philol. XXIX p. 169, alii.

2) Noua quae Hochius affert argumenta, cur subditicia sit fabula,

pretandi ratione usus (probante Bernhardyo II² p. 746 ed. III) suam ipsius condicionem Babrium allegoria uel parodia significare conicit p. 186 sqq.: uolpem Babrium esse ipsum, leonem regem aliquem diadochorum alterius a. Chr. n. saeculi, fortasse Ptolemaeum Physconem (p. 188), qui ostentationis et delectationis causa homines litteratos — quo refert *συνεζήτει* u. 10 — ad aulam suam uocarit, sed pessime saepe eos et ipse tractarit et ab aulicis nobilibusque, fabulae simio significatis, tractari passus sit.

Quae de fabula sententia etsi uera esset, tamen ceteris argumentis dissolutis certum non praeberet indicium, cur Alexandrinum poetam Babrium fuisse putaremus: nam plane eadem ratione cum alii reges nobilesque, tum imperatores Romani haud pauci uiris doctis poetisque usi sunt. Sed non est uera: quis enim sibi persuadebit Babrium se ipsum uolpem fecisse esurientem mendicam ueteratricem? Quis simium hospitibus optima suilla apponentem aulicum esse putabit, qui Babrium luserit aut laeserit — nam de ipso cibo poetae subducto Hertzbergius uix serio cogitauit[1]). Denique quis tyrannum uanum et rudem latere credet sub leonis persona, qui dulcissimis his describitur uersiculis 1 sqq.:

Λέων ποτ' ἀνδρῶν βίον ἄριστον ἐζήλου[2]).
καὶ δὴ κατ' εὐρὺν φωλεὸν διατρίβων

nulla sunt. 'Desunt huic fabulae pressa et tenuia quibus Babrianae fere omnes conspicuae sunt.' Num pressa et tenuis est fab. 95, quam ipse p. 35 egregiam nominat? 'Septies trochaeus inuenitur in fine' (p. 36 coll. 22). Inuenitur sexies et deletur bis correctione aut necessaria (27) aut maxime probabili (4 coll. 57, 12); quattuor trochaei in 30 uersibus dubitationem non mouent: cf. Ebh. obs. p. 8. Ex 'locutionibus singularibus et nimis arcessitis' nihil sequitur, nam eas etiam alibi B. adhibet, cf. Zachariae p. 16 sq. Ipse fabulae sermo uere Babrianus est, cf. Nab. Mnem. IV p. 437.

1) Quamquam talia concludi possunt ex uerbis 'hatte nun der Dichter die dem Fuchs in der Fabel widerfahrene Behandlung hinnehmen müssen . . .'

2) Prauissime hunc uersum interpretatur Hertzb. p. 187: 'Aber irren wir nicht, so ist doch grade dies eine überaus boshafte Wendung, dass Babrios den Löwen express den Entschluss fassen lässt, ein Leben „nach Art der Menschen“ und in möglichst humaner Weise zu führen. Wird doch dadurch der Gedanke erst recht scharf hervorgehoben, dass eigent-

ὅσων ἀρίστην ὀροτρόφων φυὴν ἔγνω
φιλοφρονεῖσθαι γνησίως ἐπειράθη κτλ.,

et 29:

ὁ λέων δὲ τερφθεὶς ὡς λέων τε μειδήσας κτλ.[1])

Summo iure somnia ista Eberhardus obs. p. 14 damnauit, quibus 'pulcherrima fabula in allegoriam pessimam conuerteretur'. Meo quidem iudicio haec una est ex paucissimis istis Graecis, quae ad primariam illam quam 'Thiermärchen' uocamus formam quam proxime accedant[2]). Recto autem sensu ductus Naber Mnemos. IV p. 437 dicit fabulam 106 fragmentum esse et narratiunculae finem desiderari: fortasse olim cum alia coniuncta erat, qua uolpes quo modo simium ulta esset describebatur, cf. Halmii f. 255[3]) et 44[4]).

---

lich der Löwe trotz seines Vorgebens nur ein Löwe sei und bleibe, d. h. eine wilde Bestie sei'. Unde habet illa 'den Entschluss fassen' et 'nach Art der Menschen'? Ἀ. β. ἀ. ἐζ. simpliciter est 'hominum uitam optimam aemulabatur'.

1) Audi modo Hertzbergium: '... die beinahe gefährliche Wendung am Schluss ... dass der Löwe zu der Klage des Fuchses „wie ein Löwe gelächelt" und sie abgewiesen habe. Man wird gewiss das bittersüsse, plumpe, hämische und in summa bestialische Lächeln, das dabei herauskommt, nicht .. in ein „gnädiges" (ἵλεως coni. Saupp.) verflachen wollen': quae omnia uno τερφθεὶς uerbo refelluntur. Verum uidit Eberh. obs. p. 13.

2) Alia est Babrii 95, in qua leo rex et uolpes familiaris eius iterum sunt protagonistae: ipsa enim narratione satis longa (100 uersuum) sententia nulla illustratur, dicterio autem ultimorum uersuum simillima habes in fabellis Germanorum popularibus Grimmii 60 p. 243 et 81 p. 314.

3) Lupus uolpem apud leonem aegrotantem accusat, quod eum non uisat; uolpes, qui medicus est Rom. app. 32, superueniens medicamentum leoni se quaesiuisse simulat; leoni quodnam sit interroganti respondet: εἰ λύκον ζῶντα ἐκδείρας τὴν αὐτοῦ δορὰν θερμὴν ἀμφιέσῃ, id quod facit leo (cf. fab. Bodl. 3). Ipsum simium leo edit Phaedr. IV, 13, 20 sqq. Dressler = Rom. III, 20, cum medici morbum simulanti ei suasissent, ut cibum leuem sumeret qui 'tolleret fastidium' (quo dolo etiam Lamia utitur fabellae popularis Schmidt, gr. Märchen p. 74). Quocum coniungendum est quod legimus Ael. u. h. I, 9: λέοντα δὲ νοσοῦντα τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ὀνίνησι· φάρμακον δέ ἐστιν αὐτῷ βρωθεὶς πίθηκος et nat. an. V, 39: ὅταν δὲ ὑπερπλησθῇ ... πιθήκῳ περιτυχὼν καὶ τούτου φαγών, κενοῦται; cf. etiam Plin. n. h. VIII, 16, Horapollo II, 76 p. 92 Leem. cum adn. p. 364.

4) Volpes simium in pedicam illicit, cf. Archil. fr. 90 sq. Bgk.

Hertzbergi sententiam eisdem fere argumentis firmatam a. 1850 A. Hecker (in epistola crit. ad Schneidewinum data Philol. V p. 488 sqq.) et a. 1859 Antonios Polyla (in sua Babrii editione) [1]) repetierunt; noua haud pauca addidit O. Keller, qui a. 1862 in libro quem de fabulae Graecae historia conscripsit omnium copiosissime de hac quaestione disputauit. Ac primum quidem Babrium ortu fuisse Syrum [2]) denuo comprobaturus, praeterquam quod prooemii II initium, quo Schneidewinum praue usum esse intellexerat [3]), uilibus argutiis in usum suum conuertit [4]) atque nonnulla aliorum argumenta uerbis plurimis reddidit, haec protulit: 'Als Inbegriff des Kostbaren auf der Welt gelten ihm die Schätze des erythraeischen Meeres. Denn auf die Frage des Adlers (F. 115) *πόσον ... δώσεις ...* antwortet die Schildkröte: *τὰ τῆς ἐρυθρῆς πάντα δῶρά σοι δώσω ...* Die nächste Strasse aber zu den Brennpunkten des antiken Handels gieng für die Schätze des erythraeischen Meeres ... über Syrien und die anstossenden Wüsten'. At hercle etiam in Europa mare rubrum nobilissimum erat terrae-

1) Liber eius rarissimus sic inscribitur: *Ἡ Αἰσώπειος φιλοσοφία παρ' Ἕλλησι, ἐκδοθεῖσα καὶ συναρμολογηθεῖσα ὑπὸ Ἀντωνίου Πολύλα, Μέρος Α' τμῆμα α' Βαβρίας. Κερκύρᾳ* 1859. Noui in eo nihil inuenies nisi unam coniecturam falsam (*σελ. μζ'* fab. 116, 16 *κακόν ἐστι δαρθεῖν*) atque duas Gregorii Cyprii fabulas ineditas (seruatas *ἐν τῇ Βασιλικῇ τοῦ Μονάχου βιβλιοθήκῃ: σελ. λγ'*), quarum argumenta exstant H. 361 et 365.

2) Haec opinio falsa uel certe parum confirmata etiam Landsbergero (p. XII) Hartungio (p. 18) Bernhardyo (II² p. 744) Nicolaio (I p. 104) Maennelio (Philol. XXIX p. 169: 'nemo iam negat B. in Syria ortum esse') Zachariaeo (p. 24) ipsique Eberhardo (obs. p. 3: 'dubitari uix posse quin uel in Syriae uel in confinibus regionibus degerit') ceteris cautiori probatur.

3) Ne Bernhardy quidem intellexit, cum dicit: 'da ... das Vorwort ... den Ursprung aesopischer Fabeln von den Syrern herleitet' etc.

4) 'Nun kann man sagen, dass B. gerade den umfassenderen Namen vorgezogen habe (*Σύρους* Assyriorum loco), um seine Landsleute nicht ... ganz auszuschliessen; oder es lässt sich hören, dass nach dem Zuge des assyrischen Handels zu schliessen B. in Syrien jedenfalls leichter als irgendwo sonst assyrische Tradition erfahren konnte', quamquam ipse concedit 'mit eigentlicher Sicherheit weist die Notiz für sich allein nicht nach Syrien'.

que illae tamquam beatorum insulae celebrabantur: περὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης Agatharchides Cnidius quinque libros conscripsit (Muell. frr. hist. III, 190 sqq.) itemque Pythagoras testibus Athenaeo IV p. 183 F, XIV p. 633 F et Aeliano nat. an. XVII, 8, atque ipse iam Aristophanes dicit auu. 144 sqq.: ἀτὰρ ἔστιγ᾽ . . . εὐδαίμων πόλις ‖ παρὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλατταν (cf. equitt. 1088) et Hedyle anthol. Bergk. p. 131: ἢ κόγχου δωρήματ᾽ Ἐρυθραίης ἀπὸ πέτρης. Paullo inferius quae sequuntur 'die landschaftlichen Bilder . . . passen sehr wohl auf ein Land, wo weite Sandwüsten mit kräuterreichen Matten, üppige Küstenstriche mit ewig beschneiten Alpen abwechselten', ea commemorasse satis habeo. Neque plus ualet quod dicit: 'auf Syrien passt auch das Epitheton des Fuchses ἀμπέλων τε καὶ κήπων ἐχθρά F. 11 in besonderem Grade, wie man aus dem Hohenliede 2, 15 ersehen kann'[1]) — nempe uolpes ubique uinetis et hortis aeque infestas esse et ex ipsa rerum natura consequitur et colligitur ex plurimis scriptorum testimoniis, cf. Arist. equitt. 1076 sq.: ἀλωπεκίοισι τοὺς στρατιώτας ᾔκασεν, ‖ ὁτιὴ βότρυς τρώγουσιν ἐν τοῖς χωρίοις, Theocrit. id. I, 45 sqq., ubi puer πυρραίας σταφυλὰς a uolpibus defendens describitur, V, 112: ἀλώπεκας, αἳ . . . ῥαγίζοντι, notissimam de uolpe et uuis fabulam Phaedr. IV, 3 (quae non hausta est ex Babr. 19), Plaut. Most. 559 R. 'tam facile uinces quam pirum uolpes comest'. Grauius uidetur argumentum quod addit: 'auch die Geschichte von dem Manne, der zur Erntezeit einem Fuchs einen Feuerbrand an den Schweif bindet, führt unwillkürlich unsere Gedanken in jenen Landstrich, wo die Sagen von Simsons Abenteuern verbreitet waren'[2]). Auctorem profiteri debebat Hartungium, qui simillima dicit p. 162: 'diese Fabel kann zum Beweis dienen, dass die ursprüngliche Heimath der Fabeln Syrien gewesen ist. Doch ist sie wohl näher an der Quelle geschöpft als die Simson'sche, welche viel roher erscheint,

1) Hoc argumento usus est iam Landsberger p. XII. XCII.

2) Similia legimus p. 328: 'die Babrianische F. 11 . . . ist höchst wahrscheinlich blosse Umarbeitung einer noch zu B.'s Zeiten in Syrien geläufigen Volkssage'.

indem dort die Bosheit gelingt ... Auch ist viel natürlicher, dass Jemand um ein Thier zu strafen ... ihm einen Feuerbrand an den Schwanz bindet, als dass er dies thue, um Saatfelder in Brand zu stecken' etc. Sed discrimen illud, quod ipse Hartungius inter fabulam Babrianam et narratiunculam illam Iudaicam intercedere sensit, tantum est, ut alteram ex altera ortam esse non concederem, etiamsi certum argumentum non haberem. Sed habeo. Babrianae enim fabulae narratio plane gemina exstat apud Ouidium fast. IV, 681 sqq., qui a Carseolano hospite eam se accepisse dicit. Itaque hoc quoque argumentum concidit, nisi fortasse rusticum illum Syrum personatum fuisse Ouidioque uerba dedisse putas. Reliqua: 'die ganze Thierwelt, wie sie unser Dichter auf die Bühne seiner Fabeln bringt, kann man in Syrien wiederfinden ...', si aliquid probant, fabulas quasdam in Syria ortas esse probant, sed ne id quidem, cum eadem fere animalia etiam in Asia minore et in Libya uixerint uel certe terrarum illarum incolis nota fuerint [1]). Asiam autem minorem et Cyrenaicam fabularum plurimarum patriam esse ueteres scriptores haud pauci disertis uerbis testati sunt (cf. Kellerum p. 350—359), ipsam Syriam nemo.

Omnibus igitur Kelleri argumentis non adducor, ut Babrium natione Syrum esse pro certo habeam uel pro simili uero. Neque probabiliora mihi uidentur quae de aetate poetae

1) Quamquam Keller dicit p. 387 extr.: 'hätte er etwa im westlichen Kleinasien gelebt, so würde uns der Boden für den Tiger wie für den Araber und sein Kamel fehlen' — quasi de bestiis et hominibus peregrinis narrationes fingere uel certe fictas repetere non potuerit, sicut crocodilos pantheras leones all. Phaedrus induxit. Sed dicit Keller adn. 103: 'das Praedicat τὸ πᾶν ἐρημαίη (95, 19) ist für das insularische Vorkommen des Tigers in den Grenzdistricten seiner Verbreitung zu bezeichnend, als dass man nicht daraus auf eine wirkliche Bekanntschaft des B. mit diesem Thiere schliessen müsste: wahrscheinlich hat man an den in der unmittelbaren Nachbarschaft Syriens gemeinen babylonischen Tiger zu denken'. Sed quomodo uolpes tigridem u i t u p e r a r e potuit propter raritatem? Praeterea haec notio omnino non inest in ἐρημαῖος uerbo, quod semper est 'solus' uel 'soliuagus': propter animi igitur asperitatem tigris uituperatur, sicut ad animum etiam ἀλαζὼν et cetera omnia spectant.

protulit p. 389 sqq. Profectus est autem a fabula 85, quam simili atque Bergkius et Hecker[1]) ratione interpretatur: nam cum canis ibi Achaeus canum omnium (Cretensium, Molossorum, Acarnanicorum, Cypriorum) dux sit in bello contra lupos gerendo atque de *ἀνομοιότητι* canum queratur, Babrium eo significasse foedus Achaicum bellumque nescio quod ab Achaeis gestum ('den Todeskampf der hellenischen Freiheit, die Zeit des achäischen Bundes' p. 389). Cum autem et lingua alterius potius quam tertii a. Chr. n. saeculi sit et plurimi homines docti post illam aetatem Babrium uixisse existiment, regem aliquem Alexandrum (prooem. II, 1) quaerendum esse, qui ultimis belli Achaici temporibus in Syria regnauerit: eum esse unum Alexandrum I Balam.

Huius disputationis quasi cardo uersatur in eo, quod ad concilium Achaicum fab. 85 refertur. Sed si quidem de eo cogitauit poeta, cur Achaeorum socios primarios, Thebanos, Boeotos, Chalcidenses, alios, non commemorauit, satis obscuros illos ignobilesque Dolopes et Acarnanes (cf. Kellerum p. 389 adn. 104) nominauit? Cur Molossos, Thraces, Cyprios, quibus nihil unquam quantum scio cum Achaeis rei fuit? Sed leuiora haec mittamus: ipsum fabulae argumentum quadretne in 'ultima societatis Achaicae tempora' uideamus. Queritur dux u. 6 sqq. de *ἀνομοιότητι* canum:

. . . ἡμῶν δ' ἦλθον οἳ μὲν ἐκ Κρήτης
οἳ δ' ἐκ Μολοσσῶν εἰσιν, οἳ δ' Ἀκαρνάνων κτλ.

Quae ad inimicitiam Lacedaemoniorum potissimum et Achaeorum Keller, ut uidetur[2]), referenda esse putat: prauissime,

1) Is l. s. s. p. 488 argumentum, quod longa disputatione exposuit Keller, paucis tantum adumbrauit: itaque cum Kellero potissimum res mihi est.

2) Vix certi quicquam ex perplexis eius uerbis elicies, quae p. 389 media leguntur: '... während dagegen die Lakedaemonier mit ihrer kleinlichen, engherzigen, von blinder Eifersucht geleiteten Politik nirgends werden Sympathieen besessen haben. Darum schweigt B. von den ausgezeichneten lakonischen Hunden... Muss nicht nothwendig . . . bei der Schilderung der unseligen Zerrissenheit (= *ἀνομοιότης*!) der verbündeten Hundestämme ihren einigen Feinden gegenüber, im Geiste des Dichters sich die Parallele

nam — ut alia omittam — de ipsorum δήμου membrorum ἀνομοιότητι sermo est, Lacedaemonii uero nunquam Achaeorum socii fuerunt, immo hostes semper ultimoque tempore ῥωμαΐζοντες. Quominus autem ad ipsa concilii Achaici membra ea referamus, impedimur eo, quod plane nihil de eorum discordia nobis traditum est.

Multo etiam minus quadrant reliqua. Qui sunt λύκοι? Romani sunt ex Kelleri sententia (cf. p. 389 not. 104), qui circa annum 146 foedus Achaicum soluerunt, Graeciae libertatem exstinxerunt[1]). Sed quis est dux ille egregius et cautus? Non adest in bello Achaico exeunte, ubi Diaeus et Critolaus, δημαγωγοὶ audacissimi et temerarii, rei Achaicae praeerant. Keller autem p. 389: 'die Sonne von Hellas' inquit 'gieng unter und warf im Scheiden ein paar blutigrothe, aber auch wunderschöne(!) Streiflichter über die Erde. Helden, wie Aratos und Philopoemen, die ihr Leben der Erkämpfung eines so edlen patriotischen Zieles opferten, müssen, so weit die griechische Zunge herrschte, die innigste Theilnahme bei allen Braven im Volke gefunden haben': ita ut Philopoemenem uel Aratum ducem illum fabulae esse existimare uideatur, qui centum fere annis ante ad nouum florem res Graecas reuocarant. Iam uides, quantopere Kelleri sententia sibi ipsi repugnet: bellum canum et luporum refertur ad ultima tempora foederis Achaici corrupti et perditi, a primordiis et ipso flore dux depromitur!

Reicienda igitur est haec fabulae interpretatio. Sed cur Achaeum ducem canum Babrius nominauit, cum canes Achaici

---

mit dem Schicksal des untergehenden Hellas von selbst gezogen haben?' — ubi circulus in se ipsum recurrit, nam quod comprobaturus est ponit.

1) Hoc iam Hecker l. s. s. p. 488 est suspicatus, qui pro argumento addit: 'nomine λύκων poetam significasse Romanos hinc patet, quod hostes dictitabant Romanos lupos, v. Ruhnk. ad Vellei. Pat. II, 27'. At quoslibet milites fortes ferocesque lupos dixeris, sicut ipsos Graecos dixit iam Homerus Il. Π, 156. 352, Graecos Troesque Δ 471, Λ 72 et Lycophro Alex. 1444 στρατηλάτην λύκον Alexandrum nominauit. Praeterea bellum a lupis cum canibus gestum plurimis omnino fabulis celebratur.

nequaquam nobiles fuerint[1])? Homerum lepida parodia imitatus esse uidetur, apud quem Achaeus Agamemno (*B* 569 sqq.) summus Graecorum est rex: similis parodia perspicitur in fabula 31 bellum mustelarum et murium continente[2]) et 106, in qua leonis conuiuium ad Homericorum exemplar describitur[3]). Itaque cum plane nulla sit causa, cur de societate Achaica cogitemus uel omnino pro allegoria fabulam simplicissimam habeamus, Kelleri illa de Alexandro Bala suspicio quasi ex aëre pendet.

---

1) Haec potissimum causa fuit, cur et Keller et Bergkius de societate Achaica cogitarent. Cf. Kell. p. 388: ʻes ist gewiss kein Zufall, dass sich die Hunde zu ihrem Bundesgeneral einen Achaeer erkiesen. Denn weit entfernt, dass die achaeischen Hunde für die besten . . . gegolten hätten, weiss kein andrer Schriftsteller etwas von ihrer Trefflichkeit . . . Wäre die reine Objektivität für B. das leitende Princip gewesen, so hätte er . . . einen Lakoner oder Molosser zum Anführer wählen lassen müssen . . .ʼ = Bergk. l. s. s. p. 131: ʻhow strange it is, that an Achaean dog is chosen general! Had it been a genuin simple Brute-fable, we should have expected that the poët would rather have introduced a Laconian dog, or even a Molossian or Cretianʼ.

2) V. 9 duces murium mures in *φρήτρας* distribuunt — quam Suidae scripturam unice ueram uideri supra exposui — sicut Il. *B* 363 sqq. Graecos Agamemno; u. 12 priusquam ipsi exercitus proelium conserunt, legitur *καί τις γαλῆν μῦς προὐκαλεῖτο θαρσήσας*, sicut Paris ante ipsorum exercituum pugnam Graecos euocat Il. *Γ* 18 sqq.; uu. 13 sqq. *Ὁμηρικώτατοι* sunt: *οἵτε στρατηγοὶ λεπτὰ πηλίνων τοίχων* ‖ *κάρφη μετώποις ἁρμόσαντες Ἀτρείδαις* ‖ *ἰσοῦντο, παντὸς ἐκφανέστατοι πλήθους* (ubi *Ἀτρ. ἰσ.* ingeniosa et probabilis Seidleri est coniectura pro codicis *ἀχρεῖα ἡγοῦντο*), cf. Il. *B* 580: [*Ἀγαμέμνων Ἀτρεΐδης*] . . . *πᾶσιν δὲ μετέπρεπεν ἡρώεσσιν* et *Γ* 161 sqq.; u. 21 sq.: *Νίκη δ' ἐπ' αὐτοῖς καὶ τρόπαιον εἱστήκει* (cf. Batrachom. u. 159) ‖ *γαλῆς ἑκάστης μῦν στρατηγὸν ἑλκούσης* (*ἕλκειν* eodem fere sensu dictum uidetur quo *Ω* 15 *Ἕκτορα δ' ἕλκεσθαι δησάσκετο*: ʻfortschleppenʼ uix recte Hartung.).

3) Plura etiam Homerica in argumentis inueniuntur, cf. grues in Pygmaeorum terram uolantes fab. 26, 10 = Il. *Γ* 5 (*Δ* 460), *κολοιοὺς* et *ψᾶρας* fab. 33 eadem ratione coniunctos atque Il. *Π* 583, *P* 755; *πύλας ὀνειρείας* 30, 8, cf. Od. *δ* 809. *τ* 562; heroicam sortiendi rationem fab. 68, 4—7. Sermo uero formis (O. Schneid. l. s. s. p. 535 sq. Schneidew. l. s. s. p. 20 sqq.) uerbis locutionibus (Kell. § 38 p. 397 sq., Zach. § 4) Homericis ubique refertus est.

Sed restant quaedam, quibus Keller certe Alexandrinum fuisse Babrium indicari opinatur. Nam postquam p. 391 sq. de uniuerso temporis illius ingenio, quod tamquam speculo fabulis Babrianis redderetur, multa uerba fecit, p. 392 med. 'Noch möchte ich zwei Momente aus B. hervorheben' inquit 'die ebenfalls mit ziemlicher Bestimmtheit auf die oben angenommene Periode hinweisen. Das erste ist das an Molière erinnernde (!) Hohngelächter des B. über die schlechten Aerzte seiner Zeit . . .[1]) Es erscheint dies bei der Höhe, welche die theoretische Medicin in der alexandrinischen Periode erklomm, kaum begreiflich; allein dass in der Praxis gar manche Curen vorkamen, welche dem Credit der damaligen Aerzte Eintrag thaten, zeigen Fragmente aus der neuen attischen Komödie (z. B. Men. Monost. 699) und namentlich die Menächmen des Plautus' — proinde quasi posteriore tempore mali medici non fuerint uel a poetis, uelut a Luciano in Tragodopodagra (uol. III p. 443 Iacob.) et in lepidissimo epigrammate 52 (uol. III p. 469), a Nicarcho Anth. Pal. XI, 112 sqq., a Stratone ib. 117, derisi non sint! Neque minus leuia sunt quae sequuntur: 'Ein zweiter hinsichtlich der Zeitbestimmung des Babrios noch bemerkenswerther Umstand ist, dass unter den bei ihm auftretenden Hausthieren . . . auch die Katze erscheint. B. ist der erste Schriftsteller[2]), der ihrer als eines auch ausserhalb Aegyptens verbreiteten Hausthiers gedenkt...' At unde scit Keller *αἴλουρον* Babrii non mustelam esse uel melem, sed felem domesticam[3]), cum haec animalia ueteres accurate non distinxerint (cf. Fur. Aes. II not. p. 10 sq. 24; Perizon. ad Ael. u. h. XIII, 4; Eberh. obs. p. 21 extr.; Hehn. Culturpfl. u.

---

1) Fab. 75 legimus *Ἰατρὸς ἦν ἄτεχνος· οὗτος ἀρρώστῳ . . . φησίν κτλ.* Hinc quasi arte magica iudicium illud generale Keller elicuit.

2) Hanc 'petitionem principii' recte nominat Eberh. obs. p. 21. Pro argumento Keller postea addere uidetur, felem Babrianam semiferam esse et gallinis infestam: quasi felis domestica importata semifera fuerit uel nostro tempore pullos non rapiat.

3) Lepidum est, quod Naber e contrario (Babrium felem non nouisse uideri) 'poetam satis antiquum' fuisse conclusit: quode postea.

Hausth. p. 400 sq. ed. II)? Incertum igitur est quo Keller nititur fundamentum [1]). Sed audiamus reliqua: 'Dass eben zu jener Zeit, um die es sich jetzt handelt, die Verbreitung der Hauskatze über Syrien erfolgt ist, wird man theils wegen der Höhe der Civilisation des damaligen Syriens' — at quo uinculo mystico feles domesticae cum Graeco cultu a Seleucidis disperso coniunctae sunt? — 'theils wegen der vielfachen nahen Beziehungen des Seleukidenreiches zu dem der Ptolemaeer mit Sicherheit annehmen dürfen: denn dass von Aegypten die Domesticierung unserer Hauskatze ausgegangen ist, kann als ausgemacht angesehen werden . . .; von hier aber muss (!) ganz natürlich die Verbreitung dieses nützlichen Thieres den Weg über Syrien eingeschlagen haben, und zwar zur Zeit der Seleukiden': quae omnia mera autoschediasmata esse neminem qui aliqua animi intentione ea legerit fugiet. Sed etiamsi Seleucidarum tempore feles domesticae in Syriam aliasque terras importatae essent — quode nihil scimus [2]) —, tamen nihil aliud inde sequeretur, nisi post tempus illud Babrium uixisse: quod animo lubenti concedo.

Omnia igitur, quibus Keller usus est, argumenta franguntur quasi culmi [3]). Sed post Kellerum sententiam illam ipse Alfredus Gutschmidius defendit in Fleckeiseni annalibus uol. LXXXVII (1863) p. 323 sq. [4]). Proficiscitur a Brancho nomine rarissimo, quod ad Apollinem Didymaeum, Branchi

1) Hehnio p. 402 si credis αἴλουρος Babrii est meles, γαλῆ mustela.

2) Ante saeculum IV in terris Graecis Romanisque certum felis domesticae uestigium reperiri Hehnius l. s. s. negat (cuius disputationi p. 403 addas memorabile Luxorii testimonium Anthol. ed. Ries. 375 et anonymi 181).

3) Idem Eberhardi est iudicium, qui in obs. Babr. (1865) p. 1 sq. Kelleri opiniones breuiter refutauit; nimis breuiter fortasse, neque enim errores suos K. reuocauit, immo in Paulyi Real-Encycl. I² p. 2210 (1866) 'man kann daher' inquit 'die früher' nimirum ante librum eius editum 'geläufigen Hypothesen zu den antiquirten zählen', Maennelius autem Philol. XXIX (1870) p. 169 Kellerum 'diligenter prudentique iudicio' hanc quaestionem tractasse dicit.

4) Cf. etiam annales qui inscribuntur 'Zeitschrift der deutschen Morgenländischen Gesellschaft' XV p. 28.

Branchidarum aui patrem, referendum esse censet. Iam constare Seleucum pro Apollinis filio habitum esse (Trogus XV, 4, 3) sororemque habuisse Didymaeae nomine praeditam (Io. Malala VIII p. 252); cum oraculo autem Branchidarum commercium eum habuisse ex inscriptione C. I. Gr. 2852 locisque a Boeckhio collatis intellegi. Quare non posse dubitari quin ex Seleucidarum familia Branchus ille Babrii oriundus sit; nihil autem obstare quominus 'Branchus' nomen sit puerile ipsius Antiochi VI Epiphanis Dionysi, Alexandri filii, qui decem annos natus a Tryphone interfectus sit (Mueller frr. hist. II p. XX). Sed ultima haec uel eo refelluntur, quod inter priorem fabularum librum uel editionem et posteriorem anni haud pauci interfuerint necesse est propter imitatores illos alterius prooemii u. 9 sqq.

ὑπ' ἐμοῦ δὲ πρώτου τῆς θύρης ἀνοιχθείσης
εἰσῆλθον ἄλλοι καὶ σοφωτέρης μούσης
γρίφοις ὁμοίας ἐκφέρουσι ποιήσεις κτλ.

nominatos [1]): ita ut ex Gutschmidii sententia fabulas priores infanti fere lactenti Babrius dedicasse putandus sit. Praeterea plurimae apud Babrium leguntur fabulae, quas hominem nondum decem annos natum cum intellegere ueri non simile, tum omnino legere nefas sit: cf. f. 2. 10. 15. 30. 32. (34). 40. (48). 54. (98). 116. (119). 127 all. Seleucidas autem Branchum esse et Alexandrum coniecturis illis comprobari haud cunctanter concederem, si argumenta, quibus Keller Hertzbergius ceteri in Syria poetam et ante aetatem Romanam uixisse demonstrare conati sunt, aliquam haberent uim. Sed recte si disputaui non habent. Itaque Branchum nomen ad Branchidarum oraculum referendum esse si Gutschmidius tibi persuasit, coniectura haud dissimili usus suspicari possis Mileti, cuius urbis Branchidae erant cum oraculo celeberrimo, Alexandrum fuisse regem quasi sacrificulum — tales enim reges usque ad tempora satis recentia inter magistratus Milesios fuisse scimus [2]) —,

1) Decem fere annos interpositos esse putant Bergk. l. s. s. p. 130 (= ind. lect. Marb. 1845 p. III) et Keller p. 408.

2) Testatur lapis aetatis Romanae (cf. *Φαυστινείου* nomen) Branchi-

qui filium suum in Apollinis honorem Branchum nominauerit, sicut Heliodori pater, Solis ut uidetur sacerdos, in dei honorem nomen illud filio imposuit (Rohd. Rom. p. 442, 3)[1]. Sed quiuis rex pius etiamsi cum Branchidarum oraculo commercium non habebat, ab Apollinis amasio filii nomen repetere poterat; atque grauis praeterea oboritur suspicio Branchum nomen, quod prorsus singulare est in homine, uerum omnino non esse, sed fictum subditumque a poeta *Φοίβου θεράποντι*[2]), immo prooemium I, in quo Branchus nominatur, non scriptum esse ad Alexandri illius filium ad quem scriptum est prooemium II[3]). Quare uel Gutschmidii coniecturis quamuis speciosis fidem habere nequeo.

Sed paulo post (1870) nouus patronus exstitit sententiae Kelleri R. Maennelius, qui in Philologi uol. XXIX p. 169 sqq. commentatiunculam 'de Babrii aetate' inscriptam publici iuris fecit. Is postquam argumenta ab aliis ex fab. 85 et 57 deprompta repetiit, noua elicere conatus est ex fabulis 105 et 68 simili ratione explicatis. Quarum prior qualis in A legitur:

Λύκος ποτ᾽ ἄρας πρόβατον ἐκ μέσης ποίμνης
ἐκόμιζεν οἴκαδ᾽· ᾧ λέων συναντήσας
ἀπέσπασ᾽ αὐτό· καὶ λύκος σταθεὶς πόρρω
"ἀδίκως ἀφεῖλου τῶν ἐμῶν" ἐκεκράγει.
λέων δὲ τερφθεὶς εἶπε τὸν λύκον σκώπτων
"σοὶ γὰρ δικαίως ὑπὸ φίλων ἐδωρήθη".

---

dis repertus C. I. Gr. 2881 *Μένανδρος προφήτης ... βασιλεύς*: quocum conuenit quod idem rex Olbiopoli (Miletopoli, Borysthenide), Mileti colonia, commemoratur C. I. Gr. 2069 *Ἀριστόνικος ... ὁ καὶ βασιλεὺς*, et praeterea Cyzici 2157, Mytilenis 2189, Megaris 1052. 1057; de natura magistratus cf. etiam Strabo XIV p. 632 extr. *καὶ ἔτι νῦν οἱ ἐκ τοῦ γένους* (Codri eiusque filii Androcli) *ὀνομάζονται βασιλεῖς, ἔχοντες ... προεδρίαν ... καὶ πορφύραν ... σκίπωνα ἀντὶ σκήπτρου ... καὶ τὰ τῆς Ἐλευσινίας Δήμητρος ἱερά.* Haec ni fallor respexit Schneidewinus Goett. gel. Anz. 1845 Aug. p. 1364 'Wenn nur der *βασιλεὺς* überhaupt ein König gewesen ist'.

1) Lycophr. Alex. 1379 uirgo Milesia Caira *Βραγχησία* appellatur.

2) Simili ratione qui Chaereae et Calirrhoes fabulam eroticam conscripsit 'Charitonem Aphrodisiensem' se nominauit, cf. Rohd. Rom. p. 489.

3) Suo loco accuratius hoc sum expositurus.

ansam ei ad opinionem suam firmandam non praebuit. Sed Vaticanus F 362 pro uersu 4 haec exhibet:

ἵνα τί, ἄναξ, ἐξ ἐμοῦ τοῦτο ἦρας;
πῶς δὲ οὐ τηρεῖς τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἀρχαίους
τοῦ μὴ τυραννεῖν χειρὶ δυνατωτάτῃ
ἀλλὰ πάντοτε ἐκδικεῖν τοῖς ἀπόροις.

Quae cum 'Graeculus ille insulsus' qui uersibus politicis fabulam repetierit de suo adicere non potuerit, Babrio ipsi uindicanda esse opinatur. Verbis igitur πῶς δὲ οὐ τηρεῖς κτλ. poetam regem quendam perfidum et crudelem significauisse, antiquas leges non seruantem: quare sub persona leonis peti Arabum ducem, qui Alexandrum Balam supplicem et inermem interfecerit. Sed haec suspicio qualiscunque est fundamento nititur nimis quam lubrico. Nam ut ipse Maennelius dicit, uerba ista codicis Vaticani aut in A post u. 4 interciderunt: quod quamquam saepius factum est, certe non factum est hoc loco, nam insertis illis ἐδωρήθη u. 6 non habet quo referatur; aut — id quod ueri simillimum ei uidetur — Babrius post breuem illam quam nunc habemus uberiorem eiusdem argumenti fabulam edidit: at fabularum ab ipso Babrio rescriptarum certum uestigium neque Maennelius indicauit (quamquam 'affirmantis est probatio') neque ego diligenter inquirens repperi; nam quae a uiris doctis prolata sunt exempla ea aut librariorum errori debentur aut diasceuastis et interpolatoribus [1]). Praeterea e uersibus illis nullum aut metri aut sermonis Babriani pellucet uestigium, nec uero in sententia quicquam inest cur Babrio tribuatur, immo ἀλλὰ πάντοτε ἐκδικεῖν τοῖς ἀπόροις a lupo qui agnum rapuit tam stulte inepteque dicitur, ut Athoo si traderetur, in diasceuastam conferendum esse ego censerem. Sed ut Babriana esse largiamur, num uerbis istis ducem illum

1) Prudentissimum hoc est Lachmanni iudicium ed. p. XVI paucis uerbis expressum (cf. Eberh. obs. p. 4 extr.): quod cum a plerisque hominibus doctis non agnoscatur, alio fortasse tempore illustrare et firmare conabor. Grauissimum duplicis recensionis exemplum 12, 11—15 uersibus 14 sq. qui poeta minime sunt indigni post 18 correctum transpositis tollitur.

Arabum poeta non dico petiit, sed petere omnino potuit? *Τίς δαὶ κατόπτρου καὶ ξίφους κοινωνία* — quid commune habet *τὸ μὴ τυραννεῖν χειρὶ δυνατωτάτῃ* cum Alexandro Bala ab Arabe interfecto? Nonne si leonis persona Arabs ille petitur, lupus rapax Alexander debet esse? Nisi forte fuit Babrius, qui de rege suo — agno scilicet — ab Arabe sibi erepto quereretur. Vides quam inconcinna et inepta in allegorica hac interpretatione sint omnia.

Sed uere sagax sobria ingeniosa haec Maenneli est coniectura prae altera eius. Exstat apud Neueletum f. 68 (= B. 84; F. 294, H. 235) ad Babrianam de culice et tauro fabulam epimythium hoc: *ὅτι τοὺς εὐκλεεῖς* (scr. *ἀκλεεῖς* F Maenn.) *καὶ ἀδόξους καὶ μαχομένους* ('sic' Maenn.) *τυράννους ἐλέγχει ὁ λόγος.* Ineptias has magistelli Byzantini, in quibus neque metri neque sermonis Babriani ullum conspicitur uestigium, ex 'disiectis membris' poetae esse opinatur, 'quorum haud pauca in collectionibus fabularum Aesopearum inueniamus'; quin etiam ipsi fabulae 84 eas olim intextas fuisse suspicatur [1]) et postea a Byzantino seiunctas et in fine positas: intextas fuisse fabulae, quae praeter paraphrases (tetrastich. C p. 138, Bodl. Kn. 70) ab ipso Dositheo eadem qua Athoo forma est tradita! In qua quem locum habere omnino possent, neque Maennelius demonstrauit neque ego quotiescunque cogitando 'me coquo et macero et defetigo' intellexi. Iam uerbis illis, quae emendare se non posse profitetur, 'eundem Arabem describi' censet. At si tam grauiter sunt corrupta, contendi non potest neque Arabem illum significari neque eum non significari; sin autem correctione Knoellii Marciano et Palatino suppeditata *μαχομένους τυράννοις* emendaueris, de Arabe illo cogitari non posse facile intelleges. Sed Maennelius ipsa etiam fabula irrideri 'obscurum illum Arabum regulum' contendere audet; ut Arabs culex sit in tauri cornu sedens, Alexander taurus, qui u. 5 sq. culici

1) Contra Furia Aes. II p. 88 'epimythium uero est omnino a fabula alienum'.

“οὐ μέλει μοι” φησίν “οὔτ’ ἐὰν μείνῃς
οὔτ’ ἂν ἀπέλθῃς· οὐδ’ ὅτ’ ἦλθες ἐγνώκειν” —

at hercle Arabis ictus Balas moriens sensit. Certe horum somniorum omnium nullum Maennelius uidisset, nisi apud Alexandrum Balam Babrium uixisse demonstraturus fuisset: sed mirum est, quam longe hominis mens uoluntate a uero deflecti possit.

Haud multo consultius paucis annis post (1873) E. Buchholzius disputauit in altera anthologiae lyricae Graecae editione uol. I p. 99, qui Branchum Alexandri regis filium esse dicit Seleucidae (Gutschm.), Vespasiano imperatore Ciliciam regentis (Lachm.); quocum optime conuenire, quod Seleucidas cum Branchidarum oraculo commercium habuisse constet (Gutschm.). Profecto philologae Lachmanni rationes atque historicae Gutschmidii si tam apte coniungerentur, summam ad persuadendum haberent uim. Sed Alexander ille Ciliciae regulus ortus non est ex Seleucidarum familia, immo ex gente nobili Iudaica (Iosephus antiquitt. XVIII, 5 p. 886), id quod ipse Lachmannus p. XII exposuit. Aperto igitur Buchholzii sententia nititur errore.

Saniore iudicio usus est, qui anno 1875 ‘de dictione Babriana’ commentationem doctam et diligentem conscripsit, Th. Zachariae. Is Babrii aetatem cognosci posse negat nisi ex solo sermone, cum ‘quae e personarum mentione uel e quaestionibus metricis elici posse duxerint, ea aut ipsa incertiora sint quam quae tempore aliquo includi possint, aut nondum ad liquidum perducta’ (p. 2). Itaque cum complura indagauerit quae cum sermone alterius p. Chr. n. saeculi congruant, eo ipso Babrium uixisse opinatur: concedit autem ‘multa esse in his fabulis, quae etiam serius tempus monstrent’, sed eo, quod iam Dositheus et Iulianus Babrium nouerint, nos impediri ‘ne eum tertio saeculo uel seriori aeuo assignemus’ (p. 3). Meo quidem iudicio hinc sequitur plane incertam esse quamlibet argumentationem a sola lingua proficiscentem, praesertim si in singularum locutionum fidem et auctoritatem non accuratius inquisiueris quam inquisiuit Zachariae: nam sicut tertii quarti

quinti saeculi locutiones interpolatae possunt esse, ita alterius quoque et primi.

Atque ad hanc opinionem re uera delapsus est Naber, qui 'de fabulis Aesopicis' longam et doctam commentationem quarto Mnemosynes uolumini (a. 1876) inseruit. Uniuersam enim codicis Athoi recensionem a monacho quodam, poetam Athoum quem nominat, ante saec. p. Chr. n. XI confectam esse statuit cum Cobeto[1]) (p. 401 sq.), qui non modo uerba poetae 'satis antiqui' ubique mutauerit, sed etiam ipsum metrum uetus fere Hipponacteum[2]) funditus euerterit, et nouum illud (ex quo in quinto pede spondeus uitetur, paenultimae uersus syllabae accentus tribuatur, ultima producatur) satis artificiosum inuenerit. Non dico miram esse poetae illius Athoi modestiam, qui postquam labore grauissimo alius uersus nimis 'horridos' in formam plane nouam et eam difficiliorem elegantioremque, qua nihil est aut agilius aut magis canorum, transformauit[3]), nomen suum posteris tradi noluerit — fieri potest ut aut talis homo in terra uixerit aut Babrii nomen nescio quo casu seruatum sit uel irrepserit, poetae euanuerit —: singula Naberi argumenta quam sint leuia paucis ostendere conabor.

Poetam 'satis antiquum' Babrium fuisse ponit certa ratiocinatione non usus, sed in transitu solum duobus locis (p. 423 et 422) quaestionem illam, ex qua omnia pendent, quasi tangens. Priore (p. 423) 'fabulae 20 disiecta membra' inquit 'inueniuntur apud Photium in lexico. Habet eam Patriarcha uerisimiliter e Pausania, quem aequalem fuisse conicio Aelii Dionysii, qui tempore floruit Antoninorum. Hinc aut fallax coniectura est, quae tamen speciem habet, aut Babrius fuit Hadriano uetustior'. Vide modo, quam celeriter ex Antoninis fiat Hadrianus, et qua fiducia Babrius, qui eadem probabilitate

1) Oratio de arte interpretandi p. 71. 154 sqq. Aduersarii partes egit iam Hecker Philol. V p. 490 sqq.

2) Longe aliter Cobetus p. 156 sq.

3) Et ipsa prooemia — quorum in altero de rebus plane priuatis Babrii agitur — magistellum illum hac ratione retractasse quis sibi persuadebit?

pro aequali saltem uirorum illorum haberi potest, ante eos uixisse dicatur! Verum non modo non certum est, fabulam illam e Pausania — cuius aetatem finibus satis angustis circumscribere ipse Naber proll. Phot. lex. p. 39 sqq. frustra conatur — haustam esse, sed ne simile quidem ueri; ipse enim Photius de Pausania in bibliotheca dicit cod. 153: *ἀνεγνώσθη δ' ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει* (quo Dionysii lexicon) *Παυσανίου λεξικὸν κατὰ στοιχεῖον, οὐδὲν ἔλαττον τῶν προειρημένων εἰς τὰς Ἀττικὰς συναναγνώσεις χρήσιμον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον· εἰ γὰρ καὶ ταῖς μαρτυρίαις ἐνδεέστερον ἔχει ἀλλ' οὖν ἔν τισι τῶν στοιχείων πολὺ ταῖς λέξεσι πλεονάζει κτλ.*: integram igitur fere ad uerbum fabulam illam eum exscripsisse quis credet?[1]) — Certe Naber coniecturam illam non fecisset[2]), nisi suam de Babrii aetate opinionem praeiudicatam omnique fide destitutam utique firmare uoluisset. Mea quidem sententia ueri non est dissimile patriarcham doctissimum uersiculos illos poetae apud Byzantinos satis nobilis — fortasse ipsum etiam prouerbium — de suo adiecisse, ut sacras glossas adiecit plu-

1) Ipsum etiam prouerbium illud *τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν* sitne satis antiquum dubitari potest, nam neque in ampla Zenobii V, 93 disputatione legitur — qui *σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει* formam uetustiorem seruauit cum Diogeniano (ubi collato Zenob. p. 158, 6 sqq. manifestum tenemus interpolatorem eundemque epitomatorem), Hesychio s. u. (ubi *Ἀθανᾷ·* et *χέρα* dorice), fab. Aes. F 308 = H 300, Suida s. u. — et exemplar uetus ad quod fictum sit seruatum est a Plutarcho Inst. Lacon. p. 239 A = Apost. XV, 92 *τὰν χεῖρα ποτιφέροντα τὰν τύχαν καλεῖν. ὁ θεὸς* locutionis substitutae exempla innumerabilia apud scriptores aetatis Christianae inueniuntur (cf. e. g. Rohd. Rom. p. 493 adn., Photius l. s. s. *τὸν θεὸν εὔχου* pro Babrii *τοὺς θεοὺς εὔ.*), prouerbia autem trimetris conscripta quam saepe nouicia essent et Byzantina ipse Naber Phot. lex. I p. 43 sq. demonstrauit. Sententia uetustissima est et nobilissima, cf. u. c. Aesch. Pers. 742 *ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χὠ θεὸς συνάπτεται*, Eurip. fr. 435 Dind. *αὐτός τι νῦν δρῶν εἶτα δαίμονας κάλει· ‖ τῷ γὰρ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει*, Iphig. Taur. 911 *ἢν δέ τις πρόθυμος ᾖ, ‖ σθένειν τὸ θεῖον*, Electr. 80 *ἀργὸς γὰρ οὐδεὶς θεοὺς ἔχων ἀνὰ στόμα ‖ βίον δύναιτ' ἂν ξυλλέγειν ἄνευ πόνου*, Plaut. Cist. I, 1, 51 sine opera tua nil di horunc facere possunt.

2) In lexico proll. p. 40 sq. id unum suspicatus est, Pausaniam prouerbiorum Photii primarium esse fontem; de hoc ipso nihil statuit, cum statuerit de aliis p. 43 sqq.

rimas, cf. Nab. Phot. lex. II, 450 sqq.: certe etiam Georgides, qui epimythia plurima exhibet Byzantino tempore interpolata (cf. 11, 10 sq. 26. 63. 99. 122. 133, 5. 144. 145 Eberh.), et Suidas, qui de Babrio nihil scit nisi quod ex libello ipso colligi poterat (cf. Schneider l. s. s. p. 535) et nimis praua[1]) interdum exhibet uel barbara[2]) locorum interpretamenta, ex auctore antiquo non hauserunt sed solum Babrium ipsum adhibuerunt. Neque firmius est alterum Naberi argumentum (p. 422), quod iterum ipsius eius uerbis referam, ne ratiocinationem obscuram magis etiam obscurasse uidear: ‘Fab. 17’ inquit ‘ostendere poterit, quam uetus poeta Babrius fuerit: non enim in ea felis muribus insidiatur, sed m u s t e l a m legimus insidiatam fuisse g a l l i n i s. Iam apud Phaedrum fab. IV, 2 de mustela et m u r i b u s est. Pariter in fabula 27 mustela memoratur et felem Babrius non nouit, cuius ne in fabula quidem 108 mentionem facit, quum narrat ut mus urbanus et rusticus nocturno tempore trepidauerint. Etiam apud Horatium in eadem fabula feli domesticae locus non est, Satir. II, 6, 79 . . .’ Primum igitur e fabula 17 colligere uidetur ante Phaedrum Babrium uixisse, cum fera sit apud eum mustela, apud Phaedrum mansueta — at ipsae feles domesticae uel hodie si possunt gallinis insidiantur, atque (id quod summi est momenti) *αἴλουρος* fabulae 17 (et 121) ex Hehnii sententia p. 402 ed. II ne est quidem mustela (*γαλῆ*), sed meles fera. Inter mustelam (*γαλῆν*) autem Babrii et Phaedri nullum interesse discrimen non negabis, fabulas Athoas 27. 31 et Vaticanam 192[3]) cum Phaedri IV, 2. 6 si composueris. Deinde quid sequitur ex eo, quod Babrius felem domesticam in scaenam

---

1) Uelut s. u. *φωλάδι* legimus: *καὶ φωλάδος σπηλαίου κρυπτου· Βάβριος ‘φρίξας δὲ χαίτην ἔκθορε φωλάδος κοίλης’*: sed *φωλὰς* hanc notionem nunquam habet. Suidae exemplar h. l. uitiosum erat, Babrius Athous *φ. κοίτης* recte praebet.

2) u. c. *πέταυρα* 124, 13 Suidas interpretatur *τίγνα* (= tigna).

3) Primus edidit P. Knoellius, Wiener Berichte 1878 p. 688. 690. V. 8 mustela gloriatur *ἐγὼ χρόνον τοσοῦτον *ἐνθάδε διατρίβω* (cf. 85, 6. 106, 2) ‖ *καί μ’ ἔνδον ἔτεκεν ἡ μυοκτόνος* (*ἡμιοκτ.* cod., corr. Knoell.) *μήτηρ.*

non induxit? Plane nihil, ne id quidem, ante quartum p. Chr. n. saeculum, quo felis domestica primum reperitur in Europa (Hehn. l. s. s.), eum uixisse, nam uel eo tempore multo frequentiores erant mustelae domesticae: cf. Palladii uerba ab Hehnio p. 403 exscripta ʻmustelas habent plerique mansuetasʼ. Praeterea ueteres fabulas Aesopeas cum uersibus persecutus sit Babrius hominis alicuius litterati collectione adhibita — id quod ipsi Schneidewinus l. s. s. p. 15 et Keller p. 384 contendunt — ex argumentis fabularum et rebus commemoratis nihil concludi potest de uetustate poetae — nempe quae antiqua uideantur ex pristina fabularum forma prosaica deprompta esse possunt —, sed de nouitate modo, sicubi recentioris aetatis uestigia perspiciuntur.

Sed haec leuiora sunt: summa disputationis Naberi in eo est, quod contendit Babrium ipsum metrum choliambicum eodem quo iambographos uetustiores modo tractasse, immo nec de quinto pede puro cogitasse: quod si uerum esset, ante aetatem Alexandrinam, i. e. tertium a. Chr. n. saeculum Babrium uixisse necesse esset. Sed in hoc quidem argumento ea fere concludendi forma usus est Naber, quam circulum uitiosum hodie logici appellant: nam p. 401. 404 Babrium Hipponactis metro scripsisse se comprobaturum esse dicit [1]), deinde p. 406 postquam nihil comprobauit nisi longas syllabas finales esse solere in Athoo, uersus illos ʻqui exstent apud Apollonium Sophistam:

ταῦτα δ' Αἴσωπος
ὁ Σαρδιηνὸς εἶπεν, ὅντιν' οἱ Δελφοί
ᾄδοντα μῦθον οὐ καλῶς ἐδέξαντο . . .
ἔωσαν αὐτὸν μάλ' ἀθέως κατὰ κρημνοῦ

indice Schneidewino, cui Eberhardus aurem praebueritʼ, propter

1) P. 404: ʻoritur suspicio ipsum Babrium non tam anxie diligentem fuisse, sed fuisse poetam Athoum, qui omnes ischiorrhogicos uersus eliminauerit ultimasque syllabas produxerit accentibusque eas carere noluerit. De ea suspicione deinceps uidebimus, possitne idoneis argumentis comprobariʼ.

accentus a Babrio abiudicatos [1]), abiudicandos non esse dicit, cum regulam illam Babrius non obseruasse uideatur; denique ut plenus fiat gyrus et in se ipsum recurrat, 'utemur potius' inquit 'his uersibus . . . ad comprobandum Babrium nec uitasse accentus in fine uersuum (*Δελφοί* et *κρημνοῦ*) nec semper ultimam in choliambo syllabam produxisse (*Αἴσωπος* et *ἐδέξαντο*)' — quasi si propter metricas illas rationes a Babrio abiudicandi non sint, ei ut tribuantur necesse sit! Sed quo omnino loco poetam his uersibus usum esse dices? Num in fine fabulae alicuius [2])? At simile quid ne in una quidem ex ducentis quae seruatae sunt inuenitur, neque hercle apte poneretur, cum omnes omnino fabulas ad Aesopum Babrius referat prooem. I, 14 sqq. Nec probabilius in prooemio aliquo uersus illos collocatos fuisse conicies: nullum enim exstat prooemiorum praeter duo codicis A uestigium [3]), neque cum ad duas quas poeta emisit collectiones referenda illa uideantur, ullum unquam aliud exstitisse ueri est simile. Praeterea fragmentum illud uel per se non apte adicitur *μύθῳ* uel *μύθων* prooemio, nam *ᾄδοντα μῦθον* idem fere esset quod *ταῦτα εἶπεν*: referendum potius uidetur ad apophthegma nescio quod a poeta Alexandrino [4]) in carmine aliquo choliambico expositum. Cete-

1) Duplex est error Naberi, et quod uersum quartum a Suida pessime traditum in Apollonii lexico legi dicit et quod Schneidewinum propter accentus fragmentum a Babrio abiudicasse opinatur: nihil anno 1845 (l. s. s. p. 7) Schneidew. de lege illa sciebat.

2) Depromptos eos esse 'ex epilogo fabulae de aquila et scarabaeo' (H. 7) Tyrwhittus suspicatur Aes. Fur. p. CXCIX collato scholio Arist. uesp. 1437, in quo Aesopus priusquam de saxo praecipitaretur fabulam illam narrasse dicitur. At ea ipsa si praecederet, mira essent *ᾄδοντα μῦθον* (= *ταῦτα*) et nimis incerta *ταῦτα δ' Αἴσωπος . . . εἶπεν*, *ὅντιν' οἱ Δελφοί . . . ἐδέξαντο* uerba; quo accedit quod fabulae illius a Babrio tractatae nec uola exstat nec uestigium.

3) Nam alterius sylloges — de qua idem sentio atque Cobetus Eberhardus Wachsmuthius Rh. M. XXIII p. 315 — prooemium ipsos illos uersiculos continens uel Bergkius anthol. p. XXXVII maxime dubitationi obnoxium esse concedit neque p. XLI quae conicit ullam habent probabilitatem.

4) Alexandrinus uidetur cum propter quintum pedem semper purum et arsin nunquam solutam, tum propter argumentum quod optime cum

rum Babrius ᾄδειν μῦθον de Aesopo uix dixisset, nam fabulas ab Aesopo prosa oratione narratas (εἶπε λόγους pr. II, 4 sq., μύθους φράσαντος τῆς ἐλευθέρης μούσης, i. e. oratione soluta, pr. I, 15 sq.) se ipsum primum uersibus concinnatos cecinisse (cf. p. 135 adn. 2) disertis uerbis testatur [1]).

Nulla igitur Naberi sunt argumenta. Tamen largiamur uiro docto monachum aliquem recensionem Athoam confecisse. Iam mirum illud accidit, ut eodem fere tempore quo poeta Athoüs alius etiam monachus Babrii fabulas rescripserit atque in easdem leges metricas inciderit, nam Suidae recensio quamquam ab Athoa saepe quam longissime recedit uerbis, ipsa tamen forma metrica plane cum ea congruit. Sed magis etiam mirum est, quod ante annum p. Chr. 300 monachi illi uixerint necesse est, cum uersus Dosithei (cuius testimonio sine ulla dubitatione Naber est usus) et Iuliani (fab. 32, 1) ab Athois metro nihil omnino recedant. Quin etiam ipse Naberi Pausanias Babrium Athoum legisse censendus esset, nam in fabulae 20 frustulis a Photio l. s. s. seruatis uersuum exitus haud pauci insunt — uelut ἐκ κώμης, τῶν τροχῶν ἅπτου, τὸν θεὸν (pro τοὺς θεοὺς) εὔχου, μάτην εὔχου, κοιλώδη φάραγγα (pro φ. κ.) — qui ab Athois nihil recedant. Certe nisi Tertulliani illud 'prorsus credibile est quia ineptum est, certum est quia impossibile' in philologia quoque ualet, reicienda est et explodenda Naberi de Babrio opinio.

---

studiis eorum congruit. De ipso Callimacho cogitauit Schneidew. l. s. s. p. 7, sed non sufficit causa: 'bei Suidas steht hinter κρημνοῦ noch μάλα, worin ich nichts anderes als ΚΑΛΛΙμαχος erkenne', cum in μάλα haud dubie lateat creticus in medio ἑ. αὐ. — ◡ — κ. κρ. uersu desideratus: uocula illa mutilata cum sensum non praeberet ad marginem adscripta uidetur. De emendatione dubito: fundamento certo caret Schneidewini νηλέως, melius est Eberhardi et Lachmanni μάλ' ἀθέως et possis etiam μάλ' ἀδίκως scribere, quod Suidae quibusdam locis s. u. Αἴσωπος et Αἰσώπειον αἷμα commendatur; sed in hoc uersuum genere arsin coniectura soluere uix licet.

1) Falsum est cur Schneidewinus l. s. s. p. 1364 a Babrio uersus illos abiudicat argumentum, Aesopum Babrio esse Syrum, non Sardianum, nam falsa uersuum prooem. II, 1 sqq. et I, 15 corrupti nititur interpretatione quam p. 20 protulerat.

Tandem aliquando ex his sententiarum alienarum quasi fluctibus emergimus: iam quidnam ipsi ad Babrii aetatem certioribus finibus circumscribendam conferre possimus uideamus. Primum autem ex qua natione ortus sit poeta ut inquiramus res postulat.

Metri Babriani proprietas maxime notabilis paenultima est accentu uerborum quem dicunt elata, ut prooem. I, 1 *Γενεὴ δικαίων ἦν τὸ πρῶτον ἀνθρώπων*, fab. 23, 7 *δυστυχὴς δ' ἐπαρᾶται*: quode omnes ubique Babrii fontes consentiunt praeter paucissimos codicis A locos aperte uel corruptos uel in breuius contractos [1]). Iam qui primus hanc legem inuestigauit, H. L. Ahrens (de cras. et aphaer. p. 31), politicae quam dicunt poesis initia in ea spectari censuit: quam sententiam plurimi secuti sunt uiri docti, uelut T. Mommsenus ʻAccentcholiambenʼ Philol. XVI p. 721 sqq., Hartungius ed. praef. p. 15, Eberhardus ed. praef. p. IV, Westphal gr. Metrik II^2 p. 54 [2]).

Sed etiamsi Babrium uel ineunte tertio p. Chr. n. saeculo — quae ultima est aetas propter Titiani et Dosithei testimonia — floruisse statuimus, quattuor tamen intercedunt saecula, in quibus simile nihil in poesi Graeca inueniatur; nam quod apud Nonnum saepe et saepius etiam apud Colluthum et Musaeum Nonnianos paenultima hexametri syllaba accentum habet [3]), id effectum non uidetur ʻaccentus obseruantiaʼ — quae Eberhardi est sententia obs. p. 4 —, sed lege illa poetis Nonnianis communi ultimae uersus syllabae producendae, qua uocabula proparoxytona fere omnia a uersus exitu excludeban-

1) Cf. Ahrens de cras. et aphaer. p. 31 sq., Momms. l. s. s. p. 723 sqq., Hertzb. p. 174 sq. Apud Eberhardum inueniuntur 12, 18 non emendatus — propono *μὴ σίνου* (*μὴ κρύψῃς*? formula apud B. fere constanti in hac uersus sede, cf. 1, 5. 3, 8. 6, 9. 7, 7. 12, 21. 50, 5. 72, 17. 92, 10. 96, 4 all.) — et 73, 1. 65, 1 ab epitomatore decurtati; epimythia non curo.

2) ʻWir können sie (proprietatem illam) nicht anders erklären denn als eine Concession, welche der im antiken Metrum schreibende Fabeldichter dem neu aufgekommenen Principe byzantinischer Volksmetrik macht, es ist ein merkwürdiges Denkmal der Uebergangsstufe'.

3) E 100 primis Nonni uersibus 72 accentum in paenultima habent, e 341 Musaei 251, e Colluthi 392 adeo 314: cf. Eberh. obs. p. 4.

tur [1]). Quare cum Heckero l. s. s. p. 488 Hertzbergio p. 176 Kellero p. 406 de uolgata illa sententia dubito. Verum frustra me iudice Hecker ad ceteros choliambographos Graecos prouocauit, nam ubi tertio fere uersu accentus ille neglegitur, uix ulla eius habetur ratio; Hertzbergius autem p. 176 quae protulit, ut quo consilio Babrius legem illam sibi proposuisset demonstraret: 'gleichwie der Schlusslänge die vorhergehende Länge als Gegengewicht diente, so ward der letzten Arsis [2]) ein andrer leiser Druck der Stimme auf die Thesis, der Wortaccent, entgegengestellt, und dadurch der letzte Fuss noch schwebender und sanfter gehalten', ea nimis artificiosa sunt et arcessita omnique analogia destituta. Keller igitur de explicatione legis illius prorsus desperauit. Sed Graeca arte si destituimur, quidni auxilium petimus a Romana? In Latinis enim choliambis si, ut fere fit, uocabulum bisyllabum uel polysyllabum in fine legitur, propter legem notissimam linguae

---

1) Hoc uel eo cognoscitur, quod rarissime in antepaenultima accentum posuerunt — nunquam Nonnus in uersibus s. s., uiciens Colluthus, bis tantum Musaeus —, multo saepius in ultima (28iens Nonnus, 58iens Colluthus, 88iens Musaeus) plerumque longa (quamquam υἱὸς Coll. 276 et δὲ sexiens Nonn. in finem admisit licentia legitima). Ceterum opinione praeiudicata ne ductus uidear, nunc quidem omitto quaerere, percusserintne ueteres Graeci choliambi ultimam, an — quae uolgata est sententia — paenultimam. Mirum saltem est, quod scriptores antiqui a Leutschio Metr. p. 79 sq. et Westphalio II² p. 479 adn. allati ne unum quidem uerbum dicunt de rhythmo in scazontis fine mutato (καμπῇ), immo ipsum iambum ultimum χωλὸν esse affirmant, sicut alterum in uersibus uitiosis uel quartum. Quo accedit quod Marius Plotius gramm. Lat. VI p. 519 Keil. 'Hipponactium trimetrum clodum' inquit 'percutitur sicut iambicum trimetrum archilochium comicum uel tragicum' atque quod Eupolis Bapt. fr. 79 M. (= choliamb. p. 135) trimetros claudos rectis inseruit et Rhintho Meinek. choliamb. p. 177 trimetrum rectum, in cuius ultima ει ante uocalem corripitur, ludens Hipponacteum nominauit. Quodsi Graeci paenultimam scazontis syllabam ictu non percusserunt, Babrius accentum omnino non posuit ex populari Graecorum recentiorum ratione. Cui sententiae opponi non potest ipse Byzantinorum dodecasyllabus, quippe qui Babriani imitatione ortus uideatur.

2) Hertzbergius p. 171 sqq. choliambographos uetustiores paenultimam, Babrium ultimam ictu acuisse statuit.

Latinae paenultima semper accentum habeat necesse est, cf. Matii choliambographi Romani uetustissimi choliambos ex mimiambis (L. Mueller, Catull. p. 91):

nuper die quarto ut recordor et cérte
aquarium urceum unicum domi frégit

et Martialis recentioris I, 10:

petit Gemellus nuptias Maronillae
et cupit et instat et precatur et dónat;

monosyllaba autem rarissima et certis finibus circumscripta (in primis uerbi 'esse' quaedam formae) aut coalescunt cum syllaba antecedente (Matius fr. 2 p. 91 Muell. uoluptáti est, Varro fr. 219 B. combústa est, consúmpta est, Catull. 22, 21 in térgo est, 37, 15 indignum est, 39, 2 ubicúnque est, sim. 39, 2. 16. 44, 3) aut cum uocabulo alio monosyllabo — nunquam cum polysyllabo, uelut 'equestér sum', 'culinis est', 'amantiorés sunt — enclisi coniunguntur (Catull. 39, 20 expolitior déns est, 44, 2 quibus nón est, Priap. 36, 11 mentulatior nón est, Martial. I, 10, 2 foedius nil est, XI, 100, 6 pinguiarius nón sum, Boeth. de cons. II, 1, 8 'ostentum si quis' satis singulare, titulus a Buechelero Mus. Rhen. XXXII p. 479 enarratus 'ubi nil est'), ita ut nunquam quantum scio paenultima accentu careat: in quo dubito an consilium uel certe sensus quidam plane nouus cognoscatur accentus obseruandi [1]). Itaque choliambi Babriani singularem illam proprietatem ex imitatione Latinorum ortam esse persuasum habeo.

Verum etiam aliud quid inest in uersibus Babrii, quod ab arte Graeca plane alienum uideatur. Cauit enim opera data, uocum bisyllabarum ne ultima, polysyllabarum ne ultima aut paenultima breues in arsi soluta sub ictu essent, cf. Lachm. praef. p. XIV. Quae lex in purioribus harum fabularum fontibus semper obseruatur, cf. uersus 84, 4 *ἀπελ|θὼν ποτα|μίης*, 126, 6 *ἀλ|λὰ διε|τέλουν* a Dositheo, 7, 13 *ὀνεί|ην προσεπ|έθηκεν*, 18, 2 *γενέσ|θαι πότε|ρος*, 26, 1 *γεωρ|γοῦ κατε|νέμοντο*, 32, 8

1) Nam ex ratione caesurarum haec lex — quae sitne ab aliis animaduersa nescio — deduci uix potest.

κοί|της ἐπε|δίωκεν, 42, 3 *αὐ|τὸν ἐπὶ | τὸ*, sim. 43, 6. 80, 4. 82, 2. 3. 85, 14. 94, 8. 95, 91 (bis) 96, 2. 108, 18 a Suida et in Athoo, 129, 1 | *τις ἐπι|θεὶς*, 136, 2 *λεπ|τὸν ἐνέ|δυ*, 143, 2 *ὑ|μεῖς στέλε|α*, 3 *γεωρ|γὸς πέλε|κυν* a Suida solo traditos. In A quidem quinque inuenit Lachmannus exempla quae obstarent: 8, 2 *πότερ' ἀ|ναβαίνειν*, 22, 14 *τιλ|λόμενος | ἐγυμνοῦτο*, 29, 2 *ὑπὸ μύ|λην*, 116, 16 *κακὸν ἐ|πιχαίρειν*, 123, 7 *πλείονος| ἔρως*[1]): ex quibus 22, 14 ut interpolatum rectissime uncis saepsit, 116, 16 coniectura sanare studet, cetera Babrium sibi indulsisse putat, cf. pp. XIV et XV extrr. At hodie aliud feres iudicium: nam uniuersa fere fabula 123 in A non legitur, sed a Minoide Mena 'mala fraude conficta' uidetur (Eberh. obs. p. 25); fabulae 8 et 29 misere contractae sunt in tetrasticha[2]), ut aliae multae, neque igitur si quid uideo metrum durius epitomatori quin debeatur dubitari potest; fabulae denique 115 u. 16 sq., ut cetera epimythia omnia, ab hominibus doctis uno nunc ore damnantur. Cur autem pro commodiore codicis A *σάρκας λαφύσσων* 95, 91 Lachmannus, quem secuti sunt Schneidewinus et Eberhardus, *ἔγκατα | λαφύσσων* ex Suida arcessiuerit — praesertim cum *σπλάγχνα* (= *ἔγκατα*) u. 92 insequatur et carnis notio aegre desideretur — non intellego, nisi fortasse Homeri exemplo (*ἔγκατα λαφύσ-*

1) Omisit Lachmannus (consulto, ut uidetur) haec exempla quae in epimythiis exstant aperte subditiciis: 22, 16 *δακ|νόμενος | ἀναλοῦται*, 79, 7 *βίος ἀ|βέβαιος*, 8 *ἐλπίσι | ματαίαις*, 111, 21 *πολλάκις | ἐν οἷς*.

2) De fabula 8 haec dicit Eberh. praef. p. IV: 'est ... ex earum numero, quae ad quattuor uersus ab epitomatore redactae uiam monstrarunt Ignatio Magistro' etc.; quamquam quod putat eam 'uix intellegi posse', non probo, nam interrogandi signo post *ἀπεκλείσθη* posito (Krueg. gr. Gr. I, 69, 14, 8) colligi licet ex paucis istis uerbis, neutrum eorum, quae dominus proposuit, placere camelo, qui plana aequaque uia incedere malit. Fab. 29, quam 'in breuius contractam' recte nominat Eberh., qualis olim fuerit praeter Apulei met. IX, 11 et 10 demonstrare potest Phaedri app. fab. 19 (et Nicolai fab. 3 in Walz rhett. grr. I, 266). Ceterum haud scio an sub *ἑσπέρην* lateat *εὐφρόνην* rarius, nam noctis notio quae desideratur (Herm. l. s. s. p. 824), non inest in *ἑσπέρα* (neque enim in uno quod Hermannus profert exemplo Pind. Isthm. VII, 44 *ἐν διχομηνίδεσσιν ἑσπέραις ἐρατὸν λύει κεν χάλινον ... παρθενίας* necessario requiritur).

σειν legitur Il. *Λ* 176, *P* 14, *Σ* 583 de ipso leone) poetam *Ὁμηρικώτατον* in errorem raptum esse putauit[1]). Itaque in tot arsis solutae exemplis — habemus plus quam 250 — ne unum quidem inuenitur satis certum, quo regula illa laedatur[2]).

Simile uidetur primo oculorum obtutu, quod apud Aeschylum et Sophoclem prior arsis solutae syllaba uocis polysyllabae ultima esse non solet, scilicet ne breues duae metro artissime coniunctae et quasi coalescentes in binas uoces distrahantur, cf. Bergk. in Zimmermanni diurnis (Zeitschr. für Alterthumswissenschaft) 1835 p. 946—948, Mueller 'de pedibus solutis in dialogorum senariis' p. 47 extr. et 80, 4. Sed ab hac seueritate — quae etiam a choliambographis ueteribus est aliena, cf. Hipp. fr. 13, 2 M. *ἴθι δι|ά*, 54, 1 *ἀπὸ σ' ὀ|λέσειεν* — iam Euripides aliquantulum recessit (Rumpel. Philol. XXIV p. 412, Mueller p. 56, 11, Wecklein. ad Bacch. 940), recentioresque tragici eum secuti uidentur esse (u. c. Theodectes fr. 8, 5 p. 625 N. *πολλοὶ | διὰ φό|βον* dixit). Apud Aristophanem autem tot inueniuntur exempla regulae non obseruatae, ut R. Enger (Rh. M. XIX p. 134 sqq.) in commentatiuncula sic inscripta 'Der Ictus auf der kurzen Ultima eines mehrsilbigen Wortes im komischen Trimeter' tres exceptionum legitimarum statuerit classes — primam enclitica si sequitur (uelut *ἐμέ γε*), alteram in uocibus quae cum sequentibus sententia satis arte sunt coniunctae (uelut *αὐτί|κα μά|λα, ταχὺ πά|νυ*), tertiam in uocabulis bisyllabis ex monosyllabis compositis (uelut *ὥσπερ, ὅτι*) — et praeterea interdum, in primo potissimum pede, legem illam sine

1) Athoi scripturam bene defendit Hertzbergius p. 209 (nisi quod praue alteri recensioni eam tribuit), atque etiam Eberhardus praef. p. V *ἔγκατα* a se receptum Babrii esse se non credere confitetur.

2) In Vaticanis quoque Knoellii fabulis semper obseruatur, nam 9, 8 (p. 686) quod ille coniecit *τήν τε | σκυταλίδ' | ἔσεισε* pro *τὴν σκύδαλιν ἔ.* tradito (barbarum est *σκ.* et metrum hiat), id stare uix potest, cum post duas breues syllabas Babrius ultimam uocalem nunquam eliserit (Lachm. p. XV; 8, 2 *πότερ' ἀ|ναβαίνειν* Lachmanno probatum alias ob causas suspectum esse supra dixi); *τὴν σκύδαλιν* pro codicis illius natura glossema potius uidetur esse, quo *τὸ σκανδάληθρ' ἔ.* seu simile quid expulsum sit.

ulla excusatione laedi concedat (u. c. una *ἀλλὰ* uoce decem locis: auu. 1500. 1693. Lys. 463 etc.). Eadem est licentia poetarum comoediae nouae, nam in Philemonis fragmentis 1—100 et Menandri 1—150 duodecim regulae non obseruatae exempla inuenies, ex quibus excusationem habent quattuor (Philem. 84 *οὔτε θε|ὸς,* 88 *ὥσπερ ἐν|ἀγρῷ,* Men. 85 *παρὰ τί|νι,* 95 *ὅστις ἀ|δικεῖσθαι*), cetera (Philem. 11 *οὐχὶ μό|νον,* 40 *κοὐχὶ λο|πάδος,* 42 *οἶσθας ἀ|γαθὸν,* 64 *ἐξὸν ἀ|ποσάττεσθαι,* 67, 10 *πλοῦτον ὑ|γίειαν,* 74 *οἷον ἀ|γοράζειν,* Men. 97 *εἰμὶ μὲν | ἄγροικος,* 130, 11 *αὐτὸν ἐ|πικουρεῖν*) non habent. Atque ne Alexandrini quidem poetae seueriores uidentur fuisse — in tanta enim exemplorum paucitate exceptiones quinque inueni partim excusatas (Callim. chol. fr. 3, 3 M. *μήτι πα|ρὰ,* Pytho trag. fr. 1, 11 p. 630 N. *ὅτε μὲν ἔφασκεν,* Ezech. Exag. ed. Philipps. 85 *ἆρά γε| μέγαν*) partim non excusatas (Ezech. 169 *ἕπτα δι|οδοιποροῦντες,* 178 *τετρὰς ἐ|πιλάμψει*) —, neque qui Romana aetate iambos scripserunt, ex quibus Lucianus in Tragadopodagrae trimetris fere 240 et Ocypodis 170 quinquiens — bis licentia legitima (Trag. 141 *οὔτε χυ|θὲν,* Ocyp. 18 *ὅτι τὸν | ἅπασιν*), ter sine excusatione (Trag. 172 *ἄλλος ἐπ|αοιδαῖς,* 178 *τοῖσι δὲ | φρονοῦσι,* Ocyp. 20 *ἀλλὰ κατ᾽| ἐμοῦ*) —, legem neglexit. Singulari igitur inter recentiores poetas seueritate esset Babrius, si uel ultimam uocum polysyllabarum breuem a priore arsis solutae parte semper exclusisset. Quod autem ne binas quidem ultimas coniunctas in arsin solutam unquam admisit, id non modo inusitatum, uerum omnino inauditum est in poesis Graecae monumentis. Nihil eius generis inuenies neque apud choliambographos (Hippon. fr. 60 M. *Ἀνα|ξίβιος,* Anan. 3, 1 *μὲν | χρόμιος*) aut dramaticos ueteres (de Aeschylo cf. Rumpel. Philol. XXV p. 56, Mueller p. 14. 16 al.; de Sophocle Rumpel. l. s. s., Mueller p. 30. 32 al.; de Euripide Rumpel. Philol. XXIV p. 410, Mueller p. 44. 48 al.; de Aristophane Rumpel. Philol. XXVIII p. 605 sq. 608 sq.)[1]), neque apud poetas

1) Addo Phryn. fr. 5 p. 558 N. *πεδία | δὲ,* Achae. fr. 3 p. 579 *πότερα | θεωροῖς,* Theodect. fr. 2 p. 622 *μητέρα | δὲ,* 10 p. 625 *ἥλιε | ποθεινόν.* Ceterum

comoediae nouae (Philem. 39 ἄσμενος | ἔχεις, 41 τὸν | πατέρα, 46 ἀπὸ | στόματος, sim. 57. 58. 63. 75. 80. 84, 7. 89. 100, Men. 3 κηδεμόν' | ἀληθῶς, οὐκ | ἔφεδρον | ἕξεις, 67 Βυ|ζάντιον, sim. 71. 79, 6. 94. 109, 7. 110, 3. 4. 130, 9) aut aetatis Alexandrinae (Phoen. 2, 5 M. πῦρ | ἱερὸν, 18 ὁκόσον | ἔδαισα, Pytho fr. 1, 12 p. 630 N. ἱκανὸν | ἐδείπνουν et χέδροπα | μόνον, 13 καὶ τὸν | μάραθον | ἔσθουσι, Lycophr. fr. 2, 2 p. 636 ὑδαρὲς | ὁ, 3 ἀτρέμα | παρεξεστηκός, Ezech. 11 πολέσι | τε, 30 ὄνομα | δὲ, 103 τῶν | ἕνεκεν | ἐλήλυθα, 150 πρω|τόγονον | ἕξει νεκρόν)[1]) uel Romanae (Pomp. Mac. fr. 1, 3 p. 646 N. μητέρα | τι, Luc. Trag. 9 πνεύματι | βιαίῳ, 29 ἐλπίδι | ματαίᾳ [cf. ἐλπίσι | ματαίαις Babr. 79, 8 interpolatum], 253 ἔθανε | δ' Ἀχιλλεὺς, sim. 179 Ocyp. 65. 154). Quod mirum non est, nam probabilis causa cur Graecus poeta hanc legem satis molestam sibi statuerit reperiri uix potest.

Iam Romanorum consideremus artem. Atque apud Plautum quidem ceterosque comicos ueteres quamquam ultimae duae breues in uniuersum ictu feriri non solent, tamen percussorum exempla inueniuntur satis certa: cf. Ritschelii prolegomena p. CCXXIV sqq., Luchs. in Studemundi studiis I[1] p. 178, Brix. ad Plauti Mil. Glor. 27 et Men. 237, Spengel ad Ter.

---

memorabile est, quod Aeschyli et Sophoclis ars tam contraria est Babrianae, ut — quod B. nunquam admisit, cf. Eberh. p. IV. VII — tribrachys in primo pede semper singulis uocabulis plerumque trisyllabis efficiatur (Rumpel. Philol. XXV p. 56, Mueller p. 14. 30), atque uocum paeonis I mensuram explentium tertia — non altera, qui Babrii est mos, cf. Eberh. p. V. VII — ex lege sub ictu sit (Enger, Rh. M. XI p. 445 sq.).

1) Lycophro in 1474 Alexandrae uersibus seueritate notabili et fere singulari undeciens tantum si recte numeraui arsin soluit idque quasi ex lege (nouies: 263. 680. 930. 1164. 1218. 1222. 1242. 1288. 1469) in tertio pede, in quem arsis solutae illa forma propter caesuram admitti uix potest (Mueller p. 23. 34. 56. 81. 87. 101), semelque (1204 δὲ μακάρων) in altero, cuius similis est condicio (Mueller p. 16 etc.); in quarto non soluit nisi semel in nomine proprio (700 κρᾶτα Πολυδέγμων), quod alia ratione uersui aptari non poterat, nunquam omnino in quinto et — quod satis mirum est — in primo: quare cum in hos potissimum pedes licentia illa cadat, Lycophronem legem Babrianam secutum esse contendi non potest, quamquam laesae apud eum exempla non inueniuntur.

Andr. 23, Christ. Metrik § 74. 78. 379. Paullo iam seueriores fuerunt Lucilius et Varro, illosque secutus Phaedrus, qui iambos Italicos conscripserunt ad ueterum comoediarum exemplar; neque enim regulam unquam laeserunt nisi quod uoces dactylicas interdum admiserunt in uersus initium, cf. L. Muellerum, de re metr. p. 418 sq. et praef. Phaedri p. IX. Catullus autem et Priapeorum scriptores ceterique illius aetatis qui artem nouiciam secuti sunt, nunquam omnino a Babrii illa norma aberrauerunt, cf. Muellerum Catull. p. LXX [1]) et LXXX, idemque ualet de Petronio (5, 3 le|ge poli|at) et Persio (prooem. 2 in | bicipi|ti, 9 picam|què docu|it). Quamquam in tanta exemplorum paucitate proposuerintne sibi certam legem dubitare possis. Sed ultimus quoque et primarius Romanorum choliambographus, Martialis, quotienscunque arsin soluit — soluitque saepissime — praeceptum illud religiosissime obseruauit, uelut dixit I, 10, 2 et cupit | et, 4 il|la peti|tur; 66, 9 muta|re domi|num, 12 ta|les habe|o, 13 quis|quis reci|tat, 14 non eme|re; 84, 2 cum uelit | habere, 3 mo|re futu|it, 4 im|plet equi|tibus, 5 pater | famili|ae, sim. 89, 3. 4. 96, 7. 8. 12. 113, 1. 5, nunquam talia: sup|plicia, fugimus | Iason, quidquid e|go. Similis autem circa eadem fere tempora Senecae tragici fuit ars, cf. Muellerum de re metrica p. 155 sq. Neque ab hac seueritate saeculorum insequentium aut tituli choliambici recedunt a Buechelero Rh. M. XXVII p. 142 sq. collecti (CIII par|ce tumu|lis, dolo|ris titu|lus, nun|quam dole|as; CIV, 7 mere|tur ani|ma) aut choliamborum scriptores, uelut Terentianus Maurus (2398 fe|cit ali|ter, sim. 2404. 2405) et Iulius Valerius I, 42 (23 la|te spati|a, sim. 5. 10. 11. 16) atque ne Boethius quidem sexti saeculi ineuntis (de consol. II, 1, 5 non il|la mise|ra, 6 ultro|que gemi|tus; III, 11, 5 animum|que doce|at). Itaque proprietas illa choliambi Babriani cum plane aliena sit ab arte Graeca, frequens in Romana et elegans propter linguae Latinae accentum,

1) Regulam proponit ad Babrii artem utique conuenientem 'ut excerpantur (ab arsi soluta) ea quae dactylo clauduntur omnino, quae tribracho hactenus, quod in horum ultimas duas syllabas licentiam illam cadere nefas est'.

quin a Romanorum disciplina metrica deprompta sit uix potest dubitari.

Alia autem insunt in uersibus Babrii, quae etiamsi non perinde atque quae modo tractaui ab uniuersa Graecorum poesi sunt aliena, tamen a choliambographis Graecis admissa uel exculta non sunt, sed a solis Romanis recentioribus. Ex spondeo quidem in quinto pede uitato nihil concludi posse Schneidewino concedo: cf. p. 129 quae disputaui. Sed summi momenti trisyllaborum pedum — anapaesti, tribrachi, dactyli — est usus: quo de Lachmannus Meinekius Eberhardus tam accurate disseruerunt, ut ego non tam mea nunc proponam quam illorum obseruationes in usus meos conuertam.

Iam singula uideamus. Anapaestus inauditus, tribrachus et dactylus satis rarus est apud choliambographos ueteres, uelut in octoginta Hipponactis, cuius ars fuit liberrima, fragmentis choliambicis a Meinekio p. 92—132 collectis, quae plus quam 150 uersus continent, anapaestus nullus, tres dactyli, sex tribrachi[1]) inueniuntur (Mein. p. 90), quorum plerique necessarii erant propter nomina propria, cf. fr. 92 *Ὦ Κλα|ζομένι|οι*, 13, 4 *μνή|ματ᾽ Ἄτυ|ος*, 60 *Ἀνα|ξίβιος*, 67 [*ὥσ|περ*] *Ἐφε|σίη δέλφαξ*. Etiam seueriores, ut consentaneum est, Alexandrini fuerunt poetae, nam apud Callimachum coryphaeum in uersibus fere quadraginta bis tantum dactylus (3, 3 et 10, 3), apud ceteros excepto altero potissimum Phoenicis carmine[2]), nullus omnino pes trisyllabus inuenitur in uersibus circiter 80[3]).

1) Septem teste Meinekio l. s. s., sed fr. 13, 2 quod scripsit *παρὰ | τὸν Ἀλυ|άττεω* Schneidewini est coniectura neque necessaria et parum probabilis propter artem choliambographorum, quorum nemo ante Babrium in pedibus se excipientibus arses soluit. Codicum *Ἀττάλεω* Bergkius lyrr. p. 756 iure restituit.

2) Quod singularem habet condicionem, cf. Mein. p. 90 extr.: 'uidetur Phoenix de industria remissioribus in illo carmine numeris usus esse, in quo quum Nini Assyriorum regis mollities rideatur, non sine artis laude numeros argumento carminis attemperauit'. Idem ualet de fr. 3, 3 *ἔλαβε πελλίδα*. Simili artificio usus Theocritus in Hipponactis epigrammate sepulcrali bis spondeum in quintum pedem admisit contra legem primariam Alexandrinorum, cf. p. 129 adn. 1.

3) Incertissimum est quod Mein. Herod. 4, 1 p. 149 scripsit ex Gesneri

Eadem seueritate usi uidentur pauci illi Graeci qui aetate Romana choliambos scripserunt: neque apud Apollonidem Nicaeum, Tiberii aequalem (Mein. p. 171), ullus pes trisyllabus inuenitur neque apud Diogenem Laertium saeculo III ineunte in fr. 1. 3 (= Anth. Pal. VII, 98) 4 (a Nauckio Philol. VI p. 140 indicato), fr. 2 autem, in quo legitur *τὸν πόδα | κολυμ|βῶν περι|έπειρέ πως ἥλῳ* diuersi est generis, cum choliambi singuli cum singulis tripodiis dactylicis catalecticis compositi sint; in scitissimis denique 12 choliambis titulo aetatis Traianae traditis Mein. p. 173 = Kaibel. epigrr. 549 unus admissus est | — *βασι|λέως* dactylus u. 1 et 2 pede tertio, eadem qua nomina propria ratione is excusatus [1]). Quae confirmantur eo quod Marius Plotius (gramm. Lat. VI p. 500 sqq. K.), qui Iubam et 'Graecos nobiles metricos' se secutum esse profitetur (Keil p. 424), p. 519 haec praecipit: 'in comico uero iambico frequentiores (quam in tragico) iambi, anapaesti uel tribrachi debent poni . . . clodum uero, id est hipponactium, in ceteris quidem quinque simplicibus pedibus simile est [potius] tragico quam comico iambico, in nouissimo uero ab ambobus discrepat . . .' [2])

Apud Graecos igitur choliambus post Alexandrinos poetas non amplius excultus uidetur esse neque in nouas formas mu-

---

coniectura *ἐγὼ δ' ἀδρανέω*, nam Stobaei A praebet *ἐγῶ δὲ δραίνω* et sententia illa etiam alia ratione restitui potest, uelut *ἐγὼ τί δραίνω* (Brink.), *ἐγὼ οὔτι δρ.* (*ἀδραίνω* quod uerbum Bergk. lyrr. p. 795 finxit Salmasium secutus Graecum uix est, nam aliam habent quae affert *ἀκολασταίνω*, *δυσθυμαίνω* condicionem): sed quis omnino scire potest, frustuli illius duorum uersuum quod initium fuerit, cum quae antecedant ignoremus? Praeterea Bergkius lyrr. p. 794 ad aetatem multo uetustiorem Herodam reuocauit coniectura admodum ut mihi uidetur probabili.

1) Nihil ualet contra meam sententiam, quod in tenui illo trium uersuum fragmento Kaibel. epigrr. 276 duo dactyli leguntur in uno uersu 3 *τρὶς δέκα παρασχὼν ἔτεα*: nam cum et ipsi uocibus plane necessariis efficiuntur, tum e uersiculis popularibus Soterichae cuiusdam cippo inscriptis nihil sequitur de poetarum arte.

2) Apud auctores quos consului Graecos simile nihil inueni. Hephaestio, ad quem Keilius nos reuocat, p. 18 W. quae habet *τὸ δὲ χωλὸν οὐ δέχεται τοὺς παραλήγοντας τρισυλλάβους πόδας οὔτε δάκτυλον οὔτε τρί-*

tatus. Quod miri nihil habet, cum poesis Graeca senio plane effeta a primo a. Chr. n. saeculo usque ad quintum p. Chr. n. fere nihil genuerit nisi carmina epica quaedam et epigrammata hexametris uel distichis conscripta. Mota igitur est sensim paulatimque a primario loco Romana poesi iuuenili et uigente, quae et ipsum illud metrum choliambicum inde ab initio summo studio fouit et excoluit. Ac uetustissimi quidem Romanorum choliambographi paullo quam Alexandrini liberiores uidentur fuisse, siquidem Matius (Catull. Muell. p. 91 sq.) in uersibus 13 quater (2, 2; 4, 1; 7), Laeuius (ib. p. 78 sqq.) in 3 uersibus bis (9. 18) arsin soluit. Sed iam Varro, qui ceteroquin haud nimis est seuerus — uelut ne spondeum quidem in quinto pede semper uitauit, cf. Riesium p. 84 et Muellerum de re metr. p. 414 [1]) —, arsin tamen in uersibus fere 16 non soluit nisi semel (fr. 358 Buech. 'hic badius') [2]). Catullum autem et qui eum sequebantur Priapeorum scriptores ad ipsam Alexandrinorum seueritatem rediisse certum est. Ille enim in uersibus fere 115 duos dactylos habet et unum tribrachum (cf. Lachm. Babr. p. XIII, Muell. Catull. p. LXX), hi in 80 fere

βραχυν οὔτε ἀνάπαιστον huc non pertinent, nam de sola arsi paenultima (παραληγούσῃ) agitur; scholiasta autem p. 170 G. in nobili illa qua iamborum genera tractat disputatione (Herm. elem. p. 104) choliambum omittit.

1) Quamquam in solis uocibus polysyllabis, qualis est 'euallauerunt' fr. 109 B., hanc licentiam admisisse censendus est. Reliqua quae Riesius et Mueller protulerunt exempla aliter comparata 'ad communem' (p. 121, 6 R.) 'offendit buccam' (p. 164, 7 R.) 'comestis extendit' (Mueller p. 414), in locis leguntur maxime dubiis, cf. adn. 2.

2) Alterum exemplum quod apud Riesium inuenies p. 164, 7 (cf. Roeperum Philol. XV p. 281), omittendum uidetur, nam choliambus ille spondeo illicito deformatur numerique in toto loco corrupto et obscuro — prosam orationem Buecheler reuocauit fr. 282 — parum sunt certi. Itaque ne hinc quidem praesidium est paratum opinioni Riesii et Muelleri, qui Varronem anapaestum in primum pedem admisisse crediderunt. Neque exempla quae protulerunt ullam habent auctoritatem: nam 'reuocat| matellam' uerba p. 121, 7 R. non leguntur in choliambo pleno atque bellus ille quocum coniuncta sunt et caesura legitima caret et spondeum habet non excusatum in quinto pede; uersus autem 'acinis | electis et comes|tis ex|tendit', quem Mueller constituit p. 414, miro casu eodem laborat spon-

uersibus unum tribrachum (51, 18) unumque dactylum (58, 4); eademque Licinii Calui fuit ars (Catull. Muell. p. 84, 3) et Vergilii Catalept. II. VII (cf. Ribbeckii proll. p. 6. 11), qui in uersibus fere 20 nullum omnino pedem trisyllabum adhibuerunt [1]). Haec autem uincula Alexandrina laxata uidentur medio primo p. Chr. n. saeculo, nam Petronius et Persius etsi arses haud saepe soluerunt (Petr. in capite V uersuum 8 semel, Persius in prologo 14 uersuum bis), tamen anapaestum quasi legitima licentia primi omnium in uersus initium admiserunt (Petr. sat. 5, 8 sedeat | redemptus, Pers. prol. 5 memini ut|, 6 Helico|nidasque, 8 hederae|). Atque notandum est hoc ipso tempore Caesium Bassum Persii amicum, qui satiras eius edidit imperfectasque perpoliuit, artis metricae rationes commentatione egregia exposuisse, cuius in exilibus fragmentis (gramm. Lat. VI p. 257 sqq. K.) de ipso Hipponacteo p. 257 sq. satis accurate agitur. Sed ad summam libertatem summumque florem choliambus euectus est exeunte illo saeculo Martialis potissimum, ut uidetur, opera et ingenio, qui et anapaestis plurimis in primum pedem receptis (I, 10, 2. 66, 2. 77, 3. 96, 7. 113, 2. 3 etc.) et arsibus solutis in omnes praeter quintum et sextum ubique admissis (in primi libri sex carminibus choliambicis uersuum uix 50 dactylos inuenies 11 tribrachos 8) multo laetiorem uiuidiorem alacriorem eum fecit. Hipponacteum autem ita mutatum satis popularem posteriore quoque tempore apud Romanos mansisse lapides nonnulli testantur a Buechelero Mus. Rhen. XXVII p. 142 sq. et XXXII p. 479 sq. enarrati. In carmine enim CIV septem uersuum Hadriani aetate contexto bis anapaestus in primo pede (u. 1. 3), semel uel bis arsis soluta (u. 7) inuenitur, in inscriptione Antonino Pio imperante concepta in tribus uersibus semel anapaestus et fortasse semel arsis soluta (u. 2 et 3 extr.) in quat-

---

deo inueniturque in loco ceteroqui parum numeroso neque ab argumento huic poesis generi satis bene conueniente. Quare altero loco Buecheler fr. 104, altero et Buecheler fr. 523 et Riesius p. 224 orationem solutam restituerunt.

1) Quattuor anonymi choliambos Catull. Muell. p. 94 non curo.

tuor uersibus Caracallae tempore compositis CIII semel tribrachys, bis dactylus. De 7 illis choliambis CII Diocletiani tempore conscriptis nihil quidem certi dici potest, cum eorum nihil seruatum sit nisi misera pedum quinti et sexti frustula; sed exstant eiusdem aetatis 20 Terentiani Mauri hipponactei 2398—2418, in quibus quamquam satis siccum est argumentum duo tamen anapaesti (2403. 2415), unus dactylus (2404), duo tribrachi (2398. 2405) inueniuntur, et 25 Iulii Valerii I, 42, qui Alexandri maiores enumerans semel anapaesto (6), quater dactylo (23; 5. 10. 16 in nom. propr.), semel tribracho (11) usus est[1]). Denique qui sexto saeculo ineunte ut alia metra, ita choliambum restaurauit, Boethius de consol. II, 1 et III, 11 in paucis illis uersibus neque arsibus solutis abstinuit (II, 1, 5. 6. III, 11, 5) neque anapaestis (II, 1, 4. III, 11, 5 'animum|que doce|at': anapaestus cum tribracho coniunctus). Ad hanc Latini choliambi formam qualis inde ab exeunte primo p. Chr. n. saeculo uiguerit, Babrius choliambum suum finxisse uidetur[2]). Primum enim anapaestum quasi legitimum in uersus initium eum admisisse extra dubitationem est, cum in quindecim Pseudodosithei uersiculis duo certa inueniantur exempla 84, 4 καϑεδοῦμ' 'ibi sedebo' et 126, 7 γελάσας 'ridens', in Athoo multa ubique haud raro Suidae testimonio firmata, cf. 18, 1 Βορέῃ AS, 26, 1 γέρανοι AS, 32, 8 καταβᾶσα AS, 94, 8 κεφαλὴν AS (138, 6 ἀνέϑηκε S, 85, 15 ἕτεροι S, exigua discrepantia ἔνιοι A). Atque eadem est uel adeo maior arsium solutarum frequentia: e solis enim Dositheo et Suida ferme 20 supra exscripsi atque circiter 250 — binas interdum singulis

1) In his nihil est, cur cum Muellero Catull. p. LXX 'hipponacteum saeculo p. Chr. n. II in desuetudinem abire coepisse' putemus.

2) Rem peruertit Fixius l. s. s. p. 58 et Schneidewinus l. s. s. p. 1365: 'Danach (propter anapaestum arsesque solutas) wird man annehmen müssen, dass Martialis die grösseren Freiheiten gleichzeitiger griechischer Choliambiker sich zu Nutze gemacht habe' — quasi illa aetate poesis Romana adulta Graeculam sectata sit aut pauci qui praeter Babrium tum exstiterunt choliambographi Graeci licentiis istis usi sint. Sed similis Lachmanni sententia fuerit necesse est, qui Graecum Babrium fecit apud regem Iudaicum in Syriae confiniis morantem.

choliambis — inuenies in 1200 Athoi uersibus genuinis, cf. Eberh. obs. p. 6 sq. et praef. Babr. p. IV et VI sq.

Summa igitur artis Babrianae nisi me omnia fallunt a Romanorum disciplina metrica est repetita. Quae obseruatio eximie eo confirmatur, quod etiam linguae Latinae sermonisque poetarum Romanorum uestigia quaedam plus minusue expressa apud Babrium reperiuntur. Singula haec sunt.

Ὕλαι pluralem prooem. I, 8. 12, 2 (in uersu quattuor uel quinque fontibus tradito) 46, 7. 92, 2. 95, 10. 42 incorrupti et antiqui Graeci sermonis auctores non habent[1]); interdum admiserunt Romanae aetatis scriptores (inde a Dionysio Halic. de Thuc. 6: *ἐν ὕλαις καὶ νάπαις*), sed nemo, ne poeta quidem, simili atque Babrius frequentia (cf. Zachariae de dictione Babr. p. 21). At contra Latinis poetis 'siluae' pluralis est usitatissimus[2]). Ceterum *ἀγρίαις ὕλαις* 95, 10[3]) in memoriam redigit Horatii 'feris ... siluis' sat. II, 6, 92, quamquam *ὕλη ἀγρία* eodem fere sensu dixerunt Archilochus fr. 21 Bgk. et Sophocles Oed. R. 476 et Oed. C. 348 (alio Herodotus I, 203).

Λιβυστῖνοι prooem. II, 5 *εἶπε καὶ Λιβυστίνοις*[4]) ‖ *λό-*

---

1) Unum quod diligentissime quaeritans inueni exemplum Anacr. fr. 52 p. 1024 Bgk. *οἷά τε νεβρὸν ... ὅστ' ἐν ὕλης κεροέσσης ἀπολειφθεὶς ὑπὸ μητρὸς ἐπτοήθη* nihili est, nam cum *ὕλῃ* Athenaei et Aeliani libri praebeant, *ὕλαις* unus scholiasta Pindari, *ὕλῃ* restituendum esse apparet. De cerua cornuta cf. praeter Bergkii locos Apollod. II, 5, 3 et Keil. Ann. dell' Inst. 1844 p. 177 sq.

2) Testimonia uetustissima sunt Naeu. 57 et Acc. 441 Ribb., cetera — Horatii, Vergilii (Aen. V, 301. XII, 688. X, 406), Ouidii aliorumque poetarum, sed etiam Ciceronis, Liuii, Taciti — lexica suppeditant.

3) *ὑπ' ἀγρίαις ὕλαις* A et edd. Satis mire dictum est *ὑφ' ὕλαις*; sed Fixii (et Maehlii) coniectura *ὑπ' ἀ. πεύκαις* et audacior est et parum elegans ipsis illis uerbis in uersus 5 fine antecedentibus. Scribendum uidetur *ἐν ἀ. ὕ.*, quod Vaticani 356 F et Bodleiani 75 Kn. *ἐν ταῖς ὕλαις* confirmat. *ὑπ'* ex u. 5 irrepsit.

4) Corr. Schneidewinus pro Athoi *λίβυς τινὸς*. Idem uocabulum subesse uiderunt Ahrens de cras. p. 30 et Duebner animadu. p. 61 nulla littera mutata *Λιβυστῖνος* proponentes, sed — ut breuem ultimam omittam — datiuus requiritur, cf. *παισὶν Ἑλλ.* antecedens. Quaesita Drogani p. 9. 10 coniectura *Λίβυς ψιλούς* ‖ *λόγους* accentu oxytono refellitur.

γους Κιβύσσης apud ueteres scriptores Graecos non inueniuntur, sunt *Λίβυες, Λιβυκοί* etc. Primum legitur nomen illud apud Catullum 60, 1 'montibus Libystinis' [1]), deinde apud Macrobium Sat. I, 17 [2]) aliosque illius aetatis Romanos; ex Graecis nemo eo usus est ante Aelianum, quem et ipsum natione Romanum fuisse scimus, hist. an. XIV, 14 *Λιβυστίνων . . . δορκάδων*, XVII, 41 *γένος . . . Λιβυστινὸν* [3]), neque post eum ullus nisi Stephanus Byz. s. u. *Λίβυς: Λιβυστῖνος καὶ Λιβυστίνη* (alii sunt qui sequuntur *Λιβυστῖνοι, ἔθνος παρακείμενον Κόλχοις*).

Ἐπέχειν simplex pro *ὀφθαλμὸν νοῦν διάνοιαν ἐπέχειν* inuenitur 26, 5 *αἱ δ' ὡς ἐπέσχον σφενδονῶντα τὰς αὔρας* et 50, 11 *ὁ δ' οὐκ ἐπισχών, τῷ λόγῳ δὲ πιστεύσας ‖ παρῆλθε* [4]). Hic usus non est Graecus [5]), cf. Zachariae p. 18, qui inter proprietates dictionis Babrianae eum rettulit. Apud Romanos eadem ratione 'aduertere' dicitur pro 'animum aduertere', 'animaduertere', cf. Cic. fam. I, 1 'aduertebatur Pompei familiares assentiri Volcatio'; Verg. Aen. IV, 116. VIII, 50 'paucis, aduerte', docebo; Tac. ann. XIII, 54 'per otium . . . aduertere quosdam', sim. XIV, 43. XV, 30; Plin. nat. hist. VIII, 10, 29 'hirudine, quam sanguisugam . . . coepisse appellari aduerto'.

Ἐπιζητεῖν παρά τινος = *ἐρωτᾶν τινα* 28, 3 *παρὰ τῶν ἀδελφῶν ποῦ ποτ' ἦν ἐπεζήτει* Graecum non est; cum Latino 'quaerere ex (ab) aliquo' bene contulit Hermannus l. s. s. p. 809.

1) Carmen maledicum est quinque choliamborum, quod ad exemplar Alexandrinum redire non credo (quamquam cf. Keller p. 354).

2) Ratione nulla Keller p. 354 ex eo quod Macrobius l. s. s. Siculorum Apollinem Libystinum commemorat, 'Siculos ueteres' uocabulo illo usos esse colligit.

3) Accentus traditus in properispomenon mutandus est ex ceteris locis (inprimis ex Babrii illo, ubi paenultima ut feriatur poetae ars flagitat). Erroris fons *Λιβυστικὸς* et *Λιβυκὸς* adiectiua uidentur.

4) Ubi *ἐπισχών* non esse 'moratus' ut 84, 2. 108, 24 *μικρὸν ἐπισχών*, cum *πιστεύσας* oppositum demonstrat, tum fabulator S. 22 = H. 35 (quem uix recte paraphrastam nominat Zachariae p. 18): *τῶν δὲ οὐχ οἷς ἔνευε προσσχόντων, ἀλλ' οἷς ἔλεγε πιστευσάντων* et Phaedrus app. 26, 9 'Venator citus ‖ non intellexit seque ex conspectu abstulit'.

5) Diuersi generis est et *προσέχειν* quo fabulator H. 35 usus est, et quod Hertzb. p. 179 adn. 2 profert *ἐπέχειν* = 'uelle' Herodot. I, 80. 153. VI, 96.

Συζῆν fab. 106, 10 *μεθ' ἧς τὰ πολλὰ μειλίχως συνεζήκει*[1]) (*λέων*) idem significare quod *συνδειπνεῖν*, et uersus insequens testatur: *γέρων δέ τις πίθηκος ἦν ὁ δαιτρεύων* et uniuersum omnino argumentum quo de cibis potissimum agitur. Hunc usum non inuenies apud ullum Graecum, contra Romani simillima habent ʻconuiuium habereʼ, ʻconuiuariʼ, et plane geminum illud ʻconuiuereʼ, cf. Quint. VII, 3 ʻiuuenes qui conuiuere solebant, constituerunt ut in litore cenarentʼ, I, 6 ʻlauamus et tondemur et conuiuimusʼ. Quae optime expressit Cicero Cat. mai. XIII, 45: ʻBene enim maiores accubitionem epularem amicorum, quia uitae coniunctionem haberet, conuiuium nominarunt, melius quam Graeci, qui hoc idem tum compotationem, tum concenationem uocant, ut quod in eo genere minimum est, id maxime probare uideanturʼ.

122, 8 *ὥς μου κατέλθῃ πνεῦμ' ἀναλγὲς εἰς ᾅδου.* Alterum exemplum, ubi *πνεῦμα* sit hominis *ψυχὴ* a corpore seiuncta in monumentis Graecis non inueni[2]); Romanos autem manes ʻanimasʼ appellare solitos esse, et scriptorum et lapidum testimonia innumera nos docent.

Ἠιόνα ξύων 6, 1 *ἁλιεὺς θαλάσσης πᾶσαν ἠόνα ξύων* haud scio an expressum sit ad Vergiliani ʻlitora raduntur' (Aen. VII, 10 R.) similitudinem[3]). Certe *ξύειν* uox ita trans-

1) Athous exhibet *συνεζήτει* ineptum inepte, ut demonstrasse mihi uideor, ab Hertzbergio explicatum, *συνεζήκει* correctionem lenissimam inuenerunt Fix Hermannus l. s. s. p. 829 Seidler, probauerunt Hartungius, Schneidewinus, Eberhardus (quamquam male uertit Hart. p. 133 ʻMit dem er manche Stunden traulich hinbrachteʼ).

2) Plane aliud est Epich. fr. 126 Ahr.: *συνεκρίθη καὶ διεκρίθη κἀπῆνθεν, ὅθεν ἦνθεν, πάλιν, ‖ γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμ' ἄνω*, quocum cf. 146 *ἄνω τὸ πνεῦμα διαμενεῖ*, et Moschion. fr. 11 p. 635 N.: *ὅθεν . . . ἀφίκετο, ἐνταῦθ' ἀπελθεῖν, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα ‖ τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν*, neque similius est Christianorum *πνεῦμα* (*τοῦ θεοῦ, ὑλικὸν*), de quo cf. Dembowski, Quellen v. Tatians Apologie p. 38. 42.

3) Etiam 11, 9: *οὐδ' εἶδεν αὐτοῦ τὴν ἅλωα Δημήτηρ* componere possis cum Georg. I, 95 R. ʻneque illum . . . Ceres . . . nequiquam spectatʼ, et prooem. I, 12: *ἐφύετ' ἐκ γῆς πάντα μηδὲν αἰτοῦσιν* Naberi (similiter Hertzbergius ʻohne viel Bittenʼ) cum Georg. I, 128 ʻipsaque tellus ‖ omnia liberius nullo poscente ferebatʼ (cf. Colum. II, 1, 7 benigne nobis arua respondent).

lata noua est et inaudita apud poetas Graecos, usitatissima 'radere' apud Romanos, cf. Acc. 505 Ribb. 'scatebra fluuiae radit rupem', Prop. III, 2, 23 'alter remus aquas alter ... radat harenas' (quae exempla proxime absunt a notione primaria), Lucr. V, 257 et Ouid. met. X, 654 'freta radere', Verg. l. s. s., III, 99 'hinc altas cautes ... radimus', V, 170. 217 'radit iter', Ouid. am. III, 15, 2 'raditur hic elegis ultima meta', Val. Flacc. V, 108 'alta Carambis raditur'.

91, 7 sq. *γνώσῃ* ‖ *πόσον τράγου μεταξὺ καὶ πόσον ταύρου.* Vitiosa hac locutione Graeci quos ego noui scriptores non sunt usi — nam quod Sophocles dixit Oed. R. 490 parum est simile —, saepissime Latini uel optimi: cf. Cicero Lael. 25, 95 'contio ... iudicare solet, quid intersit inter popularem ... et inter constantem', sim. de finibus 1, 9, fat. 9, parad. 1, 14, Hor. sat. I, 7, 11 sq., ep. I, 2, 12 (ubi uide quae disputauit Th. Schmidius), Liu. X, 7, 1 (cum Drakenborchii adnotatione), Tibull. IV, 1, 165, Valer. Flacc. V, 13 et VI, 509, Sil. It. XI, 180, Claudian. in Ruf. II, 195.

Praeterea omittendum non uidetur, quod poeta satis frequenter relatiuo pronomine ut Latini solent enuntiata coniunxit, uelut prooem. I, 17 *μάθοις δ' ἂν* (dele *δ'*) ... *ἐκ* ... *Αἰσώπου* ‖ *μύθους φράσαντος τῆς ἐλευθέρης μούσης. ὧν νῦν ... κηρίον θήσω,* fab. 14, 2 sq.[1]) [*Ἄρκτος*] *νεκρὸν ... σῶμ' ἔφασκε μὴ σύρειν. πρὸς ἣν ἀλώπηξ εἶπε κτλ.,* f. 47, 2 *Ἐν τοῖς παλαιοῖς ἦν ἀνὴρ ὑπεργήρως,* ‖ *εἶχεν δὲ πολλοὺς παῖδας οἷς ἐπισκήπτων ... ἐκέλευε ... ἐνεγκεῖν,* f. 77, 10 [*Κόραξ*] *στόματος δὲ τυρὸν ἐκβαλὼν ἐκεκράγει.* ‖ *ὃν ἡ σοφὴ λαβοῦσα κερτόμῳ γλώσσῃ ... εἶπεν,* f. 105, 2 *Λύκος ποτ' ἄρας πρόβατον ἐκ μέσης ποίμνης* ‖ *ἐκόμιζεν οἴκαδ'. ᾧ λέων συναν-*

Quamquam *αἰτούσης* traditum uix est mutandum, nam imagine haud dissimili Philemo dicit fr. 86, 5 M.: *ἡ γῆ ... παρέχει τὴν ... τροφήν,* ‖ *αὐτὴ πορίζουσ', οὐ λαβοῦσα* (lacuna) et Septimius Serenus apud Terentian. 1975 (Rutil. Nam. p. 44 M.) 'inquit amicus ager domino: si bene mi facias memini'.

1) Breuis quattuor uersuum fabulae forma suspecta mihi non uidetur, si summa eius in dicterio uel ioco posita est; praeterea hoc loco aliquatenus firmatur a Suida uersum 1 Athoum citante s. u. *ἐκτόπως*.

τήσας ‖ ἀπέσπασ' αὐτό, f. 116, 13 καὶ τῇ συνεύνῳ φησί '... τὸν παῖδα δ' ἡμῖν πεῖσον εἰς δόμους σπεύδειν'. ὃν καὶ λαβὼν παρῆγεν. Similia sunt ὅς et ὅν in enuntiatis paullo arctius coniunctis 106, 13. 119, 6 [1]), et ἔνθεν 115, 9.

Quamquam hic usus ne ab optimis quidem scriptoribus Graecis plane est alienus (cf. Thucyd. I, 9, 3. 11, 2 al., Soph. Oed. R. 6, Trach. 269. 841, Aristoph. equitt. 809, pax 1187, ran. 1062) increbruitque apud recentiores (Eberh. obs. p. 15). Quare non nimium ei tribuerim. Sed multo etiam incertiora reliqua sunt, quae huc rettulerunt uiri docti. Velut αἰτίῃ λέγωμαι f. 49, 5 'Latinum magis esse quam Graecum' Naber contendit l. s. s. p. 428: sed etiam apud Graecos λέγεσθαι uerbi ille usus ipsa εἶναι uocula omissa satis frequens est: cf. Kruegeri artem I, 55, 4. 4. Neque maiore iure ἐρωτᾶν fab. 10, 8. 42, 3. 97, 3 δεῖσθαι uerbi notione adhibitum cum Latino 'rogare' composuit C. F. Hermannus l. s. s. p. 809: cf. Schneider l. s. s. p. 531, Hertzberg. p. 179 adn. 2, Zachar. p. 19. Sed ne id quidem Hermanno concedo σεμνὴ Κύπρις, ἡ πόθων μήτηρ uerbis 32, 2 Horatii 'mater saeua Cupidinum' (carm. I, 19, 1. IV, 1, 5) poetam imitatum esse. Nam Πόθος Veneris filius nominatur iam ab Aeschylo Suppl. 1040; satisque popularem eum fuisse — ut anthologiae exempla plurima omittam — uel inde consequitur, quod Scopas teste Pausania I, 43, 6 una cum Erote et Himero eum fecit, una cum ipsa Venere teste Plinio n. h. XXXVI, 25 Samothracibus, cf. Brunn Künstlerg. I p. 321. Facili autem negotio progredi poterant a Potho ad Pothos, sicut ab Erote ad Erotes: quare Meleagrum Gadarensem Anth. Pal. X, 21 [Venus] Πόθων μῆτερ ἀελλοπόδων Romanos secutum esse non concedemus Hermanno [2]). Quid,

---

1) Sed utroque loco propter nimiam periodorum longitudinem saltem colo interpungendum uidetur esse (contra commate 106, 15).

2) Similia duo eiusdem poetae exempla Hertzbergius profert p. 179, 2 νῦν δὲ Πόθων σκῆπτρα Δίων ἐχέτω carm. 27 Anth. Jak. I p. 11 et τόν με Πόθοις ἄτρωτον c. 37, I p. 13; cetera neque satis bene distinxit, neque satis acriter examinauit (uelut in Mnasalcae quos protulit locis πόθος non est deus).

quod hoc loco πόθοι ne sunt quidem dei? Eodem enim iure quo 139, 1 Ὑμηττία μέλισσα κηρίων μήτηρ fauorum apis, Venus ipsorum desideriorum mater nominari potest. Quae interpretatio cum uniuersae loci condicioni — agitur de γαλῇ ἐρασθείσῃ = ποθούσῃ — multo melius conueniat, iure πόθων Lachmannus restituit pro Boissonadii Πόθων [1]).

Reliquum est ut inquiramus, num fabulae ipsae resque in eis commemoratae Romanae originis indicia prodant. Atque ex argumentis quidem fructum capi haud magnum uel ideo consentaneum est, quod fabulae ueteres Italicae pulsae sunt Graecis et oppressae, sicut dei mythique Italici mythis Graecis: ita ut quae litteris Romanis traduntur fabulae uel uetustissimae nobilissimaeque ad Graecum plerumque exemplar fictae esse uideantur. Quin etiam ipsius apologi quo Menenius Agrippa usus esse dicitur[2]) πρωτότυπα exstant apud Halmium fab. 197 κοιλία καὶ πόδες et 344 οὐρὰ καὶ μέλεα ὄφεως [3]), neque quin

1) Coniectura haud multo certiore ἐν δόμοις ἔχειν fab. 143 referes ad 'domi habere' Latinum — de quo cf. interpretes ad Catull. 36, 13 sq. et Brix. ad Plaut. mil. glor. 194 —, nam eadem fere ratione potest intellegi atque Eur. Hec. 25, El. 424, Andr. fr. 143. Neque inde quod prooem. II, 9 miram habet similitudinem cum Plin. n. h. XXXV, 61 'ab hoc artis fores apertas Zeuxis . . . intrauit', quicquam consequitur, cum uetus sit imago, cf. Bacchyl. fr. 14 Bgk. et Boisson. ad locum. Atque ne asyndeti quidem usus (Hoch. p. 34, Zachar. p. 29, Eberh. ad 83, 2), quem iniuria in dubitationem uocauit Lachmannus, ut a Romanorum consuetudine — de qua praeter alia cf. amplas Lorenzii copias Plaut. Pseud. p. 43 — defendatur necesse est, nam similia etiam alii scriptores Graeci admiserunt et ueteres (Aesch. Pers. 426, Soph. Phil. 11, Trach. 787, Eurip. Androm. 1153, Suppl. 701) et recentes (Xenoph. Ephes. II, 1 ἔκλαιον ὠδύροντο, 8 ἔστενεν ἔκλαιεν).

2) Liu. II, 32. Dionys. VI, 86. Quintil. Inst. V, 11, 19. Plut. Coriol. 6. Flor. I, 23, 2. Dio Cass. fr. 17, 10. Aur. Vict. 18. Zonar. VII, 14. Ceterum Zonaras, qui Dionem ad uerbum exscribere solet exscripsitque huius ipsius narrationis initio, mediam et ultimam fabulae partem forma multo proliziore exhibet eaque non illepida: singula enim membra singillatim loquentia inducuntur. Quae scriptor Byzantinae aetatis Αἰσωπικωτάτης de suo adiecisse censendus est.

3) A Babrio eam uersibus inclusam nuper edidit Knoell, Wiener Sitzungsber. 1878 p. 687 (e codice Vaticano): cf. Babrium Eberhardi p. 93. Similis est Indica Pantsch. V, 14 (auis biceps).

scriptor Romanus — siue Fabius Pictor Graecis Graece scribens[1]) siue recentior ille L. Calpurnius Piso narratiuncularum et fabellarum captator[2]) — a Graecis auctoribus repetitam mythis illis historicis eam intexuerit, ullam habet dubitationem[3]). Sed una certe fabula illa ab Ouidio fast. IV, 700 narrata uere Italica est et popularis, nam sententiam habet aetiologicam et conexa est cum certo loco Italo; audi modo poetam:

681 Cur igitur missae uinctis ardentia taedis
Terga ferant uolpes, causa docenda mihi est.
Frigida Carseolis, nec oliuis apta ferendis
Terra sed ad segetes ingeniosus ager . . .
687 Hospitis antiqui solitas intrauimus aedes . . .
Is mihi multa quidem, sed et haec narrare solebat . . .
691 'Hoc' ait 'in campo' — campumque ostendit — 'habebat
Rus breue cum duro parca colona uiro . . .
701 Filius huius erat primo lasciuus in aeuo . . .
703 Is capit extremi uolpem conualle salicti:
Abstulerat multas illa cohortis aues.
705 Captiuam stipula foenoque inuoluit, et ignes
Admouet. urentes effugit illa manus.
Qua fugit, incendit uestitos messibus agros:
Damnosis uires ignibus aura dabat.
Factum abiit, monimenta manent. namque urere captam
710 Nunc quoque lex uolpem Carseolana uetat.
Utque luat poenas gens haec, Cerealibus ardet,
Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.

Iam cum hac narratione conferas Babrii fab. 11:

Ἀλώπεκ' ἐχθρὴν ἀμπέλων τε καὶ κήπων
ξένῃ[4]) θελήσας περιβαλεῖν τις αἰκίῃ

1) Nitzsch, römische Annalistik, p. 65. 269.

2) H. Virck, Quellen des Liuius und Dionysius S. 78[1]. Idem Piso dicterii decrepiti auctorem ipsum Romulum fecit teste Gellio XI, 14.

3) Recte iudicat O. Mueller, gr. Lit. p. 242 adn. 69 ed. Heitz: contra quem nihil effecerunt Hertzberg. Babr. p. 81[2], Drogan. de Babrii mythiamb. p. 15, M. Mueller, Essays II p. 207.

4) Non opus est Nauckii καινῇ — ut uile Maehlii δεινῇ omittam —

τὴν κέρκον ἅψας καὶ λίνον τι προσδήσας[1])
ἀφῆκε φεύγειν. τὴν δ' ἐπίσκοπος δαίμων
ἐς τὰς ἀρούρας τοῦ βλαβόντος[2]) ὡδήγει
τὸ πῦρ φέρουσαν. ἦν δὲ ληίων ὥρη
καὶ καλλίπαις ἄμητος ἐλπίδων πλήρης.
ὃ δ' ἠκολούθει τὸν πολὺν κόπον κλαίων,
οὐδ' εἶδεν αὐτοῦ τὴν ἅλωα Δημήτηρ.

Aliquam saltem habet probabilitatem ex eodem fonte, quo Ouidii illa, fabulam Babrii fluxisse. Nam in notissima de Simsone narratione Iud. c. 15, quam Roth Landsberger Hartung Keller (cf. p. 146 sq.) huius fabulae fundamentum esse uoluerunt, cum Simsonis consilium plane aliud est atque hominis Babriani Ouidianique, tum exitus est contrarius[3]): eodem uel etiam maiore iure quae Pseudolucianus narrat Asin. 31[4]) pro fonte fabellae Babrianae uendere possis. Ceterum notandum est hanc uel similem eius fabulam Alfredum de Gubernatis, qui quidem fabellas mythosque omnium fere populorum per-

---

cum ipsam illam notionem habeat ξενὸς, cf. Pseudo-Timon π. ψυχᾶς κόσμου p. 104 D. ξέναι τιμωρίαι (Babrii αἰκίη et ipsa fere est τιμ., cf. f. 93, 3), Luc. Char. 13 ξένον ... πρᾶγμα; praeterea Anth. Pal. V, 46 ipsumque Babrium Eberhardi f. 140, 5.

1) Mirum est quod cauda prius incenditur, quam stuppa ei annexa sit. Melius et plenius paraphrasis Bodleiana f. 9 Kn. (= C. p. 99, Babr. Ebh. p. 97) exhibet: στυππεῖα ἐλαίῳ βεβρεγμένα τῇ οὐρᾷ προσδήσας ὑφῆψε et Parisina C. p. 352: στυππεῖον ἐλαίῳ βαπτίσας, τῇ κέρκῳ ταύτης προσδήσας ὑφῆψε πυρί: unde suspicio oboritur, uersum illum a diasceuasta e duobus contractum esse.

2) Βλαβόντος est egregia Ahrentis correctio iure ab Eberhardo recepta, pro qua Naber l. s. s. p. 421 flagitare non debebat Orellii λαβόντος.

3) Idem ualet de fabula H. 61^b = F. 221 ab Aphthonio uel alio quodam sophista confecta, nisi quod initium paullo propius abest a narratione Iudaica.

4) Ἐπεὶ δέ ποτε ἅπαξ λὰξ ἐκίνησα, εἶχεν ἀεὶ τοῦτο τὸ λὰξ ἐν μνήμῃ. καί ποτε κελεύεται στυππεῖον ἐξ ἑτέρου χωρίου εἰς ἕτερον χωρίον μετενεγκεῖν· κομίσας οὖν με καὶ τὸ στυππεῖον τὸ πολὺ συνενεγκὼν κατέδησεν ἐπ' ἐμὲ ... ἐπεὶ δὲ προϊέναι λοιπὸν ἔδει, ἐκ τῆς ἑστίας κλέψας δαλὸν ἔτι θερμόν, ἐπειδὴ πόρρω τῆς αὐλῆς ἐγενόμεθα, τὸ δαλὸν ἐνέκρυψεν εἰς τὸ στυππεῖον. τὸ δὲ ... εὐθὺς ἀνάπτεται, καὶ λοιπὸν οὐδὲν ἔφερον ἄλλο ἢ πῦρ ἄπλετον κτλ.

scrutatus est [1]), nusquam alibi inuenisse, cf. zoolog. mythol. II, p. 138 adnot.. Quo etiam probabilius fit ex Italo illo fonte eam esse repetitam.

Plura sunt, quae ex rebus ipsis concludas. Fab. 95, 69 sqq. uolpes ceruo:

> ὁ μὲν λέων σοι συμφέροντα βουλεύσων
> μέλλων τ' ἐγείρειν τῆς πάροιθε νωθείης
> ἔψαυσεν ὠτός, ὡς πατὴρ ἀποθνήσκων·
> ἔμελλε γάρ σοι πᾶσαν ἐντολὴν δώσειν,
> ἀρχὴν τοσαύτην πῶς λαβοῦσα τηρήσεις κτλ.

Zachariae p. 35 ad u. 71 adnotat: 'ψαύειν ὠτός aurem uellicare, "auriculis prehendere" (Plaut.) significat i. q. osculari, cf. v. 74 κνίσμα χειρὸς ἀρρώστου, v. 40 ὄνυξιν οὔατ' ἐσπάραξεν ἀκραίοις, Babr. 87, 3 ἔσαινεν ὡς φίλῳ ψαύων [2]). — τῶν ὤτων καθαιρεῖν dixit Theocritus 5, 133, τῶν ὤτων λαβέσθαι Aristaenetus 1, 24: ibique cf. interpretes p. 552 (Boiss.) 'de illo delicatissimo osculorum genere, quod χύτρα, osculum Florentinum uocatur' [3]). At pater moriens num his osculis utetur? num utetur rex moriens, qui excitaturus est regni heredem ex pristina ignauia et edocturus, quo modo imperium acceptum tueatur? Apage tam ridicula. Vera interpretatio repetitur ex Romano antestandi more, ex quo ubi testem aliquem esse uolebant, imam eius aurem tangebant 'memento' dicentes [4]). Quod — ut in ius uocationem et mancipationem omittam — etiam in testamento faciebant per aes et libram i. e. per mancipationem facto. Hanc testamenti formam, quae postrema fuit, usque ad ultimum tempus seruatam esse Cle-

1) Nam hanc saltem laudem derogare ei non poteris.

2) Haec uerba, quibus nihil dicitur de auribus, quid ualeant non intellego. Certe Bodl. Knoell. 121: θέλων φιλῆσαι ... προσψαύει de auribus tangendis cogitari non potest.

3) In primis opinor consulendus est Meinekius com. Gr. ed. maior II, 2 p. 856.

4) Rein, Privatrecht p. 235. 789. Lange, R. A. I p. 115. Pauli, Realencycloplaedie I[1] p. 1085. IV, 1470. Iuris Romani ratio habetur etiam apud Phaedrum I, 16. 17.

mens Alexandrinus testatur loco maxime memorabili Stromat. V, 8 extr.: καὶ τὰ παρὰ Ῥωμαίοις ἐπὶ τῶν καταθηκῶν γινόμενα τάξιν εἴληχε (in iis quae de symbolis dixerat) τὰ κατὰ δικαιοσύνην ἐκεῖνα ζυγὰ καὶ ἀσσάρια καρπισμοί τε (mancipationes) καὶ αἱ τῶν ὤτων ἐπιψαύσεις. τὰ μὲν γάρ, ἵνα δικαίως γίνηται· τὰ δὲ εἰς τὸν τῆς τιμῆς μερισμόν· τὸ δ' ὅπως ὁ παρατυχὼν ὡς βάρους τινὸς αὐτῷ ἐπιτιθεμένου ἑστὼς ἀκούσῃ καὶ τάξιν μεσίτου λάβῃ. Itaque quin huc uerba illa ἔψαυσεν ... δώσειν spectent, quis semel monitus dubitabit? Romanus igitur fuit, qui haec scripsit uel certe iuris Romani satis peritus; nam apud Graecos moris illius nec uola exstat nec uestigium [1]).

Testimonium non minus graue fabula 173 Ebh. praebet, quam Babrii esse cum Auiani [2]), Ignatii magistri, paraphrastae Bodleiani (148) auctoritates coniunctae tum metri sermonisque Babriani reliquiae plurimae [3]) comprobant. Narratur in ea, leonem et hominem simul iter facientes cippum lapideum [4]) in

1) Nihil inde consequitur, quod legimus Herodot. VII, 39: εὖ νυν τόδ' ἐπίστασο, ὡς ἐν τοῖσι ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός κτλ., atque Luc. diall. meretr. 9, 2: ἐβόμβει τὰ ὦτα ὑμῖν (nostrum: 'haben euch die Ohren nicht geklungen?'); ἀεὶ γὰρ ἐμέμνητο κτλ., de quo cf. Friedl. Darstell. I p. 516.

2) Ne una quidem exstat fabula apud Auianum quae non redeat ad Babrium, nam et ipsa XXX (Lachm. Babr. p. IX) Babrii 95 est in peius mutata. Recte iudicat Teuffel, röm. L. G. § 27, minus recte Bernhardy Gr. L. G. II² p. 747.

3) Quae in C. insunt Eberh. exscripsit; ex Bodl. 148 — Knoellii programmate aegre carui — annotaui haec: ὧδενέ ποτε λέων ⏑ — σὺν ἀνθρώπῳ ‖ ἕκαστος [δὲ] αὐτῶν τοῖς λόγοις ἐκαυχῶντο . . .; στήλη πετρίνη uerbis transpositis clausula uersus efficitur; λέοντα πνίγουσα, scr. συμπνίγουσα ex C.: uersus initium. κἀκεῖνος εἶπεν ὑπομειδιάσας (ὑπ. εἶ.?) uerba plane Babriana sunt, cf. 106, 29.

4) Bodl. 148: καὶ δὴ ἐν τῇ ὁδῷ ἦν ἀνδρὸς στήλη πετρίνη λέοντα πνίγουσα, F. 169 = H. 63: εὗρον δὲ ἐν τῇ ὁδῷ πετρίνην στήλην ὁμοίαν ἀνδρί, ἑτέραν στήλην λέοντος συμπνίγουσαν: Byzantinus paraphrasta στήλην pessime pro ipsa imagine accepit, cf. Furia Aes. II adn. p. 59 et Rohd. Rom. p. 545: quod plane singulare est. Hoc loco de uno cippo sepulcrali cogitandum esse et ἐν τῇ ὁδῷ uerba et Auiani (24, 4 edita cum signo ... se-

uia inuenisse, in quo sculptus esset[1]) homo leonem suffocans (πνίγων uel συμπνίγων). Quem non esse uenatorem quemlibet[2]), sed unum ipsum Herculem, nemo non uidet. Iam uero Graeci in monumentis sepulcralibus nunquam res fabulosas effinxerunt, immo solas humanas et domesticas: id quod animaduerterunt Friedlaender 'de operibus anaglyphis in monumentis sepulcr. Graecis' Regiom. 1847 et Pervanoglu 'Die Grabsteine der alten Griechen', Leipzig 1863. Contra Romani mythis fere solis sepulcra exornauerunt — quode uide Friedl. Darstell. III p. 627 sqq., Burckhardt, Cicerone II p. 578—583, Overbeck, Plastik II p. 410 —, quam maxime autem ipsis Herculis fatis factisque, cum uita aerumnosa laborisque plena ad finem beatum perducta in eis describeretur, cf. Stephani Compterendu 1862 p. 22, Friedl. l. s. s. p. 628 extr. Itaque ueri est simillimum Romana aetate et intra fines Romanos hanc fabulam fictam esse[3]): quo optime quadrat argumentum eius artificiosum quaesitum nouicium, plane illud contrarium ceteris de leone narrationibus simplicibus antiquisque[4]).

pulcra) Dosithei (p. 35 ὡς ἦλθον ὅπου ἦν μνημεῖον) Romuli (IV, 17 cum uenissent ad monumentum) testimonia confirmant.

1) Teste utroque Babrii paraphrasta; incertus est Auiani u. 7, picturam habent Romulus et Dositheus l. s. s.

2) Ceterum uenationes etiam leonum ab amphitheatris depromptae saepissime inueniuntur in sarcophagis aetatis Romanae, cf. Stephani, Compterend. 1867 p. 125. 143. 145 sqq., Usener, de Iliadis carm. quod. Phocaico p. 14 sqq.

3) Eiusdem moris Romani fortasse est, quod fab. 30 Mercurii statuam marmoream εἰς στήλην filii mortui quidam empturus est (Bacchi apud Auianum XXIII 'funesta in sede sepulcri || compositurus'), cf. Friedlaenderum l. s. s. p. 175 sqq. Quamquam minus certum est, cum Ἑρμῆς ψυχοπομπός singularem habere possit condicionem.

4) Cf. fab. 95. 98. 103. 106. 107. Phaedr. IV, 13 all. De Babrii f. 98 non recte iudicat Bernhardy L. G. II² p. 707 'wir trauen ihm (Babr.) weder die Fiction 98 vom Löwen zu, der täppisch in ein schönes Mädchen sich verliebt . . .': fabula non illepida et nostratibus quoque nota exstat iam apud Diodorum XIX, 25, qui ex antiquissimis eam esse testatur, atque animalium in homines amores celebres sunt apud Graecos, cf. ipsius Babrii γαλῆν f. 32, Clearch. apud Athen. XIII, 606 C., Aelian. nat. an. I, 6. IV, 54 etc., Aristot. hist. an. IX, 48.

Neque me fefellisse hanc coniecturam alio testimonio grauissimo efficitur. Post eum enim quem nos habemus finem legimus apud Pseudodositheum in 'Notices et extraits' XXIII, 2 p. 520 sq.[1]): 'sed et ego' inquit 'dabo tibi uerum testimonium'. Duxit eum ad amphitheatrum et ostendit ei, quemadmodum homo a leone suffocabatur, et dixit: 'hic colorum [2]) testimonio opus non est, sed ueritate'. Cui homo dixit: 'uicisses, si non alligatum mihi hominem ostendisses' etc. Iam uero fabulae formam Babrii primariam esse, Dosithei interpolatam, credere non possum, nam additamenta illa nimis bene conueniunt in uniuersum argumentum atque ne unum quidem exemplum inuenies fabulae hunc in modum auctae, contractarum et mutilatarum plurima (etiam apud ipsum Babrium: quode postea). Habes igitur in pristina fabulae Babrianae forma ipsum amphitheatrum Romanum et captiuos Romano more feris obiectos. Haec autem Romanorum instituta ipse Babrius significauit in fabula Bodleiani 69 [3]): *Κύων τρεφόμενος ἐν οἴκῳ θηρσὶν εἰδὼς μάχεσθαι, ἰδὼν πολλοὺς ἐν τάξει ἱσταμένους, ῥήξας τὸν κλοιὸν τοῦ τραχήλου ἔφευγε διὰ τῶν ἀμφόδων. κύνες δὲ ἄλλοι τοῦτον ἰδόντες εὐτραφῆ οἷα ταῦρον εἶπον· „τί φεύγεις;“ ὁ δὲ εἶπεν· „ὅτι μὲν τροφῇ συζῶν περισσῇ οἶδα καὶ σῶμα τὸ ἐμὸν εὐφραίνω· ἀεὶ δὲ πλησίον εἰμὶ θανάτου ἄρκτοις καὶ λέουσι μαχόμενος“. οἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους εἶπον· „καλὸν βίον εἰ καὶ*

---

1) Parisinus fabulam in uniuersum melius tradit, quam Vossianus Boeckingi 15 p. 34 et Romulus IV, 17, qui fabb. IV, 11—19 omnes ab ipso Pseudodositheo repetiit (unde apparet iniuria Dresslerum app. II, 22 hanc Phaedro obtrusisse).

2) 'Oculorum' et *ὀμμάτων* P, 'colorum' et *χρωμάτων* V, 'colorum' R. In P post uocem Latinam corruptam mutata est Graeca: Lachm. 'Vers. über Dos.' p. 2 sqq.

3) Babriana est, ut illius codicis pleraeque omnes, cf. *εἰδὼς μάχεσθαι* uersus initium, *σῶμα τὸ ἐμὸν* (scr. *τοὐμὸν*) *εὐφραίνω* uersus clausulam, *ἔφευγε διὰ τῶν ἀμφόδων. κύνες δ' ἄλλοι* integrum choliambum (de elisione cf. 33, 1 *σπόρου δ' ὥρη*, sim. 52, 3. 57, 8. 60, 2. 67, 6 etc.; *ἄλλος* in uersus fine 57, 3. 10. 59, 14. 72, 11. 106, 26). Praeterea cum initio cf. 51, 1. 100, 1 sq., de *κλοιῷ τοῦ τραχήλου* uide 100 (99), 5 sq., de *τροφῇ περισσῇ* 108, 29, de *πλησίον ε. θανάτου* 107, 2.

πενιχρὸν ζῶμεν, οἵτινες οὔτε λέουσιν οὔτε ἄρκτοις μαχόμεθα". De uenatione bestiarum liberarum hoc loco cogitari non potest, neque enim multae earum *ἐν τάξει ἱστάμεναι* pugnant aut canis eas fugiens *διὰ τῶν ἀμφόδων* currit aut leones ursique coniuncti pugnare solent. Contra omnia bene procedunt, si referuntur ad amphitheatri Romani uenationes, in quibus canes ad hoc genus pugnandi instituti (*θηρσὶν εἰδότες μάχεσθαι*)[1]) cum feris — imprimis cum ipsis leonibus ursisque[2]) — colluctabantur et soli et uenatorum comites[3]).

Tot tam perspicua artis metricae, linguae, uitae Romanae uestigia uix eo possis explicare, quod Babrium Graecum fuisse conicias inter Romanos uiuentem, sicut Polybium Plutarchum alios. Quo accedit indicium grauissimum ab hominibus doctis recentioribus plus iusto neglectum: nomen dico poetae. Certum enim est B a b r i u m[4]) h o m i n i s n o m e n

1) Ubi Hartelii coniectura elegans *δεδιὼς* speciosior est quam uerior. De re cf. Friedl. Darstell. II p. 382. Apud Martialem XI, 69, 1 Lydia cauis celebratur 'amphitheatrales inter nutrita magistros'.

2) Coniunctos eos inuenies Mart. spect. 15, 3 sqq.: 'ille et praecipiti uenabula condidit urso ... strauit et ... leonem'.

3) Easdem uenationes habes Rom. III, 1 = Phaedr. Dressl. app. II, 14 (quae fabula ficta est ex nobili de Androcle narratione Gell. V, 14, 10. Ael. n. a. VII, 48). Apud Graecos ueteres simile nihil inuenitur, nisi quod Thessali diebus quibusdam festis eadem fere ratione, qua etiamnunc Hispani, cum tauris pugnare solebant: cf. Boettiger kl. Schrr. III p. 325 sqq., Gerhard, ausgew. Vasenb. II p. 48 adn., Dilthey, Archaeol. Zeitung 1878, 2 p. 46. Qui mos — ut Baunackius amicus me docuit hunc locum accuratius tractaturus — Romam uidetur esse translatus indeque primo fere a. Chr. n. saeculo in prouincias dispersus (Artemid. onirocr. 2, 35. 54, C. I. Gr. 3212. 4039, 8. 19. 46. Le Bas, inscrr. d'Asie Min. 402 inque primis 499). Quamquam recentiore aetate ipsas Romanorum uenationes non modo commemorauit Quintus Smyrnaeus VI, 532, sed usu etiam receperunt Graeci: cf. mon. Anc. C. I. Gr. 4039, 8. 19. 48.

4) Nam B a b r i a s formam fictam esse a Byzantinis iam Knochius cap. I p. 7 sq. recte statuit, contra quem nihil effecerunt O. Schneider l. s. s. p. 531, Hertzb. p. 180, Hecker Philol. V p. 495, Preller, ausgew. Aufs. p. 376, Benseler in lexico. Meo quidem iudicio in hac quaestione testium Byzantinorum — quorum grauissimus Suidas *Βαβρίας ἢ Βάβριος* scribens se ipsum prodit — nulla omnino est auctoritas, cum solum genetiuum (*Βα-*

proprium nunquam inueniri apud Graecos, atque ne simile quidem eiusdem stirpis aut apud Graecos [1]) exstare aut apud ceteros indogermanicos quos uocant populos, qui ueterem illam nominum ex duobus elementis fingendorum consuetudinem — 'Vollnamensystem' quam Fickius nominat — seruauerunt: cf. Fickii librum 'die griechischen Personennamen' inscriptum. Contra apud populos Italicos, qui ratione plane noua nomina finxerunt simplicia et quae ad speciem hominum condicionemque spectarent (Fickii 'Spitznamensystem'), ipsum Babrius nomen plus semel inuenitur maxime in lapidum inscriptionibus. Vetustissimus uidetur titulus Umbricus Aufr. et Kirchh. p. 389 sq. NER · T · BABR · ‖ MARONATEI. Idem Babrius uel cognatus eius nominatur in titulo lingua Latina conscripto C. I. L. I, 1412 NER · BABRIVS · T · F inter sex uiros Asisinates, qui 'murum ab fornice ad circum et fornicem cisternamque . . . faciundum coirauere'. Sequuntur liberti duo C. I. L. I, 566 P · BABRIVS · L · L · et . . . BABRIVS · L · L ·. Accedit titulus Grut. corp. p. DCLXXII n. 9 iam a Knochio exscriptus C · BABRI · RVFI ‖ VIX · ANN ‖ XX ‖ BABRIA · PRIMA ‖ . . . B · M · F ‖. Coniectura fortasse resti-

---

βρίον μυθίαμβοι) eos legisse ueri sit simile. Discrimen facit quod Auianus, qui sex uel septem saeculis uetustior est et ex Titiano sua hausit, in praefatione p. 4, 17 Fr. Babrius forma utitur.

1) *Βάβης* serui nomen, *Βαβίας*, *Βαβίων*, alia, quae Schneidewinus profert l. s. s. *ϱ* litteram non habent, *Βάβϱας* autem (st. *Βαβϱαντ*-) et *Βαβϱάντιον* urbium sunt nomina ab uno Stephano Byzantio commemorata. Neque prouocare poteris ad *Βαβϱώνιος* nomen, quod ex Galeni gloss. p. 446 exscripsit Dindorfius in Stephani thesauro: codices enim *Βαβαϱῶν* et *Βαϱωνίου* habent et *Βαβυλωνίου* ipse Dindorfius coniecit. Neque ne uocabulum quidem Graecum inuenies, quo *Βάβϱιος* aliqua probabilitate referri possit. Alii aliud proposuerunt: *βαβϱάζω* Bergkius l. s. s. p. 121 — quod uerbum non inuenitur nisi uno loco (Anan. choliamb. M. p. 134), ubi cicadarum strepitum significat —, *βαϱύς* Lobeckius pathol. p. 491 et Preller l. s. s. — sed *β* consonantis hic 'pleonasmus' uereor ut dubio illo et aliter comparato *Χαβϱίας* nominis exemplo satis sit firmatum. Bernhardyi autem opinio Gr. L. G. II² p. 746 'Jetzt wird man . . . den landschaftlichen Namen eines asiatischen Dichters eher ertragen' quasi aqua est fundata, cum de Syria Babrii patria nihil constare uiderimus.

tuendum est Babrius nomen in titulo aetatis Christianae C. I. L. V, 1, 1691 EGO ☧ BABBI‖VS, ubi BABBIVS testatur Cortenouius, BAEBI (omisso VS) exhibet Pocockius (ex coniectura, ut uidetur), PAPIRIVS Marinius, quem ex Cortenouio hausisse Mommsenus censet. Praeterea exstat nomen aperte a Babrio deriuatum C. I. L. V, 1, 971 P·BABRINIVS·M·(f.), atque simillima illa Baburius, Baburia — unde ductum Baburiana Front. ep. p. 199, 8. 12. 18 et 200, 1 N. —[1]) itemque Barbius, Barbia frequentissima sunt in quinto potissimum inscriptionum uolumine.

Videmus igitur Babrium nomen gentile fuisse Romanorum. Quare a Graecis depromptum non est — huc enim confugerunt Bergkius et Preller ll. s. ss. —, nam Romani etiamsi cognomina Graeca non spreuerunt, nominibus semper usi sunt uernaculis. Sed enim negat Schneider l. s. s. p. 531 Babrii etymon a lingua Latina repeti posse. At si plurima Italorum nomina propria ad externam hominum formam spectare tecum reputaueris, ueri non dissimile esse concedes, Babrium — atque Barbium recentius et uolgare, quod non reperitur in primo inscriptionum uolumine — per io- suffixum ductum esse a barba uoce (cf. Barbatum cognomen notissimum), sicut Făbius a făba, Asinius ab asinus, Naeuius a naeuus, Valgius a ualgus, Plautius a plautus, Licinius a licinus. Metathesis eadem species ceteris a Ritschelio opusc. II p. 459 sqq. et 528 sqq. tractatis paullo rarior perspicitur in fe$^{b}_{v}$ris fer$^{v}_{b}$eo, Codrus Cordus, Scodra Scorda (Unger de Valgio Rufo p. 415) atque in *στέφρος στέρφος*, *νάρθηξ νάθραξ*, *ἀγρυπνία ἀργυπνία* (Meinek. anall. Alexandr. p. 118), *Δέρβη Δέβρη*, *Σίρβος Σίβρος* (Unger l. s. s.), *Ἀργιόπη Ἀγριόπη*[2]). Quod si uerum est, ipsa etiam origine nomen poetae plane alienum est a

1) De uocalibus parasiticis quas dicunt in uolgari aetatis recentioris latinitate inter mutam et r insertis cf. Ritschelii opusc. phil. II p. 207.

2) Simile est *νεῦρον* **νεϝρον* neruus: cf. *ἀμαυρός* **ἀμαρϝος* (Curtius, Etym. p. 553 ed. 4). Atque eadem est uidere in recentioribus linguis quae a Latina originem ducunt: cf. Diezium, Gramm. d. rom. Sprr. I p. 208 inque primis p. 191 sq. (ubi inuenies Hispanorum olvidar = oblitare, silbar = si-

lingua Graeca, in qua barbae uocis ne uestigium quidem ullum inueniatur: cf. Lottner, Kuhn's Zeitschr. V, 142. VII, 27. 186.

Sed simplex Babrius nomen in codicibus non tribuitur poetae. In Harleiano enim 3521 super fabulam de spe in fundo dolii relicta (58) haec inueniuntur scripta teste Tyrwhitto l. s. s. p. CCII:

— — * * * * *[1]) *Βαβρίου*

Βαλερίου χωριαμβικοὶ στίχοι ἐκ τῶν Αἰσώπου μύθων.

Hinc profecti unum Valerii nomen Herder, Babrii Valerii Berger poetae imposuerunt, cf. Knoch. p. 13 sq.; Tyrwhittus autem, quocum facit Knochius p. 14, l. s. s. p. CCIII coniecit 'nomen illud *Βαβρίου* esse emendationem alterius, quod infra scribitur, *Βαλερίου*'. At emendationes ita collocari non solent, atque permirum accidit, quod etiam Athous, qui artiore cum illo cognatione non est coniunctus, eiusdem nominis uestigium habet in inscriptione: *Βαλεβρίου μυθίαμβοι Αἰσώπειοι κατὰ στοιχεῖον. στίχοι χωλιαμβικοί.* Ubi *Βαλεβρίου* corruptum uix aptius poteris explicare quam suspicando *Βαλε[ρίου Βα]βρίου* codicem archetypum exhibuisse. Quae et inter se et cum ceteris illis originis Romanae indiciis tam singulariter congruunt, ut errore casuue ea orta esse nunc quidem credi uix possit. Itaque Valerium Babrium poetae nomen fuisse — quod iam Boissonadius coniecit Hasio et Ahrente de crasi p. 30 probantibus — magnam habet probabilitatem. Sed de Valerio etiamsi non omnis tollatur scrupulus, tamen Romanum fuisse poetam coniunctorum argumentorum ui necessarie credo demonstrari.

Iam uero cum altero potissimum et tertio p. Chr. n. saeculo semigraecis illis Hadriano Antoninis Alexandro Seuero imperatoribus scriptores Romani lingua Graeca usi sint[2]), ea

bilare, espalda = spatula et veldo vedlo, bulrar burlar, melro merlo: quocum cf. nostrum Ulrichs Urlichs).

1) De lacuna haec dicit Tyrwhittus: 'praefigitur uocula, ut uidetur Latina, sed characteribus ex festinatione scribentis tam peruerse formatis, ut de uera eorum potestate aliquid certi statuere difficillimum sit'.

2) Cf. Teuffel, röm. L. G. §§ 354 et 356, Bernhardy, gr. L. G. I p. 590 sqq.,

ipsa aetate Babrium uixisse probabile est. Quod arte poetae metrica, Graeco sermone, fabularum formis rebusque in eis commemoratis confirmatur et probatur.

Ad artem metricam quod attinet, primum in memoriam redigo pedum illam trisyllaborum frequentiam Graecorum praeter Babrium neminem omnino habere, Romanorum neminem ante Martialem. Quare Babrius ῥωμαΐζων, praesertim cum maiore etiam quam ille libertate arses plures solutas uno uersu coniunxerit[1]), certe non uixit ante aetatem eius i. e. ante primum p. Chr. n. saeculum exiens. Aliter autem atque Martialis ceterique qui ante eum uixerunt poetae Romani[2]) et Alexandrini Babrius spondeum in quintum pedem interdum admisit, inprimis in uocabulis polysyllabis, cf. Duebn. animaduers. p. 19 sqq., Lachm. Babr. praef. p. XIII sq., Eberh. obs. p. 7, Babr. praef. p. IV. Quae licentia tempus etiam recentius indicat, quo uetus disciplina magis magisque solueretur. Primus enim quod sciam saeculo tertio exeunte uel quarto ineunte Iulius Valerius[3]) I, 42 in 25 choliambis quinquiens uel sexiens hoc spondeo usus est, cf. u. 13 qui dat | Phocum, 14 quae sus|cepit, 17 stirpis | nostrae, 23 terrae per|uadat, 24 Phaethon|teis, et dubium illud 12 Erima|chus post | illum[4]), Boetius autem sexto saeculo ineunte fere pro legitimo eum habuit, cf. de consol. II, 1, 4 fallax | uultum, 5 curat | fletus, 6 fecit | ridet, sim. 8. 9. III, 11, 1. 3. 4. 5. 7. 11. 14. 16.

Sed multo etiam certior recentioris aetatis nota seuera illa Babrii obseruantia est ultimae uersus syllabae producendae. Quae nihil habet dubitationis, cum in fabulis Dositheanis

---

Rohd. Rom. p. 290 sqq. Nobilissimi eorum sunt Marcus Antonius imperator et Aelianus sophista.

1) Et ipsos tribrachos altero et tertio pede se excipientes, quod Martialis nunquam admisit: cf. Lachm. praef. p. XIII.

2) Varronem si exceperis, cf. p. 174 quae exposui.

3) Valerii Mueller p. 150 et Ries. Varr. p. 80 rationem non habuerunt Boetii ceteroqui memores.

4) Traditum est 'Tryinus unde et Erimachus post illum': conicio 'dein Erimachus p. i.' (undedeĩ = unde et).

ne una quidem ultima breuis inueniatur [1]), in AS satis paucae certisque finibus circumscriptae, cf. Ahrens de crasi p. 31, Fix. l. s. s. p. 62, Eberh. obs. p. 8, Babr. praef. p. IV. Longe alia ceterorum choliambographorum Graecorum est ars: apud Hipponactem enim in uersibus quorum clausula cognosci potest 111 in fine 45 fere inueniuntur breues, in 14 Ananii 6, in 15 Aeschrionis 7, in Phoenicis 53, 17, in Parmenonis 5, 2, Hermiae 6, 3, Diphili 2, 1, Herodae 16, 4, Theocriti 4, 1, Callimachi 37, 17, Apollonii Rhodii 3, 1, Charini 4, 2, Apollonidis 6, 3, in lapide Amorgino Kaibelii 3, 1, in carmine anonymo aetatis Traianae 12, 5: medium igitur numerum si quaerimus apud choliambographos ueteres (125 : 51) fere in altero quoque uersu, apud Alexandrinos (166 : 54) in tertio quoque trochaeum finalem exstare uidemus. Minus etiam seueri quam Graeci fuerunt Romani: ex 126 Catulli choliambis 65 breuem ultimam habent, ex 80 Priapeorum 32[2]), ex 49 primi Martialis libri 24, ex 75 duodecimi 39, ita ut minimum in alterum quemque uersum licentia illa cadat. Aliter Graeci in ultima bonorum scriptorum aetate. De choliambo quidem certi nihil statui potest, cum huius metri uersus non exstent nisi duodecim Diogenis Laertii (Mein. choliamb. p. 171 et Nauck. Philol. VI p. 140), in quibus ter trochaeus adhibetur in fine. Sed ipsi dactylici illi poetae, quorum caput est Nonnus, similem legem consulto et opera data obseruauerunt, cf. Struve, de exitu uersus in Nonni carminibus p. 18 sqq., A. Ludwich, z. Kritik des Nonnus p. 60. 71. 79 [3]). A quibus in eo tantum Babrius recedit, quod *μὲν δὲ*

1) Dubius est 126, 8 ubi V habet '*ηισας* cantasti' ab editoribus receptum, P uetustior '*ϑηρουλδηις* aestate cantas', quod leui errore ortum esse apparet ex uera Bodleiani *ϑέρους ηὔλεις* scriptura etiam ab Arsenio paroem. II p. 388 et fabulatore C. p. 235 seruata.

2) Magna Priapeorum inaequalitas (c. 31 et 79 uersuum quaternorum nullum trochaeum finalem habent, c. 36 uu. 11, 3, c. 78 uu. 5, 1, contra c. 47 uu. 6, 4, c. 51 uu. 28, 11, c. 58 uu. 4, 3, c. 63 uu. 18, 10) tribuenda non uidetur disciplinae artique diuersae, immo soli casui, siquidem similia etiam apud Catullum possunt obseruari (c. 31 uu. 14, 4 trochaeos finales habet, c. 22 uu. 21, 17).

3) Nonnianae similis ars eius uidetur, qui hexametris fabulas Babri-

γὰρ all. particulas apud eos frequentissimas (Struve p. 19 sqq.) non admittit in exitum ex praecepto omnibus choliambographis et Graecis et Latinis communi uocabulorum monosyllaborum in uersus fine uitandorum [1]). Itaque haec quoque metri Babriani proprietas ut in tempus quam nouissimum eum referamus diserte suadet [2]).

---

anas repetiit, cum in uersibus eius fere 24 ultimae breues 2 inueniantur (τίγριν, αἰγός). Nam ad Callimachum potius referendum uidetur fr. 8 Ebh., inque primis fr. 12 sq. (Schneider, fr. anon. 63) propter uocem πελιδνωθεῖσα, qualia in fabulis non tribuuntur animalibus; contra accedent nonnulla ex Callimacheis anonymis Schneideri et ex Bergkii anthol. lyr. p. XX sq. et 173 sqq. Probabiliter autem Lachmannus p. VIII ad hunc poetam rettulit prooem. II, 9 sqq. ὑπ' ἐμοῦ δὲ πρώτου τῆς θύρης ἀνοιχθείσης || εἰσῆλθον ἄλλοι καὶ σοφωτέρης (ubi inutiles coniecturae, nam aptissima est ironia) μούσης || γρίφοις ὁμοίας ἐκφέρουσι ποιήσεις, μαθόντες οὐδὲν πλεῖον ἢ γεγωνίσκειν (corr. Burgess. Rev. de Phil. p. 460 et postea Nauck.): certe tam accurate Babrium ille sequitur, 'paene ut singulos uersus eius exprimat' (Eberh. p. 97). Quod opposuerunt Renier l. s. s. p. 359 et Bernhardy Hall. Lit. Ztg. 1845 p. 863, uersus illos non esse γριφώδεις, nihili est, nam et raras uoces plurimas continent (1 ἀήτης uentus, 4 αἴσυλα improba, 5 δύην uitium, 6 λίς leo, 10 αἴθων, et ἅδε ab ἁνδάνω, 11 κεμὰς = ἔλαφος, ἠπεδαναῖο = ἀρρώστου, 17 μεταχρονίην = μετέωρον, 18 κεάσθῃ = ἐάγῃ) et metrum griphorum sollemne dactylicum est; ad ipsa argumenta obscura cur Babrii illa cum Reniero Drogano p. 24 aliis referamus nulla est causa, immo dissuadet λευκῇ . . . ῥήσει u. 13 oppositum.

1) Apud Graecos unum inueni exemplum incertum (nam exitus mutilatus etiam ἠδ' ἱππεὺς uerbis suppletur) anonymi p. 173 u. 11 ἱππεύς τε, quod enclisi pro uno uerbo est; simile Babr. 50, 20 οὐδ' ἄν τις in epimythio legitur interpolato. Contra in Babrii personati sylloge altera duo haec reperies exempla plane diuersa 13, 18 εἰ ζῶν (quam clausulam Bergkius anthol. p. XXXIX uel ideo iniuria tribuit Babrio) et 75, 8 κρεά|ων σῶν. Apud Latinos saepius inueniuntur 'est' 'sum' 'sunt', semel 'si quis', quae et ipsa aut enclisi aut enclisi et synaloephe cum uocabulo monosyllabo antecedente coniunguntur: accuratiora inuenies supra p. 166. Veriti esse uidentur poetae ultimum pedem ipso spondeo nimis grauatum uerbis dirimendis etiam impeditiorem reddere.

2) Praetereundum non uidetur quod Aristides Quintilianus dicit p. 53 M. (Hephaest. G. p. 196): δέχεται δὲ (metrum iambicum) ἐπὶ τελευτῆς ἐν τοῖς ἀκαταλήκτοις καὶ πυῤῥίχιον· σπονδεῖον δέ, ὅτε τὸ καλούμενον χωλὸν γίνεται· ἐν δὲ τοῖς καταληκτικοῖς ἀμφίβραχυν ἢ βακχεῖον κτλ. Sed trochaeum, quem habet Hephaestio p. 18 W. (30 G.) ceterique, haud

Nec uero metrum modo, sed ipse etiam sermo Graecus huic sententiae quam maxime fauet. Nam etiamsi nonnullae ex locutionibus nouiciis diligenter a Zachariaeo p. 6—16 congestis incertae sunt uel aperte subditiciae[1]), plurimae tamen per se nullam habent dubitationem. Verum ut fundamentum quam firmissimum substruam huic argumento, eas in uno conspectu nunc componam, quae in locis Dosithei Aldinorum Suidae testimonio firmatis inueniuntur.

Dositheus.

126, 2 ... *σῖτον* ... *ἔψυχε μύρμηξ* V et P (nisi quod uitio sollemni *η* habet pro *ἐ* priore et *ι* pro *η*). *ψύχειν* = siccare in consuetudinem recipiebatur primo p. Chr. n. saeculo satisque frequens erat tempore posteriore, cf. quae congessit Zachariae p. 26.

126, 3 ... *τέττιξ* ... *λιμώττων* V, *λιμωτιχων* P leui errore; cf. 45, 8 *ἄκρα λιμώττειν. λιμώττειν* pro Attico *πεινῆν* recentiorum est (Luciani, Alciphronis, Appiani, Iosephi), cf. Zachariae p. 13.

Aldini.

12, 1 *ἐξεπωτήθη* Aa²; necessarium est propter metrum. *ἐκπωτᾶσθαι* = *ἐκποτᾶσθαι* non inuenitur nisi apud Eustathium. *πωτᾶσθαι* simplex exstat iam apud Homerum Pindarum Theocritum alios, cf. Schaefer Greg. Cor. p. 272; compositum *ἐπιπωτάομαι* habet unus Philippus Thessalon. Anth. Pal. IX, 83, 1 *ἐπεπωτώμην ὑπὲρ ἅλμης*. De uniuersa hac formandi ratione cf. Lobeck. Phryn. p. 580 sq. (par. III, 5).

Ib. u. 8 *πρῶτον βλέπω σε σήμερον μετὰ Θρᾴκην* Aa¹²G, quod *μετὰ τὴν ἐν Θρᾴκῃ συμφορὰν* recte interpretatus est

---

scio an non tam propter artem poetarum omiserit, quam sua ipsius disputatione impeditus, cum rhythmi *τροπὴν* in fine statuere nollet; dicit enim paullo antea: *τὸ δὲ ἰαμβικὸν δέχεται δάκτυλον, τρίβραχυν, ἀνάπαιστον· τροχαῖον δὲ οὐδ' ὅλως· εἰς ἕτερον γὰρ τραπήσεται μέτρον.*

1) p. 7 attulit *βοώτης* 52, 3: locus contractus uidetur; p. 9 *ὑπερεθίζειν* 95, 65: locus aperte corruptus; p. 11 *ὄγκωμα* 138 in uersibus refictis planeque incertis; p. 11 *ἀτευκτεῖν* 123, 6: uersus sunt subditicii; p. 13 *μεσιτείη* 39, 8: fabula contracta et interpolata (uu. 3 sq. subditicii: cf. 40, 5 sq.).

Schaefer Aes. Fur. p. CXC adn. Tyrwhitti coniectura κατὰ Θρ. refutata. Hac brachylogia sophistae potissimum aetatis Romanae sunt usi[1]), uelut Philostrat. Heroic. p. 194 Boisson. οἱ δὲ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη γεγονέναι μετὰ τὴν Τροίαν ἐπὶ Ὅμηρόν τέ φασι καὶ Ἡσίοδον, Liban. IV p. 1014 μετὰ Πήλιον ὁ θάλαμος κτλ., ib. p. 119 ἐπανήρχον δὲ μετὰ Τροίαν, Himer. or. XXII, 4 σοφὸς ἀνὴρ μετὰ Κύκλωπας καὶ Λαιστρυγόνας καὶ θάλασσαν (ubi uid. Wernsdorf. p. 41), Synesius p. 78 B Λακεδαιμόνιοι γὰρ μετὰ Θυρέαν, Ἀργεῖοι δὲ πρὸ Θυρέας ἐκόμησαν: cf. Schäfer l. s. s., Knoch. Babr. p. 58, Bernhardy, syntaxis Graeca p. 254, Boissonad. Babr. p. 29 et ad Anthol. Pal. X, 71, 5 (ed. Paris.).

Ib. u. 22 μετὰ τὰς Ἀθήνας ἄνδρα καὶ πόλιν φεύγω Aa[12]G. Eadem est brachylogia; de sententia postea uidebimus.

Suidas.

32, 7 τὸν δὲ τῆς βαθυστρώτου ‖ καταβᾶσα κοίτης ἐπεδίωκεν ἡ νύμφη SA. βαθύστρωτος non inuenitur nisi apud Musaeum 266 βαθυστρώτοις ἐνὶ λέκτροις.

65, 1 adnot. Λίβυσσα γέρανος ἠδὲ[2]) ταὼς τις εὐπήληξ. εὐπήληξ primum a Leonida Anth. Pal. VI, 120, 5 εὐπήληκος Ἀθηναίης semel adhibitum est, increbruit apud scriptores multo etiam recentiores Paulum Silentiarium ἔκφρ. τῆς μεγ. ἐκκλ. 140. 299. 530 et Nonnum Dionys. XIII, 197. XX, 190. XXII, 223.

92, 8 ὁ δ' ὠχριήσας γομφίους τε συγκρούων AS (nisi quod exigua discrepantia συγκρούσας Suidas exhibet). Simil-

1) Diuersum est quod apud Bernhardyum inueni μετὰ δ' Αἶαν Apollon. Rhod. Argon. II, 422 θάρσει· ἐπεὶ δαίμων ἕτερον πλόον ἡγεμονεύσει ‖ ἐξ Αἴης· μετὰ δ' Αἶαν ἅλις πομπῆες ἔσονται, aliquatenus simile singulare illud Thucydidis μετὰ τὸν Μῆδον III, 68.

2) Ferri non potest in choliambo Babriano anapaestus nisi in primo pede, minime autem omnium in sede pari. Quare καὶ pro ἠδὲ scripsit Eberhardus: sed quomodo rarior forma Homerica pro καὶ uolgari irrepserit aegre intellegitur. Num in ἠδὲ latet ἰδέ, frequentissimum illud apud Homerum et Hesiodum, sed tragicis etiam (Soph. Ant. 969) ipsisque Romanae aetatis poetis (Anth. Pal. VI, 33, 6, Marcell. med. pisc. X, 29) notum? τις illud recte Knochius p. 156 inseruit, nam Lachmanni ἢ ... ἵν' non conuenit cum fabula qualem ex Auiani 15 nouimus. De tribrachis cf. p. 193 adn. 1.

limos Luciani locos Zachariaeus affert l. s. s. p. 10, uelut Iup. Trag. 45 τί δ' οὖν, ὦ Ζεῦ, ὠχρίακας ἡμῖν καὶ συγκροτεῖς τοὺς ὀδόντας ὑπὸ τοῦ τρόμου, cf. praeterea dial. deor. 20, 7. peregr. 33. conuiu. 29.

93, 5 μωρὴ δὲ ποίμνη καὶ τὰ πάντα βληχώδης SA minutis quibusdam satisque apertis erroribus omissis [1]). βληχώδης adiectiuum primus adhibuit Polemo physiogn. p. 252 ἠχὴ . . . βληχωδεστέρα; testimonium alterum — paullo ut uidetur recentius — est Constitut. Apost. Cot. p. 423 τοῖς νωθεστέροις καὶ βληχώδεσι.

95, 90 λέων μὲν αὐτὸς εἶχε δαῖτα πανθοίνην SA. πάνθοινος semel praeterea exstat apud Oppianum Hal. II, 221 μηδ' ἐπὶ πανθοίνοισι νόον τέρποιτο τραπέζαις; neque

1) A praebet: μωρὰ δὲ ποίμνη καὶ τὰ πάντ' ἀβληχρώδης (sed apostrophus et spiritus adiecti sunt manu recentiore), S: μωρὸς δὲ ποίμην καὶ τὰ πάντα βληχώδης. Boissonadius codicis A scripturam seruat et Suidae uerba 'ad recensionem aliam pertinere' putat 'eamque meliorem, in qua fuerint opilionis partes'; similis Hertzbergi est sententia p. 209, nisi quod Athoam 'recensionem' pro opinionibus p. 191 expositis alteram melioremque esse censet. Sed in ea quam A habet fabulae forma nullo omnino modo opilio canes mittere potest, cf. u. 1 εἰς ποίμνην, 7 κριός, 9 ὑμῖν: quode errauit Hertzb. l. s. s. Itaque uniuersae fabulae recensionem plane diuersam tibi fingas necesse est, in qua ad ipsum opilionem lupi nuntios miserint (qualem habet Pauli, 'Schimpf und Ernst' 447 Oesterl.): ipso autem argumento funditus mutato duos illos uersiculos poetam tam anxie seruaturum fuisse quis credet? Accedit quod neque in paraphrasibus F. 304 = C. 238 = Bodl. ed. Knoell. 80 opilio in scaenam prodit neque in quattuor fabulis similis argumenti C. 237 (H. 268). Quare dubitari nequit quin inepta Suidae uerba ex Athoi aptissimis corrupta sint (μωρὰ δὲ ποίμνη: μ. δὲ ποίμην errore: μωρὸς δὲ ποίμην correctura). Atque sicut discrepantia in priore uersus parte Suidae codicum uitio tribuenda est, ita in posteriore Athoi corruptelae. Nam ἀβληχρώδης adiectiuum (ab ἀβληχρὸς infirmus) locum non habet, ubi non de infirmitate, sed de sola stultitia sermo est; praeterea ἀβληχρώδης non modo ἅπ. λεγ. est, sed etiam ratione peruersa fictum ex adiectiuo: adiectiua enim in -ώδης (= οειδης) pro natura sua ad substantiua redire solent, quam regulam Babrius, qui quidem haud pauca habet et uel rarissima, semper quantum scio obseruauit, cf. e. g. 124, 18 δροσώδης (δρόσος), 95, 18 θυμώδης (θυμός), 85, 14 τεφρώδης (τέφρα).

πανθοινία inuenitur nisi apud recentissimos, uelut Ael. nat. an. II, 57. V, 54 *πανθοινίαν τε καὶ πανδαισίαν ἀφθονώτατα ἔχει* (quae Babrianis illis sunt simillima), Origenes c. Cels. VIII, 24 t. I p. 760 A et D *κοινωνῆσαι τῆς πανθοινίας, πανθοινέω* autem et *πανθοινί* soli grammatici praebent eiusdem fere aetatis (Fauorinus, Herodianus).

138, 5 (135, 2) *χὤπως ἔχῃ τι βουκόλημα τῆς λύπης*, cf. 19, 7 *παρῆλθεν οὕτω βουκολοῦσα τὴν λύπην. βουκόλημα* uocabulum unus Heliodorus V, 2 adhibuit: *ἐγὼ δὲ μόνη καὶ ἔρημος . . . τύχης βουκολήμασι πικρᾶς ἐκκειμένη*, ubi alium sensum habet custodiae ni fallor et arbitrii (cf. *ποιμαίνειν* Babr. 43, 6). Sed *βουκολεῖν* etiam ipsum permulcendi leniendi decipiendi notione a recentioribus potissimum usurpatur. Conferantur Plut. Mor. p. 13 E . . *ἐβουκόλησέ ποτε δι' οἰκέτου*; Luc. diall. mort. 5, 2 *διαβουκολεῖ αὐτοὺς καὶ ἐλπίζει*; Amor. 38 *ἀλλότριοι δὲ κόσμοι τὸ τῆς φύσεως ἀπρεπὲς βουκολοῦσιν*; Ocyp. 8 *ἅπας γὰρ αὐτὸν βουκολεῖ ψευδοστομῶν* (cf. Tragodop. 29); Philostrat. ep. 62 *οἴμοι βεβουκόλημαι ὁ δείλαιος*; Maxim. Tyr. I p. 171 *καθάπερ αἱ τίτθαι τοὺς παῖδας διὰ μυθολογίας βουκολοῦσι*; Aristaen. I, 5 (p. 26 Boiss.) *προδιέθηκεν, ὅπως . . . βουκολήσουσι* (cf. p. 520) *τὸν πρεσβύτην*; Aes. H. 199 *πεπλάνησαι . . . ἐλπίδι προσέχων, ἥτις βουκολεῖν μὲν οἶδε, τρέφειν δὲ οὐδαμῶς* et 58 *οἱ δὲ θεοὶ βουλόμενοι αὐτὸν* (*ἄνδρα φένακα*) *ἐν μέρει ἀντιβουκολῆσαι ὄναρ αὐτῷ ἔπεμψαν.* Hic usus, seu abusum dicere mauis, a scriptoribus uetustioribus quantum ego scio alienus est, nam diuersa sunt (quae cum illis confundi solent) Aeschyli *ἐβουκολοῦμεν φροντίσιν νέον πάθος* Agam. 669 'pauimus mente nouum maerorem', uel *τόνδε βουκολούμενος πόνον* i. e. furias, Eum. 178, aut Aristophanis *κάτω κάρα ῥίψας με βουκολήσεται* Pacis 153 'pascetur' sc. *ὀδμῇ* uel *κόπρῳ* (cf. u. 150 sqq.)[1]: atque ne *βουκολεῖν τὸν δήμιον* quidem Eccl. 81 plane simile est, cum quae antecedant

1) Inepte scholiasta: *οἱ δὲ· τὴν κεφαλὴν κάτω ποιήσας ῥίψει με βουκοληθεὶς καὶ δελεασθεὶς τῇ ὀδωδῇ τῶν ἀποπατημάτων* (ipse Babrii uersus in Aldina additus non exstat in codicibus: cf. Duebn. p. 466), qui in errorem inductus est aetatis suae consuetudine.

τὴν τοῦ Πανόπτου διφθέραν ἐνημμένος aperte demonstrent *βουκολεῖν* simpliciter esse pascere uel custodire (cf. imago similis Vesp. 31 sqq.). A talibus autem locis recentiores illi profecti esse uidentur, sed totam propriamque imaginis uim non iam sentiebant [1]).

Vides quanta locutionum nouiciarum copia ex optimis harum fabularum fontibus repeti possit. Quare cetera quoque quae ex solo Athoo Zachariaeus l. s. s. collegit alterius potissimum et tertii p. Chr. n. saeculi indicia in uniuersum fide sunt digna: quibus quae ipse olim contuli ex scriptoribus Babrii ut credebam fere aequalibus (Aeliano, Oppiano, Herodiano, all.) hoc loco adicere operae pretium non habeo. Id tamen addo uniuersum Babrii dicendi genus, quod planissimum est et summae maxime in enuntiatis coniungendis simplicitatis, illius esse aeui me sentire, in quo rhetorum et sophistarum recentiorum studiis sermo Graecus ad libertatem et facilitatem prorsus nouam perductus est [2]): qui sensus utrum me fefellerit necne peritiores iudices disceptabunt. Sunt autem quae hanc quoque aetatem labentem indicare uideantur eaque non solum in syntaxi [3]), sed etiam in ipsa narrandi arte. Quo in genere maxime memorabile illud, quod poeta in colis quibus admodum delectatur breuibus et se excipientibus simplicitatis quodam popularis studio inscito idem uocabulum repetit:

1) Similis est usus *ἀποβουκολέω, ἀποβουκολίζω, παραβουκολίζω* uerborum. Certe *παρβουκολίξει* Lycophr. 1094 nullam habet auctoritatem: cf. Bachm. ad h. l.

2) A prosa illius temporis oratione Babrii sermo uix diuersus est nisi metro. De *ἀφελείᾳ*, quae prima Babrii est uirtus, longa disputatione exposuit Hermogenes, *π. ἰδ.* II, 3 idemque Nicostratum, quem Babrii auctorem fuisse conicio, propter ipsam hanc simplicitatem summis laudibus effert (ib. 12).

3) Eberhardianis addo coniunctiuum post tempus historicum admissum 93, 1 *Λύκων παρῆσαν ἄγγελοι . . . ὅρκους φέροντες . . . ἐφ᾽ ᾧ λάβωσι κτλ.*, 127, 1. 3 *ὄνος . . . ἐπράθη . . . ὅστις φέρῃ* (*— ει* Eberh., cf. p. XI): ita Ach. Tatius. p. 167, 27 Herch.: *οὐκ εἶχον, ὅπως πύθωμαι* et p. 170, 8: *οὐκ εἶχεν ὅστις γένηται*; plura exempla ex epicis recentioribus (Oppiano, Quinto Smyrnaeo, Orpheo) collegit P. Wittingius 'de usu coniunctiui et optatiui . . . apud epicos Graecos' p. 71 sq. 76, cf. p. 55 et 65.

cf. 54, 1. 2 Εὐνοῦχος ἦλθε πρὸς θύτην ὑπὲρ παίδων ‖ σκεψόμενος· ὁ θύτης δ' ... εἶπε; 58, 2. 3 Ζεὺς ... ἔθηκεν αὐτὸν ... παρ' ἀνθρώπῳ. ὁ δ' ἀκρατὴς ἄνθρωπος εἰδέναι σπεύδων κτλ.; 64, 1. 2 Ἤριζον ἐλάτη καὶ βάτος πρὸς ἀλλήλας ‖ ἐλάτης δ' ἑαυτὴν ... ἐπαινούσης; 73, 2. 3 ἵππου δ' ἀκούσας χρεμετίσαντος εὐφώνως ‖ μιμούμενος τὸν ἵππον κτλ.[1]); 77, 1 κόραξ δεδηχὼς στόματι τυρὸν εἱστήκει· ‖ τυροῦ δ' ἀλώπηξ ἱχανῶσα κτλ. (ubi uid. Eberh.); 82, 1. 2 Κοιμωμένου λέοντος ἀγρίης χαίτης ‖ διέδραμεν μῦς· ὁ δὲ λέων ἐθυμώθη, φρίξας δὲ χαίτην κτλ.; 85, 1 sqq. κυσίν ποτ' ἔχθρα καὶ λύκοις συνειστήκει· ‖ κύων δ' Ἀχαιὸς ᾑρέθη κυνῶν δήμου ‖ στρατηγὸς εἶναι; 99, 1. 2 Λέοντι προσπτὰς αἰετῶν τις ἐζήτει ‖ κοινωνὸς εἶναι. χὠ λέων .., εἶπεν; 112, 1 Μῦς ταῦρον ἔδακεν. ὃ δ' ἐδίωκεν ἀλγήσας ‖ τὸν μῦν, atque paullo illud diuersum 86, 1, 4 ἔκειτο πήρη ... ταύτην τὴν πήρην ... ἐξέφαγε. Quibus similia apud scriptores melioris notae me legere non memini, cum apud eroticos sophistasque plane gemina sexcentiens sit obseruare: cf. Xenoph. Ephes. I, 1 προσεῖχον ὡς θεῷ τῷ μειρακίῳ ... ἐφρόνει δὲ τὸ μειράκιον κτλ.; II, 8 τὸν ἵππον ... διώκοντα ἵππον ἄλλην θήλειαν· καὶ τέλος εὑρεῖν τὴν ἵππον; III, 2 ἠράσθην μειρακίου καλοῦ· ἦν δὲ τὸ μειράκιον κτλ.; Heliod. I, 1 τὸν πόλεμον κατηγορούντων. Ἦν δ' οὐ πολέμου καθαροῦ κτλ.; Ach. Tat. II, 34 ἤρων μειρακίου καλοῦ, τὸ δὲ μειράκιον φιλόθηρον ἦν; IV, 18 ἔκπωμα οὐκ ἀνέχονται, ἔκπωμα αὐτουργὸν ἔχοντες· ἔκπωμα γὰρ αὐτοῖς ἐστιν ἡ χεὶρ[2]); Maxim. Tyr. XV, 7 εἶδον ἄνδρα πηδῶντα ἐν ὅπλοις· τὰ ὅπλα δὲ χρυσᾶ κτλ.; XXIV, 1 παῖς ἦν Ἀκταίων ... ἐρᾷ Ἀκταίωνος νεανίας, ib. 2 μειρακίῳ ... δύο ἦσαν ἐρασταὶ ... ἀλλὰ τό γε μειράκιον ὄντως ἦν καλὸν; οὗτος ὁ cum nomine repetito coniunctum apud eos est formula fere constans: cf. Xenoph. Ephes. I, 1. II, 3. III, 4. 11. 12. IV, 5. 6. Long. I, 1. 2. 5. 7. 8 al.[3]).

1) Hos uersus cur contractos esse putemus nulla est causa, immo ipse Iulianus C. 293 non pleniores eos legisse uidetur; contra 65, 1—3 sunt mutilati.

2) Cf. Naber Mnem. IV p. 325.

3) His similis est quam rhetores huius aetatis παλιλλογίαν uocabant (cf. Speng. rhett. Gr. III p. 165. 182).

Restat ut ex formis fabularum et moribus institutisque in eis expressis quid elici possit uideamus. Quo loco primum notandum est nunquam a Babrio regionem nominari, in qua res quae narrantur gestae sint: nam aliter comparata *μετὰ Θρᾴκην* 12, 8 (quode minus recte iudicat I. Grimm. R. F. p. XV adn.); *μετὰ τὰς Ἀθήνας* 22, 16; *χελιδὼν . . . Ἀθηναίη* 72, 16 ex Terei et Prognes mytho deprompta (Hertzb. p. 146): cf. etiam Bodl. Knoell. 45 *ἡ χελιδὼν ἔφη πρὸς τὴν κορώνην· „ἐγὼ παρθένος καὶ Ἀθηναία καὶ βασίλισσα καὶ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν θυγάτηρ.“ καὶ προσέθηκε καὶ τὸν Τηρέα καὶ τὴν βίαν καὶ τὴν ἀποκοπὴν τῆς γλώττης κτλ.*[1]) Contra fabulatores Graecos usque ad incipientem aetatem Romanam sat saepe locum commemorasse uel ex tenuibus eorum reliquiis concludi potest: uelut apud Simonidem fr. 8. 9 prodit in scaenam *ἔγχελυς Μαιανδρίης* cum aranea et falcone (cf. fr. 11 *χηνὸς ᾤεον Μαιανδρίου*); apud Callimachum fr. 6. 7. 8 M. = 91 Schn. laurus et oliua *ἔν κοτε Τμώλῳ* certasse dicuntur; apud Luc. pisc. 32 (= H. 333^b^) legimus *τὸν ἐν Κύμῃ ὄνον μιμήσασθαι, ὅς λεοντῆν περιβαλόμενος ἠξίου λέων αὐτὸς εἶναι*[2]); F. 264 (H. 30) — quam fabulam iure laudat I. Grimm. R. F. p. XV — uolpes *ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμὸν* conueniunt, una autem audaciam ostentatura temere desilit in flumen atque undarum ui

1) Versuum frustula aliquot seruata uidentur. Propono *βασίλισσα βασιλέως τε τῶν Ἀθηναίων* (*Ἀθηνῶν* B.) et in exitu *ὅπου λαλεῖς τοσαῦτα ⟨κἀπο⟩τμηθείσης* (*ὅπου τμ. τ. λ.* B.); *ἀποκοπὴν τῆς γλ.* supra habes.

2) Cf. Nicol. in Walz. rhett. Gr. I p. 266 = H. 336 et Bodl. Kn. 99 = H. 335 = Babr. 164. Ad Babrium non redit Tzetz. chil. IV, 932 (X, 261): *ἐν Κύμῃ ὄνος γεγονὼς μέγας ὑπὲρ τοὺς ὄνους κτλ.*, nam sequitur: *ὡς δ' ἡ φωνὴ τὸν δείλαιον ἔδειξε πᾶσιν ὄνον*, quocum concinit F. 141 = H. 336: *ἐτύγχανε γὰρ αὐτοῦ φθεγξαμένου προακηκουῖα*, cum Babr. Bodl. 99 habeat: *ὡς δὲ ἀνέμου πνεύσαντος ἡ δορὰ περιῃρέθη*. Neque quae sequuntur uu. 945 sqq. = F. 242. H. 363 e Babrio hausta sunt aut VIII, 500 sqq., cum Babr. f. 72 hirundo secundas partes agat, apud Tzetzam *γλαῦξ* sicut F. 217 = H. 200. Nihil omnino inueni quo Tyrwhitti opinio firmetur Knochio p. 35 probata 'Tzetzam saepius sub Aesopi nomine fabulas exponere, quas ex Babrio hauserit', atque certum est praeter Babrium eum etiam pedestres fabulas adhibuisse, cf. e. g. XIII, 494 sqq.: *τοῖς μύθοις τοῦ Αἰσώπου τε καὶ στίχοις τοῦ Βαβρίου.*

ubi proripitur *ἀπόκρισιν ἔχω εἰς Μίλητον* inquit *καὶ ταύτην ἐκεῖσε ἀποκομίσαι βούλομαι* [1]). Atque idem usu uenit in eis fabularum frustulis, quae apud Aelianum, Plinium, peripateticos illorum auctores disiecta reperiuntur: quorum nonnulla infra p. 214 inuenies composita, ubi de fabula 95 agetur. Certe Alexandrinus si Babrius esset uel omnino Graecus aetatis uetustioris, iucundissimo hoc ornatu haud facile careret.

Sed ipsae quoque fabularum haud paucarum et mythorum formae aetatem produnt recentiorem, cum uideantur transformatae excerptae corruptae ex uetustioribus, saepe illis ipsi Phaedro aliisque fabulatoribus [2]) notis: quo de loco si neque plena est disputatio mea neque omni ex parte satis bene firmata, ueniam me impetraturum esse confido, quippe cum fabularum Graecarum historiae a philologis de fabulatoribus optime meritis uix fundamenta sint iacta [3]). Iam singula in unum tamquam conspectum conferam.

---

1) Similis est etiam H. 313 simius *κατὰ τὸ Σούνιον* naufragus (quamquam cf. Grimm. p. XV adn.), contra plane diuersa Demosthenis narratio [Plut.] dec. orat. p. 401 (= H. 339, Babr. syll. II, 95) et Timocr. fr. 4. 5 p. 1293 Bergk.

2) Ad auctores Babrio uetustiores melioresque ex fabulis pedestribus redeunt haud paucae. Nam minime uerum est quod dicit Tyrwhittus l. s. s. p. CLXXX 'collectiones omnes . . . ab opere Babriano originem suam duxisse': quam sententiam Hartungio p. 6, Nicolaio gr. L. G. I p. 104, Zachariaeo p. 1 probatam iure restrinxit Feddius 'Ueber eine noch nicht edirte Sammlung aes. Fabeln' p. 15. Multa autem in hoc genere melius poteris exponere, quando et fabularum editionem uere criticam — quam utinam parauisset Eberhardus ea quae obs. p. 19 promiserat exsoluens — et accuratiorem de singularum collectionum origine ac uirtute nactus eris notitiam.

3) Fontes unde amplissima de historia fabularum testimonia haurire possis praeter scriptores qui obiter eas commemorant tres potissimum sunt hi: peripateticorum de historia naturali libri et qui fragmenta eorum seruauerunt compilatores recentiores (exempla proponam in fabb. 95 et 177 illustrandis); populi prouerbia in litteris passim dispersa et a paroemiographis collecta (cf. ed. Gott. II p. 839 et quae contuli ad fab. 92. 125. 130. 173); artis humilioris monumenta, uelut picturae parietum (Jahn, Abh. der bair. Akad. VIII p. 272 et Helbig, Unters. p. 93) et uasorum (Mus. Borb. XII, 9 = H. 55 et mea ad Babr. 177) atque opera sculpta (Pervanoglu, Grabst.

Fabulae 2 impiae forma uetustior est F. 113 = H. 286, in qua non deus deridetur, sed μάντις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καθεζόμενος ἀργυρολογῶν. Sed fortasse haec quoque fluxit ex F. 310 = H. 312, in qua pro uate coruus est inductus.

Fabulae 6 finis languet frigetque et uere scholasticus est. Summa argumenti addito exitu lepidissimo reperitur F. 86 = H. 231, ubi piscatoris partes lupus explet, piscis canis.

In fabula 9 nota quod minus apte ἁλιεὺς in scaenam prodit, cum etiam apud Ennium p. 161 V.[1]) subulo sit, sicut αὐλητὴς apud Herodotum I, 141.

Fab. 12, 22 sqq. satis mira sunt lusciniae uerba:

μετὰ τὰς Ἀθήνας ἄνδρα καὶ πόλιν φεύγω·
οἶκος δέ μοι πᾶς κἀπίμιξις ἀνθρώπων
λύπην παλαιῶν συμφορῶν ἀναξαίνει.

Interpretatur Schneidewinus l. s. s. p. 15 assentiente Kellero p. 360 'mitunter mischen sich leise Andeutungen von Ironie gegen Athen ein: die Schwalbe 12, 21 μετὰ τὰς Ἀθήνας κτλ.' Sed haec acerrime pugnant cum colore uniuersae narratiunculae, quam 'ein empfindsames Stück' Bernhardy l. s. s. p. 797 recte nominat; praeterea non loquitur hirundo, sed luscinia, cf. u. 19. Certe collatis uu. 3 sq. ἡ δ' ἀπεθρήνει ‖ τὸν Ἴτυν ἄωρον ἐκπεσόντα τῆς ὥρης quin ad Ityli mortem etiam illa uerba spectent uix quisquam dubitabit: at non Athenis interfectus est, sed in Thracia Dionysiis trieteridibus testium omnium consensu[2]). Poeta igitur mythum aut non satis recte

---

p. 33 = H. 70) et figlina (Jahn, Abh. der Züricher antiqu. Gesellsch. XIV p. 100).

1) Etiam fabulam 88 multo iucundiorem exhibet Ennius apud Gellium II, 29 (= Vahl. p. 160), ubi inprimis placet, quod tribus quasi actibus drama continetur, cum apud B. ἀρρύθμως contineatur duobus. Sed propter fr. 146 Eberh. et Auian. 21, 9 sq. hoc quidem loco de Athoi fide dubitare possis. Ceterum primas partes cassitam agere etiam Theocr. X, 50 confirmat.

2) Vid. Welckerum l. s. s. p. 376 et Ribbeckium röm. Trag. p. 38 et 577 sq. Grauissimus locus est Thuc. II, 29: ὁ μὲν ἐν Δαυλίᾳ τῆς Φωκίδος νῦν καλουμένης γῆς ὁ Τηρεὺς ᾤκει, τότε ὑπὸ Θρᾳκῶν οἰκουμένης καὶ τὸ ἔργον τὸ περὶ τὸν Ἴτυν αἱ γυναῖκες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἔπραξαν. Praeterea uniuersa fabulae uetus forma hoc flagitat.

intellexisse aut temere mutasse censendus est, sicut in fab. 58, de qua postea.

Ad fabulam Babrianae 20 similem neque tamen ad Babrianam ipsam spectant quae leguntur apud Zenobium V, 93 p. 158: εἴρηται δὲ (σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει prouerbium) ἀπὸ ὀνηλάτου, οὗ ὁ μὲν ὄνος εἰς πηλὸν ἐπεπτώκει· ὁ δὲ, δέον βοηθεῖν, ἐπεκαλεῖτο τὸν Ἡρακλέα[1]). Magis ni fallor his fabulis popularis est S. 30 = H. 300 (ἀνὴρ Ἀθηναῖος ναυαγός) sententiam eandem illustrans, nam quae in fine leguntur σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει nobilissimum sunt prouerbium: cf. Zenob. V, 93; Diog. VIII, 11; Macar. VII, 84; Themist. or. XXII p. 267 extr. Sed dubito an etiam uetustiora sint quae seruauit Zenobius l. s. s. p. 158, 6 sqq.: ἕτεροι δέ φασιν ὅτι μέλλων τὶς ἀγωνίσασθαι χρησμὸν παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς εἴληφεν, ὅτι νικήσει· ἐνστάντος δὲ τοῦ ἀγῶνος εἰσελθὼν εἰς τὸ θέατρον καὶ κάτω βαλὼν τὰς χεῖρας εἱστήκει, ἕως τυπτόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ ἐνικήθη: certe cum tali narratiuncula optime concinit prouerbii forma Laconica σὺν Ἀθανᾷ καὶ χέρα κίνει ab Hesychio seruata, cf. τὰν χεῖρα ποτιφέροντα τὰν τύχαν καλεῖν simile prouerbium Laconicum Plut. inst. Lacon. p. 239 A = Apost. XV, 92.

In fab. 33 u. 4 sq. haec legimus:

μέλαν κολοιῶν ἔθνος ἦλθε δυσφώνων
ψᾶρές τ' ὄλεθρος σπερμάτων ἀρουραίων —

nihil autem in ipsa fabula de graculis audimus, sed soli ψᾶρες commemorantur[2]), cf. u. 7 sq.:

---

1) Haec — sicut alia multa — diasceuasta recentior inseruisse uidetur, neque enim quadrant in prouerbium supra exscriptum et explicatum, in quo Minerua est pro Hercule.

2) Ceterum haec narratiuncula fieri potest ut ex Ψαρομαχίᾳ epica repetita sit, quam Pseudoherodotus (uita Hom. § 24) Homero ipsi tribuit. Ita ex Batrachomyomachiae uu. 9—100 orta est fabula 175 Eberh. atque fragmentum 136 Ebh.: σοφῆς ἀράχνης ἱστὸν εὗρε κωλώτης κτλ. coll. Aristot. hist. an. IX, 14 πόλεμος ... ἀσκαλαβώτῃ καὶ ἀράχνῃ et Plin. n. h. XI, 84 'lacertarum catulos uenantur os primum tela inuoluentes ...' non sine ueritatis specie ad Ἀραχνομαχίαν referes quam inter Homeri opera Suidas nominat: cf. Kinkel, epic. Graec. fr. p. 2 et 63.

. . . οἱ δὲ ψᾶρες ἐκ συνηθείης
ἤκουον εἰ τὴν σφενδόνην ποτ' ᾐτήκει κτλ.

et 15 sq.:

οἱ ψᾶρες ἦλθον κἀνέμοντο τὴν χώρην.
ὃ δ' ἄρτον ᾔτει, καθάπερ εἶχε συνθήκη.
οἳ δ' οὐκ ἔφευγον κτλ.

Contra in uersibus ultimis, de quibus dubitat Eberhardus, graculus iterum producitur, ut gruibus occurrentibus praeceptum det fabula expressum. Pristinam ni fallor formam Phaedrus exhibet Romul. app. 6 = Burm. app. 11, Dressl. app. II, 10: 'Grus et cornix inter se coniuratione unita firmauerunt, ut grus cornicem ab aliis auibus defensaret et cornix illi futura praeuidendo narraret. Quae dum ad agrum cuiusdam saepius aduenirent et grana quae olim sata fuerant radicitus euellerent, uidens dominus agri doluit et ait puero: da mihi petram. Monuit gruem et caute se egerunt. Alia uero die audiens cornix, quod petram quaereret, commonuit gruem, ne mali aliquid pateretur. Perpendit homo ille, quod cornix diuinaret ⟨et⟩ dicit puero: quando dixero, da mihi offam, porrige lapidem. Ille ueniens dixit puero, ut daret offam, at ille porrexit lapidem, qui gruem percussit et crura eius fregit. Vulneratus grus dixit cornici: ubi sunt diuina auspicia tua, cur me non monuisti, quia mihi taliter habuit prouenire? Respondit: mea hic intelligentia culpabilis non est, sed omnium malorum sunt dolosa consilia, qui aliud dicunt et aliud agunt.' [1]) Certe hac in fabula — quae simillima est ueteris illius H. 312 de cornice uate [2]) — sicut in bono dramate nihil est quod non sit necessarium, personae singulae ab initio usque ad finem agunt, omnia concinna sunt et consequentia. Babrius igitur exemplar corruptum adhibuisse uidetur, in qua graculorum uel cornicis partes exciderant uel certe mutilatae erant: quo

1) Satius habui barbara retinere integra, quam audacissima supponere commenta hominum doctorum.

2) Ad exemplar eius ficta uidetur fabula medii si recte iudico aeui Rom. app. 66 'quomodo passeres a trituratoribus occiduntur', in qua corui locum hirundo explet.

ipsum fabulae acumen praefractum est et obtusum. Verum ut sententia illa, quam apud Phaedrum simplicissime cornix se defendens profert, aliquo modo exprimatur, tamquam dei ex machina in fine *γέρανοι* illi ueniunt [1]), ut grauissimum accipiant praeceptum:

. . . φεύγετ᾽ ἀνθρώπων
γένος πονηρόν, ἄλλα μὲν πρὸς ἀλλήλους
λαλεῖν μαθόντων, ἄλλα δ᾽ ἔργα ποιούντων. [2])

Fab. 34 (*παιδίον ἐσθίον σπλάγχνα*) orta est ex populari illa cuius mentionem facit Plutarchus *περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι* VIII: *καὶ τὸν τῶν γυπῶν λόγον ἄκουσον· ἐμοῦντος τοῦ ἑτέρου καὶ λέγοντος τὰ σπλάγχνα ἐκβάλλειν, ἕτερος παρὼν ʻκαὶ τί δεινόν;᾽ εἶπεν ʻοὐ γὰρ τὰ σεαυτοῦ σπλάγχνα ἐκβάλλεις, ἀλλὰ τοῦ νεκροῦ, ὃν ἄρτι ἐσπαράττομεν.᾽* Pro uulturiis, qui nunquam in scaenam prodeunt apud Babrium (cum prodeant apud Phaedr. I, 27 in argumento simili), mater — ne pauper quidem, qualem melius exhibet C. 262 p. 391 — et filius substituti sunt: quo fabula lepidissima conuersa est in narratiunculam omni sale carentem et fastidium creantem. [3])

In fabula 44 leo tres tauros amicos subdolis sermonibus inimicos reddit singulosque facili negotio uincit. At calumniae non sunt leonis Aesopei [4]), sed ministri eius uolpis, cf. fabulam antiquissimam 95. Meliorem quam Babrius auctorem secutus est Themistius *περὶ φιλίας* p. 337 Dind.: *ταύρω δύο μιᾶς ἡγεῖσθον ἀγέλης ξυννόμω τὲ ὄντε καὶ ὅτι μάλιστα φίλω· ὁ λέων δὲ αὐτοῖν τὴν ξύστασιν ἐδεδίει καὶ οὔτε αὐτοὺς ἐθάρσει οὔτε δι᾽ αὐτοὺς τὴν ἀγέλην· κακῶς οὖν ὑπὸ λιμοῦ διακείμενος ἔρχεται ἐπὶ τὴν κερδὼ καὶ ξυμμαχίαν ὁμολογοῦσι· τῇ δὲ ἄρα*

1) Qui haud scio an in alia Graeca fabulae forma sicut apud Phaedrum sturnorum in loco fuerint.

2) His perpensis uersus istos 21—24 Eberhardo suspectos, in quibus uitium metricum uel grammaticum non inest, Babrii ipsius esse uix negabis. Praeterea summi est momenti, quod simillima Phaedrus habet in fine (ʻqui aliud dicunt et aliud agunt᾽).

3) Nullum quod poeta secutus sit inuenies consilium. Certe in animo non habuit ea quae profert Keller p. 391 extr.

4) Aliae insidiae sunt leonis aegrotantis fab. 103.

τοσοῦτον κακουργίας καὶ δεινότητος περιῆν ὥστε προσενεγκοῦσα τὴν μηχανὴν διέστησέ τε αὐτὼ καὶ ἐξέμηνε κατ' ἀλλήλοιν καὶ παραδέδωκε τῷ λέοντι δίχα ἑκάτερον εὐτρεπῆ καὶ εὔκολον θήραν· τοῦτο μὲν ἡ τοῦ Αἰσώπου κερδώ κτλ. De simili Indorum fabula, in qua leo taurus thos 1) 'producuntur, egit Benfeius Pantschat. I p. 93 etiam de Graecis recte iudicans 2). Ceterum formam Athoam non deberi diasceuastae, sed Babrio ipsi cum paraphrastae Bodleiani f. 36, tum Auiani f. 18 testimonio efficitur.

Fab. 53, 1—4 legimus:

Εἷς λύκον ἀλώπηξ ἐμπεσοῦσα δειλαίη
ζωγρεῖν ἐδεῖτο, μηδὲ γραῦν ἀποκτείνειν.
ὃ δ' 'ἂν λόγους μοι τρεῖς ἀληθινοὺς εἴπῃς
ἐγώ σε νὴ τὸν Πᾶνα' φησί 'ζωγρήσω'.

Haec bene se habent. Simili ratione Rom. III, 5 = Phaedr. Dressl. app. II, 18 (cf. Mueller 'de Phaedro' p. 18) accipiter lusciniae pro pullis raptis supplicanti se obsecuturum esse promittit, si bona uoce cantet 3). Λόγοι autem ἀληθινοί, pro quibus aenigmata uel alias quaestiones soluenda exspectaueris, ne te offendant, nam celebres sunt in fabellis. Ita in Gestis Rom. 103 mercator 'ueritates tres' regi uendit, atque Rom. app. 64 nauta a lupo, quem transportat 4), nauli loco 'tria uera' petit: quorum unum ('beneficat qui bene facit') statim ille profert, alterum ('qui sic non facit, peius facit') in medio flumine; deinde tertium nauta exigente 'non habeo prae mani-

---

1) Thos in fabulis Indorum sollemnis uolpis Graecae est uicarius, cf. Benfey, Pantsch. I, 102 sqq. et Keller p. 337 sqq. (qui de ipsa re minus recte iudicat quam Benfey).

2) Coniecerit fortasse quispiam pro tauris olim aprum fuisse et ursum, pictura Pompeiana huc relata Helbigii 'Wandgem.' 1584: 'Eber und Bär im Kampf, hinter dem Felsen ein grimmig blickender Löwe' (quam ad fabulam aliquam spectare iam Helbigius sensit 'Unters.' p. 93). Sed eis quibus nunc instructi sumus praesidiis nihil possumus efficere.

3) Haec in memoriam nos reuocant Sileni uincti Verg. ecl. VI (cf. Nemes. ecl. III), qui carmine suo ut soluatur efficit.

4) Pro lupo bene restituit uolpem Pauli 'Schimpf u. Ernst' 380, ex meliore fortasse fonte hauriens.

bus' inquit 'sed interim quod littori approximamus cogitabo'; subito autem e naui exsilit et in sicco constitutus ait: 'quidquid boni fit peruerso perditum est ex integro'. Simillima autem omnium est fabula Boisson. Anecd. IV, 79 (Barlaam et Josaphat) = Gesta Rom. 167 ab oriente si Benfeio Pantsch. p. 380 credimus profecta. In qua auis capta a uiscatore uitam redimit tribus his sententiis [1]: *μηδέποτέ τινος τῶν ἀνεφίκτων ἐπιχειρήσῃς ἐφικέσθαι, καὶ μὴ μεταμελοῦ ἐπὶ πράγματι παρελθόντι, καὶ ἄπιστον ῥῆμα πώποτε μὴ πιστεύσῃς*; soluta autem hominem ut tentet in uisceribus suis margaritam latere dicit *ὑπερέχουσαν τῷ μεγέθει στρουθοκαμήλου ᾠόν*, atque ille ubi luget et domum suam eam inuitat, '*νῦν ἔγνων*' inquit '*ἰσχυρῶς ἀνοηταίνειν σε*' *κτλ.*

Iam apud Babrium sequitur u. 5 sqq.:

ἣ δ' 'εἴθε μέν μοι πρῶτα μὴ συνηντήκεις·
ἔπειτα δ' εἴθε τυφλὸς ὢν ὑπηντήκεις·
τρίτον δ' ἐπ' αὐτοῖς εἴθε μὴ σύγ' εἰς ὥρας
ἵκοιο, μὴ δή μοι πάλιν συναντήσῃς'.

Hae non sunt sententiae uerae — id quod unus Eberhardus obs. p. 11 recte monet —, immo uota et exsecrationes. Praeterea mirum est quod uolpi quid factum sit omnino non docemur: quare haud iniuria Naber l. s. s. p. 429 fabulam 'ne micam quidem salis habere' dixit. Itaque huius quoque fabellae exemplar dissolutum et mutilatum adhibuisse uidetur poeta [2]), in qua nonnulla quae ad argumentum recte intellegen-

1) De sententiarum in fabellis orientalibus nobilitate cf. Benf. Pantsch. I § 127 p. 320 (quamquam nimius uidetur uerbis 'Diese Erzählung gehört in den Kreis der vielen wahrscheinlich allsammt aus dem Orient stammenden, in denen der hohe Werth von Lebensregeln und Sprüchen verherrlicht wird').

2) Similis est condicio fabularum 33. 44. 93. 145. 153 etc. Nullum exstat indicium, cur hanc fabulam a diasceuasta corruptam esse putemus; formam Athoam paraphrastae et Bodleianus f. 31 et Parisinus Cor. p. 379 habent, atque leniter mutatam paulloque in fine pleniorem fabulator Augustanus S. 156 = H. 271 (*λύκος καὶ παιδίον*), qui plerumque non hausit e Babrio. Babrianam esse fabulam et uersus arguunt omni numero ab-

dum necessaria erant exciderant. Integram narrationem indagare mihi non contigit[1]).

Fab. 58 ficta est ex nobilissimo Pandorae mytho, de quo pluribus exposuit Welcker Götterl. I p. 757—770 et app. trilog. p. 314 (de Sophoclis Pandora et mythographorum narrationibus). Sed a pristina eius forma (Hesiod. op. et d. u. 70 sqq.) quam maxime abest Babriana. Pandora enim omnino non inducitur, sed ipse

Ζεὺς ἐν πίθῳ τὰ χρηστὰ πάντα συλλέξας
ἔθηκεν αὐτὸν πωμάσας παρ' ἀνθρώπῳ·
ὁ δ' ἀκρατὴς ἄνθρωπος εἰδέναι σπεύδων
τί ποτ' ἦν ἐν αὐτῷ καὶ τὸ πῶμα κινήσας
διῆκ' ἀπελθεῖν αὐτὰ πρὸς θεῶν οἴκους κτλ.

Ita grauissima et pulcherrima mythi parte deleta[2]) siccus efficitur et exilis apologus. Summi autem momenti est quod Babrius in uase illo bona omnia infuisse narrat, quae operculo amoto abierint *πρὸς θεῶν οἴκους*. Apud testes uetustiores omnes mala insunt inde ab eo tempore inter homines uagantia, atque unus Macedonius consul (saec. V) Anth. Pal. X, 71 haec habet Babrianis simillima[3]):

Πανδώρης ὁρόων γελόω πίθον οὐδὲ γυναῖκα
μέμφομαι, ἀλλ' αὐτῶν τὰ πτερὰ τῶν Ἀγαθῶν.

---

soluti, et sermo, e. g. *νὴ τὸν Πᾶνα*, cf. 3, 7 (23, 4) et *φησὶ ζωγρήσω*, cf. 107, 16 *ἀντιζωγρήσας* (utrumque in fine).

1) In fabulae forma pristina dubito an uolpes nescio quo modo — ipsis fortasse *λόγοις ἀληθινοῖς*, sicut auis in fabula supra commemorata, miles fugitiuus in narratiuncula simillima Gesta Rom. 58, Artus rex in fabella Cambriana Robert, Cambr. popul. ant. p. 94, Grimm, Märchen III p. 373 ed. 2 — lupi unguibus elapsa sit (sicut asinus f. 122, haedus H. 134, bos Rom. app. 19, capra ib. 56): deinde e tuto loco exsecrationes istas addere poterat, sicut 'in sicco constitutus' lupus, 'per aerem uolitans' auis fabularum supra exscriptarum homines deceptos ludunt. Sed 'ignoramus ignorabimusque', nisi fabula uetustior inuenietur.

2) Obturbatus uidetur fabulator Homeri uersibus Il. *Ω* 528 sqq., ubi Iuppiter hominibus ex doliis duobus bona et mala distribuit (cf. Lehrs, popul. Aufs. p. 43 et Friedl. Darstell. III p. 651).

3) Memorabilem hunc locum non respexerunt Welcker Götterl. p. 758 adn. 2 et Flach. ad Hes. op. u. 94 Babrii ipsius memores.

Ὡς γὰρ ἐπ' Οὐλύμποιο μετὰ χθονὸς ἤθεα πάσης
πωτῶνται, πίπτειν καὶ κατὰ γῆν ὄφελον κτλ.

Ceterum nouicii hi poetae mera inscitia mythum mutasse uidentur; certe mutauerunt ineptissime, nam singula ni fallor cum singulis nunc pugnant. Iuppiter Hesiodeus hominem puniturus est: quid Babrianus? Num donaturus? at inutile erat donum operculo clauso. An tentaturus? at uas aperiri non uetat, neque homo aut aperto eo damnum accipit aut non aperto praemium. Aegre denique intellegitur, quomodo spes, ἣν κατειλήφει ‖ τεθὲν τὸ πῶμα cum hominibus esse possit repressa et inclusa.

Aptius quam apud Babrium fab. 59 Iuppiter, apud Lucianum Hermot. 20 Vulcanus in certamen descendit cum Neptuno et Minerua [1]): quare et ipse Bergkius anthol. p. XI Lucianum 'fortasse germanam Aesopi fabellam seruasse' suspicatur. Aristoteles autem de partt. anim. III, 2 ab utroque eo recedit, quod Momus in tauro non reprehendit τὰ κέρατα μὴ τῶν ὀμμάτων κάτω κεῖσθαι (Babr. 59, 9; ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς Luc. uer. hist. II, 3 et Nigr. 32), uerum ὅτι οὐκ ἐπὶ τοῖς ὤμοις ἔχει τὰ κέρατα, ὅθεν τὰς πληγὰς ἐποιεῖτο ἰσχυροτάτας, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀσθενεστάτου μέρους, τῆς κεφαλῆς: cf. Bentleium apud Furiam I p. CXLIII sq.

In fabula 74 — ubi animalia grata homini uitae suae partem dono dant [2]) — mirum est, quod nihil dicitur de annis homini propriis neque in initio neque u. 10 sqq. Plenior est fabula S. 104 = H. 173^{b}: Ζεὺς ἄνθρωπον ποιήσας ὀλιγοχρόνιον αὐτὸν ἐποίησεν· ὁ δὲ τῇ ἑαυτοῦ συνέσει χρώμενος ὅτε ἐνίστατο ὁ χειμὼν οἶκον ἑαυτῷ κατεσκεύαζε καὶ ἐνταῦθα διέτριβε κτλ., et in fine: οὕτω τε συνέβη τοὺς ἀνθρώπους ὅταν

1) Contra fabulam S. 100 = H. 155, in qua hominem Prometheus, Iuppiter taurum creat Neptuno proprium, Keller p. 361 et Furia Aes. II not. p. 83 iniuria pro antiquiore habuerunt quam Babrianam. Atque alia quoque in ea minus sunt apta, uelut quod Momus tauri oculos ἐπὶ τοῖς κέρασι poni uolt et mentem hominis ἔξωθεν suspendi.

2) Similis allegoriae inuolucro usi sunt iam Phocylides fr. 3 p. 446 Bgk. et Simonides fr. 7 p. 738.

μὲν ἐν τῷ τοῦ Διὸς χρόνῳ γένωνται, ἀκεραίους τε καὶ ἀγαθοὺς εἶναι· ὅταν δὲ εἰς τὰ τοῦ ἵππου ἔτη γένωνται κτλ. Similem narratiunculam Babriana pleniorem etiam Iudaicus scriptor aetatis mediae incipientis apud Landsbergerum l. s. s. p. LVIII (ex Midraschim) ante oculos habuisse uidetur, cum dicit Landsbergero interprete: 'Im ersten Lebensjahre gleicht jeder Mensch einem Königssohne: er ruht auf einem Kissen und wird von Allen geherzt und geküsst ... Der zwanzigjährige ist dem wiehernden Rosse ähnlich: stolz schmückt er seinen Leib und sucht eine Ehegenossin. Als Ehemann gleicht er dem arbeitsamen Esel, der einen Sattel trägt. Ist er Vater geworden, so zeigt er sich kühn und aufdringlich wie ein Hund, um Nahrung herbei zu schleppen; im Alter gleicht er dem Affen': nam fabulas Graecas saepissime illi et exscribunt et in usum suum conuertunt[1]), cf. Landsb. p. XXX = Phaedr. I, 8, Babr. 94; p. XXXV = Babr. 37. H. 113 coll. H. 115^{b}; p. XLIII = Phaedr. II, 2, Diod. fr. Vat. 33, 3, Babr. 22; p. LX = Hor. ep. I, 7, 29 sqq., Babr. 86, coll. Theocr. id. I, 48 sq.[2]); p. LXII = Rom. III, 14. Babr. 143; p. LXXXVI = Archil. fr. 86, Arist. auu. 652, H. 5. Ipsam formam integram etiam Germanorum populus seruauit suauissima fabella Grimmii 176, cf. Friedländer Darstell. I p. 517.

Fab. 92 uenator pauidus (οὐχὶ τολμήεις) lignatorem interrogat:

'... ἆρα γινώσκεις
ἴχνη λέοντος, ὅστις ὧδε φωλεύει',

ille autem cum respondisset ipsum leonem statim se indicaturum, uenator

ὠχριήσας γομφίους τε συγκρούων
'μή μοι χαρίζου' φησί 'πλεῖον οὗ χρήζω,
τὸ δ' ἴχνος εἰπέ· τὸν λέοντα μὴ δείξῃς.'

Ad aliam formam, in qua leonis partes ursus in fabulis rarior

1) De futtilibus Landsbergeri, qui Iudaeos fabulae 'inuentores' esse contendit, opinionibus recte iudicauit Keller p. 329.

2) Nam haec cohaerere cum fabula Aesopea haud improbabile est. Ipsum Theocriti uinetum saeptum pro Horatii crumera et Babrii arbore exesa habet scriptor. Iudaicus l. s. s.

agebat, redit prouerbium *ἄρκτου παρούσης ἴχνη μὴ ζήτει*, de quo Zenobius II, 36: *ἐπὶ τῶν δειλῶν κυνηγῶν εἴρηται ἡ παροιμία. Μέμνηται δὲ αὐτῆς Βακχυλίδης ἐν Παιᾶσιν* (Bergk. lyrr. p. 1231), atque geminum illud *ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς* Diogen. II, 70 et Suidas s. u., quorum ille addit *ἐπὶ τῶν δειλῶν κυνηγῶν*, hic *ἐπὶ τῶν τὰ παρόντα ζητεῖν προςποιουμένων* (similiter *ἐπὶ τῶν προδήλων* Greg. Cypr. M. I, 54 et Macar. II, 42 atque *ἐπὶ τῶν ἀδήλων* Apost. II, 24 aperto errore). Usus est eo Aristaenetus ep. II, 12 (p. 165 Boiss.) *ἄρκτου παρούσης . . . οὐκ ἐπιζητήσω τὰ ἴχνη* atque ad narrationem similem spectant quae habet Plutarchus in Lucullo c. 8 p. 496: [Lucullus] *οὐκ ἔφη δειλότερος εἶναι τῶν κυνηγῶν, ὥστε τὰ θηρία παρελθὼν ἐπὶ κενοὺς αὐτῶν τοὺς φωλεοὺς βαδίζειν*: cf. editt. Gott. ad Zenob. II, 36.

Fab. 93 luporum legati pacem ouibus offerunt ea condicione, ut canes ad supplicium sibi tradantur. Quam condicionem cum grex stolidus acciperet, aries senex

> *'καινῆς γε ταύτης' εἶπε 'τῆς μεσιτείης.*
> *ἀφύλακτος ὑμῖν πῶς ἐγὼ συνοικήσω,*
> *δι' οὓς νέμεσθαι μηδὲ νῦν ἀκινδύνως*
> *ἔξεστι, καίτοι τῶν κυνῶν με τηρούντων;'*

Quid factum sit ouibus non narratur. Paullo pleniores sunt ceterae uel Graecae huius argumenti fabulae (C. p. 155 sq. inque primis S. 151), sed pulcherrima omnium exstat Rom. III, 13 = Phaedr. Dressl. app. II, 20 [1]): 'Oues et lupi inter se bellum gerebant, ita ut nulla pars alii cederet. Illae [oues] erant plures, et cum eis canes et arietes. Visum est signum uictoriae esse ouium. Tunc lupi legatos mittunt pacem petentes iurando (cf. Babrii *ὅρκους φέροντες καὶ βέβαιον εἰρήνην*), si canes obsides darent (aliter Babrius) et oues catulos eorum ab eis acciperent. Ita fecerunt et iurando fidem dederunt illis. Ouibus in pace positis lupini catuli ululare coeperunt; lupi natos uexari putantes ueniunt undique, simul dicunt pacem ab illis ruptam.

---

1) Phaedro eam uindicat etiam L. Mueller 'de Ph.' p. 18.

Haec dicentes oues laniare coeperunt nullo tutore adiutorium praestante, nullo patrono defendente.' Certe probabilius est exilem fabulam Babrianam excerptam esse ex Phaedrea concinna et ampla — sicut fab. 33 —, quam hanc correctam et auctam ortam esse ex illa.

Ne in fabula 95 quidem, Babrianarum omnium longe pulcherrima, pristina forma plane integra seruata uidetur. Legimus enim apud Aelianum auctores Alexandrinos exscribentem IV, 13: *Ὁ ἔλαφος, ὡς ἀκούω, τὰ παρόντα ἀγαπᾷ καὶ οὐκ ἐρᾷ πλειόνων, ἀλλὰ σωφρονεῖ περὶ τὴν γαστέρα τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον. Περὶ γοῦν τὸν Ἑλλήσποντόν ἐστι λόφος καὶ νέμονται κατὰ τοῦδε ἔλαφοι, καὶ τῶν ὤτων αὐτοῖς τὸ ἕτερον διέσχισται, περαιτέρω δὲ οὐ χωροῦσι τοῦ λόφου, οὐδὲ νομῆς ἐρῶσι ξένης, οὐδὲ λειμῶνας ποθοῦσιν ἑτέρους, πόας χρείᾳ περιττοτέρας κτλ.* Quocum componendum est Aristot. hist. an. VI, 28: *ἐν δὲ τῷ ὄρει τῷ Ἐλαφώεντι καλουμένῳ, ὅ ἐστι τῆς Ἀσίας ἐν τῇ Ἀργινούσῃ ... αἱ ἔλαφοι πᾶσαι τὸ οὖς ἐσχισμέναι εἰσίν, ὥστε κἂν ἐκτοπίσωσι γινώσκεσθαι τούτῳ κτλ.*[1]), atque Plin. hist. nat. VIII, 225: 'in Hellesponto in alienos fines non conmeant cerui et circa Arginussam Elaphum montem non excedunt, auribus etiam in monte fissis' — quibus locis res probabilior ut fieret pro altera aure scissa ambae aures scissae sunt substitutae — et XI, 136: 'aures ... ceruis tantum scissae ac uelut diuisae' — ubi singularis illa proprietas omnibus ceruis falso tribuitur[2]). Mira illa, quae de cerui altera aure scissa narrantur, ex hac fabula hausta esse (cf. u. 40 *οὖατ' ἐσπάραξεν* et 71

1) Talia apud ipsum Aristotelem inueniri non miraberis, si quibus subsidiis opus suum ille perfecerit tecum reputaueris. Quode in primis consulendus est Plinius n. h. VIII, 17: 'Alexandro ... inflammato cupidine animalium naturas noscendi delegataque hac commentatione Aristoteli ..., aliquot milia hominum in totius Asiae Graeciaeque tractu parere iussa omnium, quos uenatus, aucupia, piscatusque alebant, quibusque uiuaria, armenta, aluearia ... in cura erant ... Quos percontando quinquaginta ferme uolumina ... de animalibus condidit'. Cf. Stahr, Aristotelia I p. 116.

2) Cf. Montigny 'quaestiones in Plinii nat. hist. de animalibus libros' p. 58.

ἔψαυσεν ὠτός et Auian. 30, 1—4)[1] recte perspexit Prantelius Philol. VII p. 72, sed minus si quid uideo recte dicit: 'der Hirsch ... verlangt sich wirklich weiter nichts mehr, auch keine Ansprüche auf Thronfolge, sondern ist zufrieden mit dem was er hat.' Nempe quae de cerui continentia et de pratis alienis apud Aelianum et Plinium narrantur, ad uolpis dolum spectare apparet, quae longe aliter atque Babriana pascuis promissis ceruum pellicere studeat. Quae coniectura per se satis opinor probabilis certa fit eo quod in Pantschatantra IV, 2 (uol. II p. 296) thos, qui in fabulis Indicis substituitur pro uolpe, asino, qui in cerui locum successit[2]), famem querenti dicit Benfeio interprete[3]): 'Freund, wenn dem so ist, so

---

1) Alexandrina aetate nobilem fuisse hanc fabulam inde quoque efficitur, quod expressa uidetur pictura Pompeiana Helbigii 'Wandgem.' 1584: cf. 'Unters.' p. 92. Archilochi autem uersum *χολὴν γὰρ οὐκ ἔχεις ἐφ' ἥπατι* (fr. 131) uolpem potuisse dicere ut iterum leonem uisat ceruo persuadentem Bergkio non credo; multo probabilius referes ad fabulam Halmianae 183 similem, neque tamen — quae Bergkii est sententia — ad illam ipsam, nam in ueteribus his fabulis elephas uix habet locum, ne in Libycis quidem. Contra fr. 107: *πάρελθε· γενναῖος γὰρ εἶς* iure composuit Bergkius p. 720 extr. cum Babr. 95, 81: *ἀλλ' ἐλθὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἴσθι γενναία*: quamquam certam de fab. 95 coniecturam ex uno illo uersu non facies. Vix autem recte apologi exitum fictum esse censuit, cum 'antiquissima fama, quae ceruum corde carere perhiberet, rerum naturae aduersaretur': uereor enim, ut Homeri *κραδίην ἐλάφοιο ἔχειν* recte explicauerit 'plane nullum cor habere'. Nam scholii Victoriani Il. *Α* 224 *λέγεται καρδίαν οὐκ ἔχειν τὸ ἐλάφιον, μᾶλλον δὲ χολὴν οὐκ ἔχει* prior pars, qua caret schol. B, ex ipsa potius fabula orta uidetur.

2) Num ad similem formam spectat Plin. n. h. VIII, 225: 'in Lycia ... non transeunt ... onagri montem qui Cappadociam a Cilicia diuidit'?

3) Eadem ratione quae Ael. nat. an. I, 35, Philostr. uit. Apoll. II, 14, Plin. n. h. X, 17. XXX, 130 = Gest. Rom. 37, Horap. II, 49 (cf. Leem. p. 342) legimus de aquila nidum aetita lapide a draconibus fascinantibus defendente, haud scio an bene illustrentur fabula Indica Pantsch. I, 6 (Benf. uol. I p. 166), ubi cornix in nido serpentis pullis insidiati gemmas ponit regi surreptas, quas quaerentes ministri hostem interficiunt. Alia ex Germanorum fabellis popularibus ingeniose explicauit Prantelius l. s. s. Quae omnia componere et accuratius tractare operae pretium erit, nam cum fabularum historia aliquam hinc capiet utilitatem, tum historia scientiae naturalis et quodammodo ipsius hominum intellegentiae.

giebt es eine überaus schöne Gegend mit einem Fluss, der reich an smaragdgleichen Gräsern; komm dahin' etc.[1]) Neque cum iterum ad insidiarum locum ceruum pertraheret, ueteris huius fabulae uolpes eodem quo Babriana u. 69—86[2]) dolo uti potuit, quippe qui et a priore pendeat et solis moribus Romanis explicetur (cf. p. 185). Verum sicut thos Indicus dicit l. s. s. p. 298: 'Das war eine vom Waldvergnügen überaus stark gewordene Eselin, welche sowie sie dich kommen sah, herbeilief aus Begierde ... dich zu umarmen'[3]), ita etiam uolpes Graeca ceruum decepisse uidetur eo, quod ceruam amplexabundam et osculaturam auribus eum prehendisse (*ἐρωτικῶς*: cf. p. 185) dixerit[4]).

Fabulam 106 ex maiore excerptam uideri, p. 144 exposui. Similis autem condicio sit fabulae 102, quacum cf. Phaedr. IV, 13 = Rom. III, 20 et Aristot. Polit. III, 13 = C. p. 225.

Narratiunculam 116 subobscenam[5]) notandum est apud Apuleium Metam. IX, 26 sqq. inueniri forma sub finem potissi-

1) Similiter Graecum exemplar Stephan. et Ichnel. p. 326 = C. p. 233: *λοιπὸν ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ· οἶδα γὰρ ἐγὼ τόπον χλοηφόρον καὶ ὑδατώδη, ἔστι δὲ καὶ ἄλλη ἐκεῖ ὄνος δεδεμένη κτλ.*

2) In uersu 78 saepissime tentato mutatione admodum leni *βασιλῆα φησὶ τ. λ. κ.* scribere poteris, si post 76 colo interpunxeris atque comma post 77 deleueris. Simile asyndeton habes 91, 5—8. Eadem ratione Soterichi choliambus emendatur apud Pseudocallisth. I, 46 p. 52 M. *καὶ τοὺς γονέας τοὺς τεκόντας ὑβρίζεις*: scr. *γονῆας*.

3) Similiter Stephan. et Ichnel. l. s. s.: *διὰ τί πέφευγας τὴν ὄνον; ἐκείνη γὰρ ἀπὸ τῆς χαρᾶς περιπλεχθῆναί σοι ἤθελε κτλ.*

4) Parum probabiliter Prantelius l. s. s. et Bergkius lyrr. p. 720 ad hanc fabulam rettulerunt, quod legimus Ant. hist. mir. 70: *τῶν δὲ ἐλάφων τοὺς ἀχαΐνας καλουμένους δοκεῖν ἐν τῷ κέρκῳ τὴν χολὴν ἔχειν*. Quae non uiderunt hausta esse — sicut etiam Plin. n. h. XI, 74 'esse fel ... ceruo in cauda aut intestinis': cf. Montigny p. 59 — ex Aristot. hist. an. II, 15: *τῶν δ' ἐλάφων αἱ Ἀχαΐναι καλούμεναι δοκοῦσιν ἔχειν ἐν τῇ κέρκῳ χολὴν* (non dixit *τὴν χ.*)· *ἔστι δ' ὃ λέγουσι τὸ μὲν χρῶμα ὅμοιον χολῇ, οὐ μέντοι ὑγρὸν οὕτως, ἀλλ' ὅμοιον τῷ τοῦ σπληνὸς τὰ ἐκτός*: quod re uera inueniri in quodam ceruorum genere adnotauerunt Aubertus et Wimmer.

5) Plurimi critici (Fix., Schneidew., Hertzb. p. 173. 211, Schenkl Philol. XXII p. 330, Keller p. 412, Naber l. s. s. p. 440) a Babrio eam abiudicauerunt dubiamque nominat etiam Eberhardus praef. p. VIII. Pri-

mum et meliore et pleniore. Quamquam quando ubique orta sit, minime certum est, nam fabellis Milesiis adnumeranda uidetur [1]), de quibus consulatur E. Rohde, 'Verhandl. der 25. Philologenversammlung' p. 66 et 61 adn.

---

mum omnes fere quattuor uersuum 2. 3. 10. 13 ultimas breues cum arte Babriana non conuenire dixerunt: at ᾰ (2. 3) et ον (10) omnium saepissime in sedem illam poeta admisit (cf. Eberh. obs. p. 8, praef. Babr. p. IV), ος autem (13), quod et ipsum minime singulare est (cf. 68, 6. 106, 26. 127, 4), in loco grauius corrupto legitur, ubi haud scio an apte κἀκείνη restituatur commate post τῇδ' posito (maritum in puero deprehensum uxor obiurgat Mart. XI, 43). Deinde a sermone argumenta repetiuit Keller l. s. s.: νυκτὸς μεσούσης recentissimorum esse confirmat — at inde a Luciani tempore hanc locutionem satis frequentem esse similesque iam apud Atticos inueniri recte monuit Zachariae p. 36; ἐλθεῖν uerbum u. 6 sqq. repetitum uituperat — sed talia saepius admisit poeta neque igitur emendatione opus est quamuis facili ἕρπουσ' (coll. 7, 8. 37, 11); ζητῶν ἵπουστί u. 9 a Babrii sermone alienum esse contendit — sed cf. 112, 6. 130, 5, Eberh. obs. p. 15; haeret in εἰς δόμους εὕδειν — apertus librarii est error iam dudum correctus. Denique uniuersum argumentum obscenum Babrio indignum esse putauerunt, cum nihil unquam turpe apud eum (Keller p. 411) inueniretur: at turpes sunt etiam fab. 34. 40. 48. 82 turpissimaque Bodl. Kn. 121 ἀσπάλαξ καὶ μήτηρ, Milesias autem fabellas Phaedrus quoque uersibus tradidit, uelut celeberrimam illam de uidua Ephesia Rom. III, 9 = Phaedr. app. 13 (de qua accuratius nuper egit Rohdius in censura libri Grisebachiani Jen. L.-Z. 1877 p. 438 sqq.). Paraphrasis uero quod non exstat minime mirum est, neque enim tale argumentum in usum suum conuertere poterant magistelli Byzantini. Itaque nihil remanet, cur fabulam Babrii esse posse negemus: Babrii eam esse cum Athoi testimonium confirmat, tum uersus — ut Bernhardy quoque p. 748 sensit — graciles et sonori euincunt, et sermo suauis planeque Babrianus (uelut μηδὲν ἐκπλήττου u. 11 etiam 36, 9 in uersus fine legitur more Babrii plane singulari, cf. 1, 4 = 31, 12 coll. 25, 8. 2, 4 = 112, 7 coll. Vat. 9, 2. 3, 8 = 50, 5. 16, 9 = 55, 6. 106, 20. 132, 9. 22, 9 = 45, 3. 33, 23 = 108, 3. 37, 9 = 124, 13 coll. 17, 4. 42, 3 = 97, 3. 42, 4 = 119, 4. 75, 20 = 83, 4. 84, 2 = 108, 24. 96, 1 = 112, 5 coll. 108, 24 etc.).

1) Cf. Apul. metam. I, 1 'sermone isto Milesio uarias fabulas conseram' et IV, 32 'Apollo quamquam Graecus ... propter Milesiae conditorem sic Latina sorte respondit' (quo de loco mirum quantum errauerunt interpretes apud Hildebrandum). Qua occasione data moneo metam. V, 23 (p. 92, 12 Eyss.) in suaui de Psyche fabula 'deus ... prorsus ex oculis et manibus ... coniugis ... auolauit' scribendum esse 'protinus' — quod etiam

Fab. 125: asinus in tectum egressus ibique saltans [1]) tegulas fregit, atque cum deprehensus fustibus caederetur

'καὶ μὴν πίθηκος ἐχθὲς' εἶπε 'καὶ πρῴην
ἔτερπεν ὑμᾶς αὐτὸ τοῦτο ποιήσας.'

Pro asino caprum legerit poeta, ad quem redit uersus prouerbialis αἴξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματι παίζει Zenob. I, 42. Diog. I, 40. Macar. I, 54. Apost. I, 88: quae fabulae forma primaria uidetur, nam cum asinus in fabulis celeberrimus facilius substituitur pro capro raro (H. 134), quam hic pro illo, tum caper pro natura sua sine negotio in tectum ascendere potest, non potest asinus [2]). Irrepsit autem asinus ex fabula similis argumenti 132 = H. 331 (quid asino catelli more domino blandienti factum sit), in qua et per se aptissimus est et ceterarum collectionum (S. 92, C. 212), Galeni (C. p. 137 extr., cf. p. 425), ipsorum paroemiographorum (I p. 439 s. u. ὄνος τὰ Μελιταῖα) testimonio confirmatur [3]).

In fabula 130, quae non exstat nisi in paraphrasibus Babrianis, Iuppiter Mercurio imperat, ut omnium hominum peccata in testulis scripta reponat in arca:

Rohdius proposuit — 'ex osculis et manibus' (= amplexu), nam Cupidinem 'adpendix miseranda' (p. 92, 15) comitatur Psyche, delapsam autem inuolans 'proximam cupressum' ille adfatur (p. 92, 20).

1) In initio Ὄνος τις ἀναβὰς εἰς τὸ δῶμα καὶ παίζων ‖ τὸν κέραμον ἔθλα κτλ. uix sanum καὶ παίζων illud: neque enim est 'aus Muthwillen' (Hartung) — nempe καὶ sensum nullum haberet —, sed exsultans, insiliens sc. in tecto. Scribo igitur κἀμπαίζων coll. Eur. Bacch. 866 ὡς νεβρὸς χλοεραῖς ‖ ἐμπαίζουσα λείμακος ἀδοναῖς, quo oratio magis fit et perspicua et Graeca, cf. interprett. ad Eur. Bacch. 508, Arist. auu. 38, Theocr. V, 10.

2) E. g. legitur F. 75 (= H. 135) ἔριφος ἐπί τινος δώματος ὑψηλοτάτου ἑστὼς ἐπειδὴ λύκον εἶδεν, ἐλοιδόρει αὐτόν. Ubi iterum minus apte Babr. 96, 1 sq. Λύκος παρῄει θριγκόν, ἔνθεν ἐκκύψας ‖ ἀρνειὸς αὐτὸν ἔλεγε πολλὰ βλασφήμως κτλ., neque enim agnus Aesopeus est maledicus.

3) Praeterea hunc fabulae asinum habes in narratiuncula Luc. Macrob. 25: Φιλήμων . . . κατέκειτο μὲν ἐπὶ κλίνης ἠρεμῶν, θεασάμενος δὲ ὄνον τὰ παρεσκευασμένα αὐτῷ σῦκα κατεσθίοντα . . . καὶ ἀθρόῳ γέλωτι εἰπὼν προσδοῦναι τῷ ὄνῳ ἀκράτου ῥοφεῖν ἀποπνιγεὶς ὑπὸ τοῦ γέλωτος ἀπέθανεν. Quae uel ideo fictis est adnumeranda.

ὅπως ἑκάστου τὰς δίκας ἀναπράσσῃ.
τῶν ὀστράκων δὲ κεχυμένων ἐπ' ἀλλήλοις
τὸ μὲν βράδιον τὸ δὲ τάχιον ἐμπίπτει
εἰς τοῦ Διὸς τὰς χεῖρας, εἴ ποτ' εὐθύνοι.
τῶν οὖν πονηρῶν οὐ προσῆκε θαυμάζειν
ἂν θᾶσσον ἀδικῶν ὀψέ τις κακῶς πράσσῃ.

Bellum illum Iouem, qui testulas confundi grauissimumque negotium casui permitti sinit! Alius aetiologus hic mythus est apud ueteres et Ioue et re dignior, cf. nobile *Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας* prouerbium, de quo Zenobius IV, 11: *ὅτι οὐκ ἀπρονόητα κἂν βραδέως ἡ δίκη τοὺς πονηροὺς μέτεισι. Φασὶ γὰρ τὸν Δία εἰς διφθέρας τινὰς ἀπογράφεσθαι τὰ πραττόμενα τοῖς ἀνθρώποις*; Diogenianus V, 95ᵃ: *ἐπὶ τῶν βραδέως τιμωρουμένων. Λέγεται γὰρ τὸν Δία πάντα τὰ πραττόμενα εἰς διφθέρας ἀπογράφεσθαι*; scholl. Venet. B Il. *Δ* 175: *ἐπὶ τῶν ποτε ἀμειβομένων ὑπὲρ ὧν πράττουσι καλῶν ἢ κακῶν, ὅτι οὐκ ἀπρονόητά φησι τὰ πάντα, ἀλλὰ τὸν Δία εἰς διφθέρας τινὰς ἀπογράφεσθαι καί ποτε ἐπεξιέναι*[1]), atque huc spectat etiam *ἀρχαιότερα τῆς διφθέρας λέγεις* Suidae s. u. et Diogeniani III, 2, qui addit: *ἐπὶ τῶν σαθρά τινα καὶ μωρὰ διηγουμένων. Ἡ γὰρ διφθέρα, ἐν ᾗ δοκεῖ ὁ Ζεὺς ἀπογράφεσθαι τὰ γινόμενα, παμπάλαιος*; neque multo propius ad Babrium accedit Lucianus de merc. cond. 12: *κἂν μέν τις . . . ἔκ τινος εὐτελοῦς αἰτίας προσκεκρουκὼς ἀνακρινόμενος εἴπῃ μοιχὸν . . . τοῦτ' ἐκεῖνο, ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς κτλ.*, cf. Macar. III, 68: *ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς· ἐπὶ τῶν τἀληθῆ μαρτυρούντων.* Festiuissime autem Plautus hoc mytho usus est in Rudentis prologo u. 5 sqq., ubi Arcturus narrat ab Ioue se missum esse, ut hominum facta nosceret et bonorum malorumque nomina exscripta ad eum deferret.

In fab. 145 (= Bodl. Kn. 134) hircus sitiens in puteum descendisse narratur neque potuisse escendere. Itaque cum

1) De sententia cf. Il. *Δ* 160, Solo fr. 13, 25 sqq. Bgk., Eur. Bacch. 882. 889 cum interprett., Plut. 'de sera num. uind.'. Simili imagine Goethius noster: 'Aber sie treiben's toll; Ich fürcht', es breche. Nicht jeden Wochenschluss Macht Gott die Zeche'.

auxilium peteret, uolpem ei dixisse: 'ὦ ἀνόητε, εἰ τόσας φρένας εἶχες, ὅσας ἐν τῷ πώγωνι τρίχας[1]), πρότερον οὐκ ἂν κατέβης, εἰ μὴ τὴν ἄνοδον ἐσκέψω.' Exile est argumentum uolpesque, ut solet apud Babrium, casu superueniens nihil facit nisi quod dictum profert satis frigidum. Longe aliter Phaedrus IV, 9:

Cum decidisset uulpes in puteum inscia
Et altiore clauderetur margine,
Deuenit hircus sitiens in eundem locum;
Simul rogauit, esset an dulcis liquor
Et copiosus? Illa fraudem moliens:
'Descende, amice; tanta bonitas est aquae,
Voluptas ut satiari non possit mea.'
Inmisit se barbatus. Tum uulpecula
Euasit puteo, nixa celsis cornibus,
Hircumque clauso liquit haerentem uado.

Primaria haec forma etiam copiosius narratur a fabulatore Augustano S. 9 = C. p. 282 sq., H. 45 et Florentino F. 4, minus bene a Neueletiano N. 4 (ubi deprauatum est initium, cf. Huschkius apud Furiam p. CCXLIV), quamquam omnes frigidum illud dicterium habent de ingenio cum barba comparato (quod a fabula Babriana in ceteras translatum esse haud scio an recte coniecerit Bentleius, quamquam cf. Huschk. p. CCXLVI)[2]).

In fab. 153 (C. p. 83. Neuel. tetrast. 11. Bodl. Kn. 118) anguis agricolae filium interficit; iratus igitur ille cauerna exeuntem securi petit neque tamen ipsum ferit sed saxum uicinum. Itaque salem et panem offerens ad pacem redintegran-

1) Cf. Pallad. Anth. Pal. XI, 430: καὶ τράγος εὐπώγων αἶψ' ὅλος ἐστὶ Πλάτων et sim. 419. 420.

2) Formam Babrianae similem habet etiam Syntipas qui dicitur fab. 10 (apud Coraëm p. 283) et Locmanus Arabicus ex illo ductus (Grauert. de Aes. p. 105 sqq.), nisi quod etiam ineptius pro hirco leporem ille (Benfey l. s. s. p. 182), hic ceruum substituit, cf. Grauertus de Aesopo p. 100. Formam Babrianam Neueletianae praetulit Lessingius op. XI p. 97 L., in qua uolpem nimis incautam esse recte uituperat. Verum hoc diasceuastae recentiori tribuendum esse Phaedrus et ceterae fabulae Graecae similes arguunt, cf. Huschk. l. s. s. p. CCXLIV.

dam eum euocat; sed anguis cautus fidem pacemque esse non posse dicit, dum bustum filii ille, ipse saxum laesum uideat. Exilis est narratio neque cur agricola in anguis amicitiam redire uelit bene intellegitur (Benfey Pantsch. I p. 360), nisi fortasse in hac quidem fabulae forma de dolo et mala fraude cogitandum est. Iam conferas Rom. II, 11 = Phaedr. Dressl. app. III, 29: 'In domo cuiusdam pauperis uenire semper consueuerat serpens ad mensam eius et inde fouebatur ex micis. Non longo post tempore ⟨diues effectus est pauper. Dehinc⟩[1]) coepit [pauper] irasci serpenti, quem securi uulnerauit. Interposito tempore ille ad egestatem rediit. At ubi intellexit, fortuna serpentis hoc accidisse [et causa illius diuitem fieri antequam ab illo laceraretur] uenit deprecans ut ignosceret peccanti. Contra sic serpens ait . .' . In hac fabula anguis, qui apud Babrium nihil est nisi animal, pro daemone habetur ex nobilibus ueterum religionibus[2]), uniuersumque eius argumentum quamuis misere traditum uberius est et concinnius: quare quin uetustior sit et uerior dubitari nequit. Sed plane integra ne haec quidem est forma, nam frustra curnam irascatur agricola serpenti quaerimus. Supplementum repetere possumus ex Pantschatantra III, 5 (uol. II p. 244) et ex Gestis Romanorum 141, ubi aut homo (Gest.) aut hominis filius (Pantsch.) serpentem interfecturus est, ut omnes eius diuitias in cubili ut putat abditas simul auferat[3]).

1) Verba 'diues' . . . 'Dehinc' ex Parisino C inserui.

2) Cf. Welck. Goetterl. I p. 65 sqq. al., Herm. antiquitt. II, 20, 12, Tylor, Anf. d. Cult. II, 240, Schmidt, Volksleben p. 185 sqq. Sollemnis est anguis in epulis, quas Graeci ueteres in cippis sepulcralibus exprimere solebant, cf. Friedl. de op. anagl. p. 39 sqq., Pervanoglu, Grabsteine p. 40, 12. 13. De similibus Italorum religionibus (Seru. ad Aen. V, 95) uide Henzenum Ann. dell' Instituto 1872 et Helbigium 'Wandgem.' p. 10 sq. *Ἄλευρον ὕδωρ καὶ μέλι* sacro similia — pro quibus *ἄρτον καὶ ἅλας* Babrius habet — F. 155 angui offerri (lac in Pantsch. et Gest. Rom. 141) recte monuit Zuendel Mus. Rhen. V, 442 (Herm. antiquitt. II, 25, 18), sed ex eo quod anguis daemon est, Aegyptiacam fabulam esse nullo iure conclusit.

3) Fabulam ex India in Graeciam translatam esse Benfeius contendit Pantsch. I p. 360 assentiente Kellero p. 348, mutilatas enim esse formas

Fabulae 173 formam pleniorem Pseudodositheum et Romulum praebere pluribus p. 188 exposui.

Fab. 177 testudo et lepus uolpe iudice certant uelocitate; illa autem hunc qui uiribus fretus intempestiue quiescit, enixe currens uincit. Aliam huius fabulae formam — in qua erinaceus testudinis partes explens pro natura sua[1]) dolo uicisse uidetur, sicut in Grimmii fab. pop. 187 (p. 646) — respexit qui uas pinxit apud Gerhardum 'auserl. Vasenbilder' tab. 317, ubi inter erinaceos duos lepus currit et a dextra uolpes stat designatrix alterum proferens pedem[2]). Atque magna probabilitate huc referes alterum uas etiam antiquius Monum. dell' Instit. uol. X, tab. 4. 5, in quo inter pedes Amphiarai currum conscendentis, spatium inane ut expleretur[3]), erinaceus pictus est et lepus saliens. Huius formae in litterarum monumentis uix ullum inuenies uestigium, sed cognata Germanorum de aquila et regulo fabella (Grimmii 171 p. 600) nota erat Plutarcho *πολιτ. παραγγ.* XII: ... *ὁ Αἰσώπου βασιλίσκος ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἀετοῦ κομισθεὶς αἰφνίδιον ἐξέπτη καὶ προέφθασεν,* atque Aristoteli hist. an. IX, 11, 75: *ὁ δὲ τροχίλος ... τὸ ἦθος ἀσθενής, εὔβιοτος δὲ καὶ τεχνικός. καλεῖται δὲ πρέσβυς καὶ βασιλεύς· διὸ καὶ τὸν ἀετὸν αὐτῷ φασὶ πολεμεῖν*: unde hausit

---

Graecas et Latinas, fere integram Indicam. Sed hinc de fabulae origine nihil consequitur, nam nonnullas Phaedri Babriique fabulas transformatas esse et corruptas ex Graecis uetustioribus et integrioribus — quales exstiterint in Demetrii Phalerei collectione — etiamnunc demonstrare possumus. Praeterea ad fabellam similem referendum uidetur quod legitur Plin. n. h. XXIX, 69: 'caput (uiperae) quidam dissecant Scythae ad eximendum lapillum, quem aiunt ab ea deuorari territa', cf. ib. II, 159: 'inter serpentes fodimus et uenas auri tractamus cum ueneni radicibus'. Itaque certe eandem habet probabilitatem, fabulam plenam ex Graecia in Indiam migrasse, immo maiorem fortasse, cum non inueniatur in uetustioribus fontibus Indicis, cf. Benf. l. s. s. p. 359.

1) Cf. Plin. n. h. VIII, 133 sqq., Ael. nat. an. III, 10. IV, 17., Archil. fr. 118 p. 715 Bgk., Ion. fr. 38 N., Claudian. carm. min. 20. 28 Ieep., Romulus app. 50. 63, Gubernatis zoolog. mythol. II p. 11.

2) Parum probabilia sunt quae de hac pictura protulerunt Gerhardus l. s. s. et Stephani, Compt. rend. 1865 p. 145.

3) Cf. Annali dell' Inst. 1874 p. 90.

Plinius n. h. X, 204: 'dissident . . . aquilae et trochilus, si credimus quoniam rex appellatur auium.' Alia dabit Gubernatis zoolog. mythol. II p. 208.

Bodl. 23 (H. 92. C. 307; paraphrasis Parisina C. p. 403) [1]) agricola aquilam captam, pulchritudinem eius admiratus, liberam dimittit; aquila beneficii memor sub muro putrido sedentem eum uidens fascem a capite eius abreptum aufert; excitatus ille persequitur auem, quae statim praedam deicit, reuersusque parietem collapsum inuenit. Alia similis argumenti fabula exstat Neuel. p. 344 (Aphthon. f. 28, C. p. 303, H. 120): agricola aquilam serpente circumplicatam liberat; iratus serpens uenenum immittit in potum eius, sed bibituro aquila aduolans e manibus calicem decutit. Hanc formam quamuis laceram uetustiorem esse magisque popularem probabile est uel propter aquilam cum serpente pugnantem: cf. Aristot. hist. an. IX, 10. Plin. n. h. X, 17. Athen. IX, 393. Ael. nat. an. II, 26. X, 14; Plin. n. h. XXXV, 28 (aquila draconem complexa a Philochare picta); Stephani Compt. rend. 1865, p. 99 (de frequentissimis picturis uascularis nummisque similis argumenti). Sed discrimen facit, quod eadem narratio plane integra ex fonte Alexandrino hausta exstat apud Aelianum nat. an. XVII, 37 [2]), cuius in fine haec sunt: *Λέγει δὲ Κράτης ὁ Περγαμηνὸς ὑπὲρ τούτων καὶ τὸν Στησίχορον ᾄδειν ἔν τινι ποιήματι οὐκ ἐκφοιτήσαντί που εἰς πολλούς κτλ.* (fr. 66 Bergk. lyrr. p. 992). Cui testimonio, quo quam uetus haec fabellae sit forma perspicitur, cur fidem derogemus cum Welckero kl. Schrr. I p. 213 [3]) et Bernhardyo l. s. s. p. 786 extr. non intellego, praesertim cum etiam aliae duae Babrii fabulae (cf. huius disputationis p. 141)

---

1) Bodl. et Paris. ad eundem archetypum uidentur redire.

2) Ex Aeliano eam repetiisse uidetur Tzetzes Chil. IV, 302 sqq. sicut alia multa: quare nullum habet momentum, quod Stesichori nomen non addit. Apud Aelianum quod pro codicum *ἀλοῶντες* Reiskius coniecit *ἀμῶντες* eo confirmatur quod Tzetzes u. 302 *θεριστὴν* habet.

3) Dicit: 'Sie ist viel zu gesucht und gekünstelt . . . um nicht sogleich Verdacht der Unächtheit . . . zu schöpfen' — at praeter sophisticam narrandi rationem, quae Aeliano debetur, artificiosi nihil in ea reperies. Neque ipsorum Aeliani uel Cratetis fidem iure in suspicionem eum uocasse credo.

ad Stesichorum redire uideantur [1]). Memorabile autem illud, quod collapsum murum putridum, in quo summa duarum istarum formarum differentia est posita, simili ratione adhibuit Palladas Anth. Pal. IX, 378 exeunte fere quarto p. Chr. n. saeculo [2]).

Bodl. 56 (ad Babrium redit etiam F. 352 et H. 207[b] dodecasyllabis concepta, cf. Eberh. p. 94) miluus a serpente, quem in altum abstulit, mordetur praecipitatusque statim moritur; anguis autem 'cur tam insanus fuisti' inquit 'ut eos, qui nullam tibi iniuriam intulerunt, laedere uelles' etc. Fabula similis eaque sub finem hac scholastica laetior exstat S. 127 (H. 207): *Κόραξ τροφῆς ἀπορῶν ὡς ἐθεάσατο ὄφιν ἔν τινι εὐηλίῳ τόπῳ κοιμώμενον, τοῦτον καταπτὰς ἥρπασε. Τοῦ δὲ ἐπιστραφέντος καὶ δακόντος αὐτὸν, ἀποθνήσκειν μέλλων ἔφη· 'ἀλλ' ἔγωγε δείλαιος, ὅτι τοιοῦτον ἕρμαιον εὗρον, ἐξ οὗ καὶ ἀπόλλυμαι.'* Sed magis etiam popularis Archiae Mitylenaei forma uidetur Anth. Pal. IX, 339, in qua pro angue est scorpio [3]):

Ἔν ποτε παμφαίνοντι μέλαν πτερὸν αἰθέρι νωμῶν
σκορπίον ἐκ γαίης εἶδε θορόντα κόραξ,
ὃν μάρψων ὤρουσεν· ὁ δ' ἀΐξαντος ἐπ' οὖδας
οὐ βραδὺς εὐκέντρῳ πέζαν ἔτυψε βέλει,

1) Falso igitur Benfeius Pantsch. I p. 363 fabulae originem ab India repetiuit; nam Stesichori aetate fabulae Indicae in Graeciam non sunt translatae. Quamquam uel per se minime credibile est pulchram fabellam Graecam ex orientali illa 'ortam' esse, in qua nihil nisi serpentem ab aquila raptum uenenum in uas immisisse narratur (cf. uit. Aes. p. 87 Eberh.). Nam quod Benfeius dicit 'die Verfolgung der Schlangen durch Vögel oder speciell den schlangentödtenden Garuda [ist] ein so eigenthümlich indischer Zug, dass ich diese Fabel darum allein schon ... für indisch halte' id plane nihil ualere ex eis quae supra congessi intelleges.

2) Simile est quod de Simonide Ceo a Dioscuris seruato narratur, cf. Schneidew. Sim. p. XIV sq., Welck. Goetterl. II, 423, Lehrs popul. Aufs. p. 199 sqq. Neque omittendum quod Ael. nat. an. XI, 49 animalia Helices urbis ruinas praesagiunt, atque nat. an. VI, 41 et uar. hist. I, 11 mures ex domo cui ruinae impendeant emigrare dicuntur.

3) Scorpio etiam in simili narratione prodit satis uetusta Zenob. II, 14, ex qua *ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν οἴσει* prouerbium fluxit ab ipso iam Sophocle in Amphiarao fr. 118 Dind. usurpatum.

καὶ ζωῆς μιν ἄμερσεν. Ἴδ' ὡς ὃν ἔτευχεν ἐπ' ἄλλῳ
ἐκ κείνου τλήμων αὐτὸς ἔδεκτο μόρον.

Certe cum hac una κορώνη τὸν σκορπίον prouerbium uetus conuenit, quod explicat Zenobius IV, 60 παροιμία ἐπὶ τῶν δυσχερέσι καὶ βλαβεροῖς ἐπιχειρούντων· ἐλλειπτικὴ δέ ἐστι· λείπει γὰρ τὸ ἥρπασε. Καὶ γὰρ ἁρπασθεὶς ὁ σκορπίος οὐκ ἔλαττον ἔδρασεν, ἐμβαλὼν τῷ κέντρῳ τὸν ἰόν, ἥπερ ἔπαθε, Diogenianus V, 59 = Gregor. Cypr. M. III, 85 ἐπὶ τῶν βλαβεροῖς ἐπιχειρούντων, Macarius V, 19 λείπει ἥρπασεν. ἐπὶ τῶν κακὰ σφίσιν αὐτοῖς ἐπαγομένων, Apost. IX, 99 ἐπὶ τῶν ἑαυτοῖς λανθανόντως κακόν τι ἐπισπωμένων 1).

Bodl. 117 (= tetrast. 23 Neu. p. 208 Cor., cf. Eberh. p. 93) in notissima Stesichori fabula pro equo ab Aristotele rhet. II, 20, Horatio ep. I, 10, 34 sqq., Plutarcho Arat. 38, Conone narrat. 42, Nicephoro (ex Hermogene) Walz rhett. I, p. 424, 1 tradito apud Babrium aper substitutus est, quem primum quantum scio inuenies apud Phaedrum IV, 4. Simili ratione apud Auianum fab. 30 = Babr. 95 in cerui Graeci locum aper successit.

Vides igitur, quam saepe in his fabulis formae antiquae nouatae sint ac dissolutae, hebetatae corruptae, idque grauius interdum quam apud Phaedrum: quare fictae non sunt a poeta Alexandrino neque haustae ex ipsa prima primariaque Demetrii Phalerei collectione — id quod putarunt Coraës p. κ', Schneidewin l. s. s., Wagener 'rapports entre les apologues' p. 15, Keller p. 385 —, immo maximam partem ex populari aliquo et recenti libello repetitae, qui — sicut populares nostri libelli — saeculis praetereuntibus casus uarios grauesque perpessus erat.

1) Quamquam suspicari possis ad fabulam prioribus illis similiorem spectare quod Aristophanes habet equitt. 197: ἀλλ' ὁπόταν μάρψῃ βυρσαίετος ἀγκυλοχήλης ‖ γαμφηλῇσι δράκοντα κοάλεμον κτλ.: ubi postea (u. 210) illum ab hoc uictum iri dicitur. Certe quod in simili oraculo legimus u. 1038 [λέων] . . . πολλοῖς κώνωψι μαχεῖται aptissime referes ad fabulam κώνωψ καὶ λέων Ach. Tat. II, 22, Nicet. Chon. annal. p. 317, H. 234: quae Aristophani si nota erat, uix repetita est ex India, ut Benfeius opinatur Pantsch. I p. 245 sq. assentiente Rohdio Rom. p. 452.

Sed aliae apud Babrium fabulae exstant, quae omnino alienae uideantur ab antiquitate Graeca. Velut Bodleiani 131 = Auian. 39[1]), H. 386 iam Grauertus de Aesopo p. 79, nulla ille quidem praeiudicata opinione captus, 'tempore posteriore a rhetore arguto fictam esse' sensit. Quod multo etiam maiore iure contendi potest de Athoi 118 *χελιδὼν δικασταῖς συνοικοῦσα* [2]), Bodleiani 148 (de qua cf. p. 186 sq.) Vaticani 130 (= Babr. Ebh. 138)[3]), quorum argumenta artificiosa et pusilla fere controuersiis scholasticis sunt similia. Atque rhetorum scholam etiam allegoriae siccae redolent fab. 70 *Πόλεμος καὶ Ὕβρις*, 128 (127) *ἀλήθεια*, Bodl. 137 (= H. 1) *ἀγαθὰ καὶ κακά*, sophistaeque Graeculi ingenium prodit tenella Bodl. 130 *ῥόδον καὶ ἀμάρανθον* (cf. Rohd. Rom. p. 335 adn. 1, ubi adde Aphthon. prog. 2 *διήγημα τὸ κατὰ ῥόδον*). Sed certissimum huius aeui indicium inest in ipsa fabula 12 nobilissima, cuius epitoma [4])

---

1) Babrii eam esse Bodleiani et Auiani consensus euincit. Quamquam uersuum uestigia in Bodleiano inuenies satis pauca (clausulas *ἱκέτευε μὴ κτείνειν* [cf. 13, 3 *ἱκέτευε χωλεύων*] et *μηδὲν ἰσχύων* [cf. 76, 16 *οὐκέτ' ἰσχύων*]?), et Auiani auctor formam Graecam — sicut fabulae 95 = Auian. 30 — grauius mutauit pro tubicine tubam substituens.

2) Quamquam uetus est et popularis in fabellis anguis auium pullis insidiatus, cf. Benf. Pantsch. I p. 167—171, II p. 57. 61, quocum compone Plin. hist. nat. 36, 21. 37, 10 (Ael. nat. an. I, 35), qui fabellam popularem pro ueritate accepisse putandus est. Ceterum hanc fabulam Babrii esse — quode dubitare uidetur Bernhardy l. s. s. p. 748 — et metrum gracile canorumque clamat et sermo dulcissimus, quem ipse Naber 'satis purum' esse concedit p. 440; praeterea uersui octauo simillima poeta dixit 12, 4. 12, 24, uersui nono 7, 14.

3) Ipse etiam Suidas s. u. *βουκολήσας* fragmentum eius seruauit.

4) Epitomam dico, non aliam recensionem — nedum meliorem —, nam u. 12 aG *δὲ* particula, quae in 20 A bene intellegitur, locum non habet et *οἶκος* nullo uocabulo interposito *ἀοικήτοις* insequens parum eleganter dictum est; praeterea singula quae in aG ab A recedunt uerba aut languidiora sunt (9 aG *κοὐχὶ* 13 A *οὐχί*, 12 aG *ἦτε μίξις* 23 A *κἀπίμιξις*, 13 aG *μνήμην ... ἀναφλέξει* 24 A *λύπην ... ἀναξαίνει*) aut falsa (5 a *ζώοις* salutandi formula male inducta pro *ζώεις* 7 A, quod optime conuenit cum Procnes fabula). Miror contrarium esse iudicium Fixii l. s. s. p. 66, Hermanni l. s. s. p. 815, Duebneri p. 33, Hochii p. 28, Sauppii l. s. s. p. 247, Naberi l. s. s. p. 421.

codicibus Aldinis seruata primum poeseos Babrianae specimen hominibus doctis praebuit. En habes summam: hirundo (olim Pandionis filia) ab agro euolans reperit lusciniam (sororem, Terei uxorem), Itylum suum deflentem (uu. 1—6), et postquam salutem ei dixit deque infelici eius suaque ipsius sorte questa est, ad agrum domiciliumque hominum secum ut ueniat persuadere ei studet (uu. 7—18). Luscinia autem:

ἔα με πέτραις ἐμμένειν ἀοικήτοις
καὶ μή μ᾽ ὀρεινῆς ὀργάδος σὺ χωρίσσῃς.
μετὰ τὰς Ἀθήνας ἄνδρα καὶ πόλιν φεύγω·
οἶκος δέ μοι πᾶς κἀπίμιξις ἀνθρώπων
λύπην παλαιῶν συμφορῶν ἀναξαίνει.

A ueteribus poetarum Graecorum fabulis haec narratiuncula diuersissima est neque in Phaedreis aut Aesopeis quas dicunt omnibus similem uel unam inuenies: neque enim aut sententia aliqua illustratur [1]) aut *αἴτιον* exponitur aut iocus inest uel dicterium. Ad uetustissimam autem fabulae formam quam nunc dicimus 'Thiermärchen' — quae quidem propriis illis interdum caret — quominus referamus, uniuersum argumentum nimis molle et artificiosum impedit et plane illud singulare, quod nullum omnino in ea inest factum, sed nihil nisi orationes duae. Iam si quanam potissimum aetate talis fabella oriri potuerit quaeris, iterum uix aliam inuenies nisi sophistarum sub imperatoribus Romanis florem: nam ii primi argumenta tractabant Babriano huic similia (Rohd. Rom. p. 352 adn. 1) — uelut *ἦρος ἐπαίνους ἢ χελιδόνων ἢ ἀηδόνων* (Themist. or. 26 p. 329 D.) et *τὰ περὶ τὴν χελιδόνα* (scholl. Hermog. *π. ἰδεῶν* p. 415 Ald.) — atque quid certa quadam condicione aliquis

---

1) Nihili sunt quae epimythista (Hoch. p. 21. 26) adiecit u. 25 sqq. (ex quibus Keller p. 390 colligit: 'zeitweise hasste er das Getreibe der grossen Welt. Fernab von der Menge suchte und fand er in litterarischer Beschäftigung Trost für die Wunden, die ihm ein feindliches Geschick geschlagen hatte'), lepidissima autem paraphrastae Marciani sententia est (Kn. p. 1 adn.) *ἡ μὲν χελιδὼν τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ ἀνθρώποις παρεικάζεται, ἡ δὲ ἀηδὼν τοῖς φιλερήμοις κατὰ θεὸν μοναχοῖς, οἵτινες τὸν κόσμον ἔφυγον.* Hertzbergius p. 120 ex uersibus ultimis falso sententiam generalem elicuit.

diceret exponebant (τίνας ἂν εἴποι λόγους): cf. Walz rhett. Grr. I p. 95. 102 sq. 382 sqq. atque Brunck. Anall. III p. 141 sqq., Anth. Pal. IX, 148—180 [1]).

Haec autem et alia artis sophisticae specimina, cum quibus optime concinunt quae de dicendi genere et arte narrandi p. 200 sq. disputaui, unde Babrius repetiuerit coniectura admodum ni fallor probabili etiamnunc assequi possumus. Scripsit enim Nicostratus, rhetor et sophista celeberrimus decadis iunioris [2]), Marco Aurelio imperatore Δεκαμυθίαν i. e. decem μύθων libros [3]). Qui quales fuerint intellegitur ex Hermogene π. ἰδεῶν II, 12, 3 Νικόστρατος ... ὅς γε καὶ μύθους αὐτὸς πολλοὺς ἔπλασεν, οὐκ Αἰσωπείους μόνον, ἀλλ' οἵους εἶναί πως καὶ δραματικούς, ad quae uerba scholiasta (Planudes) Walz rhett. Grr. V p. 561 ὡς ὅταν διηγῆται τὰ περὶ τὴν χελιδόνα καὶ λάμειαν καὶ ὅλως τὰ ἐν τῇ Δεκαμυθίᾳ εἰρημένα, οὐ πολιτικὰ [4]), ἀλλὰ δραματικά τε καὶ ποιητικά. Videmus igitur a Nicostrato tractatos esse μύθους Αἰσωπείους, i. e. fabellas in quibus animalia agant; δραματικούς, i. e. narratiunculas fictas quae per rerum naturam fieri possint et comoediis sint similes [5]); alios in scholio commemoratos (τὰ περὶ

1) Haec epigrammata breues sunt declamationes uersibus traditae (duo 448. 449 Iuliani, cetera adespota). 451 legimus τίνας ἂν εἴποι λόγους πρὸς Πρόκνην τὴν ἀδελφὴν Φιλομήλη: en habes lusciniam et hirundinem nostras. Ceterum ex hac parte similis est fab. S. 71 = H. 67 Δειλὸς φιλάργυρος λέοντα χρυσοῦν εὑρὼν ἔλεγεν·: sequitur sermo longus, sed leoni quid factum sit non narratur. Idem argumentum forma exili exstat Anth. Pal. IX, 431 εἰς κλέπτην εὑρόντα σπάθην χρυσῆν· καὶ χρυσὶν φιλέω καὶ δήϊον ἄρεα φεύγω.

2) Cf. Suidas s. u. Νικόστρατος ... ἐτάχθη δὲ ἐν τοῖς κριθεῖσιν ἐπιδευτέροις δέκα ῥήτορσι: Bernhardy I p. 622. Quantam aetate illa famam habuerit pluribus illustrauit Rohdius Rom. p. 326 adn. 1.

3) Suid. l. s. s. ἦν γὰρ ἐπὶ Μάρκου Ἀντωνίνου τοῦ βασιλέως. ἔγραψε δεκαμυθίαν ... καὶ ἐγκώμια εἴς τε τὸν Μάρκον καὶ ἄλλους. Nicolai II p. 463 'Nikostratos ... unter Kaiser Pius, dessen Enkomion er schrieb' unde hauserit nescio.

4) De λόγῳ πολιτικῷ in capite quod antecedit egit Hermogenes.

5) Vide quae luculenter Rohdius disputauit Rom. pp. 351. 352 adn. Hoc ipsum alia ratione expressit scholiasta Walz V p. 561 μῦθος μὲν ὁ πάντη

τὴν χελιδόνα καὶ λάμειαν), qui mythologici possunt nominari[1]). Ab ultimis ut incipiam, magni est momenti quod Nicostratus *τὰ περὶ τὴν χελιδόνα* fabulis tractauit, nam Babrii fabellae duae plane singulares 12 et Bodl. 45[2]) idem habent argumentum. Itaque sicut has fabulas magna probabilitate ad Nicostratum referes, ita alias quoque quae simile ingenium spirant. Primario autem auctore Babrium Nicostrato usum esse crederem, si certum esset quod Suidas tradit fabulas Babrianas sicut Nicostrati decem libris esse diuisas, praesertim cum tribus illis fabularum Nicostratearum generibus etiam Babrianae comprehendantur[3]). Ceterum talem fontem ipsum prooemium alterum indicat exili illa de fabularum originibus doctrina: cui simillima legimus apud ceteros huius aetatis rhetores ubi de *μύθῳ* agunt, cf. Hermog. progymn. 1, Aphthon. prog. 1, Theon prog. 3 p. 73 Sp. (ubi inuenitur etiam *Κυβισιὸς ἐκ Λιβύης*), Diogen. praef. prouerb. (paroemiogrr. I p. 178 sqq.)[4]).

Atque hoc cum aeuo, quod tot iam indiciis prodi uidimus, instituta mores religiones apud Babrium expressa optime con-

---

ψευδὴς (*Αἰσώπειος*), *μυθικὸν δὲ τὸ ἐγγίζον τῷ μύθῳ καὶ δυνάμενον καὶ ἀληθὲς εἶναι δοκεῖν* (*μυθικὸν* = *δραματικὸν*); similiter iam Aristoteles poet. 4: *Ὅμηρος μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν.* Falsi sunt Bernhardy I p. 624 et Nicolai II p. 463.

1) Quamquam nimius est Tyrwhittus l. s. s. p. CLXXXI adn. 35 Nicostratum scripta quaedam 'mere mythologica' edidisse hinc concludens. Quae de lamiis narrat Dio Chrysost. de regno or. V (I p. 188 R.) *μῦθον Λιβυκὸν* nominauit: unde colligas haec eodem fere loco habita esse atque fabulas Aesopeas.

2) De hac cf. p. 202 et Aes. H. 416[b].

3) Aesopeae sunt plurimae; dramaticae haud paucae, in primis 116 (moechus et maritus), Auianique 25 (puer et fur) et praeterea 2. 15. 34. 75; mythologicae 12. 57. 58. 59. 66. 68, Bodl. 45 all. Quamquam haec genera iam apud Phaedrum inueniri notandum est.

4) Non sine ueri specie conicias fabulas priores, ad quas spectet prooemium I populare, ex uetere aliqua collectione Babrium repetiisse, posteriores, quarum sit prooemium II scholasticum, ex Nicostrati decamythia. Duo autem Auiani uolumina apte ad duo haec corpora fabularum referes, decem Suidae libros ad alterum: quo omnis horum testimoniorum tollitur discrepantia. Quamquam certi quicquam uix efficies.

gruunt: uenationes amphitheatrales, quas Bodleiani fabula 69 (et Athoae 173 pristina forma) describi uidimus, imperatoriae potissimum aetatis esse constat; Galli mendicantes et scelerati fabulae 127 (126)[1] — quos poeta ipse saepe uidisse censendus est propter uniuersum carminis illius colorem — eadem ratione tunc temporis et descripti sunt (a Luciano asin. 35. 36. 37 et Apuleio metam. VIII, 24 sqq., cf. Hildebr. p. 721) et depicti (in columbario uillae Pamphili, cf. Jahnius Ber. d. Bair. Akad. VIII [1857] tab. II)[2]; Tychae quae primarium inter deos Babrianos locum tenet[3]) religiones antiquitate labente omnium maxime florebant: cf. Rohd. Rom. p. 280 sqq. 378, 1. 436, 2. 475, 2. 477, 3. 493, 2. Adde quod mos deorum lucernis colendorum fab. 10, 6 sq. expressus Hermannum (l. s. s. p. 808) auctorem in his rebus locupletissimum si sequimur, omnino

---

1) Singulare est in ea et si recte iudico nouicium, quod unus Gallorum — scilicet qui omnium saeuissime bacchatur, cf. Apul. VIII, 27 extr. 'inter haec unus ex illis . .' — *Ἄττις* uocatur, cuius usus exempla non inueni nisi quod similiter Iulianus or. V (mat. deor.) p. 159. 161. 165 haec nomina confudit, ita tamen ut deum Gallum uocaret. Quae ni fallor causa fuit cur Boisson. p. 245 adn. de Attis dei imagine cogitaret; sed apertum est *ὡς ἐπηρώθη* uerba ad rabiem Gallorum spectare a Luc. c. 37 et Apul. c. 27 sq. descriptam, quam ubi expleuerant stipes (u. 8) colligebant, cf. Luc. 37. Apul. 38 extr.

2) Inter *θύτην* autem fabulae 54 et *μάντεις δι' ἐμπύρων μαντευομένους* Graecorum (Herm. antiquitt. II 38, 20) Romanorumque haruspices quid interesset, uelim Hermannus l. s. s. p. 808 et Keller p. 392 exposuissent. Singulare nihil est nisi nomen quod, cum non inueniatur ante Herodianum, propter haruspex uocem Romana aetate fictum uidetur. Nam frustra Keller l. s. s. prouocauit ad Apollod. bibl. II, 7, 2, 4, ubi *συνθύτης* legitur: nihil enim ex composito de simplici consequitur notione longe diuersa usurpato, neque omnino Apollodori liber interpolatus et contractus in his rebus ullam habet fidem. Vix autem credes Kellerum ex Esaia propheta, qui altero a. Chr. saeculo Graece est redditus, de huius ipsius temporis condicione coniecturam fecisse atque ubi de haruspicina agitur tres locos attulisse quibus laruae describuntur et daemones.

3) Cf. fab. 49 (ubi notabilia Tychae uerba *ἐμοὶ γὰρ ἐγκαλοῦσι πάντα συλλήβδην ‖ ὅσ' ἂν παρ' αὑτοῦ δυστυχῇ τις ἢ πταίῃ*) et 163 = H. 101 Au. 12 (ubi simillima in fine legitur sententia): quocum cf. Plin. n. h. II, 7: 'Fortuna sola inuocatur . . . una accusatur, una agitur rea' etc.

non inuenitur ante imperatorum aetatem [1]; quamquam dolendum est quod testimonia quibus sententiam suam firmaret et illustraret non addidit, nam mihi quidem duo tantum quae huc spectare uiderentur innotuerunt, unum inscriptionis ab Henzeno ind. arch. 1858 n. 113 p. 201 editae (uir ... corpus uxoris mortuae):

ut numen colit anxius merentis;
parcas, oro, uiro puella parcas,
ut possit tibi plurimos per annos
cum sertis dare iusta quae dicauit,
et semper uigilet lucerna nardo,

alterum etiam aptius Orell. inscr. 4838 (= Momms. I. R. N. 166, Ritschl P. L. M. tab. XCVI, opusc. IV, 404): 'Haue Septima, sit tibi terra leuis. Quisque huic tumulo possuit ardente⟨m⟩ lucernam, illius cineres aurea terra tegat': quorum testimoniorum supplementum — nempe egent supplemento, cum a lapide sepulcrali utrumque depromptum sit — a nobili Christianorum ritu repetere possumus [2].

Sed multo magis etiam sententiae meae patrocinantur poetae ipsius de dis rebusque diuinis opiniones, quae non modo antiquas religiones dilabentes, sed etiam nouas prouenientes significare uideantur. Veteres deos despicatui eum habuisse multis exemplis intellegitur [3]. Velut fab. 30 lapicida, qui utrum pro

---

1) Certe diuersi generis sunt *λύχνοι ἱεροὶ* qui erant in templis Graecorum, cf. Herm. antiquitt. II 19, 11. 24, 18.

2) Etiam Valerius Babrius nomen (gentium duarum nomina coniuncta) hanc aetatem indicat: cf. Marquardtii antiquitates I p. 25. Sed coniectura utere nolo pro argumento.

3) Quamquam in hoc genere nimius ne sis summopere cauendum est. Nihil concludi potest ex fabulis 57 et 165, in quibus *ψεύσματα* uel *ἀπάτην* et *πανουργίην* Mercurius in mundum inuehit — nam uetustissimus est *Ἑρμῆς δόλιος*, quode errauit Keller p. 391 extr. —, neque ex fabula 48, in qua deridetur ille narratiuncula subobscena — tales enim ioci etiam in optima aetate ficti sunt —, uel ex 162 *δηχθεὶς ὑπὸ ψύλλης καὶ Ἡρακλῆς* — nam dubitari potest de uerbis ultimis et ueram sententiam perspexisse uidetur epimythista et Apostolius VII, 38 (= paroem. II p. 404, 11) *ὅτι οὐ δεῖ ἐπ' ἐλαχίστων τοῦ θείου δεῖσθαι κτλ.*

cippo sepulcrali an pro simulacro Hermam quendam uendat dubitat, deum conspicit *ἐν πύλαις ὀνειρείαις*

'σὺ δή' λέγοντα 'τἀμὰ νῦν ταλαντεύῃ·
ἢ γάρ με νεκρὸν ἢ θεὸν σὺ ποιήσεις.',

atque fab. 119 homo cui res prospere non succedunt Hermam ligneum iratus humi discutit, et ubi ex discussi capite aurum effluens uidet ridens dicit:

'Ἑρμεία,
σκαιός τίς ἐσσι καὶ φίλοισιν ἀγνώμων,
ὃς προσκυνοῦντας οὐδὲν ὠφέλεις ἡμας,
ἀγαθοῖς δὲ πολλοῖς ὑβρίσαντας ἠμείψω.
τὴν εἰς σὲ καινὴν εὐσέβειαν οὐκ ᾔδειν [1]).

Maxime autem memorabilis est fabula 2, in qua agricola uicinos propter furtum ad ius iurandum adigit (*ὅρκοι*), sed postquam praeconem audiuit praemium ei pollicentem qui sacrilegos indicaturus sit

εἶπεν 'ὡς μάτην ἥκω·
κλέπτας γὰρ ἄλλους πῶς ὁ θεὸς ἂν εἰδείη,
ὃς τοὺς ἑαυτοῦ φῶρας οὐχὶ γινώσκει,
ζητεῖ δὲ μισθοῦ μή τις οἶδεν ἀνθρώπων;' [2])

Atque sicut deos antiquos contempsit, ita etiam imaginum uenerandarum morem cum deridet fabularum 30 et 119 argumento supra exposito, tum conceptis uerbis uituperat fab. 30, 4:

---

1) Haec narratiuncula quasi parodia est fabulae 169 = H. 102, ubi agricola in arbore infecunda caesa mel inuenit: cuius aliam formam Babrianae magis etiam cognatam — ubi thesaurus inest in arbore — seruauit Russorum populus, cf. Afanassieff fabb. V, 52, Gubernatis zool. mythol. I p. 177. Ceterum et ipsa imperatorum aetate factum est ut uulgus cum res minus prospere cessissent simulacra deorum castigaret abiceret diffringeret, cf. Suet. Calig. 5, Friedl. Darstell. III p. 503. Idoneam igitur causam non habeo cur cum Benfeio Pantsch. I p. 478 et Kellero p. 345 fabellam Babrianam ex Indica quadam longe diuersa deducam.

2) Haec quidem etiam Alexandrina aetate omnium in religionibus liberrima — liberiore scilicet primis p. Chr. n. saeculis — scribi potuisse scio, sed cum eis quae sequuntur coniuncta scriptorem recentissimum indicant. Iuuat etiam cum fab. 2 componere similia argumenta ab aliis longe aliter tractata, cf. H. 55. 301. 354 all.

ὃ δὲ χειροτέχνημ᾽ ὡς θεὸν καθιδρύσων:

quibus plane similia uix inuenies nisi apud scriptores ecclesiasticos et admodum recentes. Neque religiones modo antiquas spreuit, sed mythos etiam inutiles esse profitetur fab. 15, 3 sq.:

ῥέων δ᾽ ὁ μῦθος ἦλθε μέχρις ἡρώων·
μακρὴ μὲν ἄλλως ῥῆσις οὐδ᾽ ἀναγκαίη . . .

Quid igitur mirum quod cum Terei tum Pandorae fabulam — siquidem recte supra disputaui — pro uirili parte corrupit? Quid mirum quod dei, quos in fonte suo inuenerat, quid in singulis argumentis sibi uellent non semper satis recte intellexit? Velut in fab. 20 legimus bubulcum, cum in terrae hiatum raeda decidisset, cessantem stetisse atque Herculi supplicasse,

ὃν μόνον πάντων
θεῶν ἀληθῶς προσεκύνει τε κἀτίμα.

Haec iam Photius habet p. 860 ipseque Naber p. 423 Babrii esse disertis uerbis profitetur[1]), nisi quod *μοῦνον* coniciens dilectum suum spondeum in quintum pedem inducit. Quis autem quaeso Graecus unquam uel Romanus antiquus solum Herculem pro deo coluit? Haec a poeta ficta esse apparet, qui ueram causam cur Herculem potissimum rusticus uocaret non intellexisset[2]). Quae in eo est posita, quod Hercules unus est ex deis *σωτῆρσι* (Babr. fab. 50, 3) uel *ἀλεξικάκοις* (Arist. ran. 299; Plaut. Most. 513 Lor.; Welcker Götterl. II, 791 sq.; Preller gr. Mythol. II, 184 sq.) atque in tali difficultate in qua Iouem uel Apollinem morari ridiculum erat, solus fere auxilio uocari poterat utpote deus rusticus rusticorumque (cf. Mueller, Handb. § 411, 5; O. Jahn, arch. Beitr. p. 62; Froehner, notice

1) Nimirum ut Babrium ueterem poetam esse demonstraret ex antiquo fonte Photium hausisse debebat contendere, sed suo se laqueo irretiuit.

2) Poetam Herculem e fonte suo deprompsisse cum pro uniuersa eius arte probabile est, tum confirmatur Zenobii uerbis V, 93 e Babrio non haustis (cf. p. 237 adn. 3): *εἴρηται δὲ ἀπὸ ὀνηλάτου, οὗ ὁ μὲν ὄνος εἰς πηλὸν ἐπεπτώκει· ὁ δὲ δέον βοηθεῖν ἐπεκαλεῖτο τὸν Ἡρακλέα* (ubi aut miro casu trimeter fere integer *δέον βοηθεῖν κτλ.* [dele *τὸν*] legitur aut fabula iambis olim fuit inclusa, cf. Eberh. p. 95).

de la sculpt. ant. 24 p. 58). In illum autem errorem haud scio an poeta etiam fabulae 15 argumento inductus sit, in qua Thebanus Herculem patriae suae heroem nimiis laudibus effert. Sed in huius ipsius uersum 5 simile uitium Babrius intulit, cum dicit:

τέλος δ' ὁ μὲν Θηβαῖος υἱὸν Ἀλκμήνης
μέγιστον ἀνδρῶν, σὺν δὲ καὶ θεῶν ὕμνει [1]) —

nam quis Graecus antiquus — etiamsi Thebanus est cum Atheniensi de heroum uirtute certans — Herculem deorum maximum nominabit, maiorem scilicet quam Iouem patrem?

Certe haec omnia scriptoris sunt in uera antiquitate peregrini. Sed aliis indiciis nouae aetatis ingenium plus minusue plane notatur. Sine idonea quidem causa in Ioue fabulae 68, qui uno gradu ab Olympo uadit ad ultimum mundi finem, Hartungius p. 14 Iudaeorum Iehouam agnouit [2]); nam si quid alieni ille habet multo melius ad Orphicorum *Δία Πᾶνα* prouocabimus, de quo Orph. hymn. fr. 28, 35 sq.:

πτέρυγες δὲ οἱ ἐξεφύοντο
τῆς ἐπὶ πάντα ποτᾶθ'· ἱερὴ δέ οἱ ἔπλετο νηδὺς
γαῖά τε παμμήτωρ ὀρέων τ' αἰπεινὰ κάρηνα
μέσση δὲ ζώνη βαρυηχέος οἶδμα θαλάσσης
καὶ πόντου· πυμάτη δὲ βάσις χθονὸς ἔνδοθι ῥίζαι κτλ.

---

1) A exhibet *νῦν δὲ καὶ θεὸν ὑ.*; correctione certa Minas scripsit *θεῶν*, in quo acquieuerunt Boisson. Lachm. Schneidew. Sed inepte *νῦν* cum praeterito coniungitur (*ὕμνει*). Egregie igitur Hercher *σὺν* proposuit Eberhardo probatum, quod nunc confirmatur Vaticani 9, 9 (Knoell. l. s. s. p. 685) *χαλασθείσης* ‖ *ῥάβδον μέτωπα σύν τε ῥῖνας ἐπλήγη*. Naberi *ἐν δὲ καὶ θεῶν* commemorasse satis habeo.

2) Omnia fere quae Hartungius p. 14 protulit argumenta similia miris erroribus nituntur: fabulae 10 acumen non perspexit (cf. p. 53) — dicit enim Venus: marito tuo irascor ideoque feci ut pulchra ei uidereris —; fabulae 117 sententiam supponit quae non inest — cf. Aesch. Sept. 601 et Plaut. Rud. 305 —; fab. 66, 1 *Θεῶν Προμηθεὺς ἦν τις, ἀλλὰ τῶν πρώτων* cum non intellexisset — *θ. τ. πρ.* Prometheus dicitur, quia unus est ex Titanibus ab Ioue pulsis, nam merus error uidetur Bodleiani *πρῶτον ἄνθρωπον πλάττων* scriptura — *ἀλλ' οὐ τῶν πρώτων* scripsit contra metri leges haec addens: 'und wie seltsam nimmt sich oft auch diese Ueberlieferung in dem Munde dieses Dichters aus wenn er sie wiedergiebt, z. B. Fab. 66 ...'

Grauius est quod fab. 11, 4 legimus:

τὴν (uolpem ardentem) *δ' ἐπίσκοπος δαίμων*
ἐς τὰς ἀρούρας τοῦ βλαβόντος ὡδήγει κτλ. [1]),

dubito enim an his uerbis noua illa opinio exprimatur daemones quosdam uitae nostrae 'custodes et curatores' (Plut. de fat. 9) esse perhibens: quae a philosophis potissimum Neoplatonicis (Zeller III, 1 p. 155 sqq., Friedlaender Darstell. III p. 431) exculta uolgatissima erat in ultima antiquitate, cf. praeter Zellerum et Friedlaenderum ll. s. ss. Rohdius Rom. 435 et simillima illa: *δαίμονες . . . ἀνθρώπων ἀθεμίτων ἔφοροί τε καὶ τιμωροί* Heliod. VIII, 9 p. 231, 11 Bekk. et *δαίμων τις τιμωρός* Charit. III, 4 p. 56, 5 Herch. Sed omnium maxime insignis est fabula 63, in qua heros homini pie eum colenti:

'*ἀγαθὸν μέν*' inquit '*οὐδ' ἂν εἷς τις ἡρώων*
ὦ τᾶν παράσχοι· ταῦτα τοὺς θεοὺς αἴτει·
κακῶν δὲ πάντων, ἅτε σύνεστιν ἀνθώποις,
δοτῆρες ἡμεῖς. τοιγὰρ εἰ κακῶν χρῄζεις
εὔχου· παρέξω πολλά, κἂν ἓν αἰτήσῃς.
πρὸς ταῦτα λοιπὸν αὐτὸς οἶδας οἷς θύσεις.' [2])

Haec contraria sunt religionibus ueterum qui heroes hominibus calamitate afflictis *τὸ ἀγαθὸν ἀναπέμπειν* credebant (Welcker, gr. Götterl. III p. 262 sq.). Quamquam primo oculorum obtutu Babrianis similia uidentur quae leguntur Zenob. V, 60 (paroemiogrr. I p. 145): *οὐκ εἰμὶ τούτων τῶν ἡρώων: αὕτη τέτακ-*

---

1) Nihil scit Ouidius fastt. IV, 700 sqq. de deo malum hominem puniente.

2) Longe aliter fabulator F. 80: *ὁ ἥρως . . . ἔφη· ὦ οὗτος, πέπαυσο τὴν οὐσίαν διαφθείρων· ἐὰν γὰρ πάντα ἀναλώσῃς καὶ πένης γένῃ, ἐμὲ αἰτιάσῃ*, de quibus lepide dixit Furia adnot. p. 33. Ceterum grauissimum hunc locum Hertzbergius p. 109 his uerbis 'illustrat': 'Nun ist jener Heros . . . eine Art Hauskobold, der einzig und allein die Macht hat dem Menschen Böses zu thun. Mag diese Macht noch so gross sein, so schliesst sie doch . . . die Möglichkeit einer sittlichen, ja beinahe auch einer verständigen Existenz aus' — reliqua *μυστικώτατα* omitto —, et addit p. 207: 'Ueber die Ansicht von den Heroen . . . haben wir nichts ermitteln können. Vielleicht ist auch hier eine Spur asiatischer Superstition'. Neque Keller p. 392 utile quicquam profert aut Boissonadius p. 121.

ται ἐπὶ τῶν βουλομένων εὖ ποιεῖν· οἱ γὰρ ἥρωες κακοῦν ἕτοιμοι μᾶλλον ἢ εὐεργετεῖν, ὥς φησι Μένανδρος ἐν Συνεφήβοις (fr. 447 M.): cf. Suid. s. u. οὐκ εἰμὶ κτλ. et schol. Arist. auu. 1490, ubi loci Menandrei (qui intercidit excepto titulo) explicandi causa additur: ὅτι ἀγαθὸν γάμον χειμῶνος (?) ὁ θεὸς δίδωσιν, οὐδ᾽ ἥρωσιν εἰς τοῦτο δύναμις, ἀλλ᾽ ἀποπλήκτους μὲν ποιεῖν δύνανται, τὸ δὲ ὠφελὲς οὐ κέκτηνται. Sed ubi consulueris Hesych. s. κρείττονας· τοὺς ἥρωας οὕτω λέγουσιν. δοκοῦσι δὲ κακωτικοί τινες εἶναι. διὰ τοῦτο καὶ οἱ παριόντες τὰ ἡρῷα σιγὴν ἔχουσι μή τι βλαβῶσι. καὶ οἱ θεοὶ δέ. Αἰσχύλος Αἰτναίαις [1]); Alciphr. ep. III, 58 τρέμω ἐνδακὼν τὸ χεῖλος, ὡς οἱ τὸν Σιγηλὸν ἥρω παριόντες; Arist. auu. 1490 sqq. εἰ γὰρ ἐντύχοι τις ἥρῳ ‖ τῶν βροτῶν νύκτωρ Ὀρέστῃ ‖ γυμνὸς ἦν πληγεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ ‖ πάντα τἀπιδέξια cum scholl. (= Suid. s. u. Ὀρέστης) οἱ ἥρωες δὲ δυσόργητοι καὶ χαλεποὶ τοῖς ἐμπελάζουσιν ἐγίνοντο ... διό μοι δοκοῦσι καὶ οἱ τὰ ἡρῷα παριόντες σιγὴν ἔχειν, ὥς Μυρτίλος ἐν Τιτανόπασί φησιν (fr. 156 M.) ... ἢ ὅτι οἱ ἐντυγχάνοντες νυκτὸς ἥρωσι διέστρεφον τὰς ὄψεις; Athen. XI, 461, C ... διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς ἐπιφανείας τῶν δαιμόνων ... χαλεποὺς γὰρ πλήκτας τοὺς ἥρωας νομίζουσι καὶ μᾶλλον νύκτωρ ἢ μέθ᾽ ἡμέραν: Menandri illa (Com. IV, p. 204) toto caelo a Babrianis distare intelleges, cum fluxerint ex eo quod ueteres heroem praesentem si uiderent apoplexia uel simili malo se corripi credebant. Scholium autem Aristophaneum, in quo Babrianis simillima leguntur, et ipsum recentissimae aetatis esse uniuerso eius efficitur tenore. Manet igitur Babrii, qui 'heroas cum diabolo habet eodem loco' (Naber p. 431), opinio in bona antiquitate plane singularis. Iam in memoriam reuoco Iudaeos et Christianos

1) Hinc falso Welcker gr. Götterl. III p. 285: 'Es scheint darauf — opinionem dicit supra expositam — schon Aeschylos nach dem von Hesychios u. κρείττονες angeführten Anfang eines Fragments aus den Aetnaeerinnen (7 Dind.) Rücksicht genommen zu haben'; nam καὶ οἱ θεοὶ δὲ uerba non sunt fragmenti initium, cum post ea supplendum uideatur κρείττονες λέγονται uel simile quid: neque igitur quae de heroibus nocentibus dicuntur, ad ultima haec referri possunt.

ueteres paganorum deos, quos esse non negabant, pro malignis nocentibus 'diabolicis' habuisse (Zeller III, 2, 298, Friedlaender III, 457 sq. 504)[1]): uelut apud Originem Babrii ni omnia me fallunt aequalem c. Celsum III, 38 Antinous heros Antinopoli cultus *δαίμων* est, qui homines decipit et agitat, atque V, 2 legimus: . . . *ἢ οὐ θεοὶ εἶεν ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ ὅσοι ἐπὶ γῆς τι ποιεῖν πεπιστευμένοι εἰσίν, ἀλλά τινες δαίμονες τῶν ἐν ἀνθρώποις σοφῶν . . . πολλῷ χείρους*; VII, 69 *φαύλους δὲ δαίμονας . . . λέγομεν ἡμεῖς . . . καὶ θεραπεία δαιμόνων ἐστὶν ἡ θεραπεία τῶν νομιζομένων θεῶν, πάντες γὰρ οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια*; VIII, 3 *εἴπερ ταῦτα δαιμόνων ἐστὶν ἔργα, φήσομεν ὅτι λιμοὶ καὶ ἀφορίαι σταφυλῆς καὶ ἀκροδρύων καὶ αὐχμοὶ ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἀέρος διαφθορὰ ἐπὶ λύμῃ τῶν καρπῶν, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ τῷ τῶν ζώων θανάτῳ καὶ τῷ κατὰ τῶν ἀνθρώπων λοιμῷ. πάντα ταῦτα δαίμονες αὐτουργοῦσι δήμιοι κτλ.* Certe ea aetate qua talia uolgata erant singularis illa quam apud Babrium inuenimus opinio facillime oriri poterat[2]).

Totus igitur quantus est recentissimi temporis est Babrius. Atque cum ante tertium p. Chr. n. saeculum nulli eum scriptores neque nominauerint neque imitati sint[3]), inde a tertio in-

1) Talia etiamnunc credunt Graeci: Schmidt, Volksleben p. 185 sq. al.

2) Simili fortasse ratione olim explicabantur miri uersus fab. 2, 6 sqq. a Nabero p. 419 damnati: *τῶν γὰρ θεῶν δοκοῦσι τοὺς μὲν εὐήθεις ‖ ἀγροὺς κατοικεῖν, τοὺς δ᾽ ἐσωτέρω τείχους ‖ εἶναί τ᾽ ἀληθεῖς καὶ τὰ πάντ᾽ ἐποπτεύειν*, de quibus falsus est Keller p. 391 extr., ceteri tacuerunt, ego certum iudicium proferre non audeo. Faciunt tamen ut recorder uersus Seueri Sancti Endelechii Anthol. Lat. ed. Ries. 893, 105 sqq.: 'signum quod perhibent esse crucis dei ‖ m a g n i s q u i c o l i t u r s o l u s i n u r b i b u s . .'

3) Leuia sunt quae Keller p. 401 adn. 107 disputauit de Meleagro et Antipatro. Grauius uidetur quod apud Zenobium (saec. II extr.) V, 93 in fabula Babrianae 20 simili legitur: *ὁ δὲ δ έ ο ν β ο η θ ε ῖ ν, ἐπεκαλεῖτο τὸν Ἡρακλέα*, quocum cf. Babr. 20, 3: *δ έ ο ν β ο η θ ε ῖ ν, αὐτὸς ἀργὸς εἱστήκει, τῷ δ᾽ Ἡρακλεῖ προσηύχεθ᾽ κτλ.* Sed quamquam mirum est uerba illa prius trimetri colon explentia apud paroemiographum exstare, tamen ex Babrio eum sua hausisse non credo, cum cetera nimis diuersa sint a Babrianis atque ipsa illa uerba simplicia aut ab utroque seorsim dici (ita uersus 66, 7 initium legitur etiam schol. Arist. auu. 1490) aut ex communi

eunte usque ad ultima antiquae doctrinae tempora plurimi — uelut Titianus [1]), Pseudodositheus [2]), Auianus [3]), imperator Iulia-

fonte peti potuerint (nam saepe fere ad uerbum uetus exemplar Babrium secutum esse intelleges fab. 131 collata cum Xenoph. memorab. II, 7, 13). Praeterea de tempore hinc uel ideo nihil consequitur, quod narratiuncula illa apud Zenobium addita uidetur ab interpolatore, cf. p. 205 adn. 1.

1) Auson. epist. XVI ad Probum legimus: 'Apologos Titiani ... ad nobilitatem tuam misi', et postea u. 74 sq.: 'Apologos en misit tibi (Ausonius) || ... Aesopiam trimetriam, || quam uertit exili stilo || pedestre concinnans opus || fandi Titianus artifex'. Aesopiam hanc trimetriam Babrii esse plurimi argumentis non expositis plus minusue confidenter affirmauerunt: Cannegieter Auian. p. 275, Bernhardy, röm. L. G. p. 668, Lachm. Babr. p. X (sed cf. p. IX extr.), Kerler, röm. Fabeld. p. 224, Keller p. 410 (cf. Paulyi Real-Encycl. I, 2 p. 2211), Teuffel, röm. L. G. § 27. Knochius autem p. 34 prudenter dubitauit. Sed primum fabularum collectio iambis Graecis conscripta praeter Babrianam nulla aut exstat aut commemoratur — nam aliud est quod et magistelli discipuliue aetatis recentissimae (Eberh. p. 95, 2. 3) et poetae cuiusuis temporis (Apollonid. Anth. Pal. IX, 264, Gregor. Naz. C. p. 104, anon. apud Eberh. p. 95, 1, Buechel. Rh. M. XXXIV p. 341, supra p. 233 adn. 2) unam alteramue fabulam iambis tradiderunt. Deinde fabularum Babrianarum paraphrasin Latinam confectam esse docemur Auiani cuius fabulae ad Babrium redeunt uerbis hisce p. 4, 19 sqq. Fr.: 'de his ego (fabulis Aesopeis) ad quadraginta et duas dedi quas, rudi latinitate compositas, elegis sum explicare conatus' (quae a Muellero 'de Phaedro' p. 32 falso sunt explicata). Quo accedit quod Ausonius qui Titiani paraphrasin commemorat Babrii fabulam 75 Phaedro et Romulo ignotam expressit epigrammate miro casu et ipso 75 (Schneidew. Philol. I p. 420), quamquam hauseritne ex Titiano an ex ipso Babrio dubitari potest (uix autem hausit ex Dositheo, quae Schneidewini est opinio). Quae argumenta coniuncta efficiunt, ut Titianum Babrium uertisse credam. Obiter moneo nullo iure Teuffelium § 421, 2 Ausonio 'apologos Aesopi' tribuere: nam quae ep. XVI leguntur omnia ad Titianum spectant neque aliud exstat testimonium simile.

2) Pseudodositheum dico, nam interpretamenta non esse eiusdem auctoris atque artem grammaticam cui Dosithei nomen praefixum est, ex codicum lacunis aliisque indiciis recte conclusit Boucherie l. s. s. p. 280 sqq. Nouum argumentum addo, quod in arte p. 36, 15 Keil. legitur 'bene apud Sacerdotem studetur' et p. 42, 2 'ad Sacerdotem *πρὸς Σακέρδωτα*': M. Plotius Sacerdos, ad quem haec pertinere apparet, uixit saeculo III exeunte. Ceterum de Iulio Polluce suo Boucherie mihi non persuasit.

3) Auianus haud dubie uixit post Titianum — cuius paraphrasin adhibuisse censendus est — i. e. post medium saeculum tertium. Quam-

nus [1]), Gregorius Nazianzenus [2]), Photius, Georgides, Tzetzes, Suidas —, ipse autem fabulas suas celerrime nobilitatas esse testetur prooem. II u. 9 sqq.: certe non multum ante saeculum illud eum floruisse probabile est.

Iam igitur — ut eo finem faciam unde alii profecti sunt — si scriptor Graecus *ῥωμαΐζων* huius aetatis *βασιλέα Ἀλέξανδρον* commemorat — de quo melius cogitari potest, quam de Alexandro Seuero Boissonadii? Nam cum imperator Romanus ab illius aetatis Graecis fere semper *βασιλεὺς* uocatur [3]), tum Alexander Seuerus *Ἀλέξανδρος* [4]). Filium autem eum habuisse

quam propter sermonem et artem in aetatem etiam recentiorem eum referendum esse probabile est: cf. Mueller de re metr. p. 55, qui 'ultimis imperii Romani temporibus', et Froehner p. XII, qui ipsi quinto saeculo eum assignat. Quare Theodosium illum praefationis Macrobium esse ueri non est dissimile: Mueller 'de Phaedro' p. 32. Lachmannum, qui (kl. Schrr. p. 51—56) Auianum finxit prorsus nouum, ut in saeculum II eum reuocaret, nemo iam sequitur; atque obstat etiam Titiani aetas.

1) In ep. 59 ad Dionysium missa legimus: *τὸν μῦθον ἀκήκοας* (*τὸν Βαβρίου* uerba quae in codicibus suis deesse testatur Heyler p. 441 recte eiecit Knochius p. 31, neglegentia ut uidetur seruauit Hercher-Westerm. epistologr. p. 376 in adnotat. crit. p. XLIX de loco tacens)· *γαλῆ ποτ' ἀνδρὸς εὐπρεποῦς ἐρασθεῖσα* (= Babr. 32, 1)· *τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τοῦ βιβλίου μάνθανε*: unde Babrii choliambos illo tempore peruulgatos fuisse inter doctos certe homines recte concluserunt Tyrwhittus apud Fur. p. CLXXXI adn. 36 et Knochius p. 31. Ceterum etiam ep. 8 quae leguntur *πάντως που καὶ παρὰ τῶν ἡττόνων εἶναί τι χρηστὸν, ὁ μῦς τὸν λέοντα τῷ μισθῷ σώσας ἀρκούντως δείκνυσιν* ducta uidentur e Babr. 107 (praecipue propter *μισθῷ* uocabulum, quod habet Babr. in uersu ultimo, cum C. 217 et p. 373 *ἀμοιβὴν* et *χάριν* praebeant), atque fabula de miluo equi uocem imitante quae narratur in Misopogone (= C. 393, H. 107b) ficta est ad Babrianae 73 nunc decurtatae exemplar.

2) Fabula eius quae legitur in epistulis tom. I p. 767 (= C. 336, H. 416b) *χελιδόνες καὶ κύκνοι* contaminata uidetur ex Babrii 12 et Bodl. 45, quamquam cogitari potest ex ipso fonte Babrii (Nicostrato?) eam haustam esse. In fabula iambica *γαλῆν καθίζει μῦθος κτλ.* 'de se ipso' u. 701 sqq. Toll. (Cor. p. 104), quae est Babrii 32, certa dictionis Babrianae uestigia non inueni (quare hoc testimonium recte omisit Eberhardus).

3) Herodian. I, 2, 1. 8, 4. 6. 9, 2. 3. 5. 10, 3. 11, 3. 12, 3. 6. 13, 1. 2. 4. 5. 14, 5. 7. 8. 16, 3. 5. 17, 7. 10. 12 etc. Anth. Pal. IX, 137. 368. 656 al. — Vid. Eckhel doctr. numm. VIII p. 366, Steph. Thes. II p. 166.

4) Herodian. VIII, 1, 1. 6. 8. 9. 10. 2, 3. 4 etc.

etiamsi non traditum ueri tamen est simile, cum tres habuerit uxores [1]); quamquam etiam de filio adoptato cogitari potest. Sed obstat Schneidewino Lachmanno Eberhardo ceteris iudicibus quod Pseudodositheus qui genealogiam Hygini in interpretamentorum fine (p. 65 sqq. B.) positam scripserit 'Maximo et Apro consulibus', i. e. anno p. Chr. n. 207 (cf. C. I. L. III, 2 p. 1125), in priorem operis partem duas Babrii fabulas recepit. At nimium huic testimonio tribuisse mihi uidentur. Quid enim, si poeta priusquam fabulas collectas ederet pauculas aliquas publici iuris fecit uel amicis impertiit? Aut si Pseudodositheus — qui interpretamentorum singulas partes singillatim diuersisque temporibus conscripsisse censendus est — fabulas illas loco nunc priores scripsit post genealogiam, sed in uniuerso opere disponendo ante eam collocauit? Quamquam etiamsi grammaticum illum ante annum 207 peruolgata aliqua fabularum Babrianarum editione usum esse concedimus, sententia nostra non cadit. Prior enim collectio, cuius prooemium I uidetur Brancho inscriptum, necesse est multis annis ante alteram in lucem prodierit propter imitatores, qui in prooemio II filio Alexandri dedicato commemorantur: cf. p. 153. Iam omnes quidem Bernhardyum si exceperis [2]) uiri docti ambas eidem iuueni missas esse haud cunctanter statuerunt. Sed certa cur hoc credas causa non adest — nam prooemii II uersus 16 ἐκ δευτέρου σοι τήνδε βίβλον ἀείδω dubito an uerti possit 'altera uice hunce tibi librum cano' (Boisson. Hartung) et explicari 'alteram hanc collectionem tibi dedico' —, contra ut non credas cum alia suadent, tum quod Branchus nunquam nomen est hominis atque quod Alexandri filius, qui in prooemio II tractatur tamquam discipulus admodum iuuenis, editio prior cum emitteretur pue-

1) De Alexandro marito quae tradit Lampridius 29, 2. 49, 3 digna sunt quae legantur. Ceterum una ex uxoribus (quinto imperii anno, i. e. 227) Sallustia Barbia Orbiana fuit, cf. Eckhel. doctr. numm. VII p. 284: itaque hariolari si quis uelit, Babrium (= Barbium) cum Alexandro necessitate coniunctum fuisse suspicetur.

2) Prudenter dicit Hall. Lit. Zeitung 1845 p. 864: '. . . wobei doch immer die Frage bleibt, ob beide Bücher derselben Person zugeeignet seien'.

rulus fuerit et fere infans. Quid igitur, si Pseudodositheus fabulas illas hausit ex priore collectione ad Alexandri filium non missa, quae fieri potest ut uel triginta annis ante alteram sit edita?

Verum ab alia quoque parte infirmum est Pseudodosithei testimonium. Uniuersum enim eius opus, quod ipse se composuisse dicit *ἵνα ἔχῃς ὅπου σεαυτὸν γυμνάσῃς ἀλλὰ καὶ εὐτυχῶς τέκνοις σοῖς καταλίπῃς μνημόσυνον καὶ ὑπόδειγμα φιλοπονιῶν σου*, summa licentia tractatum est a ludi magistris discipulisque temporum insequentium: id quod postquam Lachmannus ratiocinando assecutus est paene ante oculos nostros posuit Boucherie codicis Parisini fragmento 'Notices et extraits' XXIII, 2 p. 495 sq. edito, in quo non modo uerba innumerabilia integraque enuntiata sunt mutata addita omissa [1]), sed cum ipse fabularum ordo plane alius est [2]), tum Vossiani 16 Babriana omnino non legitur. Iure igitur moueri potest suspicio fabulas Babrianas duas, quae tam aperte discrepent a ceteris omnibus e fonte longe diuerso haustis [3]), additas esse saeculo tertio quartoue, quo tempore Babrium lectitatum esse supra uidimus [4]).

1) Verba consulto mutata quaeuis pagina plurima habet; causa plerumque est quod scriptor ad uerba aut Graeca aut Latina propius accedere uoluit, uelut in fab. 1 *ἔλαφος εὐμεγέθης* ceruus bonae magnitudinis V habet, ceruus immanis P rectius, *ὥρᾳ θέρους* aestiuo tempore V, *θερινοῦ χρόνου* male P (cf. fab. Babr. B. 17 *χειμῶνος ὥρᾳ* hiemis in tempore V, *χρόνῳ* iterum P p. 522 metrum laedens), *λέων λιμῷ ἐκλιπὼν* leo fame deficiens V p. 29, *λ. λιμώττων* rectius P p. 515. Enuntiata fere nouata habes p. 496. 498 (*τοῦτο γὰρ κτλ.*), addita p. 521 (*πολλάκις οὖν κτλ.*).

2) P 1 = V 1. 2 = 2 ‖ 3 = 9. 4 = 10. 5 = 11. 6 = 12 ‖ 7 = 3. 8 = 4. 9 = 5 ‖ 10 = 8 ‖ 11 = 6. 12 = 7 ‖ 13 = 13. 14 = 14. 15 = 15. 16 = 16. 17 = 18. Paginis transpositis et turbatis hoc uix explicabis. Ceterum Romulus IV, 11—19 ordinem Vossiani sequitur.

3) Aut tractatae non sunt a Babrio (4. 5. 8. 13. 14), aut ita sunt diuersae a Babrianis, ut ne a liberrimo quidem paraphrasta ex illis fingi potuerint, cf. 1. 2. 3 (mures duces ornant *χρυσέοις κέρασιν* sicut cornibus Phaedr. IV, 6, cum *κάρφη* habeat Babr. 31, 14), 7 (ipsum acumen aliud atque B. 75, 10 sqq.) 9. 10. 11. 12. 15 (plenior quam Babr. 173). Parum accurate Teuffelius § 27.

4) Certum est multo ante saeculum VIII additas eas esse, cum in

Sed Titiani quoque tempora conueniantne in coniecturam nostram uidendum est, quae quaestio et ipsa satis est intricata, cum ne de persona quidem eius constet. Duo enim Titiani fuerunt rhetores, pater et filius, cf. Apoll. Sidon. ep. I, 1: '... quem (Ciceronem) nec Iulius Titianus sub nominibus illustrium feminarum digna similitudine expressit. Propter quod illum ceteri quique Frontonianorum utpote consectaneum aemulati, cur ueternosum dicendi genus imitaretur, oratorum simiam nuncupauerunt', et Iul. Capitolinus Maximin. Iun. I, 5 (= Peter script. hist. Aug. II, 22, 20): 'Grammatico Latino usus est (Maximinus iunior) Philemone, iuris perito Modestino, oratore Titiano, filio Titiani senioris, qui prouinciarum libros pulcherrimos scripsit et qui dictus est simia temporis sui, quod cuncta esset imitatus'. De Titiano iuniore etiam accuratiora docemur ab Ausonio grat. act. p. 711 sq. Toll., 270 Bip.: 'Et rursum aliquis adiciet ... Nonne olim et apud ueteres multi eiusmodi doctores fuerunt? an tu solus praeceptor Augusti? immo ego cum multis coniunctus officio, sed cum paucissimis secretus exemplo. Nolo Constantini temporum taxare collegas: Caesares docebantur; superiora contingam. Diues Seneca, nec tamen consul ... Quintilianus consularia per Clementem ornamenta sortitus ... Quomodo Titianus magister? sed gloriosus ille municipalem scholam apud Visontionem Lugdunumque uariando, non aetate quidem sed uilitate consenuit ...': unde iam Vinetus p. 713 Toll. et Cannegieter l. s. s. p. 274 extr. collegerunt hunc Titianum a discipulo Caesare ad summos honores euectum esse, sed post necem eius 'in contemtum uenisse ob odium tyranni et ludente Fortuna a consulatu ad scholam rediisse'[1]). Iam Titianum pa-

fabula Parisini — qui Bouchierio p. 495 teste illius est aetatis — omne iam genus inueniatur corruptelarum (glossemata, uerba corrupta omissa addita transposita). Quo accedit quod haec fabula latine reddita omnibus uerbis recepta est in corpus illud perantiquo medii aeui saeculo (Merouingorum aetate ex Muelleri 'de Phaedro' p. 19 sententia) conflatum, unde ante saec. X Romulus et anonymi Nilantianus Wissenburgensisque sua hauserunt. Testimonii igitur in crisi Babriana auctoritas eo non infringitur.

1) Ausonii hunc Titianum non deprimendum esse in ipsius scriptoris aetatem — quod facit Teuffel § 401, 11 — uerbis quae antecedunt ('nolo

trem recentiores fere omnes — Knochius p. 33; Kerler p. 209; Lachm. p. X; Teuffelius § 360, 10 — fabulas uertisse putauerunt, argumentis non propositis Cannegieteri p. 275 auctoritatem secuti [1]). Quod si uerum esset certumque, tamen contra coniecturam nostram non ualeret — ut Lachmannus opinatur p. X —; Titianus enim et ipse priorem editionem adhibere potuit neque quicquam obstat quominus fere ad Alexandri usque tempora eum uixisse putemus (nam ex Sidonii uerbis ipsius Frontonis discipulum eum fuisse concludi uix potest). Sed ne Cannegieter quidem argumento usus est nisi hoc uno exili et inani p. 275: 'Ad hunc Iulium Titianum patrem reuertor, is enim est, de quo ... dicendum, quod ille fabulas Aesopias scripsit, non a se inuentas, sed ex Graecis ... conuersas Latine. In qua re Titiani huius ingenium est animaduertere, quem simiam oratorum Sidonius, simiam sui temporis Capitolinus cognominatum tradunt; quod, ut hic addit, cuncta imitaretur [2]).' At hoc nomen Frontonianorum maleuolentia fictum esse Sidonius testatur, cum magistri partes ille deserens Ciceronem sequeretur: neque igitur hinc de fabulis Graecis in Latinum sermonem conuersis — quae imitatio ne dici quidem potest — quicquam potest colligi. Maiore si quid uideo iure iam Vossius de historicis Lat. cap. II p. 173 (ed. a. 1651) apologos filio tribuit [3]), nam fabulas alienas uertere magis est praecep-

Constantini temporum taxare collegas ... superiora contingam') efficitur; atque cum inter imperatorum magistros nominetur, Titianus iunior quin sit non dubito.

1) Nam Keller, qui p. 410 contrariam Cannegietero tribuit sententiam, libro eius non euoluto confusa Baehrii disputatione (Pauly, Real-Encycl. IV p. 496) in errorem est raptus. Neque Kerlerum accuratius inspexit, qui p. 208 Cannegieteri sententiam se referre expressis uerbis dicit.

2) Deinde quod dicit p. 275 'Huic autem nomen Iulium discriminis causa ut a filio dignoscatur additum puto, quod uno tantum nomine citari solent... scriptores huius temporis' sententiae eius non modo non prodest, sed obest potius, nam in epistula et u. 81 solo Titiano nomine utitur, u. autem 102 non consulto sed metro cogente Iulium eum dicit. Iulium nomen gentile patri et filio commune fuisse consentaneum est.

3) Verba eius haec sunt: 'Alterutrius quoque, filii puto, apologi fuere Ausonio memorati'.

toris et ludi magistri, quem filium fuisse uidimus, quam scriptoris nobilis, qualis Capitolino et Sidonio testibus fuit Titianus pater; praeterea cum Ausonius patrem a filio non distinxerit et altero loco expresse filium significauerit, etiam priore filium in animo eum habuisse probabile est. Filii autem quem sub imperatoribus Alexandrum insequentibus floruisse scimus aetas cum hypothesi illa egregie congruit.

Nihil igitur est cur *Ἀλέξανδρον* prooemii II Alexandrum Seuerum esse non putemus, atque ut putemus scriptoris et origo et aetas suadet. Videtur autem Babrius, cum sicut alii multi illius aetatis Romani studiis Graecorum grammaticis et sophisticis se dedisset, filii Alexandri, qui et ipse Graecas potissimum litteras fouit (cf. Lampr. Alex. 3. 27, 5), magister fuisse [1]), nam — ut supra iam dixi — color tenorque prooemii II docentis est et fabulae in disciplina rhetorum recentiorum primarium locum tenebant. De reliqua eius uita nihil scimus [2]).

1) Memorabile est quod etiam Titianus, qui fabulas Babrianas uertit, Maximini Iunioris Caesaris magister fuit.

2) Mera somnia sunt quae Keller p. 388 disputauit de Babrio Athenis morante litterisque studente. Maiore fortasse iure Zachariae p. 24 e sermone 'auguratur' Babrium — licet in alia terra oriundus sit — longum uitae tempus Alexandriae degisse, atque Aegyptum inferiorem haud scio an indicent etiam Vat. 130 uu. 5 sq.: *πρὸ γὰρ εἴαρος λιποῦσα τὰς κάτω* (num *ἄνω*? sed cf. Herodot. I, 183 init.) *Θήβας* ‖ *ἐφάνη χελιδὼν κτλ.* Praeterea in hac regione facillime cognoscere poterat Arabes: cf. quae p. 131 exposui. Unde coniecerit quispiam Babrium post Alexandrum interfectum aut cum filio discipulo in Aegyptum relegatum esse aut relegatum in exilio eum cognouisse. Ceterum si Babrius tertio saeculo medio in Aegypto uersabatur, admodum probabile fit et choliambos apud Pseudocallisthenem Aegyptium (cf. Zacher p. 5. 102) I, 46 seruatos, qui in partibus minus corruptis omnibus artis Babrianae indicia (accent. in paenult., ultimam long., anapaestum) aperte prae se ferunt, Soterichi Oasitae esse saec. III extremo florentis (de qua Muelleri [p. XXIV: cf. Zacher p. 125] hypothesi iure adhuc dubitauerunt Bernhardy II p. 542 et Rohdius Rom. p. 185 adn. 1) et legem ultimae uersus syllabae producendae per Soterichum et dactylicos Babrii imitatores in Nonni (qui Soterichi *Βασσαρικὰ ἢ Διονυσιακὰ* haud dubie adhibuit) Nonnianorumque poetarum artem transiisse. Sed haec accuratius flagitant examen.

DISPUTATIONIS SUMMARIUM.

Prooemii loco quaestionis historia datur. Accuratius disseritur de sententiis Boissonadii p. 128, Duebneri p. 129, Schneidewini p. 130, Fixii p. 131, Schneideri p. 132, Bergkii p. 133, Lachmanni p. 136, Hertzbergi p. 137, Heckeri Polylae Kelleri p. 145, Gutschmidii p. 152, Maennelii p. 154, Buchholzii Zachariaei p. 157, Naberi p. 158.

Deinde p. 164—192 Romanum Babrium fuisse demonstratur. Ars uersuum pangendorum Babriana a Romanorum disciplina metrica est deprompta: paenultima accentu elata (p. 164), arsium soluendarum modus (p. 166), anapaesti usus et dactyli tribrachique frequentia (p. 172). — Sermonis Latini uestigia quaedam indagantur p. 177 sqq. — Poeta fabulam Italicam narrauit (p. 183) atque Romanorum instituta quaedam denotauit, uelut testamentum per mancipationem factum (p. 185), sepulcra imaginibus mythicis exornata (p. 187), uenationes amphitheatrales (p. 188). — Babrius nomen gentile est Romanorum (p. 190) a barba uoce oriundum (p. 191). Valerium Babrium poetae nomen fuisse dubitanter conicitur p. 192.

Ad ipsam aetatem definiendam transitur. Altero potissimum et tertio p. Chr. n. saeculo Graeca lingua Romani sunt usi (p. 192 extr.). — Anapaesti et arses frequenter solutae non inueniuntur ante saec. p. Chr. n. I exiens: p. 193. Spondeus in quintum pedem admissus atque lex ultimae uersus syllabae producendae tempus etiam recentius indicant: p. 193 sqq. — Sermo Graecus Babrii nouicius: p. 196. Uniuersum dicendi genus ipsaque narrandi ars ad sophistarum recentiorum studia referenda uidentur: p. 200. — Poeta aliter atque uetustiores locum quo res quae narrantur gestae essent nunquam commemorauit: p. 202. Fabellarum mythorumque formae nouatae dissolutae corruptae: p. 203—225. Fabulae nouellae et quae rhetorum et sophistarum recentiorum disciplinam prodant (p. 226), fortasse e Nicostrati decamythia repetitae (p. 228). Mores et instituta a poeta expressa (p. 230) atque de dis rebusque diuinis quae iactauit eiusdem sunt aeui (p. 231—237).

Concluditur disputatio. Floruerit poeta tertio fere p. Chr. n. saeculo ineunte (p. 239), ante quod tempus nemo eum nouit (p. 237). Alterius prooemii *βασιλεὺς Ἀλέξανδρος* Seuerus Alexander uidetur esse: p. 239 sq. Pseudodosithei (p. 240) et Titiani (p. 242) testimonia uix obstant. Babrius filii imperatorii magister: p. 244.

Coniectanea his quaestionibus subiuncta alio tempore in lucem emitti placuit.

INDEX.

I.

II.

---

(2)

DE

M. AEMILII SCAURI CAUSA REPETUNDARUM

ET DE

CICERONIS PRO SCAURO ORATIONE

SCRIPSIT

HERMANNUS GAUMITZ

I.

DE M. AEMILII SCAURI CAUSA REPETUNDARUM (a. 700/54).

L. Domitio Ahenobarbo Appio Claudio Pulchro consulibus [1]), h. e. anno 700/54, M. Aemilius Scaurus [2]) candidatus consularis, qui ex praetura Sardiniam Corsicamque insulas [3]) administrauerat ibique neque satis abstinenter se gesserat et ualde arroganter [4]), a P. Valerio Triario et tribus subscriptoribus [5]) repetundarum postulatus est. Quam accusationem cum Sardi, qui de prouincia male gesta querimoniam habuerunt [6]), instituerent, tum M. Valerius Messalla, Cn. Domitius Caluinus, C. Memmius Gemellus, qui in eundem annum consulatum petebant [7]), eo consilio amplexi sunt, ut Scaurum a consulatus petitione submouerent [8]).

De die autem, quo Scauri nomen delatum sit, uiri docti inter se dissentiunt. Nunc quidem apud Asconium ex optimis codicibus SM habes 16, 18: (*Cato*) *erat absolutus a. d. IIII. Nonas Quint.* (= 4. Juli); et paulo post 17, 2: *ut in Actis scriptum est, pridie Nonas Quintil.* (= 6. Juli) *post diem tertium quam ⟨C.⟩ Cato erat absolutus* (sc. Scaurus postulatus est). Antea autem legebatur (de coniectura; nam in libris est *pridie,* in edit. princ. *pri.*) 17, 2: *postridie Nonas Quintil.* (= 8. Juli) et 16, 18 cum deteriore libro P: *a. d. III. Nonas*

1) Asconius ex rec. Kiesslingii et Schoellii. Berol. 1875, p. 16, 4. 2) Cic. pro Scauro §. 24. 3) Asc. 17, 5. Marquardt, Staatsverw. I, Leipz. 1873, p. 97. Anno demum 727/27 diuisae sunt in duas prouincias. Cass. Dio 53, 12. 4) Asc. 16, 13. 5) Asc. 16, 20. 17, 4. 6) Cic. pro Scauro §. 39. 7) Cic. ad Att. 4, 17, 5 (= 4, 16, 8). Numeri epistularum sunt editionis Baiteri et Kayseri. 8) Cic. pro Scauro §. 30.

Quint. (= 5. Juli). Quod etiam in epistula ad Atticum 4, 15, 4 legitur: *a. d. III. Nonas Quintilis Suffenas et Cato absoluti*, uix alicuius momenti est, cum et numerorum fides in epistulis pessima sit et Fabricius eodem loco *a. d. IV.* legerit, ut ex eius historia Ciceroniana patet[1]).

Primus autem Rau[2]) monuit Asconium dicere *post diem tertium quam Cato erat absolutus*: postridie uero Nonas Quint. (= 8. Juli) ex Romanorum computandi ratione non tertium esse diem, sed quartum post a. d. III. Non. Quint. (= 5. Juli). Ex Raui igitur sententia nobis probata Cato a. d. IV. Nonas Quint. (= 4. Juli) absolutus et tertio die post, pridie Non. Quint. (= 6. Juli), Scaurus postulatus est. Sed huius sententiae aduersarius Rinkes[3]) exstitit, qui *post diem tertium* dici *die quarto* contendit eiusque rei exemplum Liuium 7, 18 affert. Qui locus minime aptus est, et quod de annis ibi agitur, et quod alius fontis alia ibidem temporum ratio est[4]). In annis enim computandis Asconius aliam rationem sequitur, ut cum alii uiri docti uiderunt, tum John, qui in libello *Die Entstehungsgesch. der Catilinar. Verschw.* inscripto (= VIII. Supplbd. d. Fleckeisensch. Jahrb.) p. 785 haec dicit: *weil Asconius bei dergleichen Zählungen ganz in der modernen Weise den terminus a quo nicht mit einrechnet.* Hoc, ut ex Asc. 50, 9. 57, 8. 68, 8. 71, 22. 72, 6 apparet, de annis quidem recte dictum est, minus recte de diebus, ut statim uidebimus.

Itaque quaestio iam est, quid illud Asconii *post diem tertium* sibi uelit, utrum ualeat *quarto die post* an *tertio die post*. Etsi autem per se utrumque significare potest, tamen sensu *tertio die post* accipiendum esse ut ex analogia locutionis *ante diem tertium (= tertio die ante)* ueri simile est, ita exemplis cum Ciceronis, tum Asconii probatur. Cicero enim pro Mil. 16, 44 dicit: *Vos ex M. Fauonio audistis Clodium sibi dixisse . . . periturum Milonem triduo. Post diem tertium gesta res est, quam dixerat.* Cf. Ascon. 47, 28: *Nominauerat quoque eum*

1) Cic. ed. Orelli VI, p. 76. 2) Rau, uariae lectiones ad Cic. orationes. L.-B. 1834, p 98. 3) S. H. Rinkes, Mnemos. X, p. 212. 4) Cf. Weissenbornii adnott.

(sc. Catonem) *Cicero praesentem et testatus erat audisse eum a M. Fauonio ante diem tertium, quam facta caedes erat, Clodium dixisse periturum esse eo triduo Milonem . . .* Cic. Phil. 2, 89: *Itaque cum ceteri consulares irent, redirent, in sententia mansi: neque te illo die, neque postero uidi . . Post diem tertium ueni in aedem Telluris.* Et apud Asconium *post diem* . . . ter legitur: 17, 30. 30, 12. 31, 19; quo postremo loco spatii definiendi facultas nobis datur. Agitur enim de illo die, quo Pompeius, consul sine collega creatus, consulatum iniit. Sed ante Kal. Mart. anni 702/52 propter mensem intercalatum hos fuisse fastos teneamus necesse est:

d. 23. mens. interc.	= VI.	ante Kal. Mart.
„ 24. „ „	= V.	ante Kal. Mart.
„ 25. „ „	= IV.	ante Kal. Mart.
„ 26. „ „	= III.	ante Kal. Mart.
„ 27.[1] „ „	= prid.	ante Kal. Mart.
„ 1. „ Mart.	= Kal. Mart.	

Et Asconius quidem 31, 18 haec habet: *V. Kal. Mart. mense intercalari consul creatus est* (sc. Pompeius) *statimque consulatum iniit. Deinde post diem tertium de legibus nouis ferendis rettulit: duas ex S. C. promulgauit, alteram de ui, qua nominatim caedem in Appia uia factam et incendium curiae et domum M. Lepidi interregis oppugnatam comprehendit, alteram de ambitu: poena grauiore et forma iudiciorum breuiore . .* idemque postea 39, 4: *in quibus* (sc. Actis) *cognoui, pridie Kal. Mart. S. C. esse factum, P. Clodi caedem et incendium curiae et oppugnationem aedium M. Lepidi contra rem p. factam; ultra relatum in Actis illo die nihil; postero die, id est Kal. Mart., ⟨T.⟩ Munatium in oratione exposuisse populo quae pridie acta erant in senatu . . .* Ex quibus uerbis uides has deinceps res accidisse: die 24. mens. interc. = V. Kal. Mart. Pompeius consul sine collega creatur; post diem tertium, i. e. die 26. mens. interc. = III. Kal. Mart. refert in senatu de legibus nouis ferendis; die 27. mens. int. = prid. Kal. Mart.

1) Ratio eadem est, si mensi intercalari duodetriginta dies fuisse putas.

nouae leges ex S. C. promulgantur [1]). Hoc igitur loco Asconius dies ex Romanorum consuetudine numerat; itaque facere non possum quin in commentario Scaurianae orationis meliorum codicum auctoritatem secutus Rauioque assensus Catonem et Suffenatem esse absolutos die 4., Scaurum accusatum die 6. mensis Iulii [2]) statuam.

Accusauit Scaurum P. Valerius Triarius, quem Asconius (16, 20) adulescentem paratum ad dicendum et notae industriae fuisse dicit; subscripserunt ei L. Marius L. f., ⟨M.⟩ et Q. Pacuuii fratres [3]), de quibus nihil praeterea traditum est [4]).

Quoniam Scaurus, ex quo reus factus erat, candidatum consularem se profiteri non potuit, A. W. Zumptio [5]) assentior, qui eum antea id fecisse dicit, quam accusatus sit. Et cum huius uiri docti sententia optime concinunt uerba Asconii 16, 18: *Ipse cum ad consulatus petitionem a. d. III. Kal. Quint.* [6]) *Romam uenisset . . . postulatus est.* Scaurus igitur e prouincia reuersus, cum statim candidatum consulatus se esset professus, quamquam paulo post accusatus est, tamen a petendo honore non destitit, quia praeter ambitus reos nemo reus lege prohiberi potuit quominus petere pergeret. — Triarius et subscriptores inquisitionis in Sardiniam Corsicamque insulas dies tricenos acceperant, neque uero ad inquirendum profecti sunt; considerabant enim secum Scaurum comitiis consularibus in-

---

1) Errat uir doctissimus L. Lange, Röm. Alt. III², Berl. 1876, p. 369: *Am zweiten Tage nach dem Antritte des Consulats legte er dem Senat die Entwürfe einer lex de ui und einer lex de ambitu vor, am vierten* (dicendum erat: am dritten) *Tage, dem letzten des Schaltmonats wurden die zustimmenden Senatsbeschlüsse gefasst.* 2) Ergo corrigendi uidentur esse ei loci, qui deprauatis Asconii lectionibus nituntur: Drumann, Gesch. Roms. Königsb. 1834. I, p. 31. VI, p. 36. Lange, Röm. Alt. III², p. 350. Pauly, Encycl. I², Stuttg. 1864, p. 373. A. W. Zumpt, Röm. Crim.-Proc. Leipz. 1871. p. 541. 3) Asc. 17, 4. Cf. A. W. Zumpt, Röm. Crim.-Proc. p. 68. 4) Quae Drumannus (Gesch. Roms VI, p. 36, n. 12) ex Cic. ad famil. 2, 17, 4 et 5 (non 2, 17, 1) coniectat probari nequeunt. 5) A. W. Zumpt, Röm. Crim.-Proc. p. 163. 6) = 28. Juni, cf. Lange, Röm. Alt. III², p. 347. Errat Drumannus (Gesch. Roms I, p. 30) fastos Iulianos secutus: *Am 29. Juni 54 kam er als Candidat nach Rom.*

terea consulem posse designari timebantque, ne nouum magistratum iniret ac rursus ante alias prouincias spoliaret quam praeturae male administratae redderet rationem (Asc. 17, 5).

Etsi de historia comitiorum anni 700/54 [1]) in Ciceronis epistulis [2]) eiusdemque in oratione Scauriana multa traduntur atque non pauca de Scauri causa praeterea nota sunt: tamen singulorum eius iudicii dierum ratio difficillima est. Nam praeter illud spatium triginta dierum de tribus tantum rebus, quae ad hanc quaestionem diiudicandam alicuius momenti sunt, constat: primum in diem V. Kal. Sext. (= 28. Juli) comitia tribunicia constituta erant [3]) et consularia comitia paulo post futura erant [4]); deinde Cicero ad Q. fr. 2, 15 (= 2, 16), quae epistula, ut ex §. 3 exeunte apparet, mense Sextili scripta est, dicit §. 3 comitia consularia in mensem Septembrem reiecta esse; summus denique iudicii Scauri dies fuit a. d. IIII. Non. Sept. (= 2. Sept.: Asc. 16, 5). — Quodsi Triarius triginta illis diebus ad inquirendum usus esset, actiones causae Scaurianae non prius incipere potuissent, quam post a. d. VIII. Id. Sext. (= 6. Aug.); sed interea Scaurus, quoniam comitia in exeuntem mensem Quintilem indicta erant, consul designari potuit. Itaque Triarius, ne frustra inquisitionem remisisse uideretur, id uidetur egisse, ut ante comitia primum indicta actionem institueret, qua Scaurum opprimeret. Id tamen ei quamuis contendenti laborantique non contigit, nam a. d. VI. Kal. Sext. (= 27. Juli), quo die consularia comitia nondum reiecta erant, Cicero indicat Scauri causam nondum actam esse et fieri posse, ut consul designatus etiam ambitus reus euadat; scribit enim ad Atticum 4, 15, 9: *fortasse accedent etiam consules designati,*

1) Cf. edit. Peyronis, Stuttg. 1824. p. 137 = edit. Beieri, Lips. 1825. p. 286. Lange, Röm. Alt. III², p. 343. 2) Quae tamen mira quadam confusione, ex transpositione foliorum archetypi orta, in codicibus leguntur; cf. Mommsen in Zeitschrft. f. Altw. Cassel 1845. p. 98 et 780. 3) Cic. ad Att. 4, 15, 8, quae epistula n o n IV. Kal. Sext. = 29. Juli (edit. Bait.-Kays.), sed VI. Kal. Sext. = 27. Juli conscripta est, cf. §. 8: *haec ego pridie scribebam, quam comitia* (sc. tribunicia) *fore putabantur, sed ad te quinto Kal. Sext. si facta erunt, . . tota comitia perscribam.* 4) Ibid. §. 9: *fortasse accedent etiam consules designati.*

in quibus si Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Quod autem Cicero dicit *fortasse,* id nihil aliud significat nisi fieri potuisse, ut ipse etiam consulum designatorum ambitus scilicet reorum causam defendat. Nam ambitus rei omnes, qui tum consulatum petebant, haud dubie futuri erant.

Reiecta autem sunt comitia consularia sine dubio paulo ante illum diem, in quem indicta erant. Causa reiciendi fuit, quod ambitus adeo ardebat [1]), ut nunquam par fuisse diceretur, et faenus ex triente Idibus Quint. (= 15. Juli) factum erat bessibus [2]). Facta deinde coitione C. Memmius Gemellus et Cn. Domitius Caluinus, candidati consulares, cum Appio Claudio Pulchro et L. Domitio Ahenobarbo consulibus pactionem turpissimam inierant: consules enim se illos in petendo consulatu esse adiuturos polliciti erant; candidati pecunia data promiserant sese, ipsi si essent consules facti, legem curiatam de imperio Appio Claudio et L. Domitio, quae lata non esset, latam testaturos esse [3]). Quam pactionem Cicero iam a. d. VI. Kal. Sext. (= 27. Juli) compererat [4]). Quae cum ita sint, si comitia eis ipsis diebus dilata esse putamus, uix in errore uersemur. Mense autem Sextili de ambitu in senatu atrocissime multos dies agebatur, cf. ad Q. fr. 2, 15, 2 (= 2, 16, 2).

Iam altera quaestio eaque difficilior est, qui factum sit, ut summus Scauri iudicii dies a. d. IIII. Non. Sept. esset. Neque enim ab initio hunc diem constitutum esse crediderim, cum tanto spatio interposito Triarius, cur inquisitionem remitteret, non fuerit habiturus. Et quoniam Scauri causa artissime cum re publica cohaerebat [5]) magisque comitiorum quam iudicii causa uidebatur comparata esse [6]): omnia optime intellegentur, si comitiis in mensem Septembrem h. e. post ludos Romanos 4. — 19. Sept.) reiectis Scauri quoque iudicium esse prolatum,

---

1) Cic. ad Att. 4, 15, 7. 2) h. e. Der Zinsfuss stieg von $^1/_3$ % auf $^2/_3$ % monatlich, oder von 4 % auf 8 % jährlich; Cic. ad Q. fr. 2, 14, 4 (= 2, 15^b, 4). 2, 15, 2 (= 2, 16, 2). 3) Cic. ad Att. 4, 17, 2 (= 4, 18, 2) ad Q. fr. 3, 1, 16. Lange, Röm. Alt. III[2], p. 345. 4) Cic. ad Att. 4, 15, 7: *cum eo* (Memmio) *Domitium consules iunxerunt, qua pactione, epistulae committere non audeo.* 5) Asc. 17, 8. 6) Cic. pro Scauro §. 30.

sed eius diem ante comitiorum dilatorum diem esse indictum statuemus; id quod ne Triario quidem ingratum esse potuit.

Duas eius causae fuisse actiones ponamus necesse est cum propter legem Iuliam repetundarum a. 695/59 latam [1]), tum propter uerba ipsius Ciceronis haec (pro Scauro §. 29): *tu uero comperendinasti uno teste producto* [2]), et paulo post §. 30: *sed omnis ista celeritas ac festinatio, quod inquisitionem, quod priorem actionem totam sustulisti, illud patefecit* . . . Constat igitur Triarium uno tantum teste producto priorem actionem quam celerrime absoluisse et effecisse, ut reus comperendinaretur; immoderatius enim quam uerius Cicero dicit: *totam sustulisti.* Sed nec quo die prior actio fuerit, nec quot posterior occupauerit dies erui potest. Quae uero A. W. Zumptius (Röm. Crim.-Proc. Leipz. 1871. p. 163) dicit . . . *damals* (im Monat Juli) *wurde die Candidatenliste aufgestellt. Dagegen die Anklage geschah nach dieser Zeit* [3]). *Der entscheidende Termin . . war . . a. d. IIII. Non. Sept.: die Ankläger hatten mit ihren Beweisen nicht die gestattete Frist von 30 Tagen gewartet. Nehmen wir an, sie hätten nur die Hälfte derselben benutzt, so gewannen sie Zeit, um den Process in etwa vierzehn Tagen vor dem Eintritt der grossen römischen Spiele zu beenden. Hätten sie die volle Frist gewartet, so wäre es ihnen ergangen, wie Verres es in seinem Processe wünschte* — haec me non posse intellegere ingenue fateor.

Scaurus repetundarum postulatus in summo periculo uersabatur, cum huius eum criminis teneri manifestum esset. Quod neque Asconius neque Cicero nos celat. Ille enim (Asc. 16, 12): *Ex praetura* inquit *prouinciam Sardiniam obtinuit, in qua neque satis abstinenter se gessisse existimatus est et ualde arroganter,* pergitque excusandi, opinor, causa: *quod genus*

1) C. T. Zumpt, de legibus iudiciisque repetundarum = Abh. d. Berl. Ak. d. Wiss. 1845. p. 60. 2) Cod.: TUOCOP•RENDINASTIUMTESTEPRODUCTO, ubi probo lectionem Halmii = Sitzber. d. Münch. Ak. d. Wiss. 1862. II, p. 27. 3) Scimus Scaurum ineunte mense Quintili (6. Juli: cf. supra p. 254) accusatum esse, id quod Zumptium p. 163 fugere uidetur, sed confer eiusdem libri p. 542.

morum in eo paternum uidebatur. Haec postrema uerba in patrem Scauri[1]) spectant, quem potentiae, honoris, diuitiarum pariter cupidum fuisse pecuniasque a Iugurtha accepisse et Sallustius[2]) et alii rerum scriptores[3]) narrant. — Atque Cicero quamquam reum prouinciales non spoliasse iudicibus oratione[4]) persuadere studet, tamen et eo, quod de criminibus singulis pauca uniuerse, accurate multa de aliis rebus dicit[5]), criminibus reum purgari uix posse docet, et in eius anni epistulis facere nequit quin Scaurum fecisse uideri concedat. Scribit enim, ut supra iam uidimus, ad Atticum (4, 15, 9): *in quibus* (sc. consulibus designatis) *si Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit,* idemque ad eundem (4, 16, 6 = 4, 17, 2): *Scaurum Triarius reum fecit; si quaeris, nulla est magno opere commota συμπάθεια, sed tamen habet aedilitas eius memoriam non ingratam et est pondus apud rusticos in patris memoria.* Quin etiam certis argumentis potest ostendi Scaurum maximas in prouincia pecunias per uim cepisse; hoc enim nisi putatur fecisse, quomodo eas opes, quibus ad emendum consulatum[6]) utebatur, sibi pepererit, explicari uix potest. A patre quidem, qui erat pecuniae cupidissimus, diuitias eum hereditate accepisse per se ueri simile est; idem cum Sullae esset priuignus quamuis ipse in eius proscriptionibus abstinentem se praebuisset[7]), tamen Caecilia Metella matre, Sullae coniuge, mortua iterum

1) Cuius uitam descripserunt Drumannus, Gesch. Roms. I, p. 25. H. Peter, ueterum hist. Rom. relliquiae. Lips. 1870. p. CCLIII. 2) Sall. bell. Iug. 15. 29. 32. 40. 3) Val. Max. 3, 7, 8. Plin. N. H. 36, 15 (24), 116. cf. Lange, Röm. Alt. III², p. 57. 61. 4) Imprimis (Cic. pro Scauro) §. 18 et in parte deperdita, quam ex §. 22 conicimus post §. 45 fuisse. 5) Cf. propositionem §. 22. 6) Empturum eum fuisse consulatum docetur locis his: Cic. ad Q. fr. 2, 14, 4 (= 2, 15ᵇ, 4): *ambitus redit immanis. Numquam fuit par.* Ibid. 2, 15, 2 (= 2, 16, 2): *de ambitu cum atrocissime ageretur in senatu multos dies, quod ita erant progressi candidati consulares, ut non esset ferendum, in senatu non fui.* Id. ad Att. 5, 15, 7: *ardet ambitus. ... ἐξοχὴ in nullo* (sc. candidato) *est, pecunia omnium dignitatem exaequat.* Ibid. 4, 17, 4 (= 4, 16, 7): *Scaurus . . absolutus . . populo tributim domi suae satisfecerat; sed tamen etsi uberior liberalitas huius, gratior uidebatur esse eorum, qui occupauerant.* Cf. ad Att. 4, 17, 5 (= 4, 16, 8) et 4, 18, 3 (= 4, 16, 11). 7) Asc. 16, 8 et 9.

heres factus magnas pecunias nanctus est. Sed ipse cum a. 690/64 quaestor Pompei[1]) et ex anno 691/63 usque ad ineuntem annum 693/61 [2]) quaestor pro praetore in Syria uersaretur, rem suam familiarem omni ratione augere studuit, id quod Iosephus in uerbosa illarum rerum explanatione cum aliis locis tum hisce commemorat (Ant. 14, 2, 3): *ὑπισχνουμένων δὲ Ἀριστοβούλου μὲν τετρακόσια*[3]) *δώσειν τάλαντα, τοῦ*

---

1) Ioseph. ant. 14, 2, 3. bell. Iud. 1, 6, 2. 3. Lange, Röm. Alt. III², p. 262. Mommsen, Röm. Gesch. III⁶, Berl. 1875. p. 144. Idem Münzw. p. 627. Hausrath, Neutestam. Zeitgesch. Heidelb. 1873. I, p. 180. Schürer, Neutestam. Zeitgesch. Leipz. 1874. p. 146. 2) Errat ualde Drumannus de reditus tempore, cum dicit (Gesch. Roms. I, p. 29): *Er blieb bis a. 59, wo ihm L. Marcius Philippus folgte,* et alio loco (III, p. 46. cf. II, p. 405): *a. 59 wurde Scaurus durch den Propraetor L. Marcius Philippus, a. 58 dieser durch den Propraetor Cn. Lentulus Marcellinus, den Vorgänger des Gabinius, des ersten Proconsuls von Syrien, ersetzt.* Vehementius errat Iosephus, bell. Iud. 1, 8, 2: *Γαβίνιος εἰς Συρίαν πεμφθεὶς Σκαύρου διάδοχος.* Solus Appianus a ueritate non deflexit; dicit enim (Syriaca 51 = p. 420 ed. Mendelssohn): *Συρίας . . ὁ Πομπήιος Σκαῦρον . . ἔταξεν ἡγεῖσθαι καὶ ἡ βουλὴ Φίλιππον τὸν Μάρκιον καὶ Μαρκελλῖνον Λέντλον ἐπὶ τῷ Φιλίππῳ ἄμφω στρατηγοὺς κατ᾽ ἀξίωσιν. ἀλλὰ τῶνδε μὲν ἑκατέρῳ διετὴς ἐτρίφθη χρόνος, τοὺς γείτονας ἐνοχλοῦντας Ἄραβας ἀμυνομένῳ. καὶ τοῦδε χάριν εἰς τὸ ἔπειτα ἐγένοντο Συρίας στρατηγοὶ τῶν τὰ ἐπώνυμα ἀρξάντων ἐν ἄστει, ἵνα ἔχοιεν ἐξουσίαν καταλόγου τε στρατιᾶς καὶ πολέμου οἷα ὕπατοι. καὶ πρῶτος ἐκ τῶνδε ἐπέμφθη Γαβίνιος μετὰ στρατιᾶς.* Gabinius autem, cum a. 696/58 consulatum gereret et duorum uel trium mensium iter in Syriam haberet — cf. O. E. Schmidt, de epistulis et a Cassio et ad Cassium datis. Lips. 1877. p. 9 —, uere demum anni 697/57 Syriam administrandam suscipere potuit. Quoniam uero, qui ante eum hac prouincia functi sunt, binos uterque annos in Syria mansit, inde sequitur Cn. Lentulum Marcellinum per annos 695/59 et 696/58, L. Marcium Philippum per annos 693/61 et 694/60 Syriae praefuisse. Ergo Scaurus a. 691/63 et 692/62 Syriam gubernauit, ita quidem, ut usque ad ineuntem uel medium annum 693/61 in prouincia maneret, quoad successor aduenit. Cf. Marquardt, Röm. Staatsverw. I, Leipz. 1873. p. 234 et 257. 3) Cf. Ios. ant. 14, 3, 2 et bell. Iud. 1, 6, 3, ubi ex his locis *τριακόσια* mutandum est in *τετρακόσια.* — Aliud mendum inest in Iosephi ant. 14, 3, 1, ubi uerba: *εἰς Δαμασκὸν ἀφικομένου καὶ* et propter 14, 3, 2 ac 3 et quod narratio non est conueniens rerum ordini pro glossemate, quod ex bell. Iud. 1, 6, 4 irrepsit, habenda esse iudico. Confuse enim Iosephus Pompeium bis Damascum aduenientem facit. Quod hic monuisse satis est.

δὲ Ὑρκανοῦ τούτων οὐκ ἐλάττονα παρέξειν, προςδέχεται (sc. *Σκαῦρος*) *τὴν Ἀριστοβούλου ὑπόσχεσιν*, et (bell. Iud. 1, 8, 1): *ὃν* (sc. *Ἀντιπάτρον*) *καὶ καθίησι Σκαῦρος ὄντα συνήθη πρὸς Ἀρέταν, ὅπως ἐπὶ χρήμασι διαλύσαιτο τὸν πόλεμον. πείθεται δ' ὁ Ἄραψ τριακόσια δοῦναι τάλαντα κἀπὶ τούτοις Σκαῦρος ἐξῆγε τῆς Ἀραβίας τὴν δύναμιν.* Sed a. 696/58 **aedilis** curulis factus Scaurus tam splendidos magnificosque ludos edidit [1]) imprimisque theatri [2]) sui in tempus exstructi et magnitudine et magnificentia [3]) atque bestiarum [4]), quas populo spectandas praebuit, raritate omnes, qui antea aedilitatem gesserant, adeo superauit, ut alii quidem scriptores eius diuitias non satis possint admirari, Asconius (16, 11) uero non solum opes suas eum absumpsisse, sed magnum aes alienum contraxisse memoriae tradat. Quid igitur? Unde Scaurus, cum post aedilitatem pecunias recentes colligendi facultatem nullam habuisset nisi in Sardinia administranda [5]); cum domum illam magnificentissimam, quae erat in Palatio [6]), a. 700/54 possideret — nam exeunte demum a. 701/53 Clodius eam emit [7]) —:

1) Annus ex Cic. pro Sest. 54, 116 concluditur, ex quo loco Scaurus eodem anno aedilis fuit, quo Clodius tribunatum gessit. — De ludorum opulentia cf. schol. Bob. ad hunc locum (= p. 304 Or.); Asc. 16, 10. Cic. ad Att. 4, 16, 6 (= 4, 17, 2). 2) Theatrum Scauri describit Plinius N. H. 36, 15, 113 sqq. Cf. Marquardt, Röm. Staatsverw. III. Leipz. 1878. p. 512. Friedlaender, Sittengesch. Roms. III. Leipz. 1871. p. 60. 129. 3) *Ingenti enim numero columnarum et statuarum ornatum erat et cauea cepit octingenta milia hominum.* Plin. l. l. 4) Plin. N. H. 8, 17, 64. 8, 26, 96. 9, 5, 11. Friedlaender, Sittengesch. Roms. II^3, Leipz. 1874. p. 366—368. 529. Plura inuenies apud Drumannum, Gesch. Roms. I, p. 29. 5) Quam prouinciam obtinuit praetura a. 698/56 gesta: Asc. 16, 12. M. Hölzl, fasti praetorii. Lips. 1876. p. 22 et 61. 6) Cicero pro Scauro 45^1. Asc. 23, 23. Cic. de offic. 1, §. 138. Plin. N. H. 36, 2, 5. Quintil. 5, 13, 40. Friedlaender, Sittengesch. Roms. III. Leipz. 1871. p. 62, 4. Sed Mazois (*Der Palast des Scaurus,* deutsch von Wüstemann: Gotha 1820) iniuria Scauri nomen in titulo posuit; neque enim Scauri, sed cuiuslibet Romani diuitis domus describitur. Ad Scaurum pertinent tantum p. X. XII. 17. 53. 55. 7) Asc. 28, 23: *erat domus Clodi ante paucos menses empta de M. Scauro in Palatio.* De ingenti pretio, quo Clodius eam emisse narratur (Plin. N. H. 36, 15, 103), iure dubitauerunt Drumannus, Gesch. Roms. II, p. 367, et Friedlaender, Sittengesch. Roms. III, p. 61, 6.

unde ingentem ambitus pecuniam sumpsit, nisi per uim cepit a Sardis atque abstulit?

Sed praeter pecunias uidetur etiam nimium frumentum Sardis imperasse. Quod crimen grauissimum fuisse saepius indicatur [1]). Quo factum est, ut ne ipse quidem reus integritate sua innocentiaque confideret, sed summam fiduciam in patris memoria [2]) et in ludorum suorum beneficio [3]) et in propinqua cum Sulla [4]) et Pompeio [5]) affinitate poneret sibique, id quod ad id tempus raro acciderat, sex patronos ascisceret [6]). — Sed num re uera Scaurus, ut accusator probare studuit, Bostari uenenum dederit uxoremque Arinis coegerit, ut mortem sibi conscisceret, propterea diiudicari nequit, quod de eis rebus solius Ciceronis patroni uerba habemus; repetundarum uero crimine sine dubio tenebatur.

At quamuis hae res ita se haberent et M. Cato ipse praetor iudicium exerceret [7]), tamen Scaurus absolutus est. Quod ut fieret multae res adiuuerunt. A grauissima ut incipiam, sex patroni et ei quidem eloquentia clarissimi eum defenderunt; Hortensius enim et Cicero [8]) inter eos fuere. Tum ex more illius aetatis nouem consulares, partim quia aberant per tabulas eum laudauerunt. Quorum nomina apud Asconium (24, 24) inuenies [9]); iure autem — ut hoc addam — D. Wilsdorfius in *fastis Hispaniarum prouinciarum* (= Leipziger Studien I, Leipz. 1878. p. 126) contra A. W. Zumptium (*Studia Romana*. Berol. 1859. p. 77) ostendit Q. Caecilium Metellum Nepotem (cos. a. 697/57) medio a. 700/54 uixisse et Scaurum laudasse. Laudauit praeterea unus [10]) adulescens L. Cornelius Faustus Sulla, frater Scauri ex eadem matre natus. Is Asconio auc-

1) Cic. pro Scauro §. 18. 21. 22 et cf. supra p. 258, n. 4. 2) Asc. 17, 13. Val. Max. 8, 1, 10: *propter uetustissimam nobilitatem et recentem memoriam patris absolutus est.* 3) Cic. ad Att. 4, 16, 4. 4) Asc. 16, 8. 5) Asc. 17, 14. 6) Asc. 18, 6. A. W. Zumpt. Röm. Crim.-Proc. p. 90. 7) Asc. 17, 17. 25, 23. Val. Max. 3, 6, 7. 8) Cicero quo loco dixerit infra paulo accuratius exponam. 9) Nonnulla ut de patronis ita de laudatoribus collegit Drumannus, Gesch. Roms. VI. p. 37. 10) Asc. 25, 3. Decem laudare mos erat; cf. Cic. in Verr. 5, 22, 57. A. W. Zumpt. Röm. Crim.-Proc. p. 299.

tore (25, 4) laudatione longa non minus audientium animos permouit, quam Scaurus ipse oratione sua permouerat. Denique ad genua iudicum cum sententiae ferrentur bifariam se diuiserunt qui pro reo rogabant[1]).

Sed etsi omnia haec gratiam iudicum reo conciliare potuisse non negemus, iure tamen miraremur Scaurum absolutum esse, nisi hoc iudicium artissime cum rei publicae statu cohaesisse constaret[2]). Neque enim de Scauri culpa agebatur, sed utrum consul fieret necne certamen erat. Alii enim ardentissime cupiebant, ut in annum sequentem consules crearentur, idque ut impetrarent, omnia moliebantur ac tentabant, de honesto prorsus securi; aliis, quo in numero erat Pompeius ipse[3]), interregnum optatum erat aut dictatura. Quas res diligentissime explanauit L. Langius in *Röm. Alt.* III², p. 343—366; quae si legeris intelleges, quo iure Cicero (§. 30) iudicibus persuadere studuerit Scauri *iudicium non iudicii, sed comitiorum consularium causa esse comparatum.*

Alia iam quaestio, quae ad iudicium pertinet, eaque a uiris doctis multum disceptata restat: quot cuiusque ordinis iudices sententias tulerint. Cum enim a. 700/54 lex Fufia A. Fufii Caleni[4]) ualeret, ex qua tres ordines, lege Aurelia iudiciaria a. 684/70 instituti, senatores, equites, tribuni aerarii iudicabant ac, ne alius ordo alii iniusta iudicia crimini daret[5]), tres urnae ad sententias ferendas collocandae erant: etiam numeri iudicum memoriae traditi sunt. Dicit enim Asconius (25, 14): *sententias tulerunt senatores duo et XX, equites tres et XX, tribuni aerarii XXV: ex quibus damnauerunt senatores IIII, equites II, tribuni II.* Septuaginta igitur iudices aderant, ex quibus reum absoluerunt sexaginta duo,

1) Asconius (25, 7) nomina eorum habet, Drumannus (Gesch. Roms. VI. p. 38) pauca de singulis affert. 2) Cic. pro Scauro §. 30. 3) Pompeius antea Scauro studebat, sed utrum fronte an mente, dubitabatur: deinde eum abiecit; cf. Cic. ad Att. 4, 15, 7. ad Q. fr. 3, 8, 3. Asc. 17, 22: *Sed ei in iudicio neque Pompeius propensum adiutorium praebuit . . .* 4) Lata a. 695/59; cf. Cass. Dion. 38, 8. 5) A. W. Zumpt, Röm. Crim.-Recht. II, 2. Berlin 1869, p. 293.

damnauerunt octo. Sed M a n u t i u s quia numerum senatorum minimum, maximum tribunorum fuisse noluit credere, tradita Asconii uerba in *senatores IV et XX* et *tribuni aerarii XXII* mutauit. Quam coniecturam R i n k e s (Mnemosyne X, Amstelod. 1861. p. 213) defendere studuit, sed dupliciter errauit. Nam si in scholio Bob. (p. 339 Or.): *qua* (sc. lege Aurelia) *senatoribus abrogata est summa potestas iudicandi et communicata cum ⟨equitibus⟩* [1]) *Romanis ⟨et tribunis aerariis⟩, ita ut in iudiciis esset m i n o r numerus senatorum* . . ., si hoc loco ad uocem *minor* supplendum esse censet *quam aliorum ordinum coniunctorum,* iure opponi potest multo facilius suppleri *(minor) quam antea.* Et Manutii numeros (24 + 23 + 22) si numeris [2]) iudicii Miloniani (18 + 17 + 16) Rinkes probare studet, prorsus oblitus est Milonem condemnatum esse ex lege Pompeia a. 702/52 lata, qua lege et iudicum numerus mutatus et tota iudicii ratio alia est facta. Anno autem 700/54 lex Aurelia [3]) ualebat, ex qua reiectione facta totum consilium septuaginta quinque [4]) iudices praebebat, ex singulis ordinibus uicenos quinos. Neque tamen — id quod Manutium fugit — necesse erat omnes et adessent et tabulas darent, dummodo plus quinquageni adessent [5]).

Cum igitur iudices ut sententias ferrent non cogerentur accideretque, ut alii in alia iudicii actione deessent, ut uel casu quodam in sententiis ferendis alii abessent, uel de consulto alii qui aderant sententias non ferrent [6]): facillime

---

1) Recte illatum in textum ex Asc. 70, 7: *Aurelia lege communicata esse iudicia inter senatores et equestrem ordinem et tribunos aerarios* . . . 2) Asc. 47, 18. 3) Asc. 15, 8. 59, 14. 69, 31. Schol. Bob. p. 229 Or. Lange, Röm. Alt. III², p. 197. A. W. Zumpt, Röm. Crim.-Recht. II, 2, p. 186. 198. 207. 209. Cf. etiam C. T. Zumpt, *de legibus iudiciisque repet.* in Abh. d. Berl. Ak. d. W. 1845. p. 53. 4) C. T. Zumpt p. 56 et 60 errat, septuagenos fuisse dicens. Cf. Cic. in Pis. 40, 96: *an ego exspectem, dum de te quinque et septuaginta tabellae diribeantur* . .; pro Flacco 2, 4. Schol. Bob. p. 229 Or. G. Ch. Lohse, de quaestionum perpetuarum origine praesidibus consiliis. Diss. Lips. Plau. 1876. p. 43. 5) A. W. Zumpt, Röm. Crim.-Recht. II, 2, p. 210. 6) A. W. Zumpt, Röm. Crim.-Proc. p. 33 et Lohse p. 43. 44.

fieri potuit ut is iudicum numerus eueniret, quem Asconius in Scauri causa tradit. Ubi casu quodam LXX sententias tulerunt; et tribuni quidem aerarii omnes XXV tulerunt, equitum uero II, senatorum III in difficili hac causa diiudicanda fortasse abesse maluerunt, quam cum IIII illis senatoribus et II equitibus condemnantibus Scaurum condemnare. — Ceterum quo modo idem uir doctus A. W. Zumptius, qui in *Crim.-Recht* II, 2, p. 210. 350 traditos iudicum numeros praebet, in altero libro *Crim.-Process,* p. 542 dicere potuerit: *nur 8 Geschworene verurtheilten ihn, 59 sprachen ihn frei,* omnino non intellego; VIII enim et LIX faciunt LXVII: sed faciunt neque LXX (Kiessl. et Schöll) neque LXIX (Manutius).

Cum autem reus sententiis fere omnibus absolutus esset, accusatores altero die ex lege Remmia [1]) de calumnia postulati, attamen liberati sunt [2]). Scaurus autem populo tributim domi suae satisfecit [3]).

Sed — ut hoc addam — consulatum, quem petiuit, adeptus non est. Nam repetundarum crimine liberatus paulo post ambitus postulatus est ab eodem Triario [4]) et quamuis Cicero iterum eum defendisset [5]), tamen ex lege Pompeia a. 702/52 [6]) condemnatus est [7]).

Videtur in exsilium iisse [8]).

---

1) *Qua, qui calumniabatur, damnabatur, si crimen approbare non poterat*; schol. Gronou. in Cic. pro Rosc. Am. or. 19 = p. 431 Or. 2) Asc. 25, 17. 3) Cic. ad Att. 4, 17, 4 (= 4, 16, 7). cf. supra p. 258, n. 6. 4) Cic. ad Att. 4, 17, 5 (= 4, 16, 8). 4, 18, 3 (= 4, 16, 11). ad Q. fr. 3, 2, 3. 3, 3, 2, quos locos supra p. 258 iam attuli. 5) Quintil. 4, 1, 69: *Cicero pro Scauro ambitus reo, quae causa est in commentariis (nam bis eundem defendit)...* 6) In id enim tempus propter tempestates publicas causam dilatam esse scimus ex Appiano, b. c. 2, 23. 24. De lege Pompeia cf. etiam Lange, Röm. Alt. III[2], p. 369. 7) Appian. l. l. Drumann, Gesch. Roms. I, p. 32. VI, p. 99. Lange, Röm. Alt. III[2], p. 374. Diligentissime hanc ambitus causam exposuit Rinkes in libro *de crimine ambitus et de sodaliciis.* L.-B. 1854, p. 182. 8) Cic. de off. 1, §. 138: *ille* (Cn. Octauius) *in suam domum consulatum primus attulit: hic* (Scaurus), *summi et clarissimi uiri filius, in domum multiplicatam non repulsam solum rettulit, sed ignominiam etiam et calamitatem.*

II.

DE CICERONIS PRO SCAURO ORATIONE.

Historia causae Scaurianae explanata ad alteram disputationis partem aggredienti primum uidetur esse quaerendum, quo defensionis loco Cicero dixerit. Quam quaestionem etsi ad iudicii historiam simul spectare non ignoro, tamen cum ex ipsa oratione magis et ex toto more Ciceroniano, quam ex iudicii ordine uideatur diiudicari posse, huc transtuli.

Asconius (18, 9) enim dicit: *fuerunt hi sex* (sc. patroni Scauri)*: P. Clodius Pulcher, M. Marcellus, M. Calidius, M. Cicero, M. Messala Niger, Q. Hortensius.* Beier autem (in editione sua p. 197) et, qui eum secutus est, Drumannus (Gesch. Roms. VI, p. 37) Ciceronem, ut eius mos fuerit, perorationem habuisse censent. Contra A. W. Zumptius (Röm. Crim.-Proc. p. 227) habet haec: *Man nimmt jetzt an, die Schlussrede habe Cicero gehalten und es sei diejenige, aus der Bruchstücke übrig sind. Ich sehe zu dieser Vermuthung keinen Grund, glaube vielmehr, dass die Vertheidiger in derjenigen Reihenfolge sprachen, wie Asconius sie nennt. Dann war Cicero der vierte* [1]. Sed cur hoc putauerit non explicat: certe Asconii auctoritas eum mouit, cuius uerbis num iure tantam hac in re fidem tribuerit statim uideamus.

Constat Ciceronem post Clodium, *qui multa dixit* (§. 37), et in altera actione [2]) orationem habuisse. Eum autem perorasse cum ex more eius conici possit, tum ex ipsa orationis forma et summa ueri simile fit. Nam fragmenta collecta si diligenter perlegeris, de patre (fr. I, 1^b—4), de maioribus

1) Sed idem uir doctus eiusdem libri alio loco (p. 543) prorsus contrarium dicit: *Cicero's Rede, die, weil sie zuletzt gehalten wurde, nur eine allgemeine Vertheidigung enthielt.* 2) §. 29: *quod priorem actionem totam sustulisti.*

(§. 46—50), de toto genere accusationis (§. 22—37), de Sardis (§. 38—45), de aedilitate [1]), de domo (Asc. 23, 20), de omni statu Scauri uberius eum dixisse inuenies, quam de singulis criminibus ipsis. — Formam esse perorationis propterea dico, quod in fine miserabilem qui dicitur epilogum [2]) habet, cuiusmodi epilogi aliis in perorationibus inueniuntur, ut in oratione pro Balbo §. 64—65, pro Murena §. 87—90, pro Plancio §. 101—104, pro Sulla §. 88—93. Ipse denique in Oratore dicit (37, 130): *etiamsi plures dicebamus, perorationem mihi tamen omnes relinquebant*, et in Bruto (51, 190) Brutum dicentem facit: *qui* (sc. Hortensius), *cum partiretur tecum causas, . . . perorandi locum, ubi plurimum pollet oratio, semper tibi relinquebat.* Ac ne uidear nimiam fidem uerbis Ciceronianis habere, illud bene obserues uelim octo [3]) causarum, in quibus Ciceronem perorasse ex orationibus quae exstant scimus, Hortensium in sex [4]) una cum Cicerone patroni munere functum esse et in his sex omnibus Ciceroni perorationem reliquisse. At Asconius — inquit Zumptius — Ciceronem quarto loco nominat. Cuius auctoritas hac in re qualis sit exemplo ostendam. Dicit enim (Asc. 48, 20): *Defenderunt* (sc. M. Saufeium) *M. Cicero, M. Caelius*, et 49, 8: *Defenderunt* (sc. M. Saufeium in altera causa) *M. Cicero, ⟨M.⟩ Terentius Varro Gibba.* At sine dubio Cicero his in causis perorauit; nam quem honorem Hortensius, qua erat modestia, ei concedebat, eundem quomodo M. Terentius Varro, iuuenis eques, nomine obscurus [5]), et M. Caelius Rufus, Ciceronis disciplina instructus [6]), sibi uindicare potuerint non uideo. His

1) Schol. Bob. in Sest. c. 54 = p. 304 Or. 2) Cic. Or. 37, 130.
3) Sunt hae: pro Mur. §. 48, pro Rab. [perd. reo] §. 18, pro Sulla §. 12. 14, pro Flacco §. 41. 54, pro Sest. §. 3. 5. schol. Bob. p. 292 Or., pro Plancio §. 37 (A. W. Zumpt, Röm. Crim.-Proc. p. 229 refutauit sententiam Drumanni, Gesch. Roms. III, p. 99), pro Balbo §. 2. 17, pro Caelio Rufo §. 18.
4) Balbo et Caelio Hortensius non aderat. 5) Drumann, Gesch. Roms. VI, p. 98, 31. 6) Cicero pro Caelio Rufo §. 39: *dicet aliquis, haec est igitur tua disciplina? sic tu instituis adulescentes? ob hanc causam tibi hunc puerum parens commendauit et tradidit..?* cf. §. 9 et 37. Brut. §. 273. Quintil. 12, 11, 6.

igitur duobus locis Asconius patronos non eo quo locuti sunt ordine nominat; cur in Scaurianae commentario (18, 9) putatur fecisse? Alia ut omittam, nominum ordinem ex Actis, quibus eum usum esse constat [1]), hausisse potest, ubi uel quo quisque loco nomen dederat, uel alio ordine fortuito scripta erant.

Cicero paulo post [2]) quam pro Scauro dixerat, hanc orationem, quam saepius in epistulis suis commemorat [3]), et Plancianam absoluit easque fratri efflagitatas in Britanniam misit [4]). Et haec quidem pro Scauro repetundarum reo oratio, quae ornatissima fuit et aetate Martiani Capellae, qui 5, 469 de dispositione agit, incolumis exstabat, temporum iniquitate deperdita erat, ut ineunte hoc saeculo perpauca tantum fragmenta, alia in Asconii commentariis, alia in grammaticorum libris seruata superessent. Tum uero a. 1814 Angelus Maius in codice Ambrosiano (A) et paulo post Amadeus Peyron in Taurinensi (T), qui codices ex genere rescriptorum sunt [5]), magnas huius orationis partes reppererunt, quae ex illo tempore saepius editae sunt [6]).

Sed quoniam Beier, id quod in tanta copia fragmentorum partim breuium partim longiorum aliter fieri uix potuit, fere omnia recte disposuit et collocauit: equidem, qui nouam rationem non tam ordinandorum fragmentorum, quam definiendi ambitus cum totius orationis tum partium singularum inuenisse mihi uideor, accuratam huius orationis dispositionem, quoad eius facere potero, proponam. Quod antequam faciam, pauca de uniuersa dispositione et de ambitu praemittenda

1) Asc. 17, 2. 27, 12. 39, 3. 2) Eodem mense Sept. Cic. ad Q. fr. 3, 1, 11. 3) Cic. ad Att. 4, 15, 9: *deinde me expedio ad Drusum, inde ad Scaurum: parantur indices gloriosi*; ad Att. 4, 17, 4 (= 4, 16, 7): . . *cum ego partem eius ornatissime defendissem* . .; ad Q. fr. 3, 1, 16. 4) Ad Q. fr. 3, 1, 11. Altera autem oratio, quam pro Scauro ambitus reo a. 702/52 habuit, non edita est, sed Quintiliani (4, 1, 69) aetate *erat in commentariis*, h. e. im Entwurf. 5) Codex Ambrosianus ab Angelo Maio in editione sua, Mediol. 1814, p. XI, Taurinensis a Peyrone in edit. sua, Stuttg. et Tub. 1824, p. 3 accuratissime describitur. 6) Praeter priorem A. Mai et Peyronis editionem inspiciendae sunt: A. Mai editio altera, Mediol. 1817, Beieri, Lips. 1825. Optimum textum praebet edit. Orell. IV, p. 953.

sunt. Cicero ipse haec habet §. 22: *dicam enim primum de ipso genere accusationis, postea de Sardis, tum etiam pauca de Scauro: quibus rebus explicatis tum denique ad hoc horribile et formidulosum frumentarium crimen accedam.* Contra Martianus Capella 5, 469 (p. 155 Eyss.), cum de uaria natura causae disserit, in Miloniana dicit causam esse simplicem *Clodium Milone iure necauerit*; deinde duplicem fieri posse causam aut ex rebus, ut pro Caelio *de auro et de ueneno*, aut collatione, ut pro Roscio *filiusne patrem an inimici iugulauerint.* Iam pergit: *Multiplex uero ex pluribus quaestionibus causa consistit, ut repetundarum omnes Verrinae, et pro Scauro de Bostaris nece, de Arinis uxore et de decimis tribus exquiritur*; quibus postremis uerbis sine dubio illud quod Cicero dicit frumentarium crimen significatur. Quod Martiani testimonium ut prorsus recedere a Ciceronis dispositione unusquisque statim videt, ita Peyronem ostendit valde errasse, qui (apud Beierum p. 124) duplex tantum crimen fuisse statuat, nempe interemptionem Bostaris et depraedationem Sardiniae. Ut enim hoc ei largiar Bostaris necem cum illo de Arinis uxore crimine adeo cohaesisse (§. 8. 9. 12), ut aliquo iure unum crimen dici possit: tamen quomodo depraedationi Sardiniae tres illi loci (§. 22) de genere accusationis, de Sardis, de Scauro subiuncti esse possint, is qui hanc orationis partem diligenter perlegerit, intellegere non poterit. — Sed grauiori offensioni est Ciceronis et Capellae dissensio, quae quidem difficultas eo quoque augeri uidetur, quod Cicero hanc suam propositionem non post prooemium ponit, sed magna iam orationis parte praemissa. At uidetur tantum augeri, immo uero soluitur. Namque hae difficultates omnes meo quidem iudicio facillime remouentur, si hanc statuimus fuisse dispositionem:

I. Refutatio extra causam:
   A. de Bostaris nece,
   B. de Arinis uxore.
II. Refutatio de causa:
   A. de genere accusationis,
   B. de Sardis,

C. de Scauro,

D. de crimine frumentario.

Ex more enim forensi Cicero in hac repetundarum causa priores illos duos locos eo magis extra causam tractare potuit, quod perorationem habuit, i. e. quod crimina, quae ad ipsam repetundarum causam pertinebant, iam ab aliis patronis refutata erant. Optimeque in perorationis quasi structuram quadrat, quod in probatione siue refutatione de causa, antequam ad ipsum frumentarium crimen accedat, de tribus locis uerba facit, qui non ad ipsa crimina singula spectant. Quin etiam qui factum sit, ut Martianus Capella aliter iudicaret, explicatur: neque enim dispositionem huius orationis reddere habet in animo, sed de ipsa causae natura disserit, h. e. de crimine uel de criminibus. Et profecto inter sex illos locos tria tantum crimina inueniuntur: de Bostaris nece, de Arinis uxore, de crimine frumentario. Quae cum ita sint, etiam Beieri (p. 124) sententia uidetur refutata esse, qui Capellam secutus tripertitam dispositionem statuit.

Exstant in commentariis Asconii breuia enuntiata, uerbis Ciceronis quae enarrantur adscripta, qualia sunt haec: 9, 15: *cir. uer. a primo DCXL*, 15, 1: *cir. uer. a nouis. CC*, 21, 1: *circa tertiam partem a primo*, 10, 22. 11, 4. 22, 20. 62, 25: *circa medium*, 22, 1: *paulo post.* Quae enuntiata Ricardus Beckius (quaestt. in Cic. pro C. Cornelio orationes. Lips. 1877. p. 35) ab Asconio esse profecta propterea negat, quod nulla ad orationem in toga candida exstent, dicitque *a librario esse addita ea aetate, qua oratio in toga candida exceptis fragmentis ab Asconio seruatis iam deperdita, duae incolumes Cornelianae totaque Scauriana et Pisoniana uirorum doctorum in manibus etiamtum erant.* Sed eum ualde errasse P. Koetschau, sodalis meus Lipsiensis, uidit monuitque (in exercitationibus antiquariis L. Langii) in ipso commentarii Asconiani textu legi (71, 9): *qui oblitus sit ante minus XX uersus . . Ciceronem dixisse* . ., et docuit in commentario orationis in toga candida habitae eiusmodi enuntiata, quae certis numeris exprimuntur, propterea non inueniri, quod perbreuis haec oratio erat, et alia

enuntiata in ipso textu posita, qualia sunt: *postea* (75, 2. 77, 20), *paulo ante* (75, 13. 78, 13. 79, 28), in hoc exiguo ambitu sufficiebant. Errauit igitur Beckius; ceterum iam Fr. Ritschelius perspexit et, qui recentissime praeter Francogallum Charles Graux de stichometria[1]) scripsit, C. Wachsmuth probauit ab ipso Asconio factas esse has adnotationes, quo facilius loci, quos

1) De stichometria adhuc sub iudice lis est. Ad Asconium spectant: Fr. Ritschl, opusc. I. Lips. 1866, p. 84. 90—91. 99. Charles Graux, *sur la stichométrie* (= Revue de philologie. Paris 1879, p. 97 sqq.) p. 138. Quem examinauit C. Wachsmuth, *Stichometrisches und Bibliothekarisches* (= Rh. Mus. XXXIV, Frankf. 1879, p. 38). — Ceterum haud scio an non casui tribuendum sit, quod etiam Asconianis numeris probatur id quod Graux (p. 100 sq. 123) ostendit. Probauit enim in singulis uersibus ueterum graecorum codicum, quorum *στίχοι* traduntur, 34—38 fere litteras fuisse. In Pisoniana oratione facultas computandi datur. Leguntur enim in editionis Bait.-Kays. singulis uersibus 45 fere litterae. Exempli gratia orationis Pis. §. 95 (Asc. 15, 15) in codice Ciceronis, quo Asconius usus est, legebatur *cir. uer. a nou. LXXXX*, in editione laudata a §. 95 ad finem sunt 72 uersus. Iam habes:

$$90:72 = 45:x$$
$$x = 36,$$

h. e. singuli Asconii codicis uersus habebant **36** fere litteras. Eadem est ratio in his locis (numerus primus est codicis Asconii, secundus editionis Bait.-Kays. uersuum, qui numerantur usque ad finem, cf. Beck, p. 36):

Pis. §. 52 (Asc. 11, 18):	800 : 658	= 45 : **37**$^{1}/_{80}$;
Pis. §. 62 (Asc. 13, 5):	660 : 515	= 45 : **35**$^{5}/_{44}$;
Pis. §. 68 (Asc. 14, 16):	560 : 442	= 45 : **35**$^{29}/_{56}$;
Pis. §. 82 (Asc. 14, 25):	320 : 256	= 45 : **36**;
Pis. §. 89 (Asc. 15, 1):	200 : 161	= 45 : **36**$^{9}/_{40}$;
Pis. §. 94 (Asc. 15, 5):	120 : 92	= 45 : **34**$^{1}/_{2}$.

Ergo idem fere numerus litterarum (34—37) in Asconii codicis singulis uersibus fuit, quem in illis graecis codicibus fuisse Graux ostendit. — Neque hinc alienus est codex palimpsestus Vaticanus Regin. 2077, qui priore scriptura tertii fere p. Chr. saeculi partem Verrinarum continet. Cuius codicis fol. 89^{v} exemplum in C. Zangemeisteri et G. Wattenbachii *Exemplis codicum Lat. litteris maiusculis scriptorum* (Heidelb. 1876, fol.) inuenies tab. 4 (= Cic. in Verrem II, 1, 50, 128—130). Sunt autem duae columnae, quarum singuli uersus (17—20 =) 18 fere litteras habent, ita ut huius quoque libri Ciceroniani singuli paginae uersus (18 + 18 =) **36** fere litteras contineant. Quam cum Asconio consensionem fortuitam esse non putauerim; uidetur enim iam apud ueteres libris certus quidam uersuum ambitus certusque litterarum in singulis uersibus scriptarum numerus fuisse.

enarrauit, inuenirentur; neque usitatum fuisse hunc morem afferendi, sed praeter Asconii exemplum inueniri nullum nisi Diogenis Laertii (7, 187. 188), cuius *στίχοι* ab Isidoro Pergamenio profecti esse uiderentur (Wachsm.[a] p. 42); nam Graecorum *στιχομετρίαν* uel potius *στιχισμόν* (p. 51) solum ad describendos et uendendos libros pertinere.

Sed haec enuntiata breuia, quae etiam in Scaurianae orationis commentario inueniuntur, a quocumque profecta sunt, facultatem nobis praebent ambitus definiendi et totius orationis et nonnullarum eius partium. Quod autem firmis possum numeris uti, propterea liceat R. Beckium laudare, qui in dissertatione, quam supra commemoraui, accurata inquisitione ostendit circiter quinos uersus eius orationum codicis, quo Asconius usus est et cuius ratione habita illos numeros breuiaque enuntiata adnotauit, quaternis fere uersibus eius editionis respondere, quam Baiter et Kayser curauerunt.

Quoniam igitur ad fr. I, 1[b] or. pro Scauro apud Asconium (18, 15) additum est: *circa uer. ⟨a⟩ prim. XXXX*, ex Beckii ratione mihi probata 32 uersus editionis Bait.-Kays., si incolumis esset oratio, efficerentur. De quo numero si 3 quos fr. I, 1[a] continet uersus dempseris, inuenies circiter 29 uersus eiusdem editionis deperditos esse.

Multo autem maioris momenti sunt quattuor enuntiata haec: Asc. 21, 1: *circa tertiam partem a primo*, 22, 20: *cir. medium*, 23, 4: *post duas partes orationis*, 23, 17: *post tres partes a primo.* Ubi enim Asconius (21, 1 ad fr. II, 1) *circa tertiam partem a primo* adscriptum praebet, tertia orationis pars praeterierat; ac quoniam ab initio usque ad fr. II, 1 circiter 34 uersus fragmentorum in editione numerantur, si uersus qui desunt m et totam orationem r litteris significaueris, haec efficietur aequatio arithmetica:

$$\langle 1. \rangle \quad 34 + m = \tfrac{1}{3}\, r.$$

Tum ad §. 33 adscriptum inuenitur (Asc. 22, 20): *cir. medium*, i. e. haec uerba in media fere [1]) oratione legebantur. Sed inde

1) Nam et *circa* uoce Asconius utitur, et bis adscriptum est: *cir. medium* ad Pison. §. 38 (Asc. 10, 22) et ad §. 44 (Asc. 11, 4).

a fr. II, 1 usque ad §. 33 in editione Bait.-Kays. uersus circiter 214 exstant: quodsi deperditos in hac parte uersus n littera significauerimus, habebimus:

$$214 + n = \frac{1}{2} r - \frac{1}{3} r,$$

$$\langle 2. \rangle \quad 214 + n = \frac{1}{6} r.$$

At neque illa, neque haec aequatio, neque quam praeter has ex Asconio poterimus ponere, cum solui nequeant, nos iuuarent, nisi coniectura possemus augurari, quot editionis uersus inter fr. II, 1 et §. 33 deperditi esse uiderentur. Paene integra enim haec orationis pars exstat, et perpauci tantum uersus desunt.

(I.) Nam fr. II, 2 Asconio (21, 10) auctore statim [1]) post fr. II, 1 legebatur; id quod sententia quoque probatur, cum in utroque fragmento Crassi mentio fiat.

(II.) Progredientibus nobis lacuna statuenda est inter fr. II, 2^a et illud quod sequitur fr. II, 2^b: . . *tis suae rerumque* sqq., a quibus uerbis codex T incipit. Quae quidem lacuna breuissima est his de causis: arte enim fr. II, 2^b cum fragmentis quae antecedunt cohaeret propter (alterius) Crassi mentionem; tum Asconius (22, 1) ipse *paulo post* [2]) additum praebet, quod enuntiatum spatium paucorum uersuum significat, quorum h. l. 4 exstant; denique illi *neque* fragmenti II, 2^a (Asc. 21, 11), quod scholiasta (cf. supra I), quoniam alterum *neque* non sequitur, explicare non potuit (Asc. 21, 20): illi *neque* bene respondet uocula *num*, in fr. II, 2^b posita. Itaque non dubito quin

---

1) Quae uocula utrum Asconii sit necne, hic nihil refert: commenticia certe non est. Sed iure Rauius (uariae lectt. p. 103) et Maduigius hanc totam adnotationem grammaticam (Asc. 21, 14—29) ab Asconio abiudicauerunt.

2) De Asconiano huius *paulo post* usu cum P. Koetschau, quem supra laudaui p. 269, diligentissime disseruisset ostendissetque *paulo post* habere ambitum Asc. 7, 11 = $1\frac{1}{4}$ uersuum, 8, 10 = 16 uers., 10, 4 = 9 uers., 37, 21 = 15 uers., 38, 11 = $10\frac{1}{2}$ uers., 44, 1 = $7\frac{1}{2}$ uersuum: equidem facile ei persuasi ante Asc. 43, 13, quo loco *paulo post* 75 uersuum (= 7 paragraphorum) ambitum habet, aut lacunam in commentario esse statuendam, aut ipsum illud enuntiatum glossema esse. — Num iure Kiesslingius et Schoellius Asc. 14, 10 de coniectura *paulo post* inseruerint, quia ibi 28 uersus intersunt, dubitauerim.

perpauca tantum uocabula interciderint, proximeque a uero Beierum puto abesse, qui suppleuit: . . . *M.' Aquilius potuit imitari, ⟨sed memoriam*[1]) *iuuentu⟩tis suae* sqq.

(III.) Sequuntur continuo in codice T §. 2—7; post §. 7 autem lacuna est. Tum §. 8—28 item continuo traditae sunt; nam §. 8—18 in solo codice A, §. 19—25 in A et T, §. 25—28 in solo codice T leguntur. Deinde post §. 28 altera lacuna est; sed quae sequuntur inde a §. 29—31 in codice A, a §. 31—36 in A et T codicibus, a §. 36—45 in solo codice A exstant. Et hae duae (post §. 7 et post §. 28) lacunae quot fere editionis uersuum sint, iam ostendam. Et quo magis perspicua sit argumentatio mea, quem ambitum singula utriusque codicis folia habeant, exscribam[2]):

Cod. T.

[a) §. 2—7 = |*tis suae — quo etiam facilius* |] =

fol. I.	p. 1.	col. 1.	desinit	§. 3:	*quos multauit?* |;	continet	$8^3/_4$	= $34^1/_3$ uersus edit. Bait.-Kays.
	„ 1.	„ 2.	„	§. 4:	*eam cum idem* |;	„	9	
	„ 2.	„ 1.	„	§. 5:	*sed refugit statim* |;	„	$8^1/_4$	
	„ 2.	„ 2.	„	§. 7:	*quo etiam facilius* |;	„	$8^1/_3$	

Cetera codicis T folia eundem in modum instituta sunt; et continent quidem ex accurata numeratione:

[b) §. 18—28 = | *quoniam habet — odium populi* |] =

fol. II. §. 18: | *quoniam habet* — §. 23: *genus primum* | = 34 uers.

fol. III. §. 23: | *ut inquisitum* — §. 28: *odium populi* | = $35^1/_4$ uers.

[c) §. 31—36] =

fol. IV.[3]) §. 31: | *aut eius, qui* — §. 36: *detraxerint* | = 34 uersus.

Itaque non in errore uersamur, si singulis T codicis foliis circiter $34^1/_4$ uersus editionis allatae respondere dicimus.

---

1) Hoc uocabulum cur Baiter et Kayser rectis typis, ut traditum, excudendum curauerint, indagare non potui. 2) Paginarum columnarumque distributio qualis sit in codice T accuratissime summaque liberalitate docuit me V. D. Gasp. Gorresio, bibliothecarius Taurinensis, cui ego gratias ago quam maximas. — Codicis A foliorum ambitum ex Peyronis editione (p. 15) hausi, qui utriusque codicis singula folia diligenter excudenda curauit. 3) Folium V codicis T, cum mutilatum sit (desunt enim septeni uersus codicis), iam mittemus.

Cod. A.

[a) §. 8—25: |*te dixi — iniurias* |] =

fol. I.	p. 1. col. 1. desinit	§. 8:	*ibi se ali*|;	continet	$6^{1}/_{4}$
	„ 1. „ 2. „	§. 9:	*tum etiam nup*|;	„	$6^{1}/_{6}$
	„ 1. „ 3. „	§. 10:	*digitulis duobus* |;	„	$6^{2}/_{3}$
	„ 2. „ 1. „	§. 12:	*fuit confirma*|;	„	$6^{1}/_{2}$
	„ 2. „ 2. „	§. 13:	*commoti de* |;	„	$6^{1}/_{6}$
	„ 2. „ 3. „	§. 13:	*flagitio defor*|;	„	6

= $37^{3}/_{4}$ uersus ed. Bait.-Kays.

Cetera codicis A folia eundem in modum constituta sunt et continent haec:

fol. II.	§. 13: |*matos habetis*	— §. 19: *disputem? quid?* |	=	$38^{5}/_{6}$ uers.
fol. III.	§. 19: |*non habuisti*	— §. 25: *atque iniurias* |	=	$37^{13}/_{15}$ u.
	[b) §. 29—45] =			
fol. IV.	§. 29: |*litu Aetnae*	— §. 34: *quamobrē* |	=	$37^{13}/_{24}$ u.
fol. V.	§. 34: |*se consule*	— §. 40: *hoc perfugi*|	=	$37^{5}/_{6}$ u.
fol. VI.	§. 40: |*um dolori*	— §. 45: *Scipionum int*|	=	$38^{13}/_{15}$ u.

S i n g u l i s i g i t u r c o d i c i s A f o l i i s r e s p o n d e n t 38 f e r e u e r s u s e d i t i o n i s B a i t. - K a y s.

Iam licet mihi ad id quod propositum est redire istarumque lacunarum, quae sunt post §. 7 et post §. 28, ambitum definire.

(1.) Folium I codicis T exit §. 7; fol. II eiusdem codicis incipit §. 18. Inter quas paragraphos ex codice altero (A) 66 fere editionis uersus exstant. Fac d u o folia in codice T deesse; ergo $34^{1}/_{4} . 2 = 68^{1}/_{2}$ uersus editionis deessent; et horum quidem $68^{1}/_{2}$ uersuum cum 66 in altero codice traditae exstent: 2 u e l 3 s o l i u e r s u s i n h a c (p o s t §. 7) l a c u n a i n t e r c i d i s s e putandi sunt. D u o autem sola folia cod. T excidisse propterea facio quod, si tria deesse putarem, — quoniam tum ($34^{1}/_{4} . 3 =$) $102^{3}/_{4}$ uersuum 66 tantum exstant — nimia lacuna $36^{3}/_{4}$ uersuum (post §. 7) statuenda esset; id autem arto sententiarum §§. 7 et 8 conexu uetatur. Nam id quod Cicero §. 7 promittit duas opiniones, quae in Sardinia de Arinis uxoris morte fuerint, se esse explicaturum, facit inde a §. 9, paucis de Bostaris cum ista muliere consuetudine praemissis. Itaque deest tantum finis enuntiationis eius, quae incipit *quo etiam facilius* . . et perpauca uerba ante: . . *te dixi libidino-*

sam sqq.; ita quidem ut ad hanc lacunam supplendam 2 uel 3 uersuum spatium satis esse uideatur. Et recte e sensu quidem — ut hoc statim addam — Beier (p. 154) supplet: ⟨*hi et Scauri innocentiam et testium tuorum audaciam cognoscere possint et eorum, quae facta sunt, indignitatem.* Sed si ad ea quae sequuntur addit: *Sardae istius maritus Aris matrem Bostaris*⟩, *te dixi, libidinosam* sqq., nescio an erret. Subiectum *Aris* recte coniecit; sed apostrophes quae dicitur uix locus est, et displicet repetitum illud *matrem.* Ego putare maluerim . . *te* esse aduerbii alicuius reliquum; exempli causa propono: *Aris enim Bostaris, ut an*⟩*te dixi, libidinosam matrem* sqq. — Ac ne opponas: ubi Cicero dixit? reminiscere, quaeso, permagnam ($\frac{1}{3}$ r, cf. supra p. 271) orationis partem ab initio deesse, in qua de his rebus sine dubio sermo fuerat.

(2.) Codicis A folium III desinit §. 25; fol. IV eiusdem codicis incipit §. 29. Cuius spatii ex altero codice T seruati sunt uersus editionis $21\frac{1}{4}$. Fac unum folium codicis A post §. 25 excidisse: quoniam id folium 38 fere editionis uersus expleuisset, $38-21\frac{1}{4}=16\frac{3}{4}$ fere uersus post §. 28 desiderantur. Ac ne ex libidine me putes contendere unum folium codicis A deesse, aliam tibi rationem proponam, qua idem demonstretur. Exit enim codicis T folium III §. 28; eiusdem codicis folium IV incipit §. 31; spatii autem inter has paragraphos interpositi ex altero codice A leguntur in editione $17\frac{1}{2}$ uersus. Fac unum folium codicis T post §. 28 excidisse; quod folium $34\frac{1}{4}$ editionis uersus impleret. Quorum $34\frac{1}{4}$ uersuum cum $17\frac{1}{2}$ exstent, facile tibi persuadebis $16\frac{3}{4}$ uersus post §. 28 deesse.

Ergo ex regulis logicis et arithmeticis constat post §. 28 lacunam $16\frac{3}{4}$ uersuum esse. Ex hac autem ratiocinatione apparet multo plura deesse, quam Beier suspicatus est. De sententiis quae desunt et de sententiarum forma hoc tantum moneo. Et ex §. 23: *Quod est igitur hoc accusationis, Triari, genus? primum, ut inquisitum non ieris* . ., et ex argumentorum repetitione quae est §. 30: *quod inquisitionem, quod priorem actionem totam sustulisti* . . uidetur sequi ut Cicero

alterum argumentum his fere uerbis protulerit: *Deinde priorem actionem totam sustulisti.* Tum consequebantur, quae de Verris accusatione ex §. 29 addidisse putandus est. Diligentissime autem omnia in hac oratione disposita esse et ordinata intelleges ex §§. 38. 41.

Ut breui omnia quae adhuc de sexta illa orationis parte (cf. p. 272) disputata sunt comprehendam, cum fr. II, 2^a statim (p. 272) post fr. II, 1 legatur; cum post fr. II, 2^a paucissima tantum uocabula desiderentur (p. 273); cum post §. 7 lacuna 2 uel 3 uersuum (p. 274) et post §. 28 altera lacuna $16^3/_4$ uersuum (p. 275) statuenda sit, cetera autem continuo in codicibus tradantur: in hac sexta orationis parte, quae a fr. II, 1 ad §. 33 pertinet, 20 fere uersus desunt. Itaque pro:

⟨2.⟩ $214 + n = {}^1/_6\, r$ (cf. p. 272) ponendum est
$214 + 20 = {}^1/_6\, r$;
$1404 = r$.

Hoc est: tota Scauriana si incolumis exstaret 1404 fere[1]) uersus, siue 35[2]) fere paginas editionis Bait.-Kays. impleret.

Ambitu totius orationis inuento (r = 1404 uers.) ceterae aequationes arithmeticae solui possunt. Ab initio usque ad fr. II, 1, ubi Asconio (21, 1) teste tertia pars praeterierat, 34 fere uersus exstant, m uersus desunt. Ergo cum r = 1404 uers. et

⟨1.⟩ $34 + m = {}^1/_3\, r$ sit (cf. p. 271),
est $34 + m = 468$;
$m = 434$;

h. e. ab initio ad fr. II, 1 434 fere editionis uersus desunt.

Eodem teste (Asc. 23, 4) fr. 45^h *post duas partes orationis* legebatur; et quoniam inter §. 33, quae in media fere oratione erat, et fr. 45^h circiter 91 uersus exstant, y uersus desiderantur: est

1) Noli obliuisci quae p. 271 n. 1) dixi. 2) Implent or. pro Caec. 31, pro Mil. 32, pro Mur. et in Pison. 33, pro Flacco 34 paginas editionis saepius iam commemoratae.

⟨3.⟩ $91 + y = \frac{1}{6} r$;
$91 + y = 234$;
$y = 143$;

h. e. inter §. 33 et fr. 45[h] circa 143 uersus exciderunt.

Tum fr. 45[i], quod statim sequitur, *post tres partes a primo* (Asc. 23, 17) erat; inter fr. 45[h] autem et 45[i] circiter 4 uersus in editione exstant, z uersus desunt; ergo

⟨4.⟩ $4 + z = \frac{3}{4} r - (\frac{1}{3} r + \frac{1}{6} r + \frac{1}{6} r)$;
$4 + z = \frac{1}{12} r$;
$4 + z = 117$;
$z = 113$;

h. e. inter fr. 45[h] et fr. 45[i] 113 fere uersus desunt.

Denique si fr. 45[i] post tres partes a primo fuit, inde consentaneum est a fr. 45[i] ad finem quartam orationis partem fuisse. Cuius partis exstant a fr. 45[i] ad §. 46 uersus 13, x uersus amissi sunt. Praeterea a §. 46 ad finem exstant 30 uersus; quot uersus inter §. 46 et finem amissi sint, facile sic inuenitur. Asconio enim teste (24, 14) haec §. 46 *cir. a nouis. CLX* erat; et cum hi CLX codicis, quo Asconius usus est, uersus ex Beckii ratione (cf. supra p. 271) respondeant 128 fere uersibus editionis Bait.-Kays., horumque 128 uersuum 30, ut dixi, seruati sint: uides a §. 46 ad finem 98 editionis uersus desse. Totam igitur hanc quartam orationis partem his possumus numeris describere:

$$(13 + x) + 30 + {}^*98 = \frac{1}{4} r.$$

Ex quo sequitur

⟨5.⟩ $^*141 + x = \frac{1}{4} r$;
$^*141 + x = 351$;
$x = 210$;

h. e. inter fr. 45[i] et §. 46 circiter 210 uersus desunt.

Ex tabula adiecta facile inuenies totius orationis 484 fere uersus (= c. 12 pagg.) editionis Bait.-

	§§. I, 1 — II, 1	II, 1 — 33	33 — 45[h]	45[h] — 45[i]	45[i] — fin.	
	$\frac{1}{3}$ r	$\frac{1}{6}$ r	$\frac{1}{6}$ r	$\frac{1}{12}$ r	$\frac{1}{4}$ r	
r =	34 + **434** +	214 + **20** +	91 + **143** +	4+**113** +	*141 + **210**	= 1404 uers.
=	3 + **29** + (31 + **405**) +	(214 + **20**) +	(91 + **143**) +	(4+**113**) +	(13 + **210**) + (30 + *98)	=

Kays. exstare, circiter 920 (= c. 23 pagg.) esse amissos. Exstat igitur plus tertia pars; e tribus duae partes desunt, quarum partium deperditarum prior (434 uers. = 11 pagg.) inter fr. I, 1 et II, 1 desideratur. Illud bene obserues uelim inter singula unius cuiusque partis (1/3 r, 1/6 r) fragmenta, prout sensus et conexus postulat, uersus deperditos esse distribuendos.

Iam liceat mihi dispositionem totius orationis proponere, eaque quae ad nonnullos locos adnotanda uidebantur esse, ne perspicuitas minuatur, adnotationibus infra additis ita explicare, ut simul, quoad eius fieri poterit, de aliquot lacunarum et ambitu et argumento disputetur. Nam alia quidem bene Beier suppleuit; alia autem uidetur iniuria intulisse. Sed etsi facere non possum quin legem illam probem, quam Halmius (Münch. Sitzgsber. 1862. II. p. 9) his uerbis statuit: *Zur Reinigung der Fragmente gehört in einer kritischen Ausgabe auch die Beseitigung der Beierschen Ergänzungen in den Reden pro Tullio, in Clodium und pro Scauro, deren Lectüre neben dem echten Cicero einen widerwärtigen Eindruck macht und das Verständniss des erhaltenen eher stört, als fördert* ..: tamen nimis uehementer idem uir doctus in Beierum inuehitur, cum ei quod petierit unquam contigisse negat (Halmius p. 7: *die erfolglosen Restitutionsversuche*). Immo uero singulari diligentia iudiciique subtilitate Beier in fragmentorum sensum inquisiuit disiectaque orationis membra sententiarum uinculis coniungere studuit. Ac ne ipsum quidem haec sua supplementa in editione critica excudenda curaturum fuisse putauerim. In eo autem Beierum peccasse censeo, quod saepe sententias, quae ei desiderari uidebantur, eisdem uerbis intulit quibus uerbis aliquo loco aut Ciceronis aut alius scriptoris expressas inuenerat.

Dispositio est haec:

	fragm. siue §.	uers. exstant	edit. desunt
I. PROOEMIUM.			
1. In exordio Scauri dignitas laudatur, sors deploratur[1])	I, 1[a]	3	29
2. Accusationes patris enumerantur:			
a) deest unius uel duarum accusationum mentio[2])			
b) accusatio Cn. Domitii, trib. pl.	I, 1[b]	11	
c) accusatio Q. Seruilii Caepionis	I, 2		
d) eiusdem altera et Q. Varii, trib. pl., accusatio	I, 3		
3. Laudes Scauri patris	I, 4[a]		
Transit Cicero ad refutationem extra causam .	I, 4[b]		
II. REFUTATIO EXTRA CAUSAM.			
A. De Bostaris nece:			
Accusat Triarius Scaurum Bostari hospiti uenenum dedisse	I, 4[c]		
1. Scaurus eius necandi causam habuit nullam[3]); nam			
a) neque heres fuit et uiuo Bostare eius in bona inuadere potuisset	I, 4[f]		
b) neque iratus fuit.			
Argumentorum repetitio	I, 5		
2. Sed aliter res se habet;			
a) aut morte repentina, quae uariis ex causis saepe obuenit, Bostar interiit	I, 4[d]	20	405
b) aut, id quod probabilius uidetur, a matre necatus est, quae et eius heres fuit et ei irata (propterea quod turpem cum Arine consuetudinem filius reprobabat. Cf. §. 8) .	I, 4[e]		
B. De Arinis uxore:			
Dicit Triarius uxorem Arinis a Scauro coactam esse ut sibi ipsa, ne uim pateretur, mortem conscisceret[4])	I, 6. 7		
a) Raro accidit, ut aliquis probri et turpitudinis euitandae causa se ipse interimat, cum homini a natura seruandi sui appetitus datus sit, id quod			
I. et philosophorum ratione[5])	II, 1[a]		
II. et raritate exemplorum docetur.			
Perpauci sunt uiri,			
1. ut Romani			(1/3 r.)
α) priscorum temporum[6])	II, 1[b]		c. 1/2 uers.
β) Ciceronis aetatis (cf. p. 272 sqq.) .	II, 2		
2. ita Graeci;			
α) praeter exempla ex fabulis sumpta	§. 3		
β) duo Themistocles et Cleombrotus; Cleombrotum autem haec mulier imitari non potuit	4. 5	42	

1) Numeri sunt adnotationum infra additarum.

	fragm. siue §.	uers. exstant	edit. desunt
b) Quod dixit Triarius uita illam mulierem maluisse spoliari quam pudicitia propterea quoque incredibile est, quod illa cum deformitate summa fuit tum etiam senectute, ut nulla libidinis suspicio esse possit	5. 6		
c) Contra duae fuerunt in Sardinia de mulieris morte opiniones (cf. p. 274)	7		$2^1/_2$
I. altera Arinis uxorem pelicatus dolore se ipsam interemisse	8. 9		
II. altera, quae est magis credita, Arinem eam per libertinum necandam curasse . . .	10—12		
Paucis de Bostaris et Arinis turpibus familiis ita additis	13		
ut simul ad crimina refutata respiciatur repetaturque illa uera iudicandi lex, ex qua argumentis, non testibus est credendum	14—16		
transit ad probationem	17	142	
III. PROBATIO (17—46).			
Nonnulla de testium multitudine indignitateque quae fidem tollat praemittuntur	18—20		
propositio ponitur[7])	21—22		
A. de genere accusationis (§. 23—37):			
Generi totius accusationis iudices resistere debent, nam			
I. ab accusatore nihil more susceptum est,			
a) inquisitum enim non iit	23—28		
b) priorem actionem totam sustulit (cf. p. 275) uno tantum teste producto	29—30		$16^3/_4$
II. Scauri iudicium non iudicii, sed comitiorum consularium causa comparatum est . . .	30		
id quod cum Triarii festinatione tum App. Claudii (cos. 700/54) in Scaurum inimicitia probatur	31	30	
Quae inimicitia reo turpitudini esse non potest; nam	32		
1. quasi ex natura fit, ut prouinciae decessor (App. Claudius) successori (Scauro) inuideat	33		(½ r.)
2. App. Claudius, ut C. Claudium fratrem Scauri competitorem adiuuaret, eundem a consulatu remouere non potuit non studere.	33—34		
Etsi iam non petit C. Claudius, tamen Appius suam in Scaurum simultatem statim deponere non potest	35		
Et Sardi spe praemiorum adducti consuli se gratissimum esse facturos putant, si in Scaurum testimonium dixerint	36. 37		

	fragm. siue §.	uers. edit. exstant	desunt	
B. de Sardis testibus (38—45):				
Sardis tribus de causis nulla fides habenda est, nam	38	91		
I. ipsa consensio tollit fidem	39. 40			
II. cupiditate testandi ostendunt se spe praemiorum esse adductos	41			
III. natio ipsa est fallax				
a) sunt enim Sardi mixtum genus, Poenis corruptius, singulis uiris exceptis . . .	42—44			
b) Sardinia est una prouincia, quae nullam habeat amicam populo Romano ac liberam ciuitatem[8])	$44.\ 45^{a}$			
	$45\ \alpha$			
Huius loci peroratio	45^{b}			
C. de Scauro[9]):			143	
1. de Scauri familiae nobilitate, de patre et de eius cum Dolabella inimicitia, filio relicta .	45^{f}			($^2/_3$ r.)
	et 45^{h}			
2. de abstinentia, qua Scaurus filius et in proscriptionibus Sullanis et in Syria se praestitit[10])	45^{d}	4	113	
3. de aedilitate et de ludorum opulentia (plenissime)	$45\ \beta$			
4. de domo magnifica[11])	45^{i}.			($^3/_4$ r.)
	$45^{l}.\ 45^{n}$			
Huius loci peroratio	45°			
D. de crimine frumentario[12])		13	210	
* * * * *				

IV. PERORATIO[13]).

I. Merita maiorum	46	$11^3/_4$		
a) L. Metelli Dalmatici (cos. 119), aui . . .	47			
			$2^1/_2$	
b) L. Caecilii Metelli (cos. 247)	48	6		
			$2^1/_2$	
c) Scauri patris	49	6		
			$2^1/_2$	
	et 50	6		
II. Conclusio[14])			$90^1/_2$	
* * *				

Incerti loci fragmenta:

1. Discretio illa de Sardis et Sardiniensibus (Pompeii commentum. Keil. V, p. 144).
2. *Uniuerse* (Charisius p. 224 Keil).
3. *Quae, malum, est ista ratio?* (Eugraph. ad Terent. Heautont. 4, 3, 18), quod fragmentum fortasse cum Klotzio ante fr. 45^d ponendum est.

Adnotationes.

1) Fr. I, 1^a: *Maxime fuit optandum* sqq. sine dubio in exordio ponendum est; nam patronus et iudices alloquitur et reum nominat (cf. exordia or. pro Sulla, Mil., Plancio, Rab. Post., Rosc. Am., Cluentio, Archia) et expressis uerbis Augustinus (Halm, rhett. min. p. 150), cum hoc fragmentum affert, se esse propositurum dicit exemplum generis principandi. Etsi sententia ea, quam Beier (p. 129) supplet, in fragmenta quae sequuntur bene quadrare uidetur: tamen, ut propter ambitum lacunae — desunt enim 29 uersus, cf. supra p. 271 — res incerta est, ita haec ipsa conectens sententia: *utatur filius eadem fortuna, qua pater* propterea haud apta est, quod hoc modo Cicero Scaurum in culpa esse quasi concessurus fuit. Immo uero omni eum culpa uacare iudicibus persuadere debuit, ne iustus Triarii ille metus uideretur (Asc. 17, 8), de quo supra p. 254 dixi. — Exempli causa potuit in lacuna sententia haec esse expressa: *Optimus quisque uexatur et in odio inuidiaque est. Quam inuidiam hic quoque Scaurus nullo crimine admisso subiit; eandemque pater eius expertus est, qui saepenumero est accusatus.*

2) Quoniam ante fr. II, 1^b propter uerba *subiit etiam* . . statuendum est unius uel duarum patris accusationum mentionem esse praemissam: iam quaeritur, quae accusatio uel quae accusationes antea enumeratae sint. Praeter iudicia, quae statim (fr. I, 1^b. 2. 3) a Cicerone afferuntur, Scaurus pater (cf. p. 258, n. 1), quantum scimus, ter accusatus est. Primum a. 638/116 (Asc. 17, 8); hanc causam ambitus fuisse A. W. Zumptius (Röm. Crim.-Proc. p. 471) putat, Asconius 17, 10 non dicit; immo uero uidetur repetundarum causa fuisse propter Asconiana haec uerba: *(ne) rursus ante alias prouincias spoliaret, quam rationem prioris administrationis redderet.* Qua in causa eo tantum damnationem fugit, quod consulatum iniit, antequam iudicium exerceri posset. Atque huius accusationis mentionem Cicero, qua erat prudentia, uix potuit facere. Tum eodem a. 638/116 post comitia consularia a P. Rutilio competitore de ambitu postulatus, sed absolutus est, statimque Rutilium eiusdem criminis accusauit (Cic. Brut. 30, 113. de orat. 2, 69, 280. L. Lange, Röm. Alt. III^2, p. 54). Sunt qui Scaurum

a. 647/107 iterum consulem fuisse et in hoc altero consulatu petendo a competitore Rutilio ambitus accusatum esse dicant (Drumann, Gesch. Roms I, p. 27. A. W. Zumpt, Röm. Crim.-Proc. p. 473, n. 2); sed eos errasse L. Langius (Röm. Alt. III², p. 66; cf. I³, p. 712. II³, p. 316) ostendit. Erat enim lex, ne quis iterum consul crearetur, neque praeter Scipionem et Marium quisquam commemoratur, qui hac lege solutus sit. Quod Zumptius dicit Rutilium, quem a. 645/109 una cum C. Mario legatum Q. Metelli fuisse scimus (Sall. b. Iug. 50), paulo ante hunc annum 645/199 praetorem fuisse: id traditum non est; immo uero cum Rutilius Marii quadragesimum septimum uitae annum tum agentis collega esset, uidetur et eius fere aequalis et a. 638/116 ea iam aetate fuisse, qua consulatum peteret. Repetundarum denique Scaurum a. 663/91, ut uidetur, accusauit M. Brutus, cui cognomen *accusatori* (Cic. de off. 2, §. 50) erat. Iniuria Peter (uet. hist. Rom. rell. p. CCLVIII) Brutum subscripsisse censet Caepioni in illa repetundarum causa, ad quam Cic. pro Scauro fr. I, 2 spectat. Separatam fuisse Bruti accusationem iure A. W. Zumptius (Röm. Crim.-Proc. p. 481) contendit, eiusque argumentis hoc addo: in reliquiis eius orationis, qua Scaurus pater se ipsum defendit, nomen Bruti bis legi (Peter p. 186): *M. Scaurus contra Brutum de pecuniis repetundis: Praefecti fabrum*; et *M. Scaurus de pecuniis repetundis contra M. Brutum: Ita officiose et obseruanter milites triumphauere.* Ergo Brutus in hac causa non subscriptor fuit, sed accusator. — Sed utram Cicero causam, an utramque commemorauerit, quis dicat? Utrumque enim iudicium notissimum fuit, ita ut Asconius cur explicaret non haberet; nam alterius causae memoria uigebat, alterius orationes exstabant. Sin solum Bruti iudicium attulit, certe aliis uerbis atque in oratione pro Fonteio 17, 38 narrauit. Itaque uerba Beieriani supplementi impugno, non sententiam.

3) Alium fragmentorum ordinem Beier statuit: 4^c, 4^d, 4^e, 4^f, 5; quem ego ordinem ob eam potissimum causam probare nequeo, quod mihi fere contra naturam fieri uidetur, ut accusatione Triarii relata Cicero quasi declinans pergat: *Quae ueneni dati suspicio primum quam leuis sit statim apparebit, si considerare uolueritis, ex quibus causis mors saepe obueniat repentina* (sic codd. cf. Mart. Cap. 5, 441; edit. Eyssenh. p. 143). Sed crimen ipsum Cicero primum diluere debuit ipsamque accusationem argumentis demonstrare, quam leuis sit omnique probabili causa carens. Itaque eam rationem praetulerim, ex qua Cicero primum crimen prolatum refutat, deinde excursu de causis mortis repentinae interposito ad ἀντικατηγορίαν matris quam dicit Quintilianus 7, 2, 10 progreditur. — Sed quia permulta in hac parte desunt, quomodo singula pertractata sint, erui non potest. Quintiliano auctore in tali ἀντικατηγορίᾳ personae, causae, cetera comparari solebant. Ex bis sex codicis A lineolis eisque ualde mutilatis (Beier, p. 137), quae propter uerba: *agedū, ego defendi Seau⟨ru⟩m, Triari, de⟨fend⟩e tu matrē* huc pertinent, cognosci licet in hac omissa parte

etiam de bonis — Bostaris, opinor — accurate esse dictum. Neque tamen ullius ingenii acumen Ciceroniana uerba restituere poterit.

4) Fr. I, 6: . . *cum dare nollet Aris, clam ex Sardinia est fugere conatus*: sic hoc fragmentum a Prisciano (Keil p. 219) propter uocem *Aris* affertur; antea (Beier p. 138) legebatur *coactus*. Utraque harum lectionum prorsus aliam sententiam efficit. *Coactus* si cum Beiero accipimus, efficitur criminatio quasi a Triario relata, quales sunt criminationes fr. I, 4[c]: *Bostarem igitur quendam Norensem fugientem e Sardinia Scauri aduentum* . . . et §. 18: *poposcit, imperauit, eripuit, coegit*; tum uerbi *dare* aliud obiectum uix esse potest quam *coniugem suam*; nec male illudens Cicero ex Beieri iudicio statim adiungere potuit illam castorum comparationem: ⟨*scilicet relicta illic uxore ipse fuga sibi consuluit, quemadmodum castores, ut aiunt*⟩, *redimunt se ea parte corporis, propter quam maxime expetuntur.* — Contra *conatus* si legimus, *coniugem* non potest esse obiectum uerbi *dare*; nam *cum coniugem illi dare nollet Aris, clam . . est fugere conatus* propterea ineptum est, quod relicta coniuge eum fugisse scimus. Tum aliud obiectum quaerendum est, uerbaque non accusatoris sed defensoris sunt qui, qua de causa Aris Romam fugae specie se contulerit, ita exponere studet, ut a Scauro eum non esse coactum simul ostendat. Dicit enim Cicero §. 8: *is cum hanc suam uxorem, anum et locupletem et molestam, timeret, neque eam habere in matrimonio propter foeditatem neque dimittere propter dotem uolebat. Itaque compecto cum matre Bostaris consilium cepit, ut uterque Romam ueniret: ibi se aliquam rationem inuenturum, quemadmodum illam uxorem duceret, confirmauit*; et §. 10: *cum audisset* (sc. uxor Arinis) *Arinem cum illa sua metus et fugae simulatione Romam se contulisse* . . . Ex his paragraphis medela sumenda esset; et proposuerit quispiam: ⟨*dotem coniugi suae*⟩ *cum dare nollet Aris, clam ex Sardinia est fugere conatus.* — Difficile est hanc rem diiudicare. Sed fateor Beieri sententiam magis mihi arridere, praesertim cum criminatio quasi ab accusatore prolata efficiatur, quae est aptissima; et cum in talibus grammaticorum exemplis memoria codicum non sit summa lex habenda, quod alia memoriter uel ex aliis grammaticis indiligenter, alia ex ipsis quidem ueterum scriptis, sed in eo tantum accurate laudantur, propter quod afferuntur: repudiata Prisciani codicum lectione scribere maluerim: *coactus*.

5) Fr. II, 1[a]: *Sic, inquam, res se habet. Neque hoc a me nouum disputatur, sed est quaesitum ab aliis* (Ps. Asc. 21, 25). Cum exemplis et argumentis eis quae (fr. II, 1[b]. 5. 6) sequuntur, tum ipsis uerbis *disputandi* et *quaerendi*, quae de philosophorum disputationibus usurpari constat (Cic. de legg. 3, 5, 13: *ut a doctissimis Graeciae quaesitum et disputatum est*, cf. ad famil. 9, 26, 3. 11, 27, 8. Tusc. 3, 9, 18. 5, 10, 28), facile adducimur, ut credamus ante hoc fragmentum de morte uoluntaria ex philosophorum more esse disputatum.

6) Post fr. II, 1a Cicero *utitur exemplis* (Quintil. 4, 1, 69); quae exempla ex maiorum memoria sumpta esse fr. II, 2 indicat: *illa audiuimus; hoc uero meminimus* sqq.

His maiorum exemplis allatis tertia fere orationis pars finita erat (Asc. 21, 1; cf. supra p. 276 et tab.). Cuius partis inde a fr. I, 4b, quo fragmento refutatio extra causam incipit, 20 uersus supersunt, circiter 405 (nempe 434 minus 29, qui inter fr. I, 1a et I, 1b desunt) esse deperditos supra demonstratum est (p. 271. 276). Et horum qui desunt uersuum maior pars ad Bostaris' necem spectauit: ad alterum de Arinis uxore locum minor propterea, quod huius loci a fr. II, 1b ad §. 13 circiter 80 uersus exstant. Quodsi statuimus utrumque locum pari fere ambitu fuisse, istorum 405 uersuum siue 10 paginarum editionis tres partes (circa 6 pp.) ad priorem, duae partes (circa 4 pp.) ad posteriorem locum pertinuerunt. — De singulis autem lacunis nihil erui potest, nisi hoc: inter fr. I, 4b et I, 4c pauca tantum transitionis uerba uideri esse deperdita; itemque haud multos uersus puto deesse inter fr. II, 1a et II, 1b, nam nonnulla tantum exempla mortis uoluntariae desiderantur.

7) §. 21: *Est enim unum maximum totius Sardiniae frumentarium crimen, de quo Triarius omnes Sardos interrogauit, quod genus uno testimonii foedere et consensu omnium est confirmatum. Quod ego crimen antequam attingo . . .* In his uerbis uidetur mihi glossema inesse; nam *genus* si scribitur, non intellegitur nisi Sardorum genus. At non Sardi, sed crimen frumentarium confirmatum est foedere et consensu omnium sc. Sardorum. Itaque *genus* ex falsa quadam pronominis *quod* explicatione ortum esse puto ac delendum.

8) Ultimis codicis A uerbis (§. 45a): *Hispania ulterior, Scipionum int . . .* Beier (p. 207) ad sensum recte ea adiecit, quae sumi possunt ex scholii Ambrosiani uerbis his: *deficientibus tunc omnibus Hispaniae ciuitatibus ab amicitia populi Romani Gaditana sola ciuitas in fide mansit.* Sed uerba ipsa ex Val. Max. 6, 6, ext. 1 (p. 307 Halm) et ex Cic. pro Balbo 18, 41 sumpta non probo.

Huc pertinet breue illud fragmentum ab Halmio (p. 27) inuentum, quod scholiasta Lucani ad Phars. 1, 427 (Weber II, p. 69) laudat: *Aluerni a quodam Troiano nominantur, qui post Aeneam Gallias intrauit. — De his Cicero in Scauriana* (fr. 45α): *Inuenti sunt, qui etiam fratres populi Romani uocarentur.*

Paulo post uidetur Cicero hunc de testibus locum absoluisse, et fr. 45b: *copiis inops, gente fallax* (Arusian. Mess. p. 236 Lind.) huius perorationis fortasse est reliquum. Sed concedendum erit Ciceronem alius quoque ciuitatis exemplo allato, ut Aeduorum (Caesar, b. G. 1, 33) perfacile huius loci finem longe alium facere potuisse. Certe plura aliterque dicta, ac Beier censet, et ante fr. 45b et post 45b amissa sunt. A fine enim codicis A (§. 45a) usque ad fr. 45b (Asc. 23, 6) permulti editionis (circa 143, cf. p. 277)

uersus desunt; pauci tantum (5) exstant. Verba deperdita partim ad Sardos testes pertinebant, partim ad Scaurum, de quo praeterea plus quam duodecima orationis pars erat (cf. Asc. 23, 4. 23, 17 et supra p. 277 et tab.). Fragmentorum autem quae exstant solum fr. 45 b meo quidem iudicio ad Sardos testes spectat, ceterea ad tertium (§. 22) illum qui sequebatur *de Scauro* locum. Nam fragmenti 45d: *quem purpura regalis non commouit, eum Sardorum mastruca mutauit?* obiectum est Scaurus, qui mutari non potuisse dicitur. Et quod sequitur fr. 45f: *hoc nomine audito, quod per omnes gentes peruagatum est, de familia nobili ipsi quoque cum orbis terrarum auctoritate sentiatis*.. non tam ad Sardos testes pertinet, quam ad Scauri familiae nobilitatem, a qua talia crimina prorsus aliena sunt. — Illorum autem 143 uersuum, quos hic deesse ratiocinatus sum, maiorem partem ad tertium *de Scauro* locum spectasse inde suspicor, quod ad quaestionem de testibus multa addere uix potuit. Nam quae §. 38 promisit tres causas, de quibus Sardis nulla fides habenda sit, se esse expositurum, iam absoluit; et tertium argumentum Sardorum nationem esse fallacem uidetur satis tractatum esse ita quidem, ut patronus, si ea addas, quae de prouinciis amicis dicturus est, fragmento 45b illius *de testibus* quaestionis finem fecisse uideatur.

9) Difficillimum est huius *de Scauro* loci fragmenta digerere et ordinare. Ex fragmentis habemus argumenta haec: de abstinentia Scauri, fr. 45d; de familiae nobilitate, fr. 45f; de inimicitia Dolabellae a patre filio relicta, fr. 45h; de domo magnifica, fr. 45i, 45l, 45n (de fr. 45m segregando suo loco dicam). Praeterea Cicero in hac oratione *de aedilitate et de opulentia ludorum dixit plenissime* (= 45 β, schol. Bob. ad Sest. c. 54, p. 304 Or.), quod testimonium primus inuestigaui; eodemque spectant Asconii (24, 1) uerba haec: *usus erat eis* (sc. columnis) *aedilis, ut ipse quoque significat, in ornatu theatri.* Accedit quod ex more Asconii (cf. Cic. pr. Mil. 16, 44 cum Asc. 47, 27) suspicari possumus ea, quae Asconius 16, 8 de abstinentia, qua Scaurus in proscriptionibus Sullanis fuerit, et postea (17, 8) de Triarii timore et festinatione dicit, ex ipsa oratione esse sumpta. Hoc recte Beier (p. 208) uidit; sed rationem, qua ipsis Asconii uerbis huius loci initium posuit, probare non poteris, cum initia aliorum locorum, de genere accusationis §. 23 et de testibus §. 38 comparaueris.

De ordine nihil constat nisi haec: primum fr. 45h post duas partes orationis fuit; deinde ante hoc fragmentum Cicero de patre Scauri uerba fecerat; id enim ex Asconio concludatur necesse est, qui 23, 5 ad fr. 45h discernendi causa adnotat: *dicit dein de Scauro quem defendit.* Ea autem, quae ante fr. 45h de patre dicta amissa sunt, bene adiunguntur fragmento 45f, quod est de Scauri nominis nobilitate, ita ut fr. 45f ante 45h ponendum sit. Denique fr. 45i quod sequitur de domo magnifica *post tres partes a primo* fuit; ex quo inter fr. 45h et 45i lacunam 113 fere uersuum esse statuendam supra p. 277 ostendi. Certi nihil praeterea ostendi potest.

Locus autem ille de aedilitate et de ludorum opulentia etsi et ante fr. 45[i] et postea fuisse potest, tamen eum ante hoc fragmentum ponere malo quod, hoc nisi fiat, non habeo quibus rebus lacunas illas amplas mihi fingam esse expletas, quarum altera ante fr. 45[h] maiorem partem 143 uersuum facit (cf. p. 286), altera inter fr. 45[h] et fr. 45[i] interposita 113 fere uersuum est. Neque absurdum esse putauerim, si quis Ciceronem temporum ratione habita de his deinceps rebus dixisse existimet:

1. de Scauri familiae nobilitate, de patre (Asc. 23, 5) et de eius cum Dolabella inimicitia filio relicta (fr. 45[f]. Quintil. 6, 1, 21. fr. 45[h]);
2. de abstinentia, qua Scaurus filius et in proscriptionibus Sullanis (Asc. 16, 8) et in quaestura Syriaca se praestitit (fr. 45[d]);
3. de aedilitate et de ludorum opulentia (fr. 45 β. Schol. Bob. p. 304. Or.);
4. de domo magnifica (fr. 45[i], 45[l], 45[n]).

10) Fr. 45[d]: *Quem purpura regalis non commouit, eum Sardorum mastruca mutauit?* (Isidor. Etym. 19, 23, 5. p. 603 Lindem.). Haec uerba Beier (p. 209) etsi de abstinentia dici intellexit, tamen quo spectet illa *purpura regalis* non recte explicauit. Neque enim quicquam haec purpura cum proscriptionibus Sullanis commune habet. Contra mihi de quaestura Scauri agi uidetur. Scimus enim eum, cum quaestor in Syria uersaretur (p. 259), et cum aliis eius regionis principibus et cum Areta, rege Arabiae, egisse atque bellum gessisse (Ioseph. bell. Iud. 1, 6, 2—4. 1, 8, 1 sqq. Ant. 14, 2, 3. 14, 5, 1). Cuius contra Aretam expeditionis testes sinceri exstant nummi denarii, quos Scaurus aedilis curulis, cum collega suo P. Hypsaeo a. 696/58 cudendos curauit. Qui denarii sic inscripti sunt: EX · S · C · M · SCAUR AED · CVR P · HVPSAE(VS) · AED · CVR et signati imagine regis, genibus nixi, dextera manu uirgulam oliuae, sinistra camelum tenentis, litteris additis his: REX · ARETAS (Mommsen, Röm. Münzw. Berl. 1860. p. 626. C. I. Lat. I. No. 466). Qua in prouincia etsi Scaurus haud ita abstinens fuit (p. 259), ut Cicero iudicibus persuadere studuit: tamen, cum Romae id ignoraretur, illud patronus in rei honorem dicere potuit eum quasi purpuram regalem repudiasse Aretamque, quamuis pecunia corrumpere cupientem, bello uicisse.

11) Iure Halmius (Münch. Sitzber. 1862. II, p. 7) fr. 45[m]: *hoc miror enim querorque quemquam hominem ita pessumdare alterum* [*uerbis* glossema, del.] *uelle, ut etiam nauem perforet, in qua ipse nauiget* segregandum esse censet (cf. Cic. ed. Or. IV, p. 1056, 17). Nam Quintilianus, qui 8, 6, 47 haec Ciceronis uerba laudat, cui eius libro uel orationi sint attribuenda non dicit. Sed idem uir egregius quod fr. 45[n] alienum ab hac oratione esse iudicat, haud scio an errauerit. Fons autem ipse, ex quo hoc fragmentum hauritur, inquirendus est. Ipse Cicero in Oratore 67, 223: *Sed quae* inquit *incisim aut membratim efferuntur, ea uel aptissume cadere debent, ut est apud me: 'domus tibi deerat? at habebas. Pecunia superabat? at egebas.' Haec incise dicta sunt quattuor, at membratim,*

quae sequuntur, duo: 'incurristi amens in columnas, in alienos insanus insanisti.' Deinde omnia tamquam crepidine quadam comprehensione longiore sustinentur: 'depressam, caecam, iacentem domum pluris quam te et fortunas tuas aestumasti.' Dichoreo finitur, at spondeis proximum illud (sc. insanisti). Optimo iure Beier has partes in unum fragmentum coniunxit, nam Cicero et uocibus *sequuntur* .. *deinde* .. *proximum illud* utitur et omnia eadem de re dicit, id quod ex his uerbis concluditur: *omnia* .. *comprehensione longiore sustinentur.* Scaurianae autem esse fragmentum cum ex columnarum commemoratione tum ex descriptione domus patet. Nam illae columnae Lucullei marmoris duodequadraginta pedes altae, quae notissimae erant (cf. p. 260 n. 3), etiam ab Asconio fragmenti 45[i] explicandi gratia commemorantur, quem locum, cum etiam situs domus Scauri accurate describatur, totum exscribam (23, 22): *Demonstrasse uobis memini me hanc domum in ea parte Palatii esse, quae cum ab sacra uia descenderis et per proximum uicum qui est a sinistra parte prodieris, posita est. Possidet eam nunc Largus Caecina, qui consul fuit cum Claudio. In huius domus atrio fuerunt quattuor columnae marmoreae insigni magnitudine, quae nunc esse in regia theatri Marcelli dicuntur. Usus erat iis aedilis (ut ipse quoque significat) in ornatu theatri, quod ad tempus perquam amplae magnitudinis fecerat.* Optime haec descriptio domus quadrat in Ciceronis uerba: *depressam, caecam, iacentem domum* (= das tief-, versteckt-, ebenliegende Haus).

Sed mendum inesse puto in uerbis: *incurristi amens in columnas, in alienos insanus insanisti.* Accuratius enim si haec inspexeris, singula singulis uerba per *χιασμόν* quem dicunt respondere inuenies; quae responsio uoce *alienos* turbatur. Non possunt alieni (sc. homines) opponi columnis; neque, quos alienos hic dicat, intellegitur. Sed neque quae Schützius (p. 214 Beier) coniecit: *in antis aeneis insanis insanisti*, neque quae Beier tentauit: *in alienis (sc. bonis prodigendis)* probare possum; illud enim propter uim uerbis traditis allatam repudio; hoc et quod sententia minus apta efficitur et quod ex hac responsione nullo modo *insanisti* dictum esse potest pro *nimis magnos sumptus fecisti.* Ex tota loci compositione necesse est illi *in columnas* aliud opponi quod simile sit; sed unum esse substantiuum, casu accusatiuo positum, pendens ex praepositione *in.* Emendatio incerta est; ac nisi mauis: *in antas insanus insanisti*, fortasse scribi potest: *in alas insanus insanisti.* (Alae = Säulengänge, die rechts und links im Atrium hinlaufenden Seitenräume, cf. Becker-Marquardt, Handb. d. röm. Alt. V, p. 244. Vitruv. 6, 4, 4. 4, 7, 2. Friedlaender, Sittengesch. Roms III, p. 60. 62.) Atrium enim Scauri ut columnas illas quattuor ita permagnas magnificasque alas habuit, quas Triarius propter luxuriam uituperauerat.

12) Quartus (cf. §. 22) locus *de frumentario crimine* totus excidit. Quo de crimine haud ita multa uidetur dixisse. Nam etsi inter fr. 45[i] et

§. 46 circiter 210 editionis uersus desiderantur (cf. p. 277): tamen eorum una pars ad tertium *de Scauro* locum, altera ad totius orationis perorationem (§. 46) spectabat, et quae praeterea amissa sunt, ea tantum ad crimen frumentarium pertinebant.

13) Perorationis exiguae tantum partes supersunt. Sunt enim inde a §. 46: . . *fuisse in templo* sqq. uno codicis T folio mutilato quater quaterni deni uersus seruati, quater septeni desunt. Accedit autem fr. 46 ab Asconio laudatum, quod fragmentum et prima illa codicis T uerba et pauca plura, quae antecedunt, continet. Et huic quidem fragmento in Asconii commentario adscriptum est: *uer. a nouis. CLX* (cf. p. 277). Qui codicis CLX uersus circiter 128 uersibus editionis Bait.-Kays. respondent; quorum uersuum 30 supersunt, 98 desunt. Quae cum ita sint, erui licet, quot editionis uersus post singulas paragraphos 47. 48. 49. 50 desiderentur. Cum enim, quae uno incolumi codicis T folio continentur, circiter $34^1/_4$ uersus editionis efficiant (cf. supra p. 273): una unius paginae columna circa $8^1/_2$ editionis uersus implet. Quorum uersuum inde a uerbis (§. 46): . . *fuisse in templo* sqq. quater 6 uersus in editione exstant — prima tantum columna (= §. 46. 47) propter compendia codicis non 6, sed $7^1/_4$ uersus implet —; ergo quattuor lacunae (post §. 47. 48. 49. 50) statuendae sunt, quarum unaquaeque ambitum $2^1/_2$ fere editionis uersuum habeat.

Sed cum non ($2^1/_2 . 4 =$) 10 uersus, sed 98 desint, necesse est post §. 50 praeter illos $2^1/_2$ alii 88 uersus exciderint. Quo fit ut perorationis partes cum seruatas, tum deperditas his possimus numeris discribere:

$$\underbrace{(4^1/_2 + 7^1/_4)}_{\S.\,46.\,47.} + 2^1/_2 + \underbrace{6}_{48} + 2^1/_2 + \underbrace{6}_{49} + 2^1/_2 + \underbrace{6}_{50} + (2^1/_2 + 88) \text{ uersus.}$$

Fragmentis 46—50 merita maiorum laudantur. Huc Quintiliani 6, 1, 21 uerba spectant: *Periclitantem uero commendat dignitas et studia fortia et susceptae bello cicatrices et nobilitas et merita maiorum. Hoc quod proxime dixi Cicero atque Asinius certatim sunt usi, pro Scauro patre hic, ille pro filio.* Haud male a Beiero lacuna post §. 47 expleta est. De sequenti autem (post §. 48) explenda certi omnino nihil conici potest; hic Beierum laudare noluerim. Sed bene, quae post §. 49 deesse uidentur, adiecit.

14) In fine igitur orationis ex nostra ratione $90^1/_2$ editionis uersus desunt. In quibus quae fuerint, nescimus. Certe plura addidit Cicero, quam Beier (p. 222) putat. Ex Quintiliano (l. l.) suspicari possumus aliorum quoque maiorum Scauri et affinium merita laudibus esse celebrata. Ac nisi omnia me fallunt, quia Scaurus et Sullae dictatori et Pompeio Magno propinquus erat (Asc. 16, 8. 17, 14), de his quoque sermo erat. — Quae uero praeterea Cicero in peroratione tractauerit, ignoramus. Varios enim in modos sunt eius orationum epilogi comparati.

Ein unbekannter alter Druck von Sallustii orationes et epistolae.

Auf der Leipziger Universitäts-Bibliothek befindet sich als Philos. lat. 74 bezeichnet ein alter Band in Kleinquart, welcher enthält:

1. die Ausgabe des Vegetius von 1487, auf deren letzter Seite nach dem Worte FINIS zu lesen ist:

   Impreſſum Romę per Venerabilem uirum Magistrū Eucharium Silber / alias Franck. Anno domini milleſi moquadringenteſimo octogeſimoseptimo. Die uero quarto Kal'. Februarii.

2. die Ausgabe der Strategemata des Sex. Iulius Frontinus von 1487 mit der entsprechenden Schlussnotiz:

   Impreſſum Rome p Venerabilem uirum Magistrū Eucharium Silber: alias Franck Anno M. CCCC. lxxxvii die vero prima Iunii.

3. eine allem Anschein nach noch ältere Ausgabe der Reden und Briefe des Sallustius ohne Jahr und Ort wie auch ohne Bezeichnung des Buchdruckers, die ganz unbekannt zu sein scheint, und die ich bereits in meinem Preisvertheilungsprogramm de L. Marcii Philippi orationis apud Sallustium loco (Lips. 1879) p. 4, not. 3 erwähnt habe.

Dieselbe besteht aus 32 nicht signirten und nicht paginirten Quartblättern, von denen das erste und letzte weiss ist. Blatt 2 beginnt mit:

EX LIBRIS HISTORIA
RVM. C. CRISPI SALVSTI
RATIO Lepidi coſ. ad P. R.
Clementia & ꝓbitas uestri. Qui

Auf Blatt 4^b Z. 4 v. unten folgt:

ORATIO PHILIP
PI IN SEN.
Maxime uellem P. C. rē. p. quietā eſſe
aut in periculis promptiſſimo quoque

Blatt 8^a Z. 4 folgt:

ORATIO. C. COTTE.
COS. AD. P. R.
Virites multa mihi Picula domi
militięque multa aduersa fuere:

Blatt 9^b Z. 4 folgt:

ORATIO MACRI. TR.
PL. AD PRAEL.[1])
Si Quir̃ parum existimaret is quid
interius a maioribus relictum uobis &

Blatt 12^b oben steht:

EPISTOLA. CN. POMP.
AD SENATVM.
Si aduerſus uos patriāq; deos penatis
tot laboreſ & ꝑicula ſuſcepiſſē quotiēs

Blatt 13^b Z. 14 von oben steht:

EPISTOLA MITRIDATIS.
Rex Mitridates regi Arſaci. Sal. oēs
qui ſecundis rebus ſuis ad belli ſocie /

Blatt 16^b beginnt mit:

AD CAESAREM. SENEM
DE RE. P.
Populus Ro. uero antea obtinebat
Regna atq; ĩperia fortuna dono dare

1) So offenbar aus Missverständniss von $\overline{PL}$, indem $\overline{P}$ als prae verstanden wurde.

Blatt 22 Z. 5 steht:

AD. C.
CAESAREM
ORATIO
DE RE
PVB
LI
CA.

Scio ego q̃m difficile atque aſperum
factu ſit conſilium dare Regi aut

Blatt 31ᵇ steht unter der letzten (14.) Zeile:

FINIS.

Die einzelnen Seiten enthalten je 24 Zeilen; davon machen jedoch Ausnahmen:

Blatt 12ᵇ in Folge der Ueberschrift, mit 23 Zeilen;
— 13ᵇ desgl. in Folge der Ueberschrift, mit 21 Zeilen;
— 14ᵃ, auf welchem keine Ueberschrift, mit 23 Zeilen. Ebenso
— 19ᵃ, 19ᵇ, 20ᵃ, 20ᵇ, 21ᵃ, 21ᵇ mit 23 Zeilen;
— 22ᵃ in Folge der Ueberschrift, mit 21 Zeilen;
— 23ᵇ und 24ᵃ haben nur 22 Zeilen, ohne dass eine Ueberschrift dabei im Spiele ist;
— 29ᵇ hat dagegen 25 Zeilen;
— 31ᵇ hat mit Finis 15 Zeilen.

Dieser Druck ist nicht identisch mit der Ausgabe, welche in Hains Repertorium bibliographicum n. 14242 bezeichnet ist als: Orationes ex Sallustio et aliis s. l. a. et typ. n. 4; denn Reden von andern sind darin nicht enthalten. Ebenso wenig ist sie identisch mit der Ausgabe s. l. a. et typogr., welche 1475 oder 1476 in Mantua von J. Schall gedruckt sein soll; denn dieselbe besteht nach den Beschreibungen der Bibliographen (Hain n. 14243. Ebert n. 20061. Schweiger p. 891) aus 33 Blättern, von denen 1 weiss, hat auf den Seiten 24 Zeilen, ohne dass eine Abweichung davon erwähnt würde, und hat ausserdem am Schlusse folgende 4 Verse, die in unserem Drucke fehlen:

Christe Deus vere sancte genetricis amore
Corporis ac anime sit tibi cura mee.
Hostis ab insidiis cunctis hac nocte tuere;
Peccavi fateor, tu miserere mei.

Natürlich ist sie ebenso wenig identisch mit der Ausgabe (Hain n. 14244. Ebert 20060. Schweiger p. 891), welche unter dem Titel: Ex libris Historiarum C. Crispi Salusti Excerpta zu Rom am 25. Sept. 1475 per M. Arnoldum pannartz alamannum gedruckt ist und allerdings auch aus 32 Blättern bestehen soll.

Wenn die Angabe Jordans (die Ueberlieferung der Reden und Briefe aus Sallust's Historien, Rhein. Mus. Bd. 18. S. 587) bezüglich der Lesart der „ersten Herausgeber" an der Stelle am Schlusse des zweiten ad Caesarem senem gerichteten Schriftstücks wörtlich zu nehmen ist, d. h. wenn schon in der Ausgabe von Pannartz *agnita* statt *agita* steht, so würde damit der Beweis geliefert sein, dass unser Druck kein Nachdruck der Ausgabe von Pannartz ist; denn er hat *agita.* Auf jeden Fall folgt hieraus allein schon, dass unser Druck unabhängig ist von der Ausgabe des Pomponius Laetus 1490, in welcher sich *agnita* findet, und dass er vor 1490 gesetzt werden muss. Wahrscheinlich ist er jedoch erheblich älter und wohl schon vor oder um 1475 gedruckt.

Dass er direct aus einer Handschrift abgedruckt ist, wird auch schon durch die oft ganz sinnlose Interpunction, die oft an ganz unpassender Stelle angewendeten grossen Buchstaben, die Art der Abkürzungen [1]) und die mancherlei Fehler, die nicht bloss Druckfehler sein können, wahrscheinlich gemacht. In diesem Falle aber verdient der Druck um so mehr Beachtung, als seine Lesarten weder mit dem Cod. Vaticanus *A* n. 3864 (saec. X), noch mit den beiden bekannten Abschriften

1) Regelmässig ist & für et; es finden sich ꝓ für pro, p̄ für prae, ꝑ für per; doch ist gelegentlich auch pro, prę, per ausgeschrieben. Es findet sich in derselben Zeile aemilioꝝ & Lutatiorū; ferner q̃ für quam, q̄ für quae, qd für quid; doch auch quā, quę, quid; ferner ꝯſulū, ꝯſiliū, eē für esse, ſcelꝫ, oíbꝰ, auſꝰ; endlich Scꝫ, aber auch ausgeschrieben scilicet. Das mag zur Charakteristik genügen.

desselben *B* (= Urbinas 411 = Vatic. 2 Gerl.) und *C* (= Vat. 3415) vollständig übereinstimmen. Zwar an der schon erwähnten Stelle am Schlusse der 2. ep. ad Caes. liest unser Druck mit *BC* gloriā agita, welche Lesart sich, wie Jordan a. a. O. nachgewiesen hat, daraus erklärt, dass im Vat. *A* gloriam agitabis stand, das bis aber durch einen übergeklebten Papierstreifen verdeckt war. Ebenso stimmt in der Or. Macri 19, wo *A* et ignam quiusque tenuissimas perfrustratur hat, unser Druck mit *B* und *C*: et ignaui quisq; (*B* qsq;) tenuissimas perfrustratur (*BC* pfrustratur). Desgleichen stimmt Ep. Mithr. 7 occidere eū. En mit *ABC* occidere eum eN (d. i. Eumenem). Ebenso hat Or. Lep. 11 statt agitandi *A* unser Druck mit *BC* cogitandi. Auch daselbst 21 stimmt unser Druck mit *ABC* in der corrupten Lesart quam raptum iri licet et quam audeas tam videri felicem (nur dass *B* audias, unser Druck foelicem hat). Endlich fängt die erste Epistel ad Caesarem in unserem Drucke mit Populus Ro. vero an ganz wie *BC*, während *A* PRo vero hat.

Aber wie es sich genauer mit den Uebereinstimmungen und Differenzen unseres Druckes und der Handschriften *BC* verhält, geht aus der folgenden Tabelle hervor, der bezüglich der Codd. *A B* und *C* die varia lectio bei Jordan (Rhein. Mus. 18, S. 590 ff.) zu Grunde liegt [1]), und in der ich unseren Druck mit *l* bezeichne.

S. 590 Z. 1 vestra: vestri *Cl*
2 plurumum: plurimum *BCl*
3 adversum: adversus *BCl*
4 existumatis: ęstimatis *BCl*

1) Jordan hat im Texte fast überall -umus statt -imus geschrieben, ohne in der varia lectio anzugeben, dass der Cod. *A* immer i hat, eine Thatsache, die Jordan selbst (Hermes Bd. 1. S. 232) berichtet, die Lesart optumis in der Or. Lepidi § 2 (S. 590, Z. 10) als die einzige Ausnahme bezeichnend. Jordans var. lect. ist also in dieser und in ähnlichen Beziehungen ungenau. Ich habe es desshalb gleichfalls unterlassen, alle orthographischen Differenzen anzuführen. Unser Druck hat stets -imus, und ebenso nach v stets u (nicht o).

7 captis: capitis *B* aptis *l*
9 maximi nominis: maximi nominis nō nimis *C* maximi nomís non minis *l*
10 qui: om. *C*
14 peperere: pererunt *B* pepereř *Cl*
S. 591 Z. 1 Philippoque: a Philippoque *B*
3 cuncta: cunta *l*
scaevus: saevus *B* scevus *l*
6 sed: set *AB*
7 quin: qui *l*
8 humani (generis): humani *ABCl*
quis: qui *Cl*
9 certa esset: certa esse *l*
pravissimeque: parvissimeque *Al* parvissime *C*
12 eundum: eumdum *A*
14 speratis: paratis *C*
17 aestimet: extimet *B* ęstimet *l*
19 capessebant: capescebant *BCl*
20 imperitandum: inperitandum *AC*
22 populus Romanus: populus R. *l*
23 agitandi inops: cogitandi inops *BCl*
30 viris: iuris *l*
S. 592 Z. 3 muliebri: mulibri *B*
6 salvi: saluti *B*
6. 7 in imperio: imperio *Bl*
7 Vettius: Vectius *Bl*
scriba: Sriba *l*
8 parata: parta *C*
adprobaritis: approbaretis *B*
proscriptionem: p̄ſcriptōꝫ *l* (d. i. praescriptionem)
9 inlustrium: illustriū *l*
13 maximum: maximuū *l*
14 atqui: atque *ABCl*
15 quae tum: q̃tū *l* (d. i. quantum)
18 toleravimus: tolleravimus *Bl*
19 externis: extremis *B*

20 paenitet: ponitet *B* penitet *l*
22 audeatis: audiatis *Cl*
24 vestra: ūrā *A*
socordia: secordia *l*
25 audeas: audias *B*
27 victorem: victoriam *ABCl*
28 Scirtoque: Scyrthoq. *C* Scyrtoq; *l*
pessumis: pessimis *BCl*
S. 593 Z. 3 volnera: vulnera *BCl*
5 iura: ịnịura *C*
6 extorquerent: extorquerā *l*
relegati: religati *C*
7 et silvas: & suas *B* & siluas *l*
invidiam: infidiam *l*
8 intellegerint: intellegerent *A* intelligerent *BCl*
atque: om. *l*
9 optentui: optenttui *A* obtentui *B*
11 specie concordiae: spem concordię *C* spē cōcordię *l*
paricidio: parricidio *BCl*
12 ait: aut *B*
14 populi Romani: populi R̦ *A* publica res *B* po. Ro. *l*
15 intelleguntur: intelliguntur *BCl*
16 maxuma: maxima *Bl*
19 circumveniundam: circumveniendam *BCl*
21 praesidio: p̄dio *l* (d. i. praedio)
23 divis: diis *BCl*
25 recipiendam *ABCl*.

Aus dieser Zusammenstellung ergiebt sich, dass unser Druck schwerlich direct aus *B* oder *C* abgedruckt ist, sondern vermuthlich aus einem verloren gegangenen Apographum von *A*, deren es im 15. Jahrhunderte viele gegeben zu haben scheint. Der von Carrio benutzte Vaticanus kann es indess nicht gewesen sein, da in vier von den sechs Stellen, in denen derselbe von *A* abwich (Jordan S. 588), unser Druck vielmehr mit *A* stimmt; mit dem Vaticanus des Carrio stimmt er nur in der Lesart iuris für viris, und in der Epist. Mithr. 14 hat er

weder parum wie *A*, noch Patrum wie jener Vaticanus, sondern patrium. Ebenso wenig kann es, soweit ich aus Jordans Angaben schliessen kann, der Vaticanus Bongarsii oder eines der duo exemplaria des Ciacconius gewesen sein; auch nicht die Handschrift des Ursinus.

Im höchsten Grade auffallend ist aber folgender Umstand. Nach Jordans Angabe fehlen im Cod. *B* die Worte der ep. Pompei 4—8 (hostisque — privatim), die in *C* stehen: Diese Worte nun nehmen genau die Seite 13[a] unseres Druckes ein. Man könnte also auf den Gedanken kommen, dass Cod. *B* aus unserem Drucke abgeschrieben ist, was an sich ja nicht unmöglich wäre, wogegen aber freilich Differenzen wie die oben angeführten:

S. 590 Z. 7 captis: capịtis *B* aptis *l*
S. 591 Z. 3 scaevus: saevus *B* scevus *l*
9 pravissimeque: parvissimęque *l*
17 aestimet: extimet *B* ęstimet *l*
30 viris: iuris *l*
S. 592 Z. 6 salvi: saluti *B*
19 externis: extremis *B*
25 audeas: audias *B*
S. 593 Z. 6 extorquerent: extorquerā *l*
7 et silvas: & suas *B* & silvas *l*
12 ait: aut *B*
14 populi Romani: publica res *B* po. Ro. *l*

mit Entschiedenheit protestiren.

Demnach wird wohl Nichts übrig bleiben als anzunehmen, dass *B* ebenso wenig wie unser Druck direct aus *A* abgeschrieben ist, sondern aus einem Apographum desselben, und dass aus demselben Apographum unser Druck und zwar so abgedruckt ist, dass Seite für Seite sich genau entsprachen: eine Vermuthung, für die auch die oben hervorgehobene auffallende Unregelmässigkeit der Zeilenzahlen, sowie die eigenthümliche Anordnung des Titels der zweiten ep. ad Caes. zu sprechen scheint. Oder sollte etwa Vat. *A* selbst so geschrieben sein, dass der Passus hostisque — privatim eine Seite füllt? Dann

würde natürlich anzunehmen sein, dass *B* und unser Druck, wie auch *C* direct und unabhängig von einander aus *A* geflossen seien.

Grossen Werth für die Texteskritik kann unser Druck, einerlei ob er direct aus *A* abgedruckt ist, oder nicht, ebenso wenig wie *B* und *C* beanspruchen; jedoch wird es sich immerhin der Mühe verlohnen, auch aus den übrigen Reden und Briefen die bemerkenswerthen Varianten mitzutheilen. Da ich indessen gegenwärtig beim Abschluss dieses Heftes nicht Zeit genug habe, um eine genaue Collation zu machen, so behalte ich mir Weiteres für das erste Heft des dritten Bandes vor.

L. Lange.